

*ex Libris Arnoldi Bamper
medicinae Doctoris*

Hakulets

Cl .....

Bk .....

Pittsburg

Academy of Medicine
Chartered July 1st, 1890

Pittsburg, Penna.

Donated by *Jn. B. A. Bohor*

Accession No. *11588*

Ann. 1827. p. 16.

quand on éprouve le jour ou la nuit une
céphalalgie ou une douleur dans le dos,
Des nausées ou une pesanteur à l'épigastre,
Des frissons, ou de la fièvre, surtout si ces
symptômes sont accompagnés de chaleur
dans le corps et d'une ténacité, ainsi que
de la chlorotique, il faut prendre pour
composition de ʒss. Jalap et de ʒss de
calomel dans une cuillerie d'eau sucrée
Dose que l'on pourra répéter trois fois
de six en six heures, jusqu'à production
quatre ou six déjections alvines; un
boire plusieurs tasses d'eau de gellan,
ou d'orge ou de poulet ou de toute
autre tisane agréable qui puisse favoriser
l'action du médicament.

Il faut garder le lit pendant que le purgatif
agit, moyen qui interviendra aussi de la
manière

Lorsqu'il aura complètement évacué les
interstices si le pouls reste plein et tendu
on pourra saigner du bras de 8 à 10 onces
ou plus ~~si le pouls est tendu et plein~~
suivant la tension et l'habitude
des veines.

ex libro Annoti Bampi
 medicina dietaria

Le malade pourra alors boire une infusion
 légère de menthe, de romarin, de limoncelle,
 d'amarantide, l'infusion légère de
 Camomille, de menthe verte, l'eau entrecœur,
 toujours le ventre libre soit avec une
 calomelle dose de jalapet de calomel, soit
 avec $\frac{1}{2}$ Dr $\frac{1}{2}$; de crème de tartre dans un
 ou 4 jours, s'il en faut user les selles neutres
 sans aucun déplacement purgatif.

Mais si le puits s'affaiblit soit avec un bait
 apéritif des selles abondantes il faudra
 donner une infusion légère de Camomille
 le serpentaire, d'ether sulfurique etc. dans
 dans un peu d'eau rosée ou dans de
 vin blanc, le punch, la bière forte de
 (Porter), et dans l'intervalle de l'infusion
 le quinquina ou infusion ou en substituer

ou appliquer aussi les revivants sur les
 côtes de la poitrine, aucun à l'usage,
 et on se sera pour les extrémités inférieures
 dans dans la bouteille trempée dans de
 l'eau de vin rouge chaud et dans de l'eau.

Les aliments seront des potages faits avec
 du riz, le pain, le sucre, le lait, le miel,
 le café, le chocolat léger, le vin, le lait,

CI

Alca

Donate

Et

Les vignes de Poulet; en suite les vignes
blanches suivant les Indes et les
laibles des vins de l'est. On pourra
permettre les fruits de la saison qui sont
subituellement regardés comme les vins.
On reconviendra en tout cas de la
Chambre; il faut qu'il soit frais quand
le fruit est plein et tendre.

Les vins de l'est de l'arrose le plus
ne du vin de l'est de l'arrose. On s'en
mations de l'est de l'arrose de la Chambre.

Les meilleurs préservatifs sont une
vite de l'est de l'arrose de l'est de l'arrose
partie que les végétaux, les épices
corps et les facultés intellectuelles,
mouvements de l'est de l'arrose, les propriétés
de l'est de l'arrose de l'est de l'arrose.

ex libro Anthonii Bampi
medicini Doctoris

ci

Alca

Donate

Et

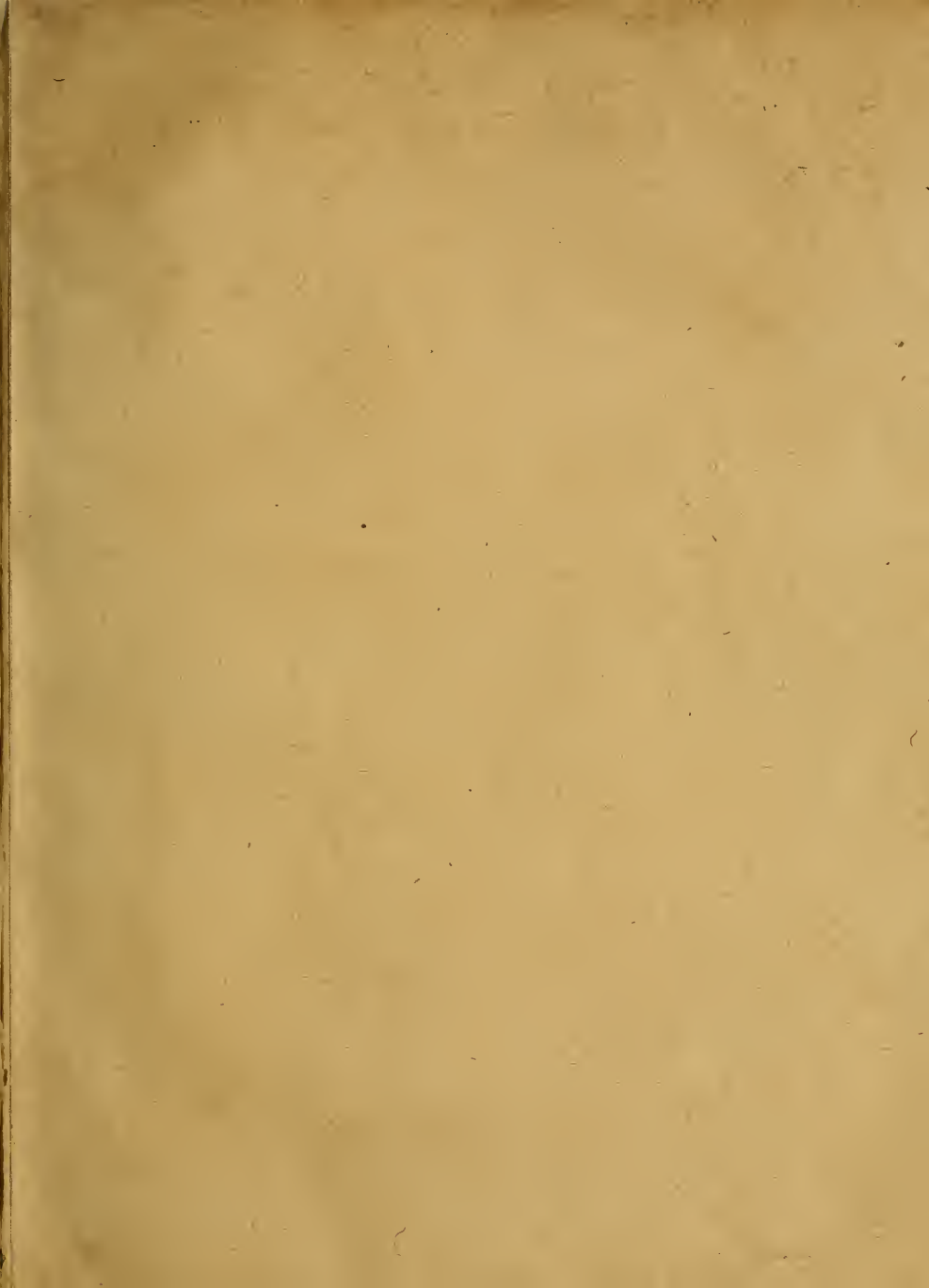
[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Dr. [illegible]

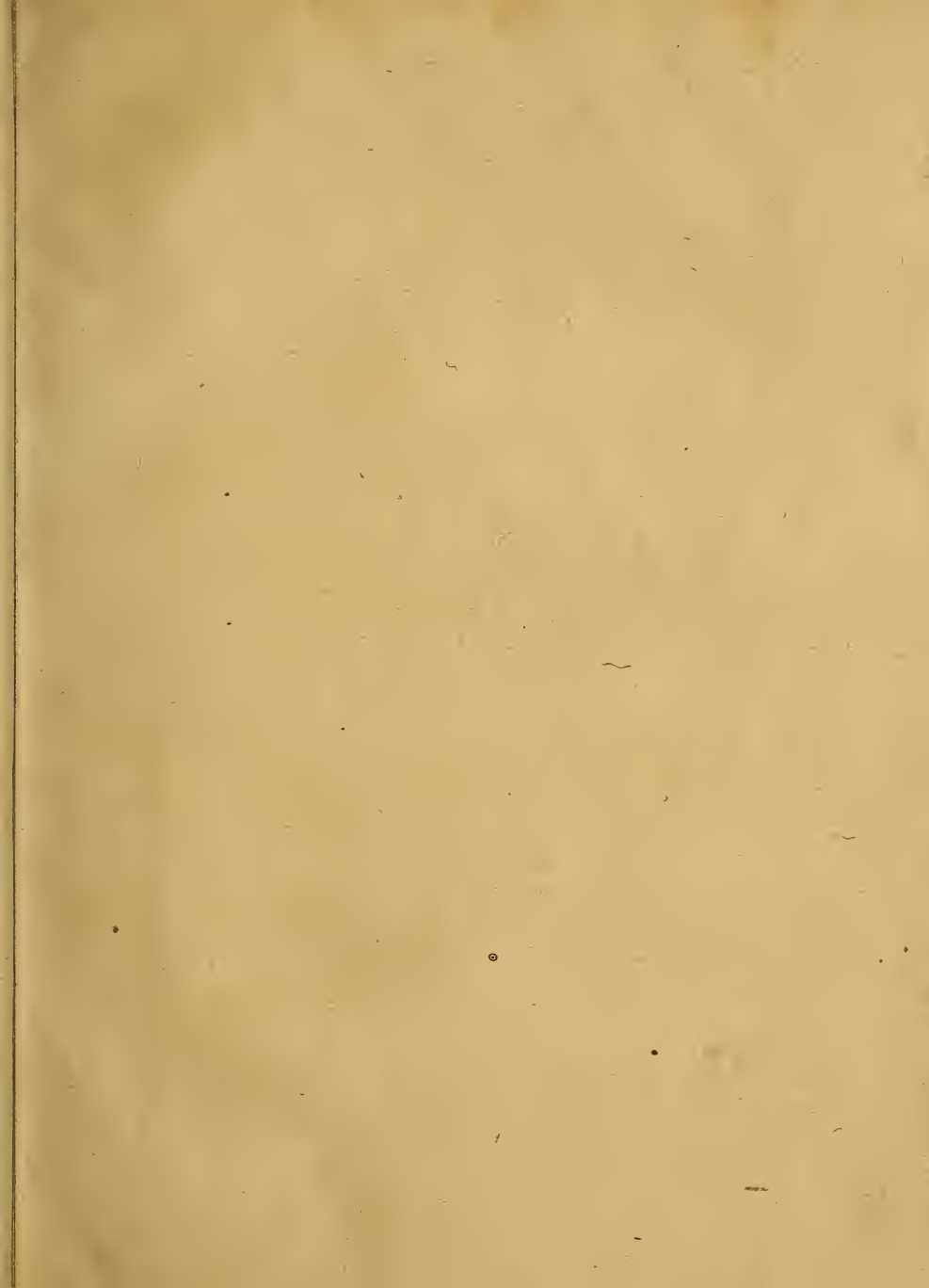
Sept 19, 8

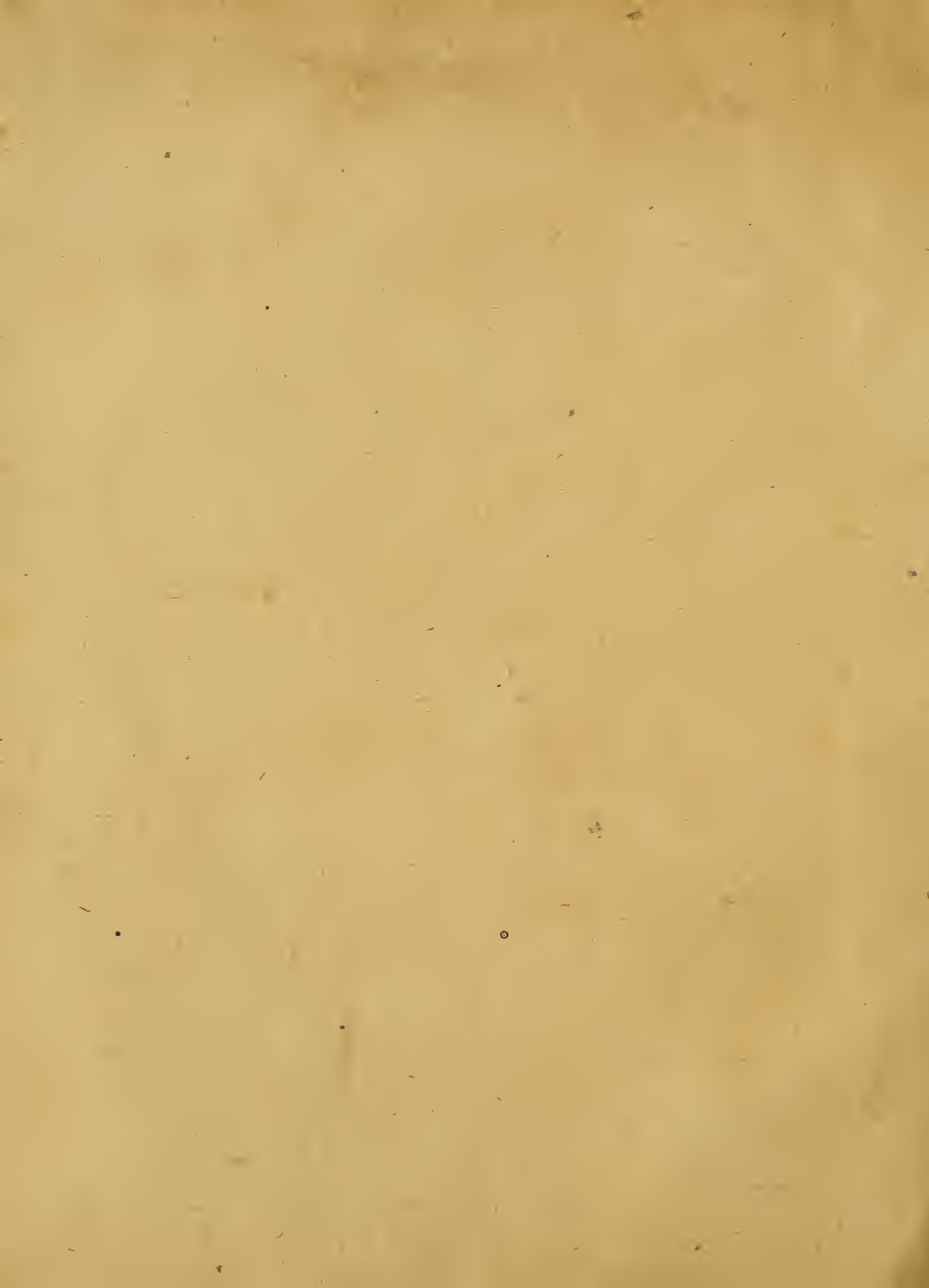

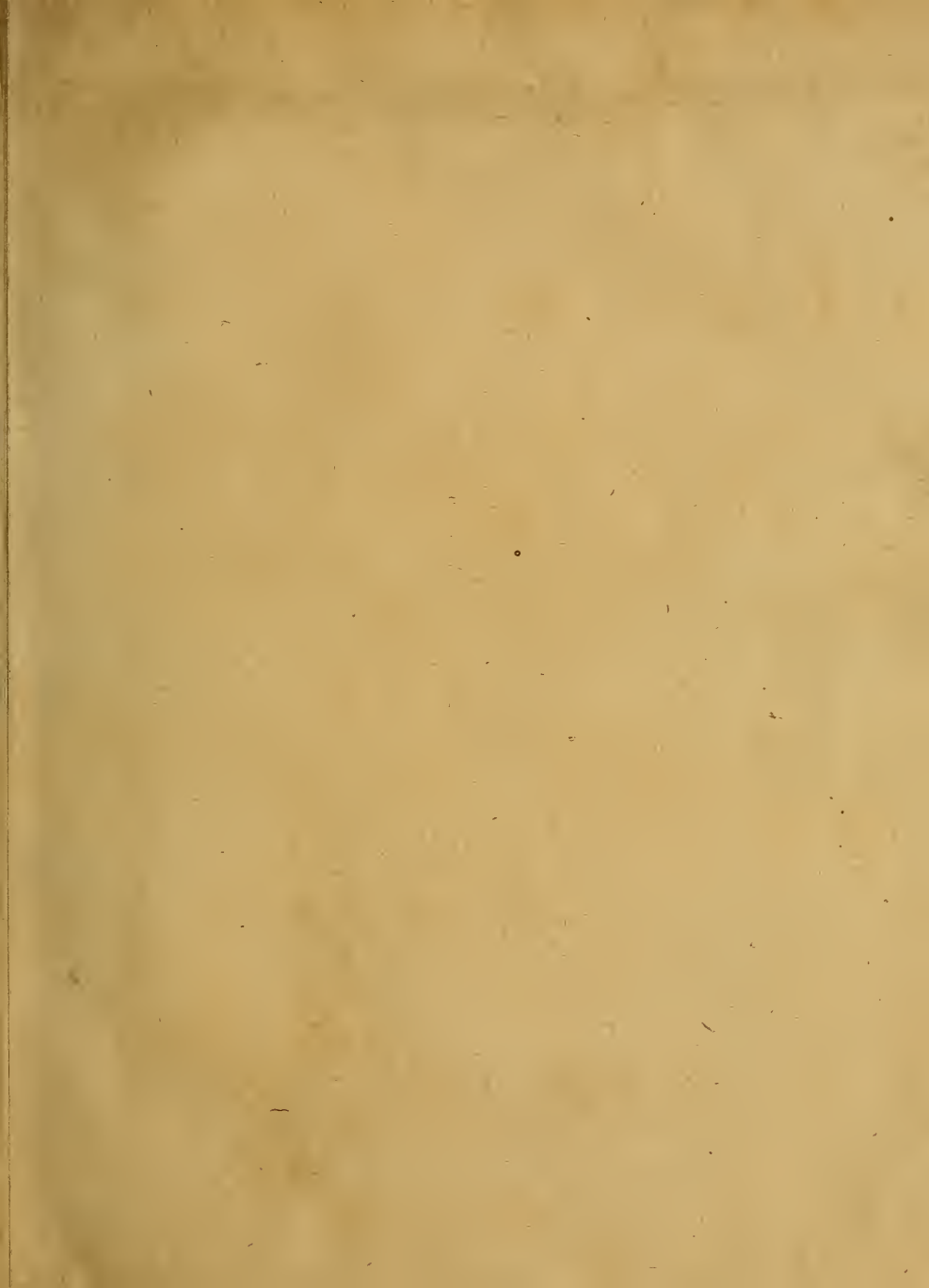

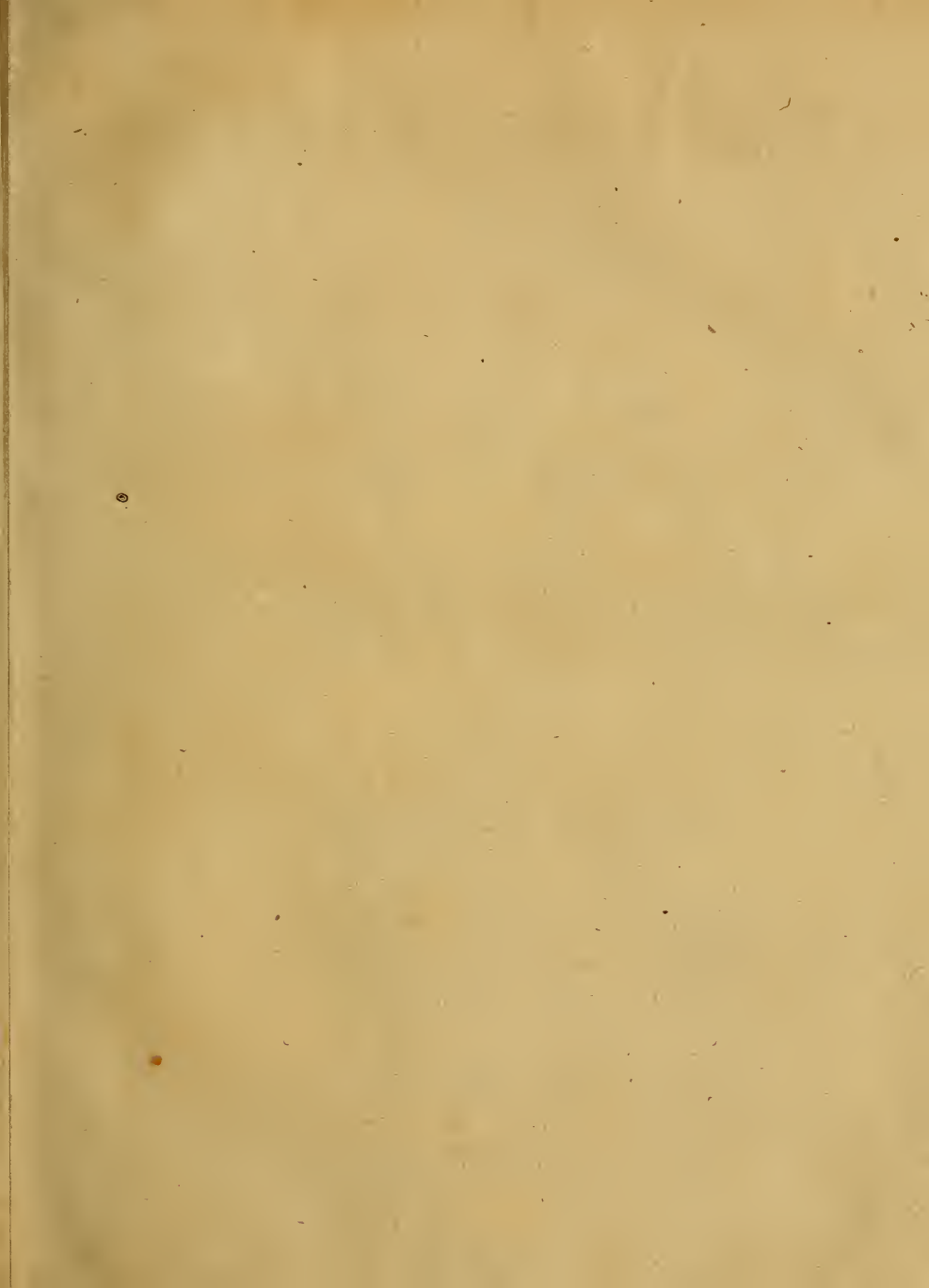

Johan 30

ADRIANI SPIGELII
BRUXELLENSIS EQVITIS
D. MARCI

In Gym. Pat. Anat. & Chirurgiæ Professoris Primarii

DE FORMATO FOETV

Liber Singularis,

ÆNEIS FIGVRIS EXORNATVS.

EPISTOLÆ DVÆ ANATOMICÆ.

TRACTATVS DE ARTHRITIDE.

OPERA POSTHVMA

Studio

LIBERALIS CREMAE TARVISINI PHILOSOPH.
& Medicinæ Doctoris edita.

FRANCOVRTI

Impensis & Cælo Matthæi Meriani Bibliopolæ & Chalco-
graphi, Typis Casparis Röteli.

ANNO M. DC. XXXI.

~~Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is heavily obscured and illegible.~~

11/11
SP 99

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLEN-
TISSIMO

D. IOANNI BERCK
EQVITI,

POTENTISSIMORVM OR-
DINVM CONFOEDERATA-
RVM BELGII

Prouinciarum

AD SERENISS.^{mam} REMPVBLICAM
VENETAM LEGATO;

Domino Colendissimo S.P.

LIBERALIS CREMA.

Non dari maiorem stimulum, ad referen-
dam benefactori gratiam, quam benefi-
ciorum recordationem, notissimum ha-
bet prouerbium. Et certè plurimum ei
subesse veri, in me ipso expertus sum.

Quippe qui, dum potentissimorum Hollandiæ Ordini-
um clementiam ac fauorem singularem, quo auum
meum, olim generalem sui exercitus per terras Chi-
rurgum sunt profecuti, reuolui: dum Excellentia Tuæ
erga socerum quondam meum, animum valdè propen-

) (2 sum

sum recollegi: dum denique Eiusdem modo laudatæ gratiosum erga me, ac re ipsa probatum affectum recordatus sum: tanta me ab ingritudinis ignominia aliquo modo vindicandi cupiditate sum accensus, vt hinc inde occasionem quâlibetque retaliationis & commoditates venatus, sufficientibus autem destitutus, tandem hanc, in dedicatione huius de Formato Fœtu à Spigelio conscripti & à me nunc editi libri, quem sub Excell. Tuæ auspicio in publicum emisisse, Eidemq; nullum non submissionis genus præ se ferente animo obtulisse debui, arripere coactus sum. Certò futurum ratus, vt ob hunc meum conatum, mea primum, quâ inclitæ Hollandorum nationi in genere, qua Tuæ Excell. in specie, ex debito regerendæ gratiæ promptitudo innotescat, deinde Libro huic, de Excel. Tuæ summa nominis honoratissimi reputatione, maior fama accedat, & denique ego, vt ante hac, ita & imposterum tam insignis mei Patroni benignioris clientelæ fruitione non indignus existimer.

Patavii VI. Kal. Maii, Ann. M. DC. XXVI.

AGNA plerumque ingenia, amaris studiorum radicibus degustatis, momentanea duntaxat florum fragrantia fructione refecta, tandem sub spe superuenturi fructus alta, defatiscunt, & de se conceptas omnium expectationes, velint nolint fallere coguntur. Hoc idem, an SPIGELIO quoque nostro acciderit, ipsius coniiicies. Nos aliud de eo nobis persuadere; tum à recollecto, eius adhuc viui ingenii nullo non doctrinarum genere pollentis, vigore eximio, tum à gestarum in medicina rerum dexteritate prudentissima, tum à manuscriptorum suorum medicorum, indies magis magisque auctorum cumulo refertissimo, tum denique ab ipso in scælicioris ætatis annorum constantiam incidente obitu, proh dolor, præmaturo, prohibemur. De quibus omnibus & tibi fidem eò maiorem facturi, vt quædam operum posthumorum primitiæ in conspectum tuum prodirent, quantum quidem ob sæpius distrahentia quarundam occupationum tædialicuit, allaborauimus, ita vt nunc lectionibus eius variis, vicissatim publice habitis, compilatis, ac in vnum quasi corpus redactis, hunc de Formato Fœtu librum, æri incisus nouem figuris, ex aliis pluribus ab Excellentissimi Casserei Placentini Nepote olim emptis, selectis, illustrantes, pro concessio perfecimus. Epistolarum verò anatomicarum bigam, tanquam fidum, de conatu in libr. de semiter. promisso in rem ipsam deducendo, testimonium laturam, coniunximus, At vltimum de Arthritide tractatum, vtpote à præmissorum materia non parum declinantem, quamuis occasione & loco commodiori præferuare, officii nostri fuisse non ignoremus; obstitit tamen perpetuus plurimorum Auctori deuotorum stimulus, quem contra, sine causa magis ponderosa, pertinacius calcitrare, nefas esse duximus. Reliqua quæ supersunt scripta chirurgica, cum longius ab ordine ac perfectione distent, & ingenio nostro districatiori, & ad eiusmodi labores faciliiori negotio expediendos, aptiori, referuauimus. Interim tibi de humani corporis fabrica LIBROS X. LXXIV. æri insculptis figuris exornatos, quos iam pridem Iuueni Doctissimo D. Danieli Bucerio Silesio, SPIGELIO plurimum olim dilecto, & cæteris ad hoc obeundum munus ab ipso Auctore in testamento præposito, in ordinem typographicis commodiorem redigendos elargiti sumus, promittentes, enixeque rogantes, vt editis illis perfruens, edenda ea haud indignanter præstoleris; vsque dum & istis & illis, potitus, aut de saniore in iudicando mente, aut de censura ex præmeditato colligenda admoneris. Quod vsque dum fiat, vnicum hic vltimum quod te velim, est, vt qua Auctoris, qua editoris candorem ac sinceritatem intuitus, sedulo cum Galeno recorderis, difficile esse hominem non quandoque labi. Vale.

CARMEN IN OPVS CELEBER-
RIMVM DE FORMATO FOETV

Perillustri & Excellentissimi Viri

D. ADRIANI SPIGELII,

Quod

Ponebat Andreas Locatel Goritienf. ex Foro iulio, Phil. & Med.
Doct. Præceptor & Promotori suo.

Cciduo dum Phœbus equis se gurgite tingit
Littoris ambrosiam Nerei pascentibus herbam,
Arcana mox stella ruit prænuntia matris
Hesperus, obtensaq; cadunt de montibus umbra:
Astrigeram indutus chlamydem tunc flagrat olympus.

Humanasq; micant rapientia sidera mentes.
At postquam Solis, meliori lumine lampas
Æquorea se tollit aqua prouecta corusca
Chrysolitho radiante rota, rutilante pyropo;
Protinus, umbrarum caca ferrugine pulsa,
Et montes, & prata novos dant picta colores,
Pallida, sed pulchrum, deponunt astra decorem:
Scilicet obfuscat luces, lux magna minores.
Sic, sua de Fortu, dum spargii scripta per orbem
SPIGELVS, Sacra, quem nutriuere Camœna,
Pellit ab Anatome dubie vestigia noctis,
Et simul obscurat veteres splendore Parentes,
Ceu Titan rebus lucem feliciter addens:
Namq; Senum mentes, (dictis ignosce Galene)
Increpat & viuis, audax rationibus infert,
Ergo, non tribuit duplex arteria vitam
A Matre infanti, sed dat puer ipse secundis.
Primus hic, ex plosa mundandi sanguinis vsu,
Afferuit solum carnosam nec tere molem
Matrici fetum, varias distinguere venas,
Et ne rumpantur pulpa fulcire tenella.
Hic primo expertus (sprenens lenientia) lacte
Præcipit innocuè natos purgare puillos.
Hic consistentes inter tenerosq; peritè
Nullius exemplo posuit discrimina, vt illis
Tatius auxilium præstet. Sum deniq; cuncta,

Qua niuens retulit, niueis signanda lapillis.
Huc igitur studiosa atas, animos aiuuentus,
Huc ades, electamq; viri miraberis artem;
Natura nouisse cupis miracula, calentes
Nominis igniculi tangunt, animumq; fatigar
Gloria? SPIGELI solers peruolue volumen,
Pagina docta tibi pulchris miracula figuris
Conspicienda dabit, verboq; expressa uenusto.
Et velut ex templo, plena speciosus honoris,
Optatos dextra profundet liber honores
Nec, nisi corda gerunt suadentia pectora falsi,
Anatomes post hac clare, mihi credite, quisquans
Inter fulgebit sublimia sydera, Phoebi
Huius inauratos qui subterfugerit ignes.

Epigramma.

Nunc uoret Inuidia mæstus prae cordialiuor,
Et grauidum pectus, felle madente fluat:
Eilæq; lanifica detondant falce sorores,
Eumenides rabie turgida corda gerant.

Perpetuum visura diem monumenta dedisti

SPIGELI, inde tuum stat sine morte decus:

Nempe nouo foetus aeternos homo germinat annos:

Et tua, per Foetum, fama perennis erit.

In mortem eiusdem.

Desertum medica manu SPIGELVM,
Languentem granibus malis gementem:
Spirantem ad superos Virum fauores;
Parcarum metuit cohors timenda,
Non causa est, digitum memor potentis,
Iam labens Lachesis, secare stamen:
At serui, Omnipotens sui misertus,
Et terris rapiens Polo dicauit,
Ut, qui sat minimo refluxit orbi,
Inter sydereas plagas locatus,
Nunc magno niteat micans Theatro:

Præceptorum meritissimo
Discipulus mæstissimus
idem qui s.

INDEX CAPITVM HV-
IVS LIBRI

CAPITA PRIMÆ PARTIS, EXPLI-
cationem partium externarum ac propriarum
fœtus continentis.

CAP. I.	D E diuisione partium fœtus.	3
II.	De partibus externis propriis seu secundinis.	ibid.
III.	De Placentâ, & cotyledonibus.	4
IV.	De membranis fœtum inuoluentibus, & primo de chorio.	7
V.	De allantoide.	8
VI.	De amnio membrana.	10
VII.	De sudore in amnio contento.	11
VIII.	De cutis sordibus.	ibid.
IX.	De umbilico seu vasis umbilicalibus.	12
X.	De præcisione umbilici.	16

CAPITA SECUNDÆ PARTIS EX-
plicationem partium internarum & propriarum
fœtus prosequentis.

I.	D E vasis umbilicalibus.	18
II.	De structura vasorum thoracis in fœtu.	23
III.	De excrementis fœtus internis.	25
	Tabularum incipit explanatio.	30

CAPITA TERTIÆ PARTIS PAR-
tium communium tractationem absoluentis.

I.	D E partium communium diuisione.	48
II.	De Cute.	ibid.
III.	De mammillis.	49
IV.	De oculis.	50
V.	De cæteris partibus compositis internis.	ibid.
VI.	De ossibus.	53
VII.	De partus tempore, modo & causa.	62

DE FORMATO FOETV

PRÆFATIO AVTHORIS.

Qui humani fœtus Anatomem hæcenus administrarunt, aut de eodem commentarios posteris in lucem protulerunt; tantum eas ferè partes, quarum beneficio fœtus in utero augetur, atque nutritur, quæque à partu maiore vtilitatem reddito homine obliterantur, aut vix amplius comparent, examinandas sibi proposuerunt; cum tamen aliæ sint in fœtu partes, ex quibus eius corpus componitur plurima, quæ, si quo tempore ex utero egreditur fœtus, cum illis partibus, quæ in perfectis hominibus, natuque grandioribus visuntur, comparentur, multum discriminis habere cernentur, quæque in tanta varietate morborum, quibus infantes, & pueri obnoxii sunt in tanto variarum corporis actionum discrimine, quod in primis at atibus annisque teneris obseruare licet, non minùs deberent inspicì, quàm quæ illico post natiuitatem, ob vsus vel actionis interitum auferuntur, & obliterantur. Bonus Agricola, bonusque colonus non solum tritici granum, quò prima germina radicesque tenellas ad sui nutritionem, postquam terra iniectum est, edat, scire cupit, aut quomodo & quando ad spicas proueniat; Verùm etiam ut à primo germine in terra mutetur, ut producat calamos, antequam spicas proferat, ad irrigandos commodo tempore agros, siccitates comparandas, nebulas arcendas, quo frumentum habitius & copiosius futuræ messi alat, ac nutriat: sic egregii & prudentis medici est, ac naturalis scientiæ cupidi præter illas partes, quibus fœtui alimentum à matre suppeditatur, etiam alias diligentius inueneri, quæ aliter se habent, ac in perfecto homine, natuque grandiore videntur, & nos ad necessariam cognitionem infantis naturæ perquam admirabilis deducere possunt,

Quid a-
gendum in
hoc libro.

Ordo.

ut homines in hac tenella aetate constitutos à consuetis morbis, quàm maxime fieri potest tueamur, sanumque corpus, atque decorum alamus iuuentuti. Quocirca omnes factus partes considerabimus. Primò autem eas per quas factus in utero augetur atque nutritur. Secundo illas, per quas iam ex utero in lucem mature egressi infantis & pueri naturam induit, ut plurimarum mutationum causam, quibus in primis aetatibus homo variat, penè omnes corporis actiones, pernoscere queamus. Quoad ordinem sciendum est, me potius elegisse eum, quem nonnulli Anatomici obseruarunt, licet minus philosophia legibus consentaneum, quàm eum qui à Clarissimo viro Fabricio ab Aquapendente fuit obseruatus. Hic enim, & factus & alterius cuiuslibet organi humani corporis particulas singulas simpliciores per dissectionem examinans, figuram prius, connexionem, situm, numerum, & alia in partibus indaganda in conspectum profert, deinde artificiosa ratione ac methodo actiones totius organi declarans, mox usum singularum organi partium, deinde connexionis, figuræ, situs, ac numerici causas subiungit. Sic Arist. in lib. de hist. animalium, naturam quomodo se in animalibus habeat, enarravit; deinde in cæteris libris, de partibus animalium, motu, ac generatione, causas eorum, quæ seorsim in historiis enarrata sunt, diligenter & artificiose recensuit. At nos præsupponentes actionem factus in utero esse nutritionem, & augmentum, ex utero verò egressi perfectionem hominis, enarratis partium singularum historiis, statim de actione earum & usu verba faciemus: sperantes sic, & breuitati & legentium utilitati, & memoria consulturos.

ADRIANI SPIGELII BRUXELLENSIS

DE

FORMATO FŒTV LIBRI

PARS PRIMA

De partibus fœtus externis propriis.

CAPVT I.

De partium in fœtu diuisione.

Artes igitur in fœtu inspiciendæ, aliæ propriæ sunt, aliæ communes. Voco partes fœtui proprias, quarum beneficio fœtus actio in vtero exercetur, quæq; post partum vel euanescent, vel auferuntur, vel nullius sunt vsus amplius. Communes verò dico, quas post partum infans habet, & quæ neutiquam abolentur; sed grandiores fiunt, crescente corpore, vel mutantur in substantia, & qualitate. Rursus propriæ fœtus partes aliæ externæ sunt, hoc est, extra fœtus corpus conspicuæ, aliæ internæ, seu intra corpus positæ. Inter externas numerantur, carnea quædam moles, (quam recentiores placentam vocant) vasa, membranæ, & excrementa; inter internas, vasa & excrementa tantùm. Communes autem partes, tum internas, tum externas, in tertia parte considerabimus.

Diuisio partium fœtus.

Extra fœtum que partes, & intra.

CAPVT II.

De partibus externis propriis, seu secundinis.

Itaque ab externis partibus propriis exorisi, dicimus illis quatuor eumeratis, commune nomen à Græcis Latinisque datum fuisse: etenim Græci eas appellant τὰ δευτέρα καὶ τρίτα, Latini ad eorum imitationem secundas, & secundinas; quod in partu primò quidem fœtus, deinde verò hæ omnes partes excludantur, tanquam secunda vice. Dicuntur quoque à veteribus χῶλον, & χῶματα, quod

Synonyma partium externa-rum.

μα, quod sint instar spatii, & aluei, quo fœtus in utero concluditur: verùm de hac voce plura, ubi de chorio membrana egero.

CAPVT III.

De placenta, & Cotyledonibus.

Lib. de natura pueri.
Lib. 2. de semine.
*Arist. 2. de generatio-
 ne anima-
 lium.*

CArnea hæc moles ab Hipp. caro simpliciter nominatur, à recentioribus anatomicis placenta; quod postquam in lucem fœtus prodiit, umbilico annexa id edulii genus referat, quod vulgus placentam vocat. Obstetricibus nonnullis hodie quoque dicitur secundina, quod hæc caro umbilico annexa & chorio, secundarum maximam partem constituat. Constat etiam apud Galenum veteres quosdam cotyledonas seu acetabula appellasse, visum que nonnullis posterioribus fuit, apud Aristotelem nil aliud per cotyledonas intelligi: ubi inquit animalia vtrinque dentata, quæ loco vnus magnæ venæ per vterum dispersæ multas venulas habent ac frequentes, etiam habere in utero vocatas cotyledonas, parte conuexa ad vterum, caua verò fœtum versus positas; has ubi fœtus accrescit atque perficitur; minores reddi: obliterari verò, ubi iam perfectus est fœtus, atque in ea, veluti mamma, reponi alimentum à natura sanguineum pro fœtu, & hoc alimentum, paulatim ex multis collectum quasi tuberculum, vel φλεγμασίαν euadere, & sic fieri corpus acetabulorum; Sed ex hoc Aristotelis loco non intelligo cotyledonas eum appellasse hanc carnem, vel eas carunculas, quas in ouillo fœtu, & vaccino

Lib. 15. 4. obseruare semper licet, quasque Galenus agnouit indignas cotyledonis nomine, dum eas, in libr. de vsu partium, nominat carnes viscosas, veluti pinguedinem quandam; sed capita extrema venarum vteri, per quæ fœtus in utero alimentum sanguineum capere solet, mulieribusque singulis mensibus sanguis expurgari consuevit, hæc enim valorum oscula intumescunt ubi fœtus in utero alimentum capere incipit, auferente fœtu auferuntur, maturescente verò, paulatim abolentur, quod huic carneæ mole non ita accidit, neque enim euanescit, cum insigni hac mole carneâ substantia trahatur ex utero post partum vnâ cum secundinis. Et quamquam in ouillo fœtu hæc eadem caro cavitatem aliquam habere videatur, qua fœtum respicit, conuexam verò quæ utero connectitur; attamen in aliis animalibus grauidis hæc, huius carnis figura non ita apparet; vaccinuse enim fœtus adhæret utero carunculis multis, quæ fungos figurant (quos sponzolos vulgus hic Patanii vocat) quæ non habent partem concauam, quemadmodum ea, quæ cotyledonis nomine digna sunt. Nam κρηπέδωνας Græci nuncuparunt cuidam mensuræ generi insigni cavitare prædito similes, quod & cotylam, & ὀξύβαφον nominabant, Romani acetabula.

acerabulum, vt herbam in calidarum regionum mutis nascentem quam Romæ umbilicum Veneris vocant; similiter coxendicis cavitatem in humanis ossibus, cui caput femoris inseritur; præterea cavitates quasdam in polyporum cirrhis seu brachiis, quibus validissimè corpus quodcumque obuium amplexantur, ac sugunt. His igitur cum vasorum vteri oscilla, in quibusdam domesticis quadrupedibus, maximè similia sint, vt oue, vacca, capra, quas antiquos & priores Anatomicos priusquam mulierem, inspexisse credibile est, quod ad cibum quotidie macerentur, idcirco cotyledones, & acetabula vasorum vteri oscilla appellata sunt licenter etiam in muliebri vtero, etsi in hoc ora vasorum nullam cavitatem habeant; etenim interna vteri superficies in non grauidis mulieribus læuis & lubrica est, præterquam quo tempore menses fluunt, vel foetum continet, & alere incipit, siquidem tunc asperior, & inæqualior ea fit parte, qua vtero carnea hæc substantia adhærescit, & hanc inæqualitatem tunc constituunt ora vasorum vteri, cum sanguine turgeant. Quocirca de capitibus vasorum vteri, non de carnea substantia, & Arist. & Hipp. loci sunt intelligendi, si aliquando cotyledonum vteri mentionem faciunt. Etenim Hipp. de mulieribus grauidis inquit: quæcunque mediocri corporis habitui præditæ, secundo aut tertio mense sine causa manifesta abortiunt, iis acetabula vteri plena mucoris sunt, neque præ pondere foetum continere possunt, sed rumpuntur: docens enim Hipp. causam ob quam mulieres mediocris habitus secundo vel tertio mense absque febre, erysipelate, casu, percussione, saltu, vel alia evidentibus causa abortiunt, ait id contingere propter fines venarum in vteri interna superficie insarctas vel obstructas pituitosa materia, quibus sinibus, cum validè annecti nequeant extremitates venarum per placentam disperfarum euenit, vt pondere suo foetus facillè fines vasorum umbilicalium à suis cotyledonibus abrumpat, atque vna prohibetur, ne copia, & qualitate conueniens alimentum foetui suppeditetur, præsertim grandiori, vnde necesse est, fieri abortum. Porro caro huius placentæ lienis parenchymati prorsus similibus esse videtur, mollis, rubra, ac non nihil ad nigredinem vergens, innumeris referta venis & arteriis, quæ postea per chorii substantiam disseminatæ, ramos grandiores constituunt, & in umbilicalem venam, & arteriam migrant, harum venularum sinibus in fundo vteri firmissima basi annectitur placenta, foetusque à matre sibi sumit alimentum sanguineum; sed an arteriolarum oscula cum vteri arteriolarum osculis coniungantur, vt scripsit Galenus & alii post eum celebres Anatomici, ab Arantio, insigni olim Bononiæ Anatomico negatum est; Censet enim hic, findi tantum per placentam, in minutissima filamenta: cui viro ego quoque assentior, sed de hoc plura cum de vasis umbilicalibus agam. Probabo enim sanguinem vitalem, & spiritum nequaquam fo-

Cotyledonum nomen vasorum vteri oscillis tributum est licenter.

Sec. 5. aff. 45.

Qualis placenta caro.

Libr. de formato foetu. Auctoris opinio de coniunctio-

*ne vasorum
fexus
cum
utero.*

Secus.

Aph. 51.

Arantii

opinio de

usu placenta

proponitur et

reiiicitur.

*Auctoris
opinio de
usu placen-
tae.*

tui à matre suppeditari, monstraboque postea usum harum arteriolarum. Annectitur autem hæc caro, seu adnascitur internæ vteri superficiei, & primæ membranæ, seu primo inuolucro, quod dronum appellant non nulli, neque vbi que; sed modò in dextro, modò in sinistro latere, & in vtroque magis posterius, quàm anteriori, vnde animaduertendum, an fœtui masculo hæreat in dextro, fœminæ in sinistro latere, iuxta Hipp. sententiam in aphorismis, vbi habet; fœtus, qui mares sunt, in dextris, &c. Cæterum in usu huius placentæ non conuenio cum Arantio, assignat enim hic insignem actionem depurandi sanguinem, qui ad fœtum fertur; quæ sanè actio tam longè ab hac carne abesse mihi videtur, quàm hic egregius vir à veritate. Duæ enim sunt rationes, quæ maximè contra hanc opinionem pugnant, & prima est; quod si actionem depurandi sanguinem hæc caro obtinuisset, cum tria à sanguine soleant plerumque segregari, bilis scilicet, pituita, atque serosus humor: quærendum est ab ipso, quemnam humorem putat ex tribus placentam euacuare: an, quia maximè videatur continere melancholicos humores, & substantia huius parenchymati lienis similis sit, vt superius dixi, melancholiam; at hæc in liene fœtus segregatur: an bilem, aut serosum humorem; at ille in folliculo fellis in fœtu depuratur, hic verò in renibus. Secunda ratio est, si sanguis crassus & fæculentus proprietate substantiæ segregaretur esset vtique necesse, vt in omnibus animalibus, quorum fœtus hanc carnem habent, hæc caro eiusdem esset coloris & substantiæ, cuius est ipse lien; sed in ouillo fœtu, hæc substantia multo est liene candidior, viscosior, & pinguior. Idcirco alium coactus sum inuenire usum, adhibita prius distinctione nominis carnis, qua intelligimus totam massam carneam, prout est ex venis, arteriolis, & carneo parenchymate constituta, vel parenchyma tantum, hoc est, carnem illam, quæ interiacet venulas, & arteriolas; dicimus itaque latè sumpto carnis nomine, naturam eam in humano fœtu, & aliorum quorundam animalium fabricasse ad firmiorem fœtus annexum cum vtero: parenchyma verò seu carnem, quæ interiacet vasa, ad commodiorem annexum, tutelam & diuisionem vasorum, itaque verus vsus est, vt sit radix fœtus, per quam sumit à matre alimentum, tutum conceptaculum, & veluti mesenterium alterum fœtus, quod à matrice tanquam terra trahit alimentum. Dicere tamen posset aliquis, equinus fœtus caret hac carne, & tamen firmiter annectitur vtero; respondeo alium esse vterum humanum, quàm equinum, caprinum, vel ouillum. Nam interna huius superficies non multis vasorum finibus in vnum locum congregatis, vt muliebris, caprillus, ouillus, & equinus præditus est; Sed grandiores per vterum dispersas, & rariore habet venas; prout igitur vasa in diuersis animalium vteris interiori sunt constituta, pro eo etiam extremitates vasorum vmbilicalium fœtus erant constituendæ, vel simpliciores, & maiores,

& fine

& sine carnis auxilio annectendæ, vel in multiplices ramulos findendæ, & carnis ope cum vtero copulandæ. Quoniam igitur vterus muliebris multis vasorum finibus præditus est interiùs, annectitur foetus humanus vtero, mediante hac placenta, cuius quidem tantùm venarum extremitates internæ vteri superficièi alligantur; parenchyma verò multifidas extremitates venarum, & artèriarum fulcit, fouet, atque tuetur; quin etiam præstat, vt venulæ rectâ suis omnibus finibus vasorum vteri iungantur, vt rectâ ferri sanguis ad foetum ab vtero semper queat: alioquin si vasorum extremitates hac substantia carnea caruissent, in se ipsas concidissent, augeteque, & vtero, & foetu, periculum fuisset, ne tam exigui fines vasorum dilacerarentur.

CAPVT LV.

De membranis foetum inuoluentibus & primo de Chorion.

SEquuntur membranæ foetum inuoluentes, quorum duæ foetum inuoluunt, vt chorion, & amnion, vna verò partem foetus tantùm tegere videtur, vt allantoides, post carnem chorion membrana conspicitur, quàm Latini recentiores secundinam passim interpretantur. Sanè apud Hipp. lib. de morbis mulierum, & aliis in locis per chorion nil aliud quàm τὸ ὕστερον, seu secundina intelligitur, postquam enim Hipp. docuisset, quomodo mulier, & à secundina deinceps liberari possit, & quid patiat, vbi non statim à partu exierit, subiungit: si mulieri chorion in vtero relictum fuerit, hoc sic contingit, si per vim ruptus fuerit vmbilicus, aut mulier, quæ primò vmbilicum secat, priùs per imperitiam vmbilicum pueri secuerit, quam chorion ex vtero exierit, vterus sursum retrahat ὕστερον, id est, secundam, vt potè lubricam, & diffusam in se ipso detinet. Idem Hipp. inquit in aph. vt secundæ procidant sternutorio appposito, nares, & os comprime. ὕστερον vocabulo vsus est, & in epidemicis. χαλεπὸν κατέρασιν, siue purgationem fieri sternutorio naribus appposito dicit, ex quibus patet χαλεπὰ, & ὕστερον vnum idemque esse, ac duplici significatione accipi apud scriptores; vna pro secundis propriè dictis, hoc est omnibus partibus externis foetus, altera verò, & propria, pro vna ex tribus membranis, quam nunc examinandam suscepimus. Apud Arist. in lib. de generatione, à membranis, & secundis, videtur distincta vox chorii, dum chorion, & ὑμῆρες dicit inter foetum, & vterum positam esse, quasi per chorion intelligere velit massam carneam annexam cum sua membrana chorion propriè dicta, multisque venis & artèriis prædita: per membranas verò allantoidem, & amnion tunicas exanguis, & ideò membranarum nomine dignas. Dicitur autem chorion hæc prima membrana, quoniam, teste Hipp. per ipsam nutrimentum, & sanguis χαλεπῆι, id est permeat ad foetum, vel vti putat Stephanus Atheniensis in commento super libr. Gal. ad Glauconem,

Sex. 5.
aph. 45.
Libr. 2.
Sex. 5.
Chorii nom-
men du-
pliciter
accipitur.
Secundo 7.

Cur mem-
brana hæc
chorion
vocetur.

quia

Qualis
Ch. rii
substan-
tia.

quia ad modum chori venæ & arteriæ in hac membrana congregentur, vel etiam, vt cæteris placuit Anatomicis, quod sit chorion, hoc est, exiguus locus, quo fœtus concluditur. Est autem membrana chorii crassa, alba, multis venarum & arteriarum ramis in placentam desinentibus in minimos surculos insignita, parte qua fœtum respicit interna lubrica, ac læuis: qua verò vterum spectat, & placentæ carnes annectitur inæqualior. Vfus huius membranæ est, vt non modo fœtum vndequaque tegat, ac velat; sed etiam vt radices venarum, & arteriarum, seu fines vasorum vmbilicalium tutè excipiat, ac liget, & propterea crassam & duplicem eam fecit summus rerum opifex. Est etiam externa parte inæqualis, vt placentæ firmitus connasceretur, & adhereret; interna læuis, & lubrica, ne à subiectis membranis tenuissimis, separata sua asperitate quidpiam damni iis adferret. Tribuunt nonnulli alium chorio vsum, qui allantoidem in fœtu humano reperiri negant, nempe vrinam pueri supra amnion continendi, hoc est, inter id spacium, quod est inter chorion, & amnion: Scribit enim Rufus Ephesius per vrachum meatum vrinæ similem humorem transfundi.

Verus v-
sus Chorii.

CAPVT V.

De Allantoide.

Cur allan-
tois vocetur
hac membra-
na.

An repe-
riatur in
humano
fœtu.

Allantois, chorio subiecta membrana, nomen suum apud Græcos accepit, quod ἀλλάντις imitetur sua figura, nam hac voce veteres, & farciminis quoddam genus, quod lucanicas vocat Apitius, & intestinum nominabant. De hac autem membrana primò quæritur, an in humano fœtu reperiat: etenim negant contra Gal. & alios veteres doctissimi atque in anatomicis dissectionibus exercitatissimi viri, qui eam tantum in ouillo, vel vaccino, vel caprino fœtu obseruasse se dicunt, putant idcirco, veteres Anatomicos, horum animalium fœtum, pro humano nobis depinxisse, & merito quispiam poterit coniectere, veteres caprinum, vel ouillum, vel vaccinum, vel huius generis alterius animalis descripsisse, cum Theophilus in libr. de humani corporis fabrica, capite 19. docere vnumquemque volens partes, quæ ad fœtum spectant, & tres eius tunicas, iubet dissecandam artificiosè capram grauidam, & eam inspiciendam, sic Ætius tetrabil. 4. sermone 4. inquit, si quis diligentius speculari ea, quæ ad fœtum pertinent voluerit, capram aut vaccam, aut ceruam dissecare poterit. Horum igitur opinio, vt noua est, digna certè, quæ ad examen reuocetur, præsertim cum ad eam comprobantem nuper inuenerim insignem Ruffi Ephesii auctoritatem; hic enim Gal. antiquior, & ab eodem aliquoties cum laude citatus, libr. I. de partium appellationibus, capite vltimo, scribens de fœtus humani partibus, & maximè de membranis, chorii, & amnii tantum meminit, & auto-
psia

Ruffi E-
phesii opi-
nio de al-
lantoide.

psia sua declarat, urinæ similem humorem in chorion transfundi, nulla facta allantoïdis mentione. Reliqui porro omnes, qui hæcenus floruerunt, allantoïdem humano foetui assignant, aut veterum opiniones, aut celebrium auctoritates secuti. Hac in tanta virorum clarorum diffensione, displicet me arbitrum factum esse, qui neque villi, in anatomicis dissectionibus consenuerim: tamen his ductus rationibus censeo, allantoïdem in humano foetu reperiri. Prima, in humano foetu tanta est huius membranæ necessitas, quanta in foetibus aliorum quadrupedum, non enim decebat tantum naturam urinam à sudoribus segregare, ac in proprio loco, quod est inter chorion, & amnion collocare; sed & propria tunica, tanquam conceptaculo continere, ne inter spatium quod est inter chorion & amnion satis amplum, per ambitum foetus, quemadmodum sudor, fluctuaret huc & illuc in omnem partem, præsertim cum exiguæ urinæ tam amplum & spatiosum locum dare, non videatur conueniens naturæ. Altera ratio est, quod Andreas Vesalius conciuus meus, in commentariis anatomicis, vesicam quandam nobis depinxit in humano foetu, intestino similem, ex quo farcimina fiunt, inter chorion & amnion positam, qua urina foetus in utero coasseruatur. Quod spectat igitur ad solutiones contrariarum rationum, & ad eam primo, qua dicunt allantoïdem in dissectionibus non reperiri, admodum inueniendi sunt, se eam reperturos, si à placenta prius in grauida muliere dissectionem auspicentur eo modo, quo ipse Vesalius, aliter certè propter membranæ summam tenuitatem abrumpi statim hanc membranam leuissimo negotio contingit. Ruffi autem Ephesii autoritas quamquam apud me magni sit momenti; tamen tanti non est, ut Gal. autoritati in hac re sit anteponenda. Et si enim Gal. nunquam grauidam secuerit, quod esset eius temporibus lege vetitum humana corpora dissecare; tamen multos insignes anatomicos, qui homines secuerant, ut Herophilum, secutus, quæ ipse ex anatome simiarum, & aliorum quadrupedum non est affectus, ex aliis fide dignis in suos retulit commentarios: sæpe etiam optimis rationibus ac demonstrationibus ductus, quæ ipse in dissectionibus humani corporis inspicere non potuit, credidit, atque aliorum diligentia fidem præsupposuit, quemadmodum, quod allantoïdis in humano foetu reperiretur. Veteres ouillum, vel caprinum foetum plerumque descripserunt, non quod mulierem grauidam nunquam inspexerint; sed quod eam secandi non facilis erat occasio, quodque præci Anatomici antequam foetum humanum secuissent, in ouillo sese prius exercuerint, eius que membranæ ea indiderint nomina, quæ ipsis conuenire videbantur, vnde factum est, ut allantoïdis membrana nomen suum acceperit à farciminis, vel intestini, ex quo farcimina fiebant, figura. Si enim allantoïdis ouilla inflectur, planè lucanicà farcimina imitatur, at humani foetus allantoïdis, vesicam potius oblongam, quam farci-

*Auctoris
opinio de
allantoïde.*

*Modus
inueniendi
allantoïdem
in
humano
foetu.*

men, vel oblongum intestinum refert, vt hac de causa lapsus Vesalius crediderit non huic vesicae, sed chorio cum carnea placenta inuerso, sic vt eam vndique complectatur, allantoidis nomen assignandum. Est autem allantoidis membrana tenuissima, alba, mollis, in homine veluti in ouillo foetu, exiguis admodum venis, & arteriolis; ad nutrimentum, praedita, inter chorion & amnion media, ea tantum parte tota conclusa, qua placenta cooperitur, connectitur cum meatu vracho dicto, per quem, & vesica vrinam suscipit; huiusque munus est, vrinam foetus a sudore separatam conseruare.

Qualis substantia allantoidis.

Situs & usus allantoidis.

CAPVT VI.

De amnio membrana.

Cur membrana haec amnios vocetur.

VLtima tunica dicitur ab Empedocle, & caeteris posterioribus Graecis ἀμνίους & ἀμνίον quasi ἀμνιον ἢ ἰμνίον, id est, optima membrana, per metathesin transpositis litteris. Interpretes apud Gal. amiculum interpretantur, cum Grammaticis plerisque ἀμνίον ab ἀμνίος nomen traxisse videatur quod agnum sonat, quasi diceres agninam membranam, vel quod vt haecenus multis visum est, mollis & candida sit, instar agni, vel vti ego interpretor, quod primi Anatomici agnium foetum spectantes priusquam humanum, agno proximam hanc membranam viderint, ac ipsum agnum per eam translucentem, sic vt nulla membrana circumdatus esse videatur. Dicitur, & a nonnullis conceptus armatura, & foetus vestis, ab Arabibus Abigas. Est autem substantia huius laeuis, alba, mollis, tenuis, translucentis, pauculis iisque exiguis venis & arteriolis nutrita, totum foetum vndiquaque vestiens chorioque tantum connata, facta non tantum ad tutelam foetus, more aliarum membrandarum; sed vt aquam clariorem vrina, atque ab ea separatam recipiat, quae aqua nil aliud est, quam sudor, quem dum in vtero haeret foetus, continuo per cutis spiracula admodum patula, cutimque tenellam, ob sanguinem, quo alitur copioso sero abundantem, largè superpeditat. Haec illa membrana est, cum qua si fortè contingat, vt foetus humanus prodeat in lucem, maximè circa caput, vel aliam partem velatus, si mas sit, galea, & helmus vocatur à germanis obstetricibus, sin foemina, vitta, indusium, seu camisia, vt Itali loquuntur; putant foetum cum capite hoc inuolucro vestito genitum, mira facturum, fortuna prospera in vita usurum, si eam comederit, vel secum portarit, ab armorum iniuriis tutum vbique fore; addita non ignobili superstitione, vel potius insigni mendacio, vt si fortè ab obstetricibus clanculum auferatur, magnis infortuniis, & miserrima vita usurum, quod, quam sit ridiculum credere ipsa anatome declarat. Sed quemadmodum nulla fabula, nulla superstitio, nullumque mendacium adest, quod non prius ex alicuius rei veritate originem

Qualis sit eius substantia.

Situs & usus amnios.

Vnde orta mulierum.

originem traxit; sic etiam puto nonnullos olim existimasse, velatos aliqua in parte pueros hac membrana longè magis miseram vitam traducturos, quam qui more cæterorum sine hoc velamine pariuntur, & rectè quidem: nam infantes cum amnio circa caput natos, puto sic nasci, vel propter robur membranæ, quam idcirco infans, dum præparat egressum ex vtero, pertumpere commodè & vndique non potest, vel propter fœtus imbecillitatem: qui se ab hoc inuolucro expedire probè non valeat. Noui aliquando Matronam in Belgio & nouerçæ meæ propinquam, quæ omnes filios & filias cum galea, & vitta pepererat, singularique cura ac diligentia membranas asseruarat, ne ab obstetricibus auferrentur, sua omni prole, numquam pubertatis annum attingente, quod admodum debiles nascerentur orbatam.

CAPUT VII.

De sudore in amnio contento.

PORRò aqua illa, quæ clara est atque limpida, & copiosa vndique fœtus corpus circumfluens, ac secundum, post vrinam in allantoidem contentam, excrementum, inter externas fœtus partes proprias, non spernendos habet vsus; huic etiam fœtus in vtero innatans, non leuior fit matri, ut potè quæ & fœtum, & aquam gestare debet, sed minùs ponderis acetabulis, quibus fœtus placenta annectitur, præbet, dum suspensus est fœtus; deinde in monendo se, & facilius mouetur, ac vertitur facilius ad os vteri in tempore partus cum capite, quod alioquin ad fundum vteri versum habet fœtus. Tertio facilior fœtui ex membranæ exitus præbetur amplo spatio à corpore semotis, & humore quem cõtinent lubricis. Quarto ante partum, à ruptis membranæ, fluente hoc humore per os & ceruicem vteri, cuncta loca irrigantur, ac lubrica fiunt, ad facilitandum exitum fœtus ex vtero; Cæterum sudorem ab vrina segregatum voluit natura, non permixtum, ne cuti tenellæ aliquod damnum vrinæ acrimonia inferret.

CAPUT VIII.

De cutis sordibus.

POST vrinam & sudorem sordes apparent, cuti corporis inhærentes, suntque tertium, & vltimum excrementum, glutinosum, crassumque, quod per cutis poros vnà cum sudoribus eductum, tamquam magis terrestre, cuti adhærescit: ita quoque cernimus, nobis sudantibus, crassiori excremento cuticulam obliniri, deinde ab indusiis lineis abstergi. Putant recentiores vsus huius excrementi esse, ut huius obcrustatione cutis, ab acrimonia, quam sudor circumfluens longo tempore sibi non nihil acquisiuit, vindicetur. Sed mihi adhuc

*Auctoris
opinio de
eorumdem
usu.*

succurrit alius longè excellentior, vt scilicet vitales spiritus poris cutis non nihil oclusis ab hoc glutine conferuentur, ne diffluant à magno calore, quem cogitur fœtus in vtero sustinere; neue sanguis qui in partibus exterioribus tenuior est, dimanet ichorosus, propter poros fœtus multò patientiores iis, qui iam nati sunt.

CAPVT IX.

De umbilico seu vasis umbilicalibus.

*Quæ par-
tes umbi-
licum con-
stituunt.*

NVnc inter partes externas agendum restat de iis vasis, quæ umbilicalia appellantur. Horum autem nomine intelligo id totum, quod ex media abdominis parte egressum, intestini formam adipiscitur, neque aliud est, quam quatuor vasorum, duarum scilicet arteriarum, vnus venæ, & vrachi connexus, per membranam à chorio delatam, atque in formam funiculi ex multis funibus, vel cereæ candelæ ex multis paruis candelis contortos; & quia intestini effigiem refert, à multis obstetricibus intestinum apud varios populos nominatur. Hipp. eoquæ posteriores Arist. & Gal. proprio nomine hanc partem fœtus umbilicum appellant. Arist. in 2. de generatione animalium, cum dixisset, nonnulla animalia rectâ in vterum umbilicum tamquam radicem dimittere, inquit εἰς δὲ ὀμφαλὸς ἐκ κελύφει φλέβες, est autem umbilicus in putamine contentæ venæ, vt Gaza interpretatur per venas intelligit, & venas communes dictas, & arterias, per putamen seu κελύφῃ tegumentum membranosum, quod alibi κελύφῃ περιεπιπύον nominavit. Hæc obiter dicere volui, vt sciatur, umbilici vocem æquiuocam esse, & capi modò pro hoc intestino, ex vasis quatuor constante, modò verò, & communiter pro mediū abdominis ea cavitate, quæ post partum à reciso, vel sponte prolapsò umbilico relinquitur in nobis per totum vitæ spatium. Apparent autem in umbilico ex interuallis maculæ quædam nigræ, veluti murium stercora continentés, quæ fiunt à vena vnâ cum arteriis & vracho contorta, ac circumuoluta, modò quæ exterius sanguine atro, quem continet, trasparente per membranam, modò à reliquis duobus vasis occultata. Longus est tres circiter spithamas plus minusque, & crassus digitum ferè, quando maturus est fœtus; & quoad situm, à placenta incipiens per mediam frontem paulatim pergit, circumflectendo se ad occiput, inde rursus oblique reductus, ad sinistram ceruicis; & iuguli partem deorsum superpetus progreditur, donec in mediam abdominis partem inferatur. Nam ex iureculis venarum & arteriarum, per placentam dispersis in chorio membrana fiunt maiores rami, qui tandem in truncum coeuntés, in duas arterias exiguas, sed vnâ magnam venam & amplam, per totum umbilicum capteolorum in morem conuoluti progrediuntur, vnâ cum vracho ab allantoide orto, donec abdomen pertingant.

*Umbilici
vox æqui-
uoca.*

*Longitudo
umbilici
& crassities
quantitas
situs.*

Porro

Porrò substantia venarū & arteriarū prorsus similis est venis & arteriis per totū corpus fœtus dispersis; vrachi substantia nō est similis poris veteribus, sed membranosa est, quæ ex vesica intrat in vmbilicū, vbi paulò postquam trium circiter digitorum tranſuerſorum longitudine supra abdomen egressus finitur, & obliteratur in medio vmbilici: ex quo patet non esse verū, vmbilicum ex vracho consistare, & vmbilici humani tria tantū esse vasa, duas arterias & vnā venā; vrachi verò poris veteribus, per quæ vtrina è renibus in vesicam colat. Herod. vel Auctor illius libri, qui Introductorius inscribitur, in operibus Gal. c. II. neruum ad compositionem vmbilici concurrere putat, his verbis interprete Andernaco. Ex venis vteri, quæ secundas implicat, binæ aliæ prodeunt venæ, ab arteriis ibidem sitis binæ arteriæ, & à neruis vnus neruus, mutuo in vnum congesta meatum, & *ἄρσενον* appellatum, ab soluunt, qui infantis vmbilico inseritur, ex quo & enascitur, & suspensus est, ab vmbilico autem venæ ad iecoris portam sanguinem ita fœtibus transmittunt. Arteriæ vero iuxta vesicam crassiori arteriæ, neruus hic spinæ inseritur. Hæc ille. Ex quibus colligere licet, non modo ex neruo vmbilicum componi externum, sed etiam *ἄρσενον* ab eodem vmbilicum hanc appellari. Cæterum quod vmbilicus neruum habeat, probari etiam ratione potest, ex veterum, & recentiorum monumentis desumpta: videntur enim omnes Anatomici sensisse, vmbilicum sensu præditum esse. Ætius enim ad amputandum vmbilicum recens nati magis laudat scalpellum acutum, quàm aliam materiam arundineam, vel vitrotum, ne atteratur vmbilici pars puero annexa: deinde veterum nonnullorum consuetudinem, quasi vmbilicum sentire putaret. Inter recentiores Paræus, & alii, qui curam infantis recens nati præscripserunt, præfecto vmbilico imponunt oleum, vel rosaceum, vel amygdalinum cum panno lineo, ad sedationem doloris. Contrà Galen. aliter sentit. Scribit enim nullum apparere neruum ex vtero in secundas prouenire, neque in ipsis secundis, neque in vmbilico, aut de foris intro subire, aut de interiori sede extra prominere, quòd nulla omnino necessitas fuerit, vt origo neruorum concepti fœtus, veluti venarum, & arteriarum, matri coniungeretur. Et reuera nullus neruus in vmbilico, aut secundinis apparet; sed in vrachi medio, neruulus candidissimus, ab interna vesicæ membrana ortus (de quo fortè in libr. Introductorio facta est mentio) inuenitur: veruntamen etſi nerui aliquam formam induat, interna vrachi pars, neruus non est; cum neque vllam communionem connexionemque cum neruo habeat, neque vllò modo in spinalem medullam, sed in fundum vesicæ inseratur: sed hæc neruo similis vrachi pars, nil aliud est, quam pars vrachi interna, quæ vbi fœtus iam ex vtero egressus est, contrahitur veluti in neruum funiculum, nullo per medium foramine prædi-

*Qualis
vasorum
vmbilicalium
substantia.*

*Vmbilicū
habere
neruum
probat.*

*6. De de-
cretis Hip.
& Pla 6.*

Vmbilicus non habet neruum.

tum. Sed quod hæc pars non sentiat, patet, quoniam & vmbilicus non sentit; neque enim erat conueniens, vt sentiret. Primo, quia dum properat ad exitum fœtus, & post partum ab vmbilico dependens; huc & illuc mouetur; in hac circumagitatione distrahitur, contorquetur, ac distenditur vmbilicus. Itaque si sentiret, doleret ob solutionem continui, si doleret, neutiquam ex matris vtero exiret; sed quiesceret potius propter dolorem, quem sibi parit ex distorsione vmbilici. Quocirca erat necesse, vt matri quidem in partu magnus dolor esset, fœtui vero nullus, aut minimus, quam fieri poterat. Exemplum habemus in iis, quæ ex ovo generantur; omnia enim, putamine rupto, exeunt ex ovo absque dolore, at mater, quæ ouum parit, percipit dolores. Secundo probatur vmbilicum non sentire, quod ab amputato vmbilico obseruatum fit, infantes non vagiisse; imo ego aliquoties vidi puellæ post partum optimè se habentes, dum præcinderetur vmbilicus, neque post etiam per quadrantem horæ, non solum non plorasse, sed nec os tantum aperuisse; vana igitur, & inepta hæc tenus medicorum est cautio, qua ad præcidendum vmbilicum eligunt ferrum potius, quam vel arundinem, vel lignum præacutum, vel aliud quidpiam ad sedandum aptum, & à præciso vmbilico selecta quædam medicamenta imponi, ad sedandos cruciatus, iubent, cum si hæc pars vrachi neruosa non sentiat, cæteræ profecto, ex quibus vmbilicus constat, nullo modo sensum habeant, non vena, non arteria, non etiam membrana, quæ has inuoluit, cum hæc à chorio deducatur, quod, quàm sit sensus expers, notant mulieres, quibus cum à partu secundæ extrahantur, nullus cruciatus excitatur. Quærit in problematibus Aristot. cur homini magnus sit vmbilicus. (loquens de ea cavitare, quæ est vestigium in media abdominis parte resecti huius vmbilici,) cæteris vero animalibus exiguus, & non valde manifestus, putatque hoc contingere; quoniam vmbilicus in cæteris animalibus in directum tendat, & cum diu in vtero maneat, vmbilicus interprete Gaza arescat *αἰσὶ φαινον*, homo vero imperfectus prodeat cum humido, & *ἀναμυθ* (sanguinolento Gaza) ex angui vmbilico, sed vera ratio ex vmbilici anatome capitur. Est enim multo maior proportionem considerata corporis humani fœtus, quam cæterorum animantium, propter amplitudinem vasorum.

Vana medicorum cautio dicitur supra vmbilicum sectum medicamenta imponunt.

Cur magnus hominis vmbilicus.

Vsus vmbilici multiplex.

Cur longus sit vmbilicus.

Vsus huius vmbilici est multiplex; etenim per vmbilicum fœtus nutritur, atque suspenditur, vt in omnem partem mouere se queat, vrinam in allantoidem reicit ex vesica. Conuenit huic tanta longitudo ad commodiorem motum in vtero, egressumque ex vtero; etenim si breuiorem vmbilicum homini natura creasset, vna cum fœtu placenta & membranæ exire debuissent, quod partus facilitati obstetisset, nunc vero tam longum vmbilicum natura fecit, vt prius fœtus totus exire possit absque secundis, quæ etiam alia de causa debebant,

post

post egressum fœtus, vterò annecti, ne repentina dilaceratione, vel abstractione oscula venarum placentæ magnam copiam sanguinis funderent, cum vitæ infantis discrimine: & propterea tam longus est vmbilicus, vt puer ex vtero egressus nihilominus adhuc ipsi adhærere queat; confert etiam hæc longitudo ad commodam eductionem secundarum, in qua profecto insignis prudentia requiritur in obstetricibus. Inferitur autem vmbilicus in inferiorem partem totius corporis, hoc est in medium abdominis, non enim decebat puerum ex æquilibrio ab vmbilico dependere, sed superiores partes, vbi caput est; & thorax, ponderosiores habere ab vna parte, pedes vero, & mediam partem reliquam ventris ab altera; vt ex vmbilico suspensus partibus superioribus tempore partus in caput, versus vteri orificium facillimè volueretur: nam partus naturalis, tam homini, quàm cæteris animantibus fit in caput; contorquentur autem in vmbilico vasa in modum aciæ, vel chordæ ex funibus binis, vel pluribus constantis, non quia tanto longiora, & longiori mora sanguis preparatior ad fœtum prodiret, vt somniant Anatomici, sed quia vmbilicus erat circumducendus à parte dextra ad sinistram per frontem circa collum, donec ad abdomen perueniret, in qua circumuolutione, si rectè procederent vmbilici vasa, profecto compressa nimum fuissent, nec pertransire commodè, per arterias vitalis spiritus & calor, per venas sanguis, per vrachum vrina potuisset, quod per hanc vasorum tortuositatem mirabiliter euitauit natura. Adfert hæc tortuositas aliud quoque commodum in secando vmbilico, ne illico sanguis fluere possit à præfectione vmbilici cum vitæ discrimine: circumducitur vmbilicus à sinistro tempore in dextrum, per mediam frontem, vt caput totumque fœtum commodè sustineat, quod si fortè fortuna in partu ab hoc vmbilico per superiorem capitis partem, secundum naturæ leges, non benè expediat se fœtus; sed vmbilicus descendat, non solum periculosus & perdifficilis matri partus succedit, vt notauit etiam Hipp: sed etiam laqueatus prodit in lucem infans, & sic existimatur puerum miseram vitam traducturum, quorundam etiam experientia edoctorum iudicio; laqueo periturum: nodos præterea seu rugas putant nonnulli annotandas in vmbilico, dicunt enim mulieres multos parituras fore; si vmbilicus infantis, quem primo enixa est, multos nodos ostenderit, a longo interuallo seiunctos per longa interualla partus prædicere, addentes mendacio mendacium, rufos nodos maculos, albos vero fœmellas promittere, sterilemque fore in posterum mulierem, si fœtum peperit vmbilico connexum sine nodis, quorum vanitas satis declaratur iis fœtibus, qui

Inferio vmbilici.

Partus naturalis fit in caput.

Cur vasa in vmbilico contorqueantur.

In lib. de septimestri partu.

Vana superstitio de nodis vmbilici.

iam prouentis ætate mulieribus vltimo pariuntur, nam & horum vmbilici quandoque magis, quàm priores, sunt nodosi.

De præcisione umbilici.

Hic de umbilico tractationi necesse est subiungam, quanta prudentia peritriaque in secando in partu umbilico requiratur, quoniam in hoc obstetricum ars ferè præcipua versatur, cum nil vtilius aut curiosius hoc loco dici queat. Obstetrix vt prudenter secet umbilicum obseruare debet, tempus, locum, modum, tum quæ post sectionem peragenda sunt. Tempus est cum infans ex vtero egressus est, vel cum secundinis, vel absque iisdem: hodie solo ex vtero egresso sine secundis secari solet umbilicus: at si fœtus benè valeat, ac robustus sit, quo facilior & felicior partus sequatur, melius erit ante præcisionem tentare, vt secundæ paulatim sequantur. Nam notatum est aliquoties, nascitis vetulis, postquam umbilicum secuerant, casu reliquam partem umbilici, quæ secundis adhuc in vtero adhærentibus annexa est, è manu excidisse, moxque in vterum retractam in mortis periculum maximum puerperas coniecisse. Danda igitur est diligenter opera, vt antè umbilici sectionem secundæ quoque ex vtero eximantur hoc pacto, steinutorio medicamento naribus priùs indito, nares, & os comprimenda, tum obstetrix umbilicum trahendo, secundas ex vtero eximat; sed in tractione seruandus modus, ne violenter fiat, ex violentia enim periculum instat, ne abrumptur in vtero umbilicus, cum periculo puerperæ: nam abrumptur facilè, cum ex partibus admodum tenellis constet. Docet hunc trahendi modum, quem paucæ obstetrices, vel norunt, vel obseruant, optimè Hipp. dum inquit. Si secundæ non facilè exciderint, sinendæ sunt maxime ad fœtum appendere, vt paulatim absque vlla violentia trahantur; muli-tem in sella perforata collocabis, & fœtum super vtrè humore tepido plenum impones, vt mucrone tenuissimo conpunctus vter, sensum concidat, & vnà fœtum, & quæ ab eo dependent inuolucra, deorsum trahat. Hæc Hipp. Quòd si fœtui maturè ex vtero exeunti propter imbecillitatem, vel ægritudinem vitæ periculum immineat statim egresso, umbilicus præcidendus est; secundis verò, vt excidant, deinceps prospiciendum, veluti à peritis præcipitur, ad coxam alligato umbilico cum filo. Locus autem vbi amputandus est umbilicus, is statuitur à veteribus (sine vllò sexus discrimine) vbi quatuor circiter digitos ab abdomine infantis emerit: sed ne quidpiam à mulierculis, & barbaris absque superstitione perageretur, sexus discrimen inuentum est; putant enim vulgò obstetrices longiorem partem umbilici præfecti masculis relinquendam esse, vt longam ipsi pubertatis annis mentulam alant; fœminis verò breuiorem, vt angustum pudendum forment, verecundiores sint, ac minùs audaces, quasi verò eiusmodi pars umbilici, quæ quarto, quinto, vel septimo die sponte sua de-

cidit

Qua obseruanda in sectione umbilici. Tempus secandi umbilicū.

Quomodo secunda eximantur.

In libr. de superfœratione.

Hipp. modus in eximendis secundis.

Locus ad amputandum umbilicum apud.

Ætius lib. 4. cap. 3. Vana superstitio in amputando umbilico.

cidit infra vinculum, aliquid posset ad immutandos animi mores, vel membri alicuius conformationem, & augmentum; sed necesse est hanc rideam opinionem. Nam si in mulierum potestate esset, prima vmbilici cura, pudenda maiora vel minora effingere, profecto parturientes de obstetricibus iure merito conqueri deberent, quod in prima natiuitate iis magnam vmbilici partem non reliquerint, vt foetus citius ex vtero exire possit.

Ad modum peritè secandi vmbilicum requiruntur, deligatio, instrumentum, & aliqua ante deligationem peragenda. Prius enim quam præscindatur, si puer debilis sit, ac penè mortuus edatur, sinistra manutenus est vmbilicus, & sanguis, qui è corpore foetus per venam vmbilicalem resfluere solet, & spiritus vitales, qui per arterias vmbilicè è corpore foetus effluere nituntur, reprimendi sunt paulatim rursus in corpus; sic enim statim infans, qui modo exanguis deficiebat, recreatur, vitæque restituitur. Sin vero robustus sit infans, qui prodit statim sinistra manu apprehendendus est vmbilicus; tum protinus deligandus, ne sanguis è corpore infantis in vmbilicum repat. Pro deligatione locus tutior est, spatium, quod extat duorum, vel trium digitorum transuersorum latitudine ab abdomine, seu principio exitu vmbilici. Nam si proximè vmbilico ligetur, periculum est, ne trahantur in consensum partes abdominis sentientes, & sic dolor excitetur, qui in scia matre vel nutrice causam præbere solet assidui ploratus; sed ultra terminum, quem præscripsimus ligare nil verat, cum vmbilicus non sentiat, & tota hæc pars, quæ à præcisione relinquitur, paucis ab ortu diebus, spontè decadat. Deligatio facienda est quàm fortissima, duplicato, & triplicato filo serico, vel è lino, aut cannabe confecto, reiteratis ètiam nodis, ne vinculum soluat, vel relaxetur, tum demum supra vinculum vnus, vel alterius digiti transuersi spatium erit amputandus; alioquin si prope ligamentum amputetur, metuendum est, ne soluat vinculum, anrequam sua sponte vmbilicus emoriatur, & à corpore decadat, & sic, sanguine vitalique spiritu effuso ex arteriis, infans statim commoriatur. Cæterùm quo instrumento amputes, an scilicet cultro, an forfice, an arundine, vitro, vel alia materia, nil interest, cum non sentiat. A secto vmbilico denique imponendum est gossipium, qua parte vulnus est, pannisque lineis inuoluendus, ne sua frigiditate ventri obsit, donec spontè deciderit. Quærere quispiam posset, cur homini ante sectionem vmbilicus ligetur; cæteris vero animalibus non. Omnia enim vmbilicum cum suis secundinis post partum statim deuorant, his fere nullum videtur sequi incommodum, vel effusionis sanguinis, vel spirituum vitalium. Huius quæstio duplex est apud me ratio, & prima, quoniam in vmbilico hominis vasa sunt maiora, & ampliora, præcipuè vena, quæ vnica est, per quæ vasa, & sanguis, & spiritus facilius fluere possunt. Deinde animalia, dum dentibus abscindunt,

Modus amputandi vmbilicum.

Qualis deligatio sit facienda ante vmbilici præcisionem.

Cur soli homini ante amputationem ligetur vmbilicus.

dunt, à foetu proximè abdomini eum auferunt, sic vt nulla pars de vmbilico ex-
tet, postea lambendo reducunt cutem vmbilici exortui cir cumfusam supra ex-
tremitates vasorum vmbilicalium, postea hæc cutis his vasorū finibus con-
nata & supernata, nodulum tantum in quibusdam quadrupedibus efficit, pro ve-
stigio vmbilici, in aliis paruum signum, in nonnullis etiam haud conspicuum.
Hinc patet vera ratio, cur homini vmbilicus magnus sit, cæteris verò animalibus
exiguus, vel nullus, non ea, quam attulit nobis Arist. in problematibus. Sic
ars, circa se ctionem vmbilici, ab obstetricibus exerceri debet.

PARS SECVNDA

De partibus internis propriis.

CAPVT I.

De vasis vmbilicalibus.

Actenus partes foetus externas proprias examinauimus, nunc au-
tem. internarum, propriarumque explicationem aggredi super-
est. Hæc duæ tantum sunt, vasa scilicet, & excrementa: vasorum,
alia in abdomine, & ventre inferiore continentur, vt vmbilica-
lia; alia vero in thorace, vt ramus exiguus, quò vena caua cum ar-
teria venosa coniungitur, & arteria magna cum vena arteriosa. Vmbilicalia va-
sa ea dicuntur, quæ per vmbilicum ex chorio transgressa in ventris partes inter-
nas inferuntur, suntque tot numero, quot in vmbilico inueniti diximus: ete-
nim vasa omnia quatuor, quæ per vmbilicum vnita progrediuntur, vbi abdo-
men intrarunt, finduntur singula, ac à se inuicem dissociantur, & diuersa loca
suis finibus adeunt, quibus terminantur: quandoquidem vena peritoneo sub-
tus per eius membranam annexa, paulatim sursum in iecoris partem, quæ leui-
ter in duas veluti partes diuisa est, (nonnulli Anatomici rimam iecoris vocant,
homini propriam) in cauam iecoris vltèrius penetrando, vbi caudex, seu trun-
cus portæ à iecore surgit, bipartitur, ac in quendam venæ portæ ramum infer-
ritur. Sic in canibus, & aliis quadrupedibus cernimus venam hanc vmbilica-
lem, ramum etiam ad mesenterii centrum, ac cum venæ portæ præcipuo trun-
co, per mesenterium disperso, coniungi. Similiter arteriæ vmbilicales abdomen
ingressæ, vnà cum vracho pergunt peritoneo annexæ; sed & illæ à se inuicem
disiunctæ ad vteri ac vesicæ latera feruntur, & in ramos arteriæ magnæ, ad cru-
ra descendentes, inferuntur, ea parte, qua per pubis ossium foramina transire
incipiunt. Vrachus autem intermedius, peritoneo annexus, in fundum vesicæ

*Vena um-
bilicalis
infectio.*

*Arteria
umbilica-
lis in fer-
tio.
Vrachi in-
fectio,*

termi-

terminatur. Omnia hæc vasa vmbilicalia interna, statim ac in lucem venit fœtus, in funiculos abeunt, ob vsus eorum maximi abolitionem. Etenim vena vmbilicalis destinata suscipiendo à matre sanguineo alimento, segregata carnea placenta, per cuius substantiam in venam vmbilicalem, per chorion & vmbilicum ducitur, inutilis est; similiter ablatis venis arteriæ vmbilicales inutiles sunt: vrachus quoque, qui à natura factus est, vt per eum ex vesica vrina in allantoidem transluat, non amplius ex vesica suscipit vrinam, cum, allantoidem priuatus, seorsum excrementum vesicæ, per aliam viam, nempe per pudendum, excernatur; neque enim est, quod refutem doctorum quorundam nuper inuentum, qui putant, fœtum, dum est in vtero, per pudendum mingere, propterea quod vrachum solidum, nec vlllo foramine præditum conspici dicant, cum monstrare debuissent viam, per quam fœtus, vbi minxerit vrinam à sudoribus separatam in allantoidem, vel spatium, quod est inter chorion, & amnion transmittit; & rationem ob quam in cæteris quadrupedibus vrina segregetur, cū & eadem mingere per pudendum poterant, reddere. Porro vmbilicalis vena pertingit ad iecoris portâ in cauam, vel ramum caue, quod sanguis, qui fœtui à matre pro nutritione dabatur, alia egebat elaboratione, quam ea, quam à matre acceperat, & vt tenellæ partes cōmodius, & citius nutrentur, erant segregandi ferosi humores à renibus, biliosi à fellis folliculo, melâcholici à liene; vnde clarum est non benè hæctenus Anatomicos censuisse, marris sanguine dulcissimo per viliissimo que fœtum vti pro alimento, melius Gal. opinatum, sanguine, æque puro & impuro, nutriri fœtum; sed tenellum sanguine puriore ali, grandiores iam, puro atq; impuro. Dixi superius arterias vmbilicales ablatis venis vmbilicalibus inutiles esse; necesse est, vt quibus rationibus à veterum, & recentiorum omnium sententia mouear, qua putarunt per vmbilicales arterias vitalē spiritum à matre fœtui subministrari, exactius ac dilucidius declarem; si prius huius antiquæ opinionis rationes prouulerim. Nam Hipp. siue Auctor de natura pueri, dum inquit, fœtum per vmbilicum spirare, & alimētum augmentumq; capere, nil aliud intelligere videtur, quam quod per venas sanguis ad nutritionē, & ar-

Fœtus in vtero non mingit.

1. de sympto. caus. 7.

Veterum & recentiorum opinio de v. vmbilicalium proponitur.

Hipp. auctoritates de vsu arteriarum vmbilicalium.

Gal. auctoritates de usu arteriarum umbilicalium. rus fufum. Gal. verò, paulo clarior, pluribus in locis vsum arteriarum vmbilicalium significauit, cum dicat, spiritum ad vitam per has fœtui dari, & quemadmodum per venas vmbilicales sanguinem, sic per arterias non spiritum modo, sed etiam vna cum eo subtiliorem, & calidiorem, quam is, qui in venis est, sanguinem accipere à matre, atque ex hoc omnium calidissimum viscus fabricari, nempe cor.

Prima ratio pro Gal. de usu arteriarum umbilicalium. Præter has auctoritates non defunt quoque validissimæ rationes ad hoc probandum. Prima autem est. Si spiritus vitalis non procederet à matre ad cor fœtus, frustra factæ essent arteriæ vmbilicales, & earum coniunctio per anastomosim cum arteriis vteri: sed frustra non sunt factæ arteriæ vmbilicales, & earum anastomosis cum arteriis vteri; ergo vitalis spiritus procedit à matre ad fœtum. Maior probatur, quoniam ad nutriendum fœtum vena est sufficiens, & ideo cum non haberent vsum ferendi spiritum vitalem, essent superflua: minor patet è naturæ legibus, quæ, sicut in necessariis non deficit, ita in superua caneis non abundat. Secunda ratio. Cuiusque parti non suppeditatur materia, ad conficiendos spiritus vitales, in ea vitalis spiritus generari non potest; sed cordi fœtus non suppeditatur materia pro generando spiritu vitali; ergo spiritus vitalis in corde fœtus generari non potest, & per consequens, à matre procedit. Maior probatur: in corpore animato, aut in animali, in quo non fit respiratio externi aeris, in eorum corde vitalis spiritus generari non potest; sed in fœtu, in vtero existente, non fit respiratio externi aeris, ergo vitalis spiritus generari in eo non potest. Maior est manifesta, nam aer externus in animali, quod non respirat ad cordis sinistrum ventriculum peruenire non potest per venosam arteriam, vt sic, cum calore & sanguine permixtus, fiat vitalis spiritus. Tertia ratio.

Secunda ratio. Si vitalis spiritus non procederet à matre, fœtus, ante debitum tempus pariendi ex vtero exemptus, adhuc viuere posset; sed viuere non potest, cum statim moriatur, ergo vitalis spiritus procedit à matre ad cor fœtus. Quarta ratio. Si in corde fœtus generaretur spiritus vitalis; arteriis & venis vmbilicalibus vinculo constrictis cor fœtus pulsû non destitueretur, sed arteriis & venis vinculo constrictis cor fœtus pulsû destituitur; ergo in corde fœtus non generatur spiritus vitalis; & sic eum à matre prouenire sequitur. Ego vero contra, vitales spiritus per arterias nequaquam à matre ad fœtus vitam transfundi existimo; sed potius à corde fœtus, ad propriarum partium externarum vitam, arteriis his immitti credo; quod multis argumentis probatur. Primo, si à matre vitalis spiritus cordi fœtus suggereretur per arterias vmbilici; cor fœtus non pulsaret, quia non generaretur in suo corde spiritus vitalis. At cor fœtus pulsare, & Gal. & Arist. auctoritate conuincitur, sensibusque demonstratur. Et profecto maiorem propositionem vsque adeo veram esse fatentur Anatomici, vt insignis;

Tertia ratio. Si vitalis spiritus non procederet à matre, fœtus, ante debitum tempus pariendi ex vtero exemptus, adhuc viuere posset; sed viuere non potest, cum statim moriatur, ergo vitalis spiritus procedit à matre ad cor fœtus. Quarta ratio. Si in corde fœtus generaretur spiritus vitalis; arteriis & venis vmbilicalibus vinculo constrictis cor fœtus pulsû non destitueretur, sed arteriis & venis vinculo constrictis cor fœtus pulsû destituitur; ergo in corde fœtus non generatur spiritus vitalis; & sic eum à matre prouenire sequitur. Ego vero contra, vitales spiritus per arterias nequaquam à matre ad fœtus vitam transfundi existimo; sed potius à corde fœtus, ad propriarum partium externarum vitam, arteriis his immitti credo; quod multis argumentis probatur. Primo, si à matre vitalis spiritus cordi fœtus suggereretur per arterias vmbilici; cor fœtus non pulsaret, quia non generaretur in suo corde spiritus vitalis. At cor fœtus pulsare, & Gal. & Arist. auctoritate conuincitur, sensibusque demonstratur. Et profecto maiorem propositionem vsque adeo veram esse fatentur Anatomici, vt insignis;

Quarta ratio. Si in corde fœtus generaretur spiritus vitalis; arteriis & venis vmbilicalibus vinculo constrictis cor fœtus pulsû non destitueretur, sed arteriis & venis vinculo constrictis cor fœtus pulsû destituitur; ergo in corde fœtus non generatur spiritus vitalis; & sic eum à matre prouenire sequitur. Ego vero contra, vitales spiritus per arterias nequaquam à matre ad fœtus vitam transfundi existimo; sed potius à corde fœtus, ad propriarum partium externarum vitam, arteriis his immitti credo; quod multis argumentis probatur. Primo, si à matre vitalis spiritus cordi fœtus suggereretur per arterias vmbilici; cor fœtus non pulsaret, quia non generaretur in suo corde spiritus vitalis. At cor fœtus pulsare, & Gal. & Arist. auctoritate conuincitur, sensibusque demonstratur. Et profecto maiorem propositionem vsque adeo veram esse fatentur Anatomici, vt insignis;

Auctoris opinio de usu arteriarum umbilicalium argumentis probatur. Primû argumentû. In lib. de spiritu.

inter:

inter eos Andreas Laurentius assumptionem negavit; sed legat Gal. qui expresse dicit cor foetus, quod arteriæ permeant, ob nimiam quandam caliditatem, quasi flammam quandam, assidue non moveri, sed mutua reciprocatone. Vnde sequitur vitalem spiritum in corde foetus fieri, eoque vivere omnes foetus corporis partes, nequaquam vitam foetui à matre traduci. Secundo. Vnde procedit vitalis facultas, inde quoque procedit spiritus vitalis; sed à corde foetus procedit vitalis facultas, quæ foetum gubernat; ergo vitalis spiritus à corde foetus procedit. Maior est manifesta; causa enim proxima posita, effectus sequitur. Minor probatur Gal. auctoritate dicentis, quod foetibus ex semine, non ex vulva facultatum ipsos gubernantium origo sit. Vitalis ergo facultas cordi foetus innata est ex semine, non à vulva, hoc est, à matre in ipsum missa, statimque, ac formatus est foetus in sunt omnibus partibus facultates corpus foetus gubernantes. Tertio. Si à matre vitalis spiritus procederet per arterias umbilicales, arteriis, quæ ad umbilicum sunt, vinculo constrictis, omnes, quæ in chorio sunt arteriæ pulsu non destituerentur, sed tantum, quæ in cor foetus ingrediuntur; sed omnes, quæ in chorio sunt; pulsū destituuntur, corde nihilominus pulsante, ut ex Gal. habetur. Ergo vitalis spiritus non procedit à matre per arterias umbilici. Quarto. Si à matre vitalis spiritus cordi foetus suppeditaretur per arterias umbilici, aliis quoque animalibus idem accideret, quæ arterias umbilicales habent. Sed aliis animalibus idem non accidit; dum enim ex ovo generatur pullus, vitam non accipit à matre: sed à semine per incubationem formantur omnia pulli membra, statimque cor; quod palpitat, & vitales spiritus in se genitos, non modo per corpus pulli diffundit, sed etiam per partes externas, nempe umbilicum. Quinto. Si à matre vitalis spiritus procederet per arterias umbilici ad foetum, mortua matre, non fieret partus Cæsareus, neque diutius quam mater vivit foetus; ergo vitalis spiritus non procedit à matre per arterias ad cor foetus. Minor probatur experientia; nonnulli enim post matris obitum extracti supervixerunt, & auctoritate Plinii in lib. 7. naturalium hist. cap. 9. cuius verba sunt hæc. Auspiciatus enecatâ parente gignuntur: sicuti Scipio Africanus prior natus, primusque Cæsarum à cæso matris vtero dictus. Qua de causa, & cæsones appellati. Simili modo natus Manlius; qui Carthaginem cum exercitu intravit. Ego etiam aliquoties ostendi publice foetum agninum à matris vtero extractam per semihoram vivere. Denique fauet nobis auctoritas Aristot. qui tantum ad alendum foetum in vtero factum esse umbilicum scribit secundo de generatione animalium cap. 4. Alibi etiam dicit, alimentum foetui contingere per umbilicum eodem modo, quo plantis per radices, venas autem umbilici esse tanquam radices, per quas alimentum haurit foetus. Neque alibi fecit vmi-

1. De semine 8.

Secundum argumentum.

Lib. 15. de usu part. 4.

Tertium argumentum.

6. De plac. Hipp. & Plat. 6.

Quartum argumentum.

Quintum argumentum.

*Responſo
ad argu-
menta pro
Gal. addu-
cta.
Ad primū.*

quam mentionem ſpiritus, qui per umbilicum ad vitam fœtui à matre datur. Reliquum eſt, vt ad argumenta pro Gal. adducta respondeam. Et ad primum dico; Arantium negaſſe hanc arteriarum umbilicalium cum vteri arterioliſ coniuñtionem à Gal. propoſitam. At licet hoc concedatur, tamen non ſequitur neceſſariò, quod hac de cauſa ſit facta, vt ſpiritus vitalis à matre fœtui comunicetur, cum ad firmiorem annexum fœtus cum vtero hanc arteriarum coniuñtionem facere natura potuerit, & vt vitalis ſpiritus, à corde fœtus elaboratus, melius à matris vitali ſpiritu foueretur, tamquam debilior, ad partes placentaſtæ extimæ calore ſanguineum crasſum per anguſtas venulas attractum impelleret, attenuaret, & ad fœtum per umbilicum ferret. Ad ſecundum argumentum accedo. Cuicumque parti non ſuppeditatur materia ad ſpiritum vitalem generandum, in ea quoque non poteſt elaborari. Sed cordi non ſuppeditatur ſpiritus vitalis materia. Falſum hoc; quia ſuppeditatur per venam umbilicalem ſanguis, qui ſufficit ad ſpirituum vitalium generationem. Præterea probatio maioris propoſitionis eſt falſa, vbi non fit reſpiration, ibi quoque non fit ſpiritus vitalis, exemplo eorum animalium, quæ non reſpirant. Nam dum in ouo pullus generatur, cordis officio, ac munere gubernatur, & perficitur,

*Reſponſo
ad ſecun-
dum.*

mediante ſui cordis calore & ſpiritu, quouſque partes vitales ita habeat perfectas, vt externo aere frui queat, vel debeat. Ariſt. quoque negat alimenti gratia fieri reſpirationem, ac ſi aleretur ſpiritu internus ignis, & reſpiranti quidem, tamquam ſuper ignem accenſum, fomitem adiici, alio autem igne fieri expirationem. Etenim inquit: oportebat in aliis animalibus hoc accidere, aut huic proportionale: nam omnia habent caliditatem vitalem, ſed piſces aquam trahunt non aerem. Ad tertium. Porro viuere fœtum extraxerum exemptum non poſſe, partim verum eſt, partim falſum: verum eſt, quia non viuut diu, ſicuti homo maturè editus: falſum vero, quia diutius viuut, quam poſſet, ſi à matre vitam per arterias continuò tranſmiſſam haberet. Nam abortus per horas viuere obſeruatum eſt: & ſex, ſeptem, atque octo meſes in vtero portatos fœtus, quos matres maturius, ob aliquem errorem externum, erant enixæ, per ſeptimanas, adhibito conuenienti foru, & alimento, vitales fuiſſe. Deinde aliam ob cauſam accidere poteſt, vt fœtus à matrice exemptus viuere nequeat, quam ob vitalis ſpiritus matris priuationem: priuatur enim ab vtero ſeparatus materno calore, qui fœtus omnem calorem in corde auget, ſuſtinet ac ſua qualitate fouet. Vnde fœtus dicitur à fouendo, non aliter quam is qui in cubitu ouorum à volucribus matribus editur: quamquam enim pullus in ouo grandior ſit, corque eius vitalem ſpiritum & calorem generet, perque corporis omnia membra diffundat, tamen niſi blando matris ac tepido calore foueatur, propter cordis & vitalis eius caloris imbecillitatem, & pororum corporis laxitatem,

*In lib. de
reſp. cap. 6.*

Ad tertiu.

*Fœtus
vnde di-
ctus.*

rem, statim rigens emoritur; quam ob rem ne rigeant fœtus, maximè nuper nati, videmus matres frequenter apprimendo pectori eos fouere: pullos gallinarum sub alis matris, quò teneriores sunt, eo frequentius se condere materno tepore corpusculum conseruant. Ad quartum. Quod vincto vmbilico cor fœtus pulsù destituatur sit, quia deest alimentum cordi, nempe sanguis, qui per venam vmbilicalem copiosissime in dextrum cordis sinum fluit per venam cauam, vt ex eo nutriatur, & vitales spiritus toto corpori conficiat. Vt igitur concludamus, credendum est contra omnium Anatomicorum hactenus receptam sententiam, arterias has vmbilicales factas esse, vt spiritus vitales à corde fœtus transmitti possint ad externas partes fœtus, nempe secundas, ad calorem vitalem illis partibus tribuendum, quo motum sanguinis per venam vmbilicalem, à matre in iecur fœtus transfuentis, acceleraret, prohiberet attenuando, ne concrederet, debitumque alimentum sic ad minimas quasque externarum partium particulas nutriendas peruaderet. Cæterum duas arterias vmbilicales natura fecit, & eas angustas; vnam vero venam satis amplam. Decebat enim copiosum & crassum alimentum, qualis est sanguis, per amplum locum vnictè pertransire; tenuis vero sanguis, & spiritus calidi, per exiguos & angustos canales, pertransire poterant. Sed & sollicita fuit de commodo & facili transitu sanguinis à matre ad fœtum, vt duabus arteriis venam amplecti voluerit, nullusque per chorion esset ramus, cui non arteriarum aliquis ramulus comes esset. Terminantur arteriæ vmbilicales in arterias ad crura descendentes, vel si mauis dicere, ex iis oriuntur, non autem ex corde, vel prope cor ex arteria magna, vt vena vmbilicalis propè iecur ex vena porta, quod partes externæ fœtus, vitali spiritu benè præparato, ac elaboratè egebant, qui in arteriis remotioribus à corde solet contineri. Neq; prope cor ex arteria magna hos ramos prodire tutum erat, quod pertransire debuissent mesenterium, & intestina, quæ pulsum harum arteriarum, cibo statibusque onusta, poterant intercipere. Neque decebat duos ramos vnitos semper prodire ex vnico loco, cum vnus ramus sufficere videbatur, si ex arteria magna originem traxisset; sed vt duo rami prodirent ex duobus locis distantibus.

Responsio ad quartum.

Versus arteriarum vmbilicalium vsus secundum mentem Auctoris.

Cur vnica sit vmbilicalis vena, & dua sint arteria.

Cur arteria vmbilicales non oriantur prope cor.

CAPVT II.

De structura vasorum Thoracis in fœtu.

SEquuntur nunc vasa in thorace contenta circa cor, longe aliter constituta, quam in nobis aliquandiu natis. Etenim vena caua cum arteria venali coniungitur, & arteria magna cum vena arteriali; sed diuersa ratione. Nam vena caua cum arteria venosa contigua, rotundo, ac satis magno foramine, mem-

Vasa thoracis in fœtu quomodo conbrana situta.

brana tenui, ac nonnihil pellucida sociatur: at arteria magna, quia paululum distabat à vena arteriali, vase arterioso, tanquam nouo ductu & canali, cum vena arteriali coniungitur oblique: quod in natis aliquandiu, & perfectis hominibus, non amplius conspicitur non sine miraculo; exsiccato nempe hoc nouo ductu, atque euanescente foramine, tanquam in natis iam non amplius necessario. Quippe cum pulmones fœtus in vtero nondum cordi inferuissent, ad refrigerium calotis per aerem externum, erat necesse illos copioso sanguine nutrire, & cum hunc sanguinem copiose per venam arterialem, subministrare non poterat, eum per foramen amplum ex vena caua in arteriam venalem refundit, occluso nonnihil foramine tenui membrana, ne quippiam, quod intrasset, statim à vicino motu cordis coactum fuisset regredi: deinde, vt edito iam in lucem fœtu hoc foramen facilius obtureretur, membrana tenui paulatim crassiore facta, & acquirente corpus arteriæ venalis. Similiter arteriam magnam cum vena arteriali per vasculum exiguum coniunxit, vt copiose sanguinem, & spiritum vitalem pulmonibus largiretur per venam arterialem. Quia vero pulmonum substantia non amplius, in iam natis copioso & crasso sanguine nutriebatur, propterea non adhuc opus fuit à partu, vt abundanter cor iis vitalem spiritum & sanguinem impartiretur. Imo cum pulmones essent in natis aeri excipiendi destinati, & propterea leues esse oporteret, ac substantia ratiore, voluit natura à partu horum vasorum vsum, & structuram transmutare, & per venam arterialem, sanguinem paulo tenuiorem, quam qui in vena caua continetur (vt potè nonnihil attenuatum in dextro cordis ventriculo) pulmonibus nutriendis præbere: per arteriam verò venalem, modicum spiritus vitalis, è sinistro sinu cordis, pulmonibus ad vitam impartiri.

Ex his igitur patet, explodendam esse Anatomicorum sententiam de vfu propaginis, qua arteria magna cum vena arteriosa communionem habet. Putant enim per hunc ductum cor refrigerari, atque à matre præberi sanguinem vitalem, & pulmonibus, & cordi fœtus, propterea, quod cum per arterias vmbilicales, longo ductu, per arteriam magnam in cor spiritus vitalis transire non poterat, ob ostiola circa basim cordis, initio magnæ arteriæ posita, ab his repulsus vitalis spiritus, per hunc ductum in venam arterialem, & dextrum cordis sinum, pulmonesque permeare cogatur. Sed quod fœtus neutiquam vitalem spiritum à matre hauriat, iam videor supra satis probasse. Ratio autem cur in hanc erroneam opinionem lapsi sint omnes, qui vsque adhuc fuerunt Anatomici, fuit administratio Anatomica fœtus formati; siquidem in hac videntur prius eas partes, quibus vtero fœtus annectitur, & ex hac venas, & arterias vmbilicales fœtus abdomen penetrare, vnde sanè probabiliter admodum, & sanguinem, & vitalem spiritum à matre in fœtum transire sibi persuaserunt, atque ex

Cur pulmones fœtus copioso sanguine nutriantur.

Vsui diuersa constitutionis vasorum in fœtu secundum auctorem.

Pulmones in natis leues.

Anatomicorum sententia de vsu diuersa constitutionis vasorum in fœtu.

Vnde orta Anatomicorum sententia de vsu arteriarum vmbilicalium.

que ex hoc fundamento in assignandis vñibus horum vaforum errauerunt. Obseruauit quoque in corde, & aliud, nondum ab aliis animaduersum, nempe vtrumque cordis ventriculum habere parietem æqualis crassitudinis, cum in adultis sinister habeat crassio rem parietem dextro.

CAPVT II.

De excrementis fœtus internis.

EXcrementa hæc duorum sunt generum, alia solida, alia vero liquida, illa in intestinis crassioribus, hæc verò in tenuibus, & ventriculo conspiciuntur. Solida ac dura in crassis intestinis, Latinis papauer, & papauerulum dicuntur, Græcis *μυκνώδιον*. Suntque viridia, vel (vt Arist. describit) valde nigra, ac picea, & colore sanguineo; liquidiora vero in ventriculo magis viscida, & alba; in intestinis viscida, & pallida; atque ad flauedinem magis crassitiemque vergentia, quo propinquius intestinis crassis in ileo consistunt; magis vero albida, quo viciniora sunt ventriculo. Notandum etiam est, quod intestinum ieiunum, quod in nobis est verè vacuum, in fœtu est excrementis plenum. Excernit hæc omnia excrementa infans recens natus, vel statim à partu, vel ad summum intra vnum diem naturalem, & prius papauerulum excernit, deinde vero reliqua, quæ in intestinis, & ventriculo continentur. Sed multo plura excernere ait Arist. quam corporis magnitudo postulat. Veteres quidam, cum viderent, post partum infantem hæc excrementa excernere vnà cum reliquiis vrinæ in vesica relicta, crediderunt puerum in vtero matris sugere, & per os alimentum capere, nescientes vndenam hæc excrementa prouenirent. Recentiores omnes, & inter hos Andreas Laurentius, impurioris, & crassioris sanguinis recrementa, quæ per splenicum, & mesentericum ramum à liene in intestina amandantur, ibiq; diutina mora & calore exsiccantur, esse putat. Alii vero à toto corpore per venas mesaraicas in intestina fluere credunt. Ego autem, quamquam à liene, & toto corpore mandari posse, per venas mesenterii in intestina, non negem; tamen existimo eiusmodi expurgationem crassioris, qualis in venis continetur, sanguinis non esse, dum adhuc in vtero est coarctatus fœtus in beneualente, qualem natura semper conatur facere, vel conuenientem vel necessariam, cum sic ad sanguinis per venas expurgationem ora vaforum non sine noxa fœtus aperiri deberent, & eius excrementa crassa cum tenuibus commodius magna ex parte per patulos poros cutis expellat. Ideo potius dico, hæc excrementa crassa, nempe papauer, generari à liquidioribus, in stomacho & intestinis tenuibus contentis, quæ partim sunt pituitosa, vt in ventriculo: partim biliosa, & pituitosa, vt in intestino ieiuno & ileo. Fluit autem hæc biliosa materia ex folliculo

Fœtus excrementa quomodo vocentur.

Fœtus statim natus mul. a excrementa exc. rnit.

Cur veteres crediderunt fœtum in vtero per os nutriri.

Recentiorum opinio de generatione excrementorum fœtus.

Auctoris opinio de generatione excrementorum fœtus.

fellis, cuius porus in intestinum duodenum inseritur, ut in natu grandioribus: apertissimè conspicere licet: pituitosa verò à ventriculo; sed maximè à capite, quod neque per nares, neque per os, oclusis omnibus his meatibus, in vtero expurgari potest; hinc necesse est, ut per œsophagum in ventriculum dilabatur. Agnouit hanc capitis expurgationem ex veteribus, & recentioribus, quod equidem sciam, nullus, præter Hipp. vel eum Auctorem, qui de morbo sacro lib. conscripsit in operibus Hipp. Probans enim is in eo lib. epilepsiam fieri, fœtu adhuc in vtero existente inquit: Purgatur enim & florescit cerebrum, veluti etiam aliæ partes, priusquam in lucem edantur. In hac autem purgatione, si quidem probe ac moderatè purgatum fuerit, & neq; plus, neque minus quam oportet defluerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro facta fuerit, morbosum caput augescens fœtus habebit, & sonitu plenum, & neque solem, neque frigus tolerabit. Si vero ab vna aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur, qualiter sane colliquatio contigerit: si vero colliquatio non contingat, sed in cerebro spiffetur ac cogatur; sic necesse est fœtus pituitosus esse. Et quibuscumque quidem pueris existentibus erumpunt vlcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui saluosi sunt ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facillimè degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in vtero purgati oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitali sine vtero morbo fere non apprehenduntur. Qui vero mundi sunt, & neque vlcus vllum, neque mucus, neque salua vlla prodit, neque in vteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur. Hæc Hipp. Igitur pituita à capite derurbata in ventriculum, cum ea, quæ in ventriculo quoque est genita, tenuisque, in modum chyli semicocti descendens, cum bile permiscetur, ac si quid vile sit, vel aptum alendo fœtui, id per venas mesaraicas rapitur in iecur, ut ex eo sanguis fiat; si quid inutile, per intestina tenuia præterlabitur, in crassa relegatur, paulatimque exsiccatum, quo intestinis crassis vicinior fit, crassius redditur, magisque durum ac viride, sic, ut iam tanquam excrementum in intestinis crassis consistens, prorsus durum reddatur, & ex viridiatrum, qui color ater hisce excrementis inditur, non quod sanguis sit crassus, & ater, qui in intestina fluit (ut hæctenus crediderunt Anatomici) sed quia bilis flaua permista cum pituita crassioribus excrementis, longa mora in corpore infantis conclusa, à calore vritur & exsiccat; & quia hæc bilis flaua viridis redditur & prassina minus à calore exusta, deinde magis adhuc, postea exsiccata, & combusta nigra euadat, idcirco excrementa tenuia, quæ in intestino ieiuno continentur magis sunt flaua, viridia vero & crassiora, quæ in ileo, nigra vero, quæ in colo, & recto. Atque interea dum in vtero est fœtus hæc excrementa

Caput fœtus in vtero expurgatur.

Hipp. Auct. de purgatione capitis fœtus in vtero.

Ufus in ternorum excrementorum fœtus.

non spernendum habent vsum. Nam prohibent, ne sibi inuicem adhaerescant intestina, vel in se ipsa concidant, quod euenisset, si ea omni humore vacua esse voluisset Natura; sic igitur patula manent, & apta excipiendo cibo, postquam in lucem prodit foetus. Sed à liquidioribus excrementis aliud quoque praestatur. Nam pituita, quæ in ventriculo est, exercetur concoctrix, licet languida, ventriculi facultas, vt hanc in substantiam commuret, non quidem chylum vocatam, sed chylo analogam, quæ postea cum bile permixta, ea parte liquidiori ac dulciori, quæ sanguini conficiendo idonea est, per intestina tenuia means, & per venas mesaraicas ad iecur rapta, in alimentum cedit. Sic neque ventriculus, neque intestina, neque venæ mesaraicæ à suo munere, dum in vtero est foetus,ociari videntur; sed naturam iam à primordiis conceptus assuescere vnumquodque membrum, ad nutritionem, vel augmentum, foetus propriae actioni destinatum cernimus. Patet ex his optimè causa, cur puer statim à partu, vel spatio 24. horarum, excrementa varii coloris excernat, & prius nigra, picea, ac dura; deinde vero flaua, postea liquida, & magis lactea. Non enim à lacte, quod puer fugit, excrementa albicantia & flauedine permixta excernuntur (vt putant multi,) sed quia talia in intestinis foetus concludebantur. Obseruatione dignum est, quod notauit Aristo, plura excernere infantem recens natum, quam magnitudo corporis, vel proportio requirere videatur, hoc est, vti ego interpretor, quam intestina capere possunt. Hoc fit, quia multa pituita à capite in intestina dilabitur puero in lucem prodeunte, & multa quoque excrementa biliosa, concitatis in venis sanguinis humoribus, & expulsis per venas mesaraicas in intestina per modum criseos: quo motu non solum natura excernit superflua ad suscipiendum alimentum, sed patulas quoque reddit venas mesaraicas, vt per eas melius & copiosius trahatur alimentum ex intestinis in venas ad iecur. Hic non possum non mirari obstetricum, ne dicam medicorum negligentiam, qua hæc commemorata in ventriculo & intestinis puerorum recentiorum excrementa expurganda putant vel poma cum melle hausta vt hic Parauii, & in aliis Italiae locis) vel syrup. rosæ ex rosis pallidis laxatiuo (vt in Gallia) vel alio quopiam laxante, ac detergente medicamento (vt in aliis locis.) Negligunt enim summam Naturæ prouidentiam, quæ in tam necessaria re, nascenti consulit puero sola medicina à matris papillis hausta, & gratiore, ac tutiore multo, quam quæ ab obstetrice solet præberi. Nam colostrum (lac est quod in vberibus puerperæ primis diebus à partu generatur) si statim natus suscipiat infans, commodius, & sine vlla noxa ab hisce excrementis purgabitur. Alimentum enim est medicamentosum, quod Natura ad eum finem produxit, vt modicè nutriendo leuiter pro infantis imbecillitate purget per aliquot dies. Si enim nos præbemus medicamentum, vel nimis debile, vel nimis validum esse

7. Hist.

cap. 10.
Puer post
ortum cur
tor excre-
menta ex-
cernat.

Infantes
post ortum
non sunt
medica-
mentis
purgandi.

Colostrum
quid.

potest, at Natura dat, quod viribus cōuenit. Præterea nos semel, aut bis illud exhibere possumus, at Natura, quod, per plures dies dari potest, ad corporis enacuationem & perfectionem largitur paulatim diminuendo vim purgandi, & suscipiendo vim alendi. Nam falso hæcenus æstimatum est ab omnibus, non esse primis diebus dandum puero hoc primum lac puerperæ, quod colostrum dicitur, reddere enim infantes ægros, in ventriculo spissari, ac coagulari, admistum cum prædictis hisce excrementis corrumpi, suscitare vapores ad caput ascendentes, prauorum symptomatum auctores, nullius esse nutrimenti, vel

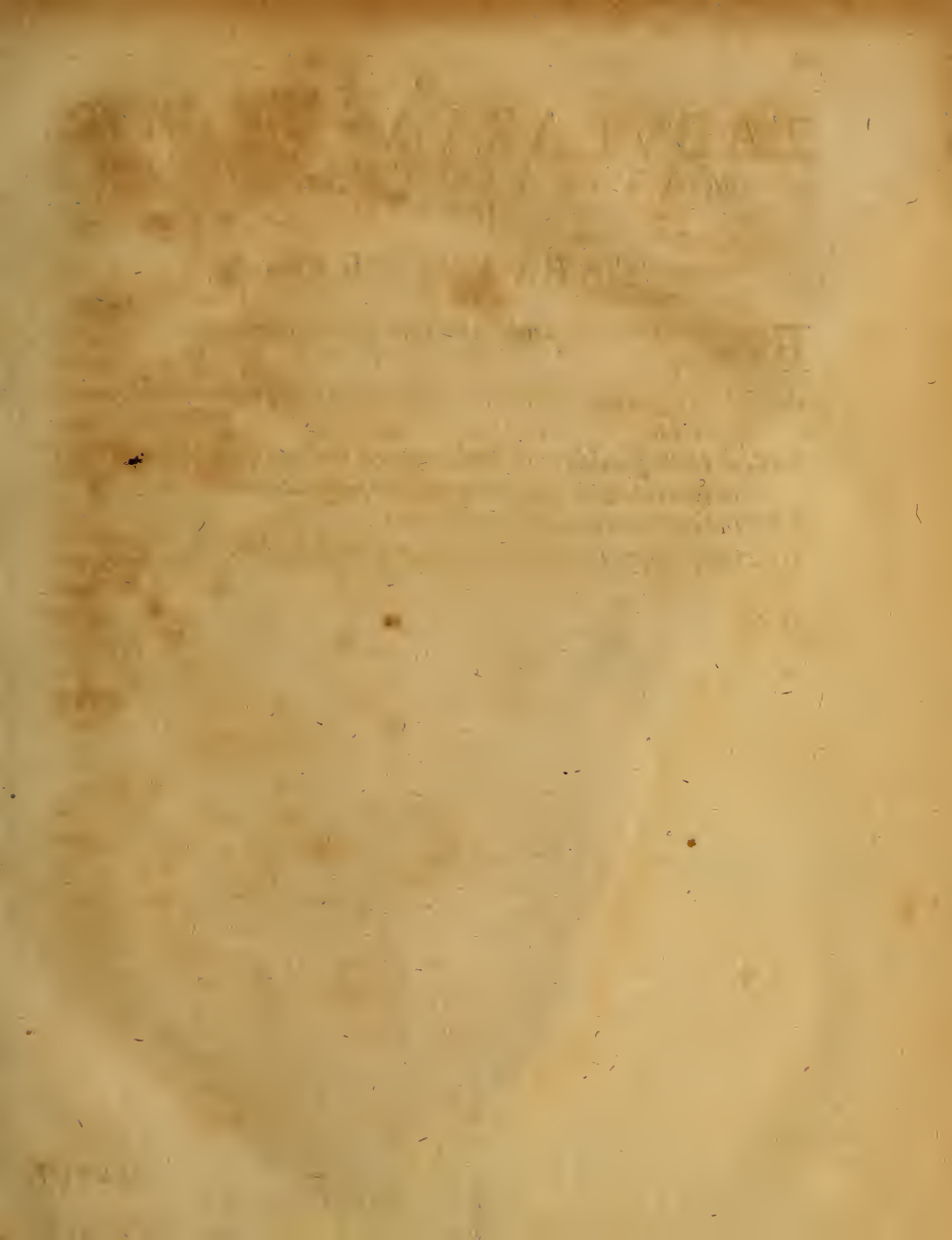
*Primum
puerperæ
lac infan-
ribus dan-
dum.*

*Nota boni
lactis.*

prauum, quod eas omnes notas non habeat, quas bono lacti Auctores adscribunt, nimirum non sit laudabilis consistentiæ, colore album, odore suaue, sapore dulce; sed contra potius crassum, flauum, sapore minus suaue, aspectu virosum; cum videamus quotidie alios pueros hoc primum lac sugentes, nil pati; sed ipsos purgare, vel aluum mouere; cumque sciamus Naturam nil in nobis generasse, quod non cedat in nostrum usum. Quocirca monendæ sunt obstetrices, atque puerperæ, ne in posterum, aut catulis colostrum proiciant tanquam inutile, & noxium, vel à mulierculis, & aliis puellis tamdiu exsugi current, donec bonum lac ad nutrimentum pueri procedat, cum hoc primum lac sit ad totius corporis purgationem vtilius omnibus aliis, quæ possunt præberi, pueroque non conueniat statim lac, quod optimè nutrit, dare, antequam colostro per aliquot dies sit purgatus. Quod si contingat à partu primis diebus infantem non benè purgari, quod hic frequentissimè solet in Italia contingere, propterea, quia matres, cum non lactent suos foetus, nutrices accersant, quæ iam per quatuor vel plures menses lactarunt, nec à partu recens lac, & colostrum infanti præbere queant, contingit, vt valetudinarii magis educantur, & in febres longas facilius incidant, ac conuulsiones, aut abscessus frequentes, ita vt vno curato alius oboriat: nam quo lac est vetustius eo fit magis diureticum, & magis nutriens & minus purgans, ita vt aluum infantis stipticam reddat. Ita que vt hoc caueatur, accersitus ad tales infantes interrogare soleo, qualis sit nutrix, quæ primum lactauerit, si aluum infans lubricam seruet necne; nam si ab initio vsus fuerit nutrice, quæ iam per medium annum, vel duos, aut tres menses lactauerit, & aluuo sit dura, etiam si sana sit nutrix, iubeo mutari ipsam, & eligere, quæ recens lac habeat; vel si talis non fuerit

ad manus, purganda nutrix, atque etiam infans frequenter cum cassia lacti commista.

*Quibus
morbis ob-
noxii in-
fantes qui
non pur-
gantur.*

TABVLARVM DE FOR- MATO FOETV EXPLA- NATIO

TABVLÆ PRIMÆ.

Figura hac mulieris grauida, uterum communibus tegumentis ablatiis, ostendit.

AAAA. Tegumenta communia in abdomine decussatim dissecta, & foras proiecta.

BBB. Vterus grauidæ, qui tunc temporis multum à membranosa naturæ degenerat, & spongiosam quandam substantiam induit.

CC. Vasa per uterum totum disseminata.

DD. Intestina, quæ utero intumescenti nonnihil cedunt.

TABVLÆ SECVNDÆ
EXPLANATIO.

HÆc tabula secunda fœminæ parturientis uterum offert, & fœtum exitum molientem sub tunicis chorio & amnio demonstrat.

AAAA. Membrana uteri foras reflexa.

BBB. Chorion tunica fœtui propria exterius, sub qua fœtus hic obscure apparet.

CC. Fœtus prout ad exitum disponitur sub chorio.

TABVLÆ QVARTÆ

EXPLANATIO.

Quarta tabula ostendit puellum nudum, tunicis omnibus, tam propriis, quam communibus diuisis.

AA. Chorii dissecti portiones à suo loco remota.

B. Annii portio.

CC. Vteri dissecti membrana.

DD. Placenta, seu hepar uterinum, moles quadam carnea pluribus vasis donata, per qua infans nutrimentum capit.

E. Diuarcatio vasorum, qua hic vnum vinculum constituunt ad umbilicalia vasa contegenda.

FF. Vinculum, per quod vasa umbilicalia à placenta ad umbilicum feruntur.

GG. Puelli perfecti, & partui proximi situs in utero.

H. Insectio vasorum umbilicalium in ipsum umbilicum.

TABVLÆ TERTIÆ
EXPLICATIO.

Tertia tabula, dissectis tunicis uteri, & chorio, puellum in eodem situ, amnio adhuc innolutum, ostendit.

AA. Cutis exterior abdominis.

BBB. Uteri dissecti membrana.

CCCC. Membrana exterior fœtum innoluens, dissecta, qua Chorion dicitur.

DDD. Puellus amnio-innolutus exitum parans.

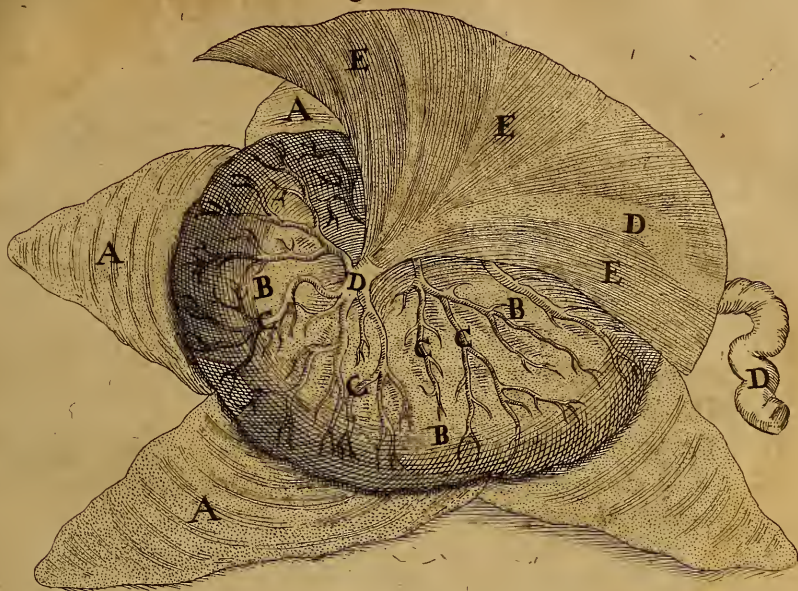
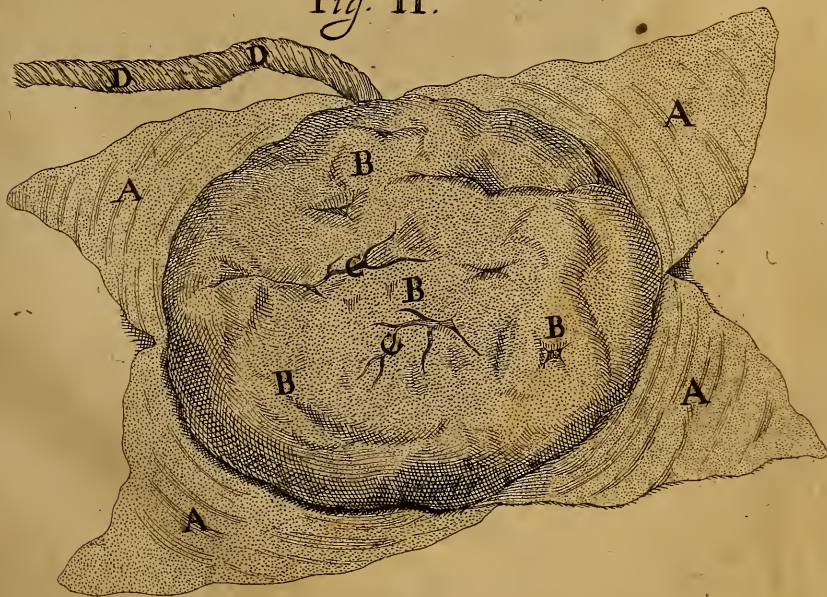

Fig. II.

TABVLÆ SEXTÆ
EXPLANATIO.

- E**xhibet hæc septima figura umbilicalia vasa à chorii placenta liberata.
- AAAA.** Vasorum umbilicalium chorda, suo adhuc inuolucro, quod intestinum vocatur, excepta.
- B.** Initium diuisionis vasorum umbilicalium in chorii carnem.
- CC.** Vena umbilicalis prima, sed insignis ramificatio.
- DDDD.** Horum ramorum vena umbilicalis anastomosis inter sese.
- EE.** Progressus reliqui trunci vena umbilicalis.
- FFFFF.** Insigniores rami vena umbilicalis.
- GG.** Truncus arteriarum umbilicalium.
- HHHHH.** Rami arteriarum umbilicalium.
- IIIII.** Coniunctio venarum, & arteriarum umbilicalium.
- KKKKK.** Vasa umbilicalia in minutissima filamenta diuisa, & à carnea placenta liberata.

Tab. IIII.

TABVLÆ QVINTÆ EXPLICATIO.

Figura prima continet chorii internam faciem, qua fœtum respicit, unâ cum amnio tunica.

AAAA. Chorion, hoc est, exterior fœtum inuoluens tunica, in modum crucis diuisa, usque ad carnem suam placentam; est autem hac eius superficies, qua fœtum respicit.

BBB. Carneâ placenta ipsa interiori quoque sui parte, ubi rami vasorum umbilicalium magno numero conspiciuntur, & ubi vasa umbilicalia ipsa emergunt.

CCC. Rami vasorum umbilicalium per placentam errantes.

DDD. Vasa umbilicalia sua membrana inclusa.

EEE. Altera membrana interior, amnios vocata.

Figura secunda representat idem chorion extrinsecus, qua uterum respicit.

AAAA. Membranca pars chorii, ad carnem crucis modo itidem incisa.

BBB. Placenta carneâ, qua parte utero connascitur; & obserues obiter eius inequalitatem.

CC. Vasorum umbilicalium extrema radices, quæ cum uteri vasis vnite fœtui alimentum aduehunt.

DDD. Funiculus vasorum umbilicalium, ex opposita interna parte chorii, unde pronascitur eminens.

TABVLÆ SEPTIMÆ EXPLICATIO.

Figura hæc octaua vasa umbilicalia, & membranas, siue inuolucra fœtus explicat.

AAAA. Abdominis muscoli, & peritoneum, ipsaque cutis crucis modo dissecta, & retrorsum flexa.

B. Hepar fœtus gibba sua parte prominens.

C. Vesica urinaria.

D. Rima seu fissura hepatis, in quam vena umbilicalis ingreditur.

E. Vena umbilicalis ipsa.

FF. Duae arteriæ umbilicales deorsum ad iliacas arterias tendentes.

G. Vrachus ex vesica fundo prodiens.

H. Vasa umbilicalia extra corpus fœtus existentia quomodo coniuncta sint.

I. Membrana, quæ vasa umbilicalia extra ventrem inuoluit.

KKKK. Intestina fœtus.

LLL. Vasa umbilicalia à chorio ad fœtum extensa, & in modum funis longa, ac intorta.

M. Locus ubi rami vasorum umbilicalium in truncos collecti primum sunt.

NNNN. Ramus venæ umbilicalis per carnosam placentam chorii sparsus.

OOOO. Ramus arteriæ umbilicalis.

PPPPP. Coniunctio ipsius venæ & arteriæ umbilicalis per placentam dif-
feminata.

QQQQ. Extrema ora venarum, & arteriarum umbilicalium desinentium in circumferentiam placentæ chorii.

RRR. Chorium.

aaaa. Umbra, quam quatuor vasa umbilicalia in altum eleuata in subiectis partibus efficiunt.

TABVLÆ OCTAVÆ
EXPLANATIO.

IN hac nona tabula videtur fœtus fœmineus, cuius abdomine pariter dissecto uterus, diductisque cruribus & vulua, hymen apparet.

AAAA. Cutis, musculi abdominis, & peritoneum crucis modo dissecta & reflexa.

B. Cartilago Ensiformis.

C. Vena umbilicalis abscissa.

DD. Gibba pars hepatis.

E. Rima in quam umbilicalis vena se ingerit.

FFFF. Intestina.

G. Vteri fundus.

H. Vteri cervix.

I. Vesica.

K. Vrachus.

L. Umbilicus.

MM. Ligamenta superiora uteri coxis annexa.

NN. Arteria dua umbilicales ab umbilico resecta.

O. Clitoris.

PP. Labra pudendi.

Q. Hymen membrana transuerse vuluam occupans in medio perforata.

RR. Ala seu pterygomata.

S. Foramen hymenis, per quod menstrua in adultis fluunt.

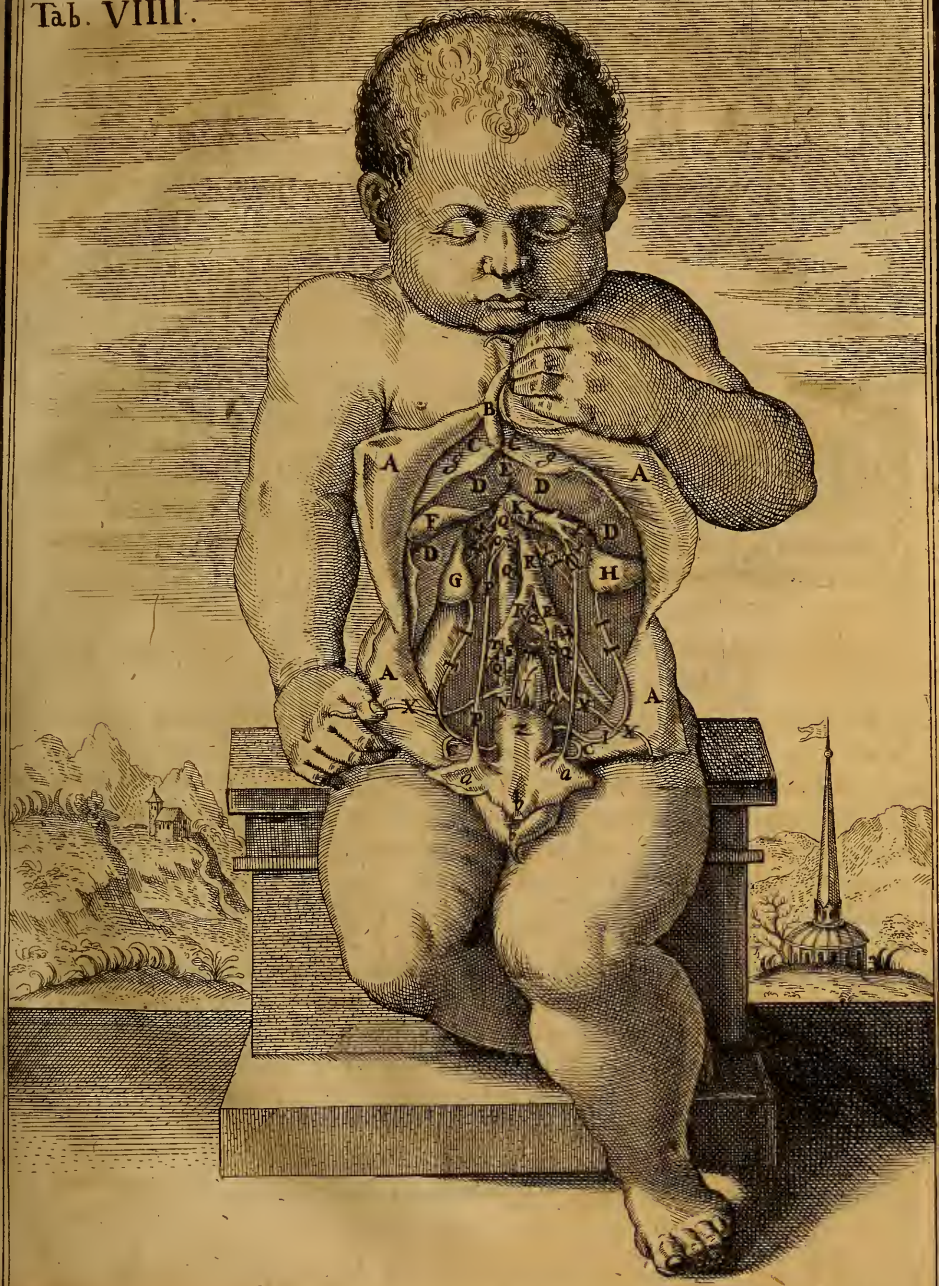

TABVLÆ NONÆ

EXPLANATIO.

Figura hac continet muliebria omnia genitalia in fœtu.

- AAAA. Totum abdomen, hoc est quatuor tegumenta communia una cū musculis abdominis, & peritonæo crucis modo discissum, reflexūq.
- B. Vena umbilicalis.
- CC. Rima hepatis quam vena umbilicalis ingreditur.
- DD. Sima pars hepatis.
- E. Rima ad sima hepatis vsque pertingens.
- F. Vesica fellis.
- G. Dexterren.
- H. Ren sinister.
- III. Vtriusque renis vreteres.
- KK. Vena emulgens sinistra.
- LL. Diuisio vena emulgentis ante ingressum.
- MM. Duæ venula, dextra emulgentis vena vicem in hoc corpore gerentes.
- N. Arteria spermatica dextra.
- O. Vena spermatica dextra.
- QQ. Truncus vena cava.
- RRR. Truncus arteria aortæ.
- SS. Arteria iliaca à quibus oriuntur arteria umbilicales.
- T. Alius ramus arteria aortæ.
- V. Ramus arteria iliaca ad uterum pergens.
- XXXX. Arteria umbilicales.
- YY. Arteria spermatica sinistra.
- Z. Vterus.
- Vena sinistra spermatica cum arteria se iungens, & ad sinistram testem descendens.
- aa. Duo testes.
- b. Cervix uteri.
- cc. Ligamenta uteri.
- d. Vesica, & ex ea prodiens vrachus.
- f. Rectum intestinum.
- gg. Gibba pars hepatis.

PARS TERTIA

De partibus communibus externis, &
internis fœtus.

CAPVT I.

De partium communium diuisione.

*Partium
commu-
nium di-
uifio. -*

ARTIBVS fœtus propriis diligenter consideratis succedunt communes inspiciendæ, hoc est, eæ, quas fœtus cum homine perfectiore, vel natu grandiore communes habet, sed aliter conformatas. Harum aliæ externæ, & similes sunt, vt cutis; compositæ, vt oculus, mammillæ: aliæ internæ, arque etiam eæ, vel simplices, vt ossa, cartilagine, membranæ ossibus annexæ; vel compositæ, vt iecur, cor, pulmo, intestinum cæcum, cerebrum, tenes, vesica.

CAPVT II.

De Cute.

*Cutis fœ-
tus ab ad-
ultiorum
cute di-
uerfa.*

*Cur tenuis
in fœtu
cutis.*

*Morbi pue-
rorum.*

Cutis inter externas primo inspicienda est, quod sit colore quam in perfectis rubicundior, substantia rarior, poris laxioribus, & tactu mollior. Etenim cuticula cuti superposita tenuissima est, & simplex, at in perfectis natuque grandioribus longè crassior, vt aliquando duplici tunica cõstare videatur, propter crassorum excrementorum copiam, quæ per poros cutis exhalant, & frigus ambientis, quo eiusdem pori constringuntur. At cutis fœtus laxior, rarior, ac rubicundior, tenuiorque est, quia continuo madore calido, seu sudoribus repentibus, in vtero proluitur vñdique, perq; raros eius poros sanguis copiosus, ac rubicundior ad extremitates pororum permeare potest. Decebat autè eiusmodi cutem fœtui dare, vt corpus, quod excrementa primæ, secundæ, & tertiæ coctionis generat, viasque habet interclusas, (per quas hæc in nobis iam natis expurgari solent,) in vtero per cutis meatus, & tenue, & crassum excrementum è corpore amandaret. Ob talem cutis in fœtu constitutionem infantia propriis quibusdam morbis corripitur, vt aliquando aphthis, hoc est oris vlceribus, à lacte acris, vel materia biliosa tenellam cutem oris erodente, quorum vlcerum mentionem fecit Hipp. in aph. Sed sæpissimè intertriginibus, quorum

mirum est Hipp. in aph. mentionem non fecisse. Oriuntur autem intertrigines sect. 3.
 modo in inguinibus, & plicis femorum, modo sub axillis, modo in ceruice, & aph. 24.
 collo, rarius aliis in locis, quando Natura copiam materiæ biliosæ, quam per
 aliam viam, nempe per vrinam, & aluum expellere commodè non potest, ad
 glandulas sub axillis, vel inguine transmittit, vel ad collum ducit, vbi ob cutis
 tenuitatem facilè per poros laxiores expellit, non sine cuticulæ ablatione pri-
 mum, deinde etiam vlcere, si negligenter infans à nutrice regatur. Veteres qui
 de regimine infantis scripserunt, atque etiam recentiores, siccis puluisculis, &
 adstringentibus eas curare suadent, nulla adhibita cautela, quæ mihi videtur
 summopere necessaria in infante educando ad sanitatem. Cum enim scirem
 Naturam per motum criseos huiusmodi intertriginem moliri, expulsa materia
 ad partem minus nobilem, curavi, docuîque nutrices, ne in posterum intertri-
 gines obortas statim curarent siccis adstringentibus, & repellentibus medica-
 mentis, sed sinerent manare ichorem per paucos dies, donec cessare fluxio ma-
 teriæ ichorosæ incipiat, intereaque prohiberent, ne nimio dolore infantes ve-
 xarentur, ac nimia acrimonia, & longo tempore vlcera profunda fierent, im-
 posito cerato ex oleo, & cera simplici, vel ablutione frequenti aquæ tepidæ, vel
 linteis subtilibus madefactis in oleo lini, & impositis, quibus effeci, vt infantes,
 neque epilepsia, neque convulsione, neque febribus acutissimis, neque villis a-
 his grauioribus morbis fuerint vnquam correpti.

*Quomodo
intertrigi-
nes curan-
da.*

CAPUT III.

De Mammillis.

MAmillæ quoque non sine ratione inspiciendæ sunt, tam in masculeo,
 quam in femineo fœtu: non enim figura, aut duritie, vel magnitudine
 differunt, sed venis, quas patentiores habent, virtuteque singulari, qua tertio,
 vel quarto die, postquam sugere inceperunt infantes, fundere videntur, quod
 hætenus à doctissimis naturæ indagatoribus omissum est. Huius rei ratio est,
 quod non in omnibus infantibus id apparet, sed tantum in iis, qui admodum
 obesi sunt, & sanguinei, cæteris vero macilentioribus, vel nil, vel paucum ex v-
 beribus manet. At obesi in tanta copia fluit, vt pressis papillis non secus atque
 nutrices procul ei aculentur ipsum lac, ac quotiescumque conglobatum est, vel
 coagulatum in apostema tendat. Iure igitur inquirendum qua vi id contingat,
 an à mammis lac generandi virtutem habentibus, an lac iam recenter suctum
 ad mammas illico fluat, & per quos ductus, & in quem finem Natura lac in
 hac ætate generet. Sanè æstimandum est, lac nequaquam valde alteratum, mu-
 tatumque in sanguinem, ne copia sua aggrauet naturales corporis facultates

*Cur fœtus
lac in mā-
mis habe-
at.*

per insensibiles meatus, cum totum corpus sit perspirabile, & maxime infantis recens nati, propter laxitatem raritatemque partium, & venas patentiores, in mammillas propulsum fluere, ut copia nutrimenti liberetur, neque mammillas vim generandi lac habere, quoniam omnium infantium mammillis hæc vis innata esse deberet, at macilentiores nullum lac generant, quod sanguine, & nutrimento non abundant.

CAPUT IV.

De Oculis.

DE oculis infantium recens natorum quæritur, an distinctè videant à partu, quemadmodum nonnulla animalia distinctissimè, veluti agnus. Quod autem statim à partu videant, possumus experiri, si enim fœtui nuper nato ostenderetur lumen, videbimus, quod habebit oculos in ipsum intentos, & sicuti mouetur lumen oculos quoque mouere videbimus. Signum satis manifestum, quod ipse videt. Sed vnum altero distinctiorem visum nasci credendum est, propter oculorum variantem temperiem, omnesque confuse, ac veluti per nebulam cuncta intueri, quod imagines non bene discernantur propter humiditatem nimiam cerebri, nec bene recipiantur à pupilla propter summam oculorum, & præcipuè corneæ ac aliarum pupillam constituentium partium humiditatem, quæ cum paulatim accrescente ætate mutetur ad temperamentum siccius, vel oculo perfecto magis proprium, in causa est, cur toties in infantia oculorum colores mutantur; & ex nigris flauis & cæcis fiant.

Cur infantes distinctè videre non possint.

CAPUT V.

De cæteris partibus compositis internis.

INTER internas partes, compositæ prius occurrunt, atque inter has omnia ferè viscera; & cerebrum cum intestino cæco, quorum quædam magnitudine sola differunt, ut iecur, cor, & intestinum cæcum: quædam figura, ut renes: nonnulla utroque modo, ut cerebrum, quod proportionem corporis fœtus maius est, quam in adultis, & duos ventriculos priores patentiores habet. Cæterum quemadmodum Natura tres partes principes, cor, iecur, cerebrum maiores fecit in fœtu, quam proportionem corporis adultorum, sic etiam voluit esse magis sollicita de iecore quam de aliis partibus. Quippe tam magnum iecur fœtui dare voluit, ut utrumque hypochondrion sua mole occuparet. Nec immerito, quoniam non modo partes totum corpus gubernantes validas habere decebat, sed robustissimam, ac validissimam, maximamque eam partem, per quam

Partes principes in fœtu magna.

quam conueniebat, & cerebro, & cordi totique corpori alimentum præbere, idque longè celerius, & copiosius quam in adultis propter celeritimum, & maxime admirabile augmentum, quod non solum natura in foetu adhuc in utero contento machinatur, sed & infanti, statim ex utero egresso. Videmus enim statim natum infantem in tantam molem statim excrefcere, & augeti, vt paucorum mensium spatio fiat duplo grandior, quod non contingit in natu maioribus, minus in adultis, imo vnusquisque obseruare potest pueros, quo ortui sunt viciniore ætate, eo singulis annis grandiores euadere, vltra pueritiam progressos non ita valde, vti antea excrefcere.

Cerebrum autem, & cor iecore minora sunt, quod iisdem iecur materiam quoque subministrare debeat copiosissimam, non ad augmentum nutrimentumque tantum, verum etiam ad animales, vitalesque spiritus generandos. Sed & cerebrum corde est maius, comparatis vtriusque partis magnitudinibus cum iis, quæ sunt in adultis, non quod foetus copiosioribus spiritibus egeat, quam homo perfectior, sed quod cerebrum ex parte spermatica maxime confletur, cuius copia in prima conformatione foetus erat maxima, & hæc pars spermatica ad ampliandum se non multum admodum egeat alimento sanguineo. Habet præterea cerebrum ventriculos duos priorès, qua parte nasum spectant ita patulos, vt ad foramina ethmoidea peruii sint, proculdubio ad purgandum cerebrum à pituitoso excremento per nares commodius, quod in humido cerebro copiosissime in infantibus, & pueris generatur; & inde nobis innotescit ratio, cur nares infantium & puerorum plurimo semper mucò stillent vsque ad octo, vel decem annos, raro autem plures. Nam & in plurimis pueris aliarum vero ætatum paucis, ventriculi cerebri versus nares ita sunt patuli. Pater & quod aliqui non facile purgantur per nares, cum iam adoleuerint, esse rationem posse, quòd nimis clausos habeant hosce meatus. Datum est etiam à Natura foetui, propter cerebri magnitudinem caput magnum: hæcque magnitudo peculiarem vsum obtinet ad faciliorem exitum foetus ex utero. Nam cum hominis, veluti cæterorum animalium partus naturalis fiat in caput, decebat hominem grande caput habere, vt eius pondere, *Capitis magnitudo quæ habeat vsu.* sudoribus vel aquæ innata in utero & se ad partum præparat, & circumuoluit, hæc pars prius cæteris ima peteret ad collum ceruicis, deinde egresso capite, & amplissima pro cæteris partibus reddita via, reliquum corpus facilius sequeretur. Aliis autem animalibus plurimis non contingit caput tam magnum quam homini, dum utero geruntur, quod ea non vt homines conglobari in utero gestentur, & capite ad fundum matricis sito, & remoto ab vteri ceruice, sed quod eorum caput prope vteri os positum sit, nec situs eorum ante partum, vt in homine transmutetur.

*Pulmones
fœtus ru-
bicundi &
ponderosi.*

Pulmones rubicundi & ponderosi in fœtu sunt, propter alimentum, sanguinem nimirum crassum & copiosum, quem à vena caua per foramen in venali arteria ad nutriendos pulmones fundi diximus; in adultis vero leues, & subalbidi, quod occæcato horum vasorum foramine, paucus ac tenuis sanguis ad pulmones permeet, admirabili naturæ prouidentia, quæ quo tempore quiescebant pulmones ab officio spirituum aeremve externum hauriendi, nutriti eos copiosiori & crasso alimento voluit; vbi vero iam ad respirationem destinati sunt in natis, vt facilius esset dilatariæ atque contractiõis, pulmonum substantiam grauem & densam in leuiorem paulatim transmutaui, & alimentum leuius, ac spirituosius ob eam ipsis subministrari voluit. Hanc igitur ob causam substantia pulmonum fœtus grauis, densa, rubraque, in leuem, raram, atque subalbidam natis iam transmütatur. Atque hic mirari nos summo opere cum Galeno oportet Naturam, quod cum nos venam, vel arteriam aliquam magnam præcisam, aut maiori in parte amputatam numquam, aut vix vllis medicamentis glutinare possimus, quod sint spermaticæ partes, Natura trium, vel quatuor dierum spatio foramen, quod in vena caua est, & arteria venosa ita glutinet, vt primis quidem annis nil præterquam membrana, perfectõ vero homine ne vestigium compareat. Sed arteriæ portionem, quæ arteriam magnam cum arteriali vena coniungit, ita obliteret, cum cæteræ partes nato homine augeantur, & crescant, vt prius quidem in funiculos mutetur, deinde, & hos quoque ne adesse quidem sinat.

*Renium
figura
qualis.*

*Vesica,
maior vè-
triculo in
fœtu.*

Renibus quoque fœtus peculiaris figura est, quam Bartholomæus Eustachius glandulosam, instar pineæ nucis ex pluribus glandulis conglobatam rectè obseruauit. Sic & vesica duplo maior in fœtu apparet, quam in adultis, in quibus contraria ratione ventriculus triplo minor: erat enim necesse, vt quæ pars copiosam humiditatem recipere debebat, amplius quoque spatium, in quo contineretur haberet. Cum autem fœtus nil per os humidi, quo ventriculum impleret, acciperet, copiam autem ferofi humoris per venas umbilicales vnà cum sanguine hauriret, eratque necesse hanc per renes in vesicam, & allantoïdem deturbare, ideo voluit longe ampliorem vesicam stomacho esse.

*Intestinũ
cæcum in
fœtu cur
magnum.*

Inter intestina nullum aliud dissimile in fœtu à natu maioribus reperitur nisi cæcum, est enim longè grandius quam in adultis, & eadem materia, quæ in ileo continetur repletum, ac idcirco circumplexans initium intestini coli. Et ratio magnitudinis est, quoniam fœtus in vtero conglobatus iacet; & pronus, serè more quadrupedum & auium, quæ propterea cæcum intestinum amplum & longum adepta sunt, vt chylus, vel cibus, qui in intestinis tenuibus est, contineatur.

* *
*

CAPVT VI.

De Ossibus.

Ossa autem recens nati quantopere ab aulorum ossibus varient, tum demum cognoscimus, cum ea cum adulti sceleto comparamus, & per singula membra. A capite igitur incipiamus, cuius ossa non modo figura, ac numero, & substantia, sed etiam connexione ab aulorum ossibus variant. Quippe connectuntur sibi mutuo fere cuncta, & vbiq; laxa quadam harmonia, quæ in adultis futura est, atq; in quibusdam locis extrema ossium se nullo modo tangunt, vt in adultis per futuram, sed mediante membrana sibi adhærent, vt in basi & vertice capitis apertissimè licet cernere. Quo enim loco futura coronalis cum sagittali in adultis concurrunt, ossis vice, membrana quadam videtur forma triangulari, ob quam in infantibus recens natis motum cerebri super verticem percipimus, & oculis, & ad tactum, ideo hic locus à nonnullis palpitans vertex dictus est; ab Arist. *ὄσσειον ὑπερογενές*; id est os vltimo genitum, non enim antequam loqui puer incipit, hic locus osseus profus euadit. In Gallia vulgo dicitur la fontanelle. Notandus diligenter hic locus ab iis, qui medicam praxim exercent, quod quando infantes malo quodam corripuntur, quod syriam veteres dixere, Latini siderationem, quæ nil aliud est quam insignis cerebri, & meningium feruor cum febrè continua ardenti, ad tantam caliditatem, & siccitatem cerebrum perueniat, vt teste Moschione, eiusmodi occipitium (ita enim appellat sinciput) cõcauum fiat. Nam cum in infantia sinciput non sit osseum, sed membranofum, non mirum est, quod ab insigni siccitate contractum cauitatem monstret. Sed ad ossa pergamus, ex quibus sese nobis offert frontis os non vnicum, vt in adultis, sed in duas partes fissum, dextram nimirum, & sinistram, quæ sibi inuicem annectuntur per rimam, seu harmoniam, quæ à media parte futuræ coronalis, qua cum sagittali iungitur, incipiens rectà per longitudinem faciei pergit ad narium radicem, qua frontis os terminatur. Sed & vterius per nasi medium transiens ad extremitatem maxillæ superioris, ossa huius maxillæ diuidit in dextram, & sinistram partem, & tandem inferiorem quoque maxillam partitur in duas partes, quæ quidem harmonia vel fissura, tendentè ad pubertatem homine, ita paulatim obliteratur, vt in adulto cranio non amplius compareat. Ossa autem sincipitis integra cernuntur, sed iuxta verticem, vbi membrana triangularis est, non nihil sunt abbreviata. In hisce ossibus nempe frontis & sincipitis, cum in adultis sanguine extra venas, inter pericraneum & duram meningem, ex contusione vel lapsu fluente, celebris sit chirurgia, qua, trepano dicto instrumento, perforatur cranium, vt sanguini ex propriis conceptaculis fluxo detur exitus, notare debent chirurgi,

Capitis
ossa in fo-
tu quomo-
do coniun-
gantur.

Os vltimo
genitum.

*Infantes
trepano
trahantur
non d. bēt.*

ne vel infantibus vel pueris tale remedii genus adhibeant: periculosum enim, propter ossium tenuitatem: nec necessarium, quoniam Natura sanguinem extra venas effusum inter cranium, & duram matrem (nisi copia summo opere abundet) per laxa spatia, quæ ossium coagmentationibus intercedunt, ossium cranii rimas ac meatus, porosque patulos cutis facile discutiat, quodque ex lapsu difficillime patiantur infantes vasorum ruptionem, propter cerebri & ossium mollitiem, quæ icui facillè cedit. Os occipitis, quod in adulto vnicum est, in infante nuper nato & fœtu ex quatuor partibus constat, quarum pars maxima triangularis est; vbi enim lambdoides sutura in adultis fines habet duorum veluti crurum, & additamenta incipiunt suturæ lambdoidis rima per transversum ab vna cruris suturæ huius extremitate ad alteram, eaque admodum laxa circumscribitur, & à reliquis tribus ossibus segregatur, quorum duo capitula occipitii continēt, quas *νεγκωνας* Gal. appellauit, quibus primæ cervicis vertebræ annectuntur, tertium verò, seu quarta pars occipitis est, quæ veluti additamentum sphenoidii ossi annectitur.

*Cur sutu-
ra lam-
bdoides
sit varia.
Pueri sta-
tim nati
cur caput
erigere ne-
queant.*

Hæc occipitis ossis in infantibus in multas partes diuisio efficit, vt crescente homine, atque vnico facto osse occipitis, vt plurimum, in nonnullis tamen subiectis ex pluribus quam vno osse os occipitis constare videatur, & suturam lambdoidem plurimum variare, ita vt consueto termino relicto, interdum per os occipitis excurrat, & peculiaribus futuris in nonnullas partes occipitis quoque os dirimat, ac si ex pluribus quam vno osse constaret. Eadem hæc ossium in infantibus constitutio satis manifestat causam, ob quam pueri post partum per aliquot menses caput erigere nequeant, etiamsi habeant omnes illos musculos, quibus caput flexitur, & extenditur, ac circumagitur, omnes namque hi muscoli annectuntur ossibus, quæ nondum sunt firmata. Ossa temporum in duas partes diuisa sunt, maior pars processum illum continet, qui alteram partem ossis iugalis constituit, & squamosis futuris, vel conglutinationibus, ossibus vtrinque sphenoidii & sincipitis committuntur. Ideoque squamosum os ea pars dicitur, & separatur per harmoniam ab osse petroso, quæ minor est pars ossium temporum. Vbi quoque obseruandum est intra caluariam os squamosum processum habere, quem temporum quartum nonnulli ex ordine enumerant, facillè, imo tantum cultri acie à suo osse, cui adhæret, separabilem, cuius diuisionis rudimentum etiam in adultis sæpe apparet. Cæterum minor pars ossis temporum, quod petrosum appellari diximus, meatum habet auditorium in fœtu prorsus cartilagineum, osseum circulum intus habentem, cui tympanum alligatur, insuper & ossicula, stapedem, malleum & incudem, siccissima, ac duritie & magnitudine pari, vt in adultis; verum mammillari processu atque styloide prorsus destituitur. Os ethmoides carti-

*Meatus
auditorius
in fœtu
cartilagi-
neus,*

carti-

cartilagineum quoq; est, in cuius medio, quod cristatum est, prius osseum fieri à curiosis Anatomicis fuit obseruatum. Præclara quoque est ea obseruatio, quam Fallopius de sphenoides osse foetus scribit, quæ ab aliis Anatomicis ommissa est. Constare namque dicit hoc os ex quatuor partibus, atque eas sensim breui ita conuasci, vt post septimum ab ortu mensem vix distinctè appareant. Prima pars huius ossis est, quæ sellam equinam dictam continet, secunda pars, quæ primæ copiosa cartilagine copulatur, ea est, cui visorii nerui simul copulati primo adhærent, atque disuncti, dum oculos petunt foramina inurunt, alasque geminas possident, dextram & sinistram rimam efficientes, quæ maximè in intima oculi cavitare apparent, & transitum secundæ neruorum coniugationi, dum oculos petunt, atque aliquot aliis tertiæ, quartæ, atque octauæ propaginibus ministrant. In hac secunda parte (vt ait Fallopius) in pueris quamuis spongiosa sit, nulla adest cavitare aut sinus, vsque ad integrum annum, in adultis vero geminus reperitur, & satis amplus, qui post primum exactum annum fieri incipit, & pro ossium incremento magnus aut paruus adest. Hic sinus vestitur tenuissima quadam membrana, aut pellicula, veluti vestiuntur etiam cavitares geminæ, quæ in osse frontis, & malis contentæ sunt, quæque pariter in nuper natis caluariis nō reperiuntur; sed interea dum adolescunt ossa, fiunt. In hac eadem parte, qua respicit palatum, quidam clauus, seu palus osseus inest, cui affigitur os satis longum & latum, in ortu cartilagineum, vomeri, vel cultro potius in aratro vomerem præeunti simile, quod (ab aliquot Anatomicis neglectum) magnam operam in distinguenda narium cavitare dextra, & sinistra præstat. Tertia, & quarta pars continet processus alatos, dextra dextrum, sinistra sinistram, & quidquid inter illam rimam oblongam in oculorum cavitare positam, atque ossa temporum continetur. In dictis partibus etiam sunt illa foramina, per quæ minor portio tertiæ paris neruorum defertur ad temporum musculos, item maior portio tertiæ paris, & totum quartum par, & ramuli arteriæ soporalis per membranam duram distribuendi, feruntur. Colligantur sibi inuicem hæ partes cartilagine, quæ in os euadens vnicum os efficit, quod à formæ varietate à Græcis merito *πάλμοσφον* appellatum fuit. In palato tres reperiuntur suturæ, præter enim illam communem in adultis, qua dextra palati pars à sinistra diuiditur, duæ sunt aliæ in vtraque parte, quæ ad vtrumque caninum dentem à medio termino sexti ossis maxillæ superioris procedunt; vt hac ratione palatum ex sex ossibus constitutum esse videatur. Maxillam inferiorem duas partes continere, seu duo ossa propter harmoniam, quæ in infantibus per eius maxillæ medium excurrit, iam dictum est.

Dentes autem, vt vnicuique notum est in infantibus defunt, & post ortum generantur. In cavitatibus enim vtriusque maxillæ infantis reperiuntur folliculi

*In palato
infantis
tres suturæ.*

*Quomodo
dentes ge-
nerentur.*

culi quidam membranosi, in quibus materiam quamdam mucosam cernere licet, quæ paulatim indurata, auctiorque reddita foras egreditur, & folliculum gingivasque perforans, euadit candida squama, instar faui tenuis, & excavata. Bartholomæus Eustachius in libr. de dentibus, obseruauit, hanc cauitatem ad septennium, & plures etiam annos insigniter amplam perdurare, albo quodam humore refertam, qui procedente tempore durior factus, ossis naturam suscipit, & totam ferè cauitatem opplet, & inde fieri putat, vt dentes in adultis duplici substantia (quemadmodum arbores cortice, & medulla) constare videantur, externa nempe, tersa, densa & alba instar marmoris, atque interna subobscura, & nigricante. Dentis inferior pars in maxillis infantium recondita, etsi mollis appareat, durior tamen est ea parte, quæ extra gingiuas prorumpit, cui tantum in puncto adhærens facilè trahitur, & educitur: folliculus verò in perfecto dente veluti glutine, præsepiolis, ac gingiuis dentem alligat. Tanta igitur capitis infantium ab adultorum capitibus dissimilitudo, causam nobis reddit, ob quam in infantia, & pueritia toties facies humana mutatur; caput, modo oblongum, modo rotundum ce. natur; modo depressum, modo acuminatum, præcipuè in nonnullis quando dentes eruperint: cur item in adultis apud varios populos variæ capitum figuræ cernantur, prout tenella hæc infantium capita à nutricibus gubernantur. Nam Belgis, & Parisiensibus capita sunt oblonga, quoniam in cunis pueros super alterutrum tempus dormire matres sinunt, & capita ad frigus depellendum constringunt nonnullis tegumentis, quæ baginas vocant. Germani compresso capite donantur, ac lato, quod matres in cunis pueros locent super dorsum, ac manibus, citra sæpe fasciarum vsum, lateribus cunarum alligent, ne in quatiendo è cunis excidant. In eruptione porro dentium peculiaris ordo à Natura seruatur, ne omnes illico emergant, aut molares ante caninos, aut incisores. Non enim conueniebat dentes omnes simul prodire, quod cum membranam perforent sensu præditam, nimis magnos dolores, inflammationes, ac totius corporis perturbationes, febresque intolerabiles, excitassent, quodque non oportebat cibum solidum statim, ac vno eodemque tempore tenero lacti assuetum puerum, assumere; sed paulatim cibo solidiori assuescere conueniebat, & propterea prius incisores, deinde molares produci voluit Natura, quod vsu in mandendo cibum solidiorem incisores præcedant molares. Prioribus enim dentibus apprehendimus ac incidimus; deinde cum buccis & lingua ad latera in ore cibum prehensum, ac incisum protrudimus molaribus, vt eum in minimas partes confingant. Sed & in superiori maxilla, vt plurimum in infantibus dentes prius erumpunt, raro in inferiori, quia papillis vberum superior maxilla magis atteritur ac proritatur, quam inferior: gingiuis autem attritis facilius dentes erumpere argumentum est

*Dentes
duplici
constant
substan-
tia.*

*Cur varia
sint capitum
figura.*

*Dentes cur
simul om-
nes non
oriantur.
Prius su-
periores
dentes cur
nascentur.*

dens

dens lupi, vel apri, vel corallum, vel aliud quippiam durum, quod pueris à collo suspenditur dentientibus, vt in manu teneant, & ori admoueant, quo atterant gingiuas, & sic facili- tent ac accelerent dentium ortum. Arist. in lib. de hist. animal. scribit lac nutricum calidius citius dentes procreare, cuius rei duplex succurrit ratio. Prima. Quod alimentum hoc, quo calidius est, eo citius per omnes corporis partes penetrando, alit partes solidas, hoc est, ossa & dentes. Secunda. Quòd cum infans lactat calidum lac calfacit gingiuas, & laxat membranas, sub quibus dentes latent. Cæterum ex hac dentium procreatione, quæ & paulatim fit, & ex ordine, docemur solo lacte pascendos esse pueros, vsquequo dentes anteriores producant, nec citius ab lactandis, quàm omnes produxerint, ac prout multi dentes prodeunt, pro eo pueris solidiora alimenta esse præbenda. Quocirca lubet primam obstetricum & nutricum stultitiam reprehendere, quæ paucis post ortum, non dicam mensibus, sed etiam diebus, cum lacte panem vino maceratum, vel panatellam infantibus præbent, vna sic plurimas in renello corpore generent cruditates, morbosque pariant sæpe perdifficiles, sæpissime funestos. Noui olim Bononiæ Typographi vxorem, quæ cum multos filios feliciter pareret, omnes incautè occidebat, quod cibum solidiorem, nempe panem cum vino maceratum suis infantibus nimis cito præberet, meminiquè cunctos hydrope, cachexia, magnisque lienibus consumptos ante biennium fuisse. Quamobrem curandum est, vt filii solo lacte vsque ad tempus dentitionis nutriantur, quantum fieri potest primis mensibus. Hoc enim alimentum quam citissimè per totum corpus distribuitur, ac teneras qualque partes nutrit, ossa perficit, firmat, augetque velociter pro naturæ decreto primis mensibus.

Prosequamur deinceps differentiam reliquorum ossium capiti subiectorum. Os hyoides osseam basim habet, cornua vero sunt cartilaginea; quia basi hyoidis firmatur lingua ad deglutitionem, quæ in lactando pueris erat maximè necessaria, cornibus vero vocis modulatio perficitur, quam antequam solidiora vel ossea euadant, formare recens natus homo nequit. Vertebrae omnes non sunt vnicum os, vt in adultis, singula, sed ex pluribus ossibus constant. Obseruauit aliquando Fallopius, primam vertebram colli ex quinque partibus consistere, reliquæ omnes vertebrae tum ceruicis, tum dorsi & lumborum vsque ad os cocygis, in tres partes diuisæ sunt, præter ceruicis secundam, quæ cum odontoidè epiphysi in quatuor portiones diuisa est. In cæteris namque pars prima est vertebræ corpus, reliquæ duæ continent foramina in lateribus, & processus cartilagineos. Carent autem omnes processu, quem spinam vocant Anatomici; vnde fit, vt dum infans est homo, vel puellus in posteriorem partem mirabiliter flexi possit, ita vt occiput calcaneo tangere queat. Quocirca non sunt mirandi

Lac calidius, citius dentes generat.

Quam diu pueri solo lacte nutriendi.

Cur pueri post ortum non loquuntur.

Vertebra puerorum spina carrent.

randi funambulorum, agyrtarum, & circumforaneorum monstrifici flexus in omnem partem, saltusq; formidabiles. Hi enim seientes hanc infantium dorſi constitutionem à teneris aſueſcunt facile flectere in omnem partem tenellos puerorum artus abſq; dolore, ſed maximè ad poſteriorem, qua conſuetudine vertebrarum iſte proceſſus paulatim ſucteſcit decurtatus, vel obtuſus, acuminem ſuo recto, aut caput verſus tendente. Scapularum oſſa proceſſum ancyroidem cartilagineum habent, oraque baſis cartilaginea, & angulum inferiorem baſis multo maiori quam in adultis cartilagine præditum. Superior quoq; ſcapulae proceſſus appendice ſua caret, quæ cum ſenſum ſucceſcat in pueris ex plurimis oſſiculis conformatur, cartilagine interuentu coaleſcentibus, vt Veſalius annotauit. Sternon os ex multis conſtat oſſibus à ſe inuicem ſeparatis: maximum os, id eſt, quod primarum coſtarum cartilaginibus eſt vicinius, minus huic eſt ſubiectum; deinceps reliqua, quò magis xypthoidi cartilagini ſunt viciniora eò minor. Eiuſmodi oſſa in pueris vſque ad ſeptem annos diuiſa ſunt, paulatimque grandefeunt & ſolida ſunt, ſed priùs ea, quæ nunc ſunt maiora, deinde minor. Artus denique nempe brachia & ciura, articulis, extremitatibus ſeu appendicibus oſſium carent & deſtituuntur, maniſteſtius autem humerus, cubitus, manus articuli, coxæ, femoris, genu ſeu tibiae, & pedis: obſcurius verò, quod exigua habent appendices, metacarpi cum oſſibus carpi, & pedii, ſeu tarſi cum oſſibus metataſi: & oſſa digitorum, quod careant appendicibus laxa compagine, eaque membranofa hærent. Hinc patet cauſa cur pueri non ſtatim ab ortu ſaltem, vel ambulent, vel repant in terram ſicuti agni, vituli, vel catuli. Cunctis enim his animalibus articuli & oſſa conformata ſunt antequam in lucem prodeant; at homo oſſa cuncta imperfecta obtinet dum naſcitur, nulloque modo articulate prædit. Carpi, & tarſi oſſa omnino cartilaginea ſunt, præter os calcis, in cuius medio quid oſſei apparet. Octauum dorſi os vltimum omnium oſſeam acquirit ſubſtantiam, quod os Gal. *ἀνώμουν* appellauit, id eſt, innominatum, Celſo verò os coxæ dicitur. Conſtat autem ex tribus oſſibus, nempe oſſe ili, coxendicis, & pubis, cum tamen in adultis vnicum ſit os, cognosciturque inde cauſa, ob quam hoc os, quod in adultis vnicum eſt, ab Anatomicis in tres partes (propriis iam dictis nominibus nobilitatas) diuidatur. Non enim in infantibus, & fœtuum tantum, ſed etiam in pueris vſque ad ſeptem annos eiuſmodi os in tres partes ſeparari poteſt: at in infante amplioribus interuallis, quàm in puero diſtinguuntur. Iam ſatis niſallor explicauit hanc oſſium infantium, & fœtuum imperfectam conſtructionem; cui triplex ſubiungenda eſt ratio; vna ſitus fœtus in vtero, altera partus facilitas, tertia hominis imperfectio: Dico primum ſitum in vtero cauſam eſſe, ob quam in fœtu humano oſſa imperfecta à ſummo rerum opifice creata ſunt. Nam aliter in vtero hu-

Pueri cur poſſint in poſteriorem partem ſe flectere.

Pueri carent articulis.

Cur pueri poſt ortum ambulare nō poſſint.

Cur puerorum oſſa non perfectiantur in vtero,

ro hu-

ro humanus foetus situs est, quam cæterorum animalium. Horum namque foetus capite semper vteri orificium, per quod exituri sunt spectant, nec aliter situm mutant: at homo in matris vtero contra capite ab vteri orificio auersus spectatur, & octauo mense, vel paucis diebus ante partum situm mutat, capite deorsum ad vteri orificium declinans, quæ quidem mutatio situs non poterat fieri, nisi cum maximo dolore matris, ruptione membranarum chorii, & vitæ discrimine, si ossibus perfectis homo esset in vtero. Præterea cum animalia expansa in vtero sint, propter vteri oblongam formam, & ampla cornua; homo verò in vnum suis articulis conglobatus, ob rotundam vteri internam capacitatem, non poterat in globum flecti totum corpus, nec in omnem partem se mouere in vtero, si ossa articulis, vt in adultis, donata fuissent. Iam quoque & partus facilitas, commoditasque fecit hanc ossium imperfectiorem. Nam cum in partu exire deberet per angustum vteri foramen tanta moles, & caput eius prius prodire, id ex pluribus ossibus conformauit, laxis suturis, & membranosis nexibus sibi inuicem adhærentibus, vt hac ratione totum caput, quod amplissima pars est in fastigium, & oblongam formam comprimere posset, ad faciliorem exitum. Idcirco erat quoque necessarium, vt neque humeri articuli, neque coxæ perfecti essent. Nam humerorum, & articularum coxæ latitudo, commodiori partui, propter latas eminentias, profus resistissent. Tertia causa cur ossa in puero sint imperfecta iam dixi, quod sit hominis imperfectio. Posset tamen aliquis me redarguere, cum à magnis naturæ indagatoribus statutum sit, Naturam nil magis expetere, quam cuiusque rei perfectionem. Dico tamen imperfectiorem cæteris animalibus Deum hominem creasse, vt omnium fieret perfectissimus, quod & in nostro sexu obseruare licet. Nam mas inter homines vt fœmina fieret perfectior sapientia, & omnibus

Secunda causa.

Tertia causa.

Fœmina mare perfectior nascitur.

quantur, eò citiùs & expeditiùs loqui incipere, & quo sapius cum pluribus hominibus versantur, aut eos loquentes audiunt, eò & mores eorum varios, & loquendi modos faciliùs addiscere. Itaque ad educandos infantes diligenter præcipiunt sapientes viri, vt nutrices eligantur non taciturnæ, vel stultæ, vel prauorum morum; sed quæ expeditè prudenterque loquantur, & bonis moribus sint præditæ.

Porro, propter hanc eandem ossium dissolutam connexionem & imperfectionem, consuetudo inualuit in omni terrarum regione, præterquam Scytharum Nomadum, vt scribit Hipp. infantes statim natos fasciis ligati per annum vnum vel alterum, non tantum, ne lata fiant corpora, & fluida, veluti Nomadum (quos Tartaros hodie vocant) verùm etiam, vt ossa paulatim corroborentur, & ipsis articuli adnascantur. At quòd in fasciando infantes obstetricum & nutricum non modica requiratur peritià, ne vel pedes ligent fasciis, vel brachia contorqueant, vt vacci & valgi cruribus imposterum euadant, brachiisque mutili, vel claudi cruribus, docet hæc Anatomie, quæ etiam similiter demonstrat sæpe euenire, vt claudicent imposterum, quando ante debitam ossium consolidationem matres, vel nutrices, vt se ab onere gestandi pueros quam citissimè liberent, post sex vel septem menses docent infantes ambulare, vel pedibus se firmare. Propterea si mater, vel nutritrix cupiat tempus, quò ambulationi docenda est, triplici modo hoc docebo. Primò si ea parte cranii, qua caput apertum esse solet, ac sola membrana loco ossis velatum videtur, percipiatur cerebrum vix amplius pulsare. Signum enim est, quod si hoc os, quod vltimo generatur, natum fuerit, reliqua ossa cum suis articulis iam esse firmata satis ad principium ambulationis. Secundò si fasciis exutus infans, pedibus insistere potest. Tertiò si cum post tres quatuorve menses manus à fasciis liberentur, infantes brachia & manus bene moueant, & firmiter manu teneant. Semper enim contingit, vt quo tempore brachiorum ossa perficiuntur, etiam perficiantur & crurum, & aliorum, nisi aliquo fortassis naturæ impedimento, aliquod os à prima conformatione debiliter sit formatum. Nam apud Forestum legi aliquando infansem natum brachio vno ex osse, altero verò osse prædito, atque hunc, ad motis plagulis, & fasciis constrictis, vt in fracturis fieri solet, sanitati restitutum, admirantibus cunctis medicis & chirurgis, qui hanc curationem audierant, vel viderant, quod os generaretur, vbi numquam erat conspectum. Nesciebant autem isti in cunctis nuper natis puerulis quædam plus ossis in membris, ac perfectiùs, quædam verò minus habere, cunctisque ferè apophyses & articulos deesse, qui deinceps aratè succrescere, ac indurari consueuerunt. Rursus ex hac ossium conformatione quomodo infantes fasciis ligati sint in cunis collocandi docetur. Non enim in latus, vt adulti vel

*Quomodo
infantes in
cunis locan-
dandi.*

pueri.

pueri, sed dorso incumbere sinendi sunt, capite nonnihil eleuato, vt è naribus, & ore pituita profluat, quod vt fiat commodius nonnulli caput leuiter in alterutrum latus declinant. Cæterum quoniam constat ex his, quæ diximus, satis infirmas partes infantum infirmas edere actiones, respectu adultorum, vt oculum infirmum infirmam visionem, quærere quispiam meritò potest, quamobrem, cum ossa puerorum minùs robusta sint, nihilominus citius, celeriusque ambulent, quam viri. Videtur enim celeritas motus, ad demonstrandum cuiusque partis robur conferre, & propterea crura esse robustiora puerorum, quam adultorum dicendâ, quod Anatomia repugnat. Ad hanc dubitationem dico, celeritatem ambulandi in pueris procedere à debilitate crurum. Cum enim ambulatio fiat vnus cruris translatione, & alterius pedis firmatione, fit, vt cum propter ossium, & articularum imbecillitatem, non bene firmari pes possit, ac diu, donec alter sensim transferatur, cogitur pes, qui transfertur pedi firmato. quam citissime auxiliari, quod nequeat diutius totum corporis pondus sustinere; idcirco homo, quo ætate fit prouectior eò tardiore gradu procedit, ad sua munera obeunda, quò verò infantia aut pueritia vicinior, eò celeriori cursu suas res peragit. Est etiam notanda omnino ossis coxendicis, vel eius articuli imperfectio iis, qui ad infantes, vel herniosos puerulos accersuntur, ne vel ferreos cingulos, quibus omentum, vel intestinum, quod in scrotum incidit, prohibere solemus, ne ex abdomine prolabatur in scrotum, iis præscribant, vel cingulos duros, eosque fortiter stringant, nondum septimum annum attingentibus; metuendum enim est ne à duro, & constricto sub cingulo ita coarctata hæc ossa reddantur in suo augmento, vt propter horum ossium angustiam inferius corpus indecorum euadat. Quærat autem quispiam vltimo loco, quomodo ossa seu eorum extremitates, quæ desiderantur in infantibus paulatim perficiantur, vel succrescant. Nonnulli existimarunt eam, quæ ossa ossibus annectitur membranam in os verti, & antequam in os vertatur in nonnullis partibus verti in cartilagineam, quod falsum est. Si enim ex membrana duriore facta os fieret: proculdubio non pars aliqua membranæ, sed tota simul mutaretur in duriorē substantiam, nempe cartilagineam prius, cuius natura media est, inter os, & duram membranam, quod non ita apparet. Nam ossium omnium eadem generatio non est: etenim processus inferni femoris tibiæ, & fibulæ, & cubiti duo, qui trochlea obuoluuntur, prius toti gignuntur cartilaginei antequam osse euadant: alia vero ossa perfectionem suarum extremitatum acquirunt per appositionem, vt superius in capite, vbi fit concursus suturæ coronalis, & sagittalis membranosis. Non enim illico membrana in os tota mutatur, vti hæctenus existimarunt Anatomici, sed paulatim materia alimentalis, quæ in os

Celeritas ambulandi in pueris à debilitate prouenit.

Ferreum cingulum in pueris herniosissimum.

Quomodo generentur ossa in fetu post ortum.

Auctoris opinio de generatione ossium.

omnes fines per futuræ medium cocant, eo pene modo, quo glacies concre-
scit in aquæ superficie. Fiunt namque prius tenuia veluti stamina seu filamenta
circa oras fluiui, vel vasis aquam continentis, deinde his alia glacies accrescit,
& sic tandem aquæ tota superficies congelascit. In calcis osse quamuis in su-
perficie cartilagineum appareat, antequam ex membrana os fiat, in medio
quid osseum iacit fundamentum, ex quo per appositionem calcis os paulatim
grandescens conformatur.

CAPVT VII.

De Partus tempore, modo & causa.

AD formati fœtus exactiorem cognitionem scire etiam necesse plurimis
videtur partus tempus, modum, & causam, quibus ego quoque non re-
clamabo, præsertim cum videam hanc disputationem, non tantum medici-
næ studiosis vtilem fore, sed etiam legum peritis. Cum enim legibus eorum
imperatoris rectè sit, propter summam Hippoc. nostri auctoritatem, sancitum
septimo mense natos fœtus vitales esse legitimosque censeri debere, non secus
atque eos, qui octauo, nono, decimoque mense nascuntur; tum noscere quo-
que debent etiam ultra prænominatos menses, nempe vndecimo, duodecimo,
decimotertio, ac decimoquarto fœtum legitime nasci posse, Vlpianumque
reprehendendum, qui post decimum mensem editum nullum ad legitimam
hæreditatem admisit. Nam vt ea præteream, quæ à veteribus, recentioribusque
adducuntur, olim noui hominem, qui tabellarium agebat in Belgio, litterasque
ferebat ex Zelandia in Bataviam, Urbis. Medioburgensis testimonio pu-
blico omnibus commonstrasse, se sexti mensis initio editum, corpore exi-
guum, ac viribus ita debilem, & ossibus infirmum, vt mater coacta fuerit per
tres menses in sinu, ac inter vbera gossipio circumductum ad frigora fouere,
donec robur acquisiuerat, quo posset fasciis circumligari, erat autem hic homo
dimidius pumilio quadraginta annorum. Atque nuper, ne ab externis reperam
exempla, neve historias recitem, quibus Schenckius probauit duodecimo, de-
cimotertio, decimoquarto, & decimoquinto mense gestari posse, in manu scrip-
tis obseruationibus legi, Bellocatum hic Patauî excellentissimum medicum
aliquoties enarrasse discipulis suis in lectionibus, fore etiam eruditissimi viri Buc-
cellæ Parauini per menses sexdecim vterum gestasse, & cum molam omnes eam
in vtero habere suspicarentur, peperisse filium optimè formatum. Cum igitur
tam varium, incertumque sit pariendi tempus inquirenda causa, quam viden-
tur hæctenus omnes docti viri, vel omisisse, vel satis ieiunè, obscure ve inuesti-
gasse ac tradidisse. Etenim existimarunt nonnulli, quod homo non haberet ad
coitum

*Vlpianus
reprehen-
denus.*

*Fœtus sex-
to mense
natus vi-
talis.*

*Mulier
quæ per
sexdecim
menses v-
terum ge-
stauit.
Nonnulli.*

coitum designatum tempus, multiplici victus ratione vteretur, phantasiæ & pathematum variis alterationibus obnoxius esset omni hora, & propterea incerto tempore pareret. Sed hæc omnes causæ nimis sunt remotæ, quæro ego aliquam proximiorē. Hæc nulla alia esse potest, quam maturatio & perfectio fœtus, quæ fit in vtero incerto tempore, & variis interdum mensibus, ob facultates corpus fœtus gubernantes, vel debiliores, vel robustiores. Facultas autem debilis vel robusta fit vel per se, ex semine nempe, cui inhæret tamquam suo principio, vel debilis validave fit ex accidenti, nempe apti alimenti penuria, ob quam nequeunt ossa firmari, corroborari spirituales animalesque partes, ad eò, vt debito tempore, cum in lucem prodire debet fœtus, neque flectere mouereque se in vtero, neque lac sugere, aut spiritum ore naribusque ducere queat. Contingit autem hæc penuria alimenti, vel matris vitio, nempe morbo, inedia aliave causa externa, vel fœtus ægritudine, quam sibi prauo matris alimento, vel copioso nimium acquisiuit. Nam plurimis quoque morbis in vtero matris fœtus corripitur, & veterum autoritate didicimus, & nuper fœtuum dissectione scimus. Quod si in nobis iam natis videamus sæpe ægrum corpusculum parum, interdum vero nil augeri, præsertim si diuturno malo fuerit confectatum, nisi vires recolligat, nonne similiter nobis licebit opinari, fœtuum ob morbum posse differri maturationis suæ tempus, & exitus ex vtero vsque, quo debitam, confirmatis facultatibus, particulas quasque corporis gubernantibus, perfectionem acquisuerit. Videmus eos, quibus corporis potentia robustiores sunt, citius quoque perfici, ac nasci, septimoque mense natos fœtus plerumque mares esse, fœminas raro, minusque vitales. Præterea ce tenere licet in pomiferis, aut alterius generis arboribus, non omnes eos fructus, qui vno eodemque tempore florebant, veris initio illico cunctos simul maturescere ac decidere; sed aliquot, vel solis calore priuatos, vel ventis aquilonatibus expositos, vel grandine & nebula læsos, vel facultate attrahendi, & concoquendi sibi alimētum languidos, diu adhuc arboribus post alios hæere, donec maturentur. Quocirca existimandū est maturationis tarditatem vel celeritatē, partum accelerare vel tardare: causamque quod fœtus in lucem prodeat, non esse eius magnitudinem, aut inopiam alimenti, vt veteres nonnulli somniarunt, sed ipsam perfectionem, seu maturationem fœtus, quæ præsertim circa partes spirituales, & naturales talis est, vt in lucem prodiens naribus & ore spiritum trahere, & lac ex matris vberibus sugere queat. Nam videmus multas matres sæpe minimos fœtus parere, & tamen magnum incrementum corporis crescēte ætate acquirere, aliquando maximos fœtus parere, & gemellos, deinde post partū, & gemellos, & paruos, & magnos fœtus solò lacte, quod in vberibus generatur nutrire, non dicam per mensem vnum vel alterum, sed etiam per annum fere integram;

rum opinio de incerto tempore partus.

Auctoris opinio de incerto partus tempore.

Fœtus morbis in vtero variis laborare potest.

integrum; Quod non contingeret si mulier pareret, vel fœtus ex utero exiret ob magnitudinem corporis, & penuriam alimenti. Nam ille sanguis, qui fluit tanta copia post partum ad vbera, nonne ad vterum fluere quoque poterat ad nutriendum amplius fœtum? Porro qui superius causam incerti partus hominis retulerunt in coitus incerta tempora, varias victus rationes, phantasias, & varios animi affectus hac opinione decepti sunt, quod putarent alia animalia quadrupeda, viiipara, & quæ vnum, vel alterum tantum pariunt fœtum, vt equam, elephantem, vaccam, asinam, certo tempore parere, equam vno, elephantem secundo anno, atque hoc esse præfinitum ipsis tempus pariendi, quod falsum esse ratio & autoritates ostendunt. Etenim tarditatis & celeritatis partus eandem causam hæc animalia habere possunt cum homine communem. Ideoque Absyrus veterinarius præstantissimus, etsi equam vndecim mensium curriculo decemque dierum vterum gerere scribat, Varro tamen libr. de re rustica inquit, duodecimo mense, die decimo nasci, quæ post id tempus nascuntur, ferè inutilia & vitiosa existere: sic Aristoteles Elephantem biennio vterum gerere scripsit. At Strabo, Diodorus Siculus, Arrianus, menses, vt minimum sexdecim, vt plurimum octodecim.

EPISTOLA PRIMA

PERILLVSTRI D.D.

GVLIELMO SOHIERO
AMICO SVO VENETIAS.

An animal sine corde viuere possit.

IN cœna nudius quartus nobiscum ita locutus es mi Sohiere. Quæ ista est tam diligens eruditorum virorum commemoratio? Quæ digna vel Ciceronis commentariis historia, vt bouem sine corde vixisse narrent? Subiunxi ego quod inferre volebas, potestne bos excors viuere? Proh hominum fidem! potest ne, inquam, bos excors viuere. Adferat quisque quod velit, immolante Caio Cæsare in tauri opimi extis cor non fuisse; adiungat etiam in iis animalibus, quæ exanguia sunt cor non inueniri: nunquam tamen mihi persuadebit cor vlli animalium quod sanguinem habet vnquam defuisse. Magna inquit Caij Cæsaris auctoritas, magnumque testimonium. Dic igitur sodes, inquis, quo auolauit? quis id dū mactaretur abstulit? quis dum immolaretur eripuit aut ar te furatus est? an larium, aut deorum aliquis, quos ipse Imperator tunc temporis coluit, id ipsum

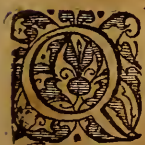

ipsum eripuit, aut cor aliquo morbo consumptum ante macerationem opinari licebit? Nullo modo inquam, sed copiosa pinguedine sua in tauri visceribus ita fuisse occultatum, vt omnino exta immolanti Cæsari non diligenter velut Anatomico perscrutanti non comparuerit: præsertim cum animalia sanguinea quò pinguiora sunt eo quoque minus hoc viscus habeant. Neque id tibi mirum videri debet cor in pinguibus animalibus latere posse: Annis enim superioribus, plurimis in Theatro Anatomico monstrauit, cor struthio camelit tanta pinguedine oblitum, vt facile Anatomæ minus perito Imperatori fidem facere potuisset etiam huic aui cor desuisse. Tanta enim est ad vitam animalium sanguineorum cordis necessitas, vt peripateticorum Princeps etiam iis quæ sanguine carent, cordi proportionem respondentem partem assignarit. Cor esse in omnibus, quæ id habent, quod vltimo moriatur, experientia quotidiana monstrat in omni animali corde vulnerato profundè vel ablato mortem illicò consequi. Quapropter vt mundum sine sole constituere naturæ non licet: sic animal quod sanguineum est sine corde formari non potest. Quod clarius cognosces, si mecum actionem propriam cordis, quam aliquando in publica anatome auditoribus proposui, tecum petes. Vale Patauii 17 Iunii 1622.

EPISTOLA SECVNDA

EIDEM, VENETIAS.

Antor Germanici Cæsaris Cremari non potuerit, & cur. Morbo cardiaco & veneno interempti signa.

Quoties Vitæ Cæsarum perlegis, quas Caius Suetonius edidit, toties scribis te admirari ea, quæ scripsit de Cæsaris Germanici morte, scilicet eius cor (cum corpus de more Veterum post obitum cremaretur) comburi non potuisse. Ego profecto vt verum fatear, sæpius de veritate huius historiæ dubitavi, cum viderem cor non ex aliis constare partibus, quàm iis, quæ cremari possunt, carnibus nempe, venis, arteriis, membranis, pinguedineque; sed cum ego quoque in alios grauissimos auctores incidissem, Caium Plinium qui lib. xi. cap. xxxvii. naturalis historiæ, cor Germanici Cæsaris cremari non potuisse testatus est: & in Iacobum Thuanum nostri temporis nobilem historicum, referentem in bello, quod Heluetii inter sese gesserunt pro religionum mutatione, Tigurinis victis, Zuinglium quendam fortiter pugnantem in primis ordinibus occubuisse: religioni, vt ipse ait, tributum à Tigurinis & qui cum illis stabant, quod cadauere flam-

mis ab hostibus tradito, cor exuri non potuerit: Ad causam aliquam, quam petis potius configere fui coactus, præsertim cum veterum nonnulli & recentiorum expostulasse eam, & inuenisse viderentur; Etenim Plinius ad duas causas videtur retulisse, quod cor Germanici Cæsaris cremari non potuerit. Nempe vel ad morbum, vel ad venenum. Negatur inquit, cremari posse iis qui cardiaco morbo obierint. Negatur, & veneno interemptis. Certè extat oratio Vitellii, qua reum Pisonem eius sceleris coarguit, hoc vsus argumento, palam que testatus non potuisse ob venenum cor Germanici Cæsaris cremari. Contra genere morbi defensus est Piso. Recentiores nonnulli id cordium proprietati adscripserunt, cum constet in quibusdam corporibus humanis partem esse quamdam, in quam nil ignis possit: sicuti de maiori dextri pedis articulo Pyrrhi Epitrotatum regis memoriæ est proditum, qui corpore rogo de more absumpto vna cremari non potuit. Ego vero hic opere pretium duco istas Plinii causas, curiosius explicare, & indagare an morbus cardiacus aut venenum ignis vim in corde tollere possit, aut eius substantiam mutare. Sane prius est explicanda oratio vt ea debeat intelligi. Equidem existimo temporis tractu horum virorum corda cremari potuisse, sed longe diutius quam alias solet igni resistisse, ac sic superstitiose id fuisse animaduersum, aut hyperbolice à nostris maioribus enarratum. Ita quoque de Salamandra creditum fuit, canente Q. Sereno.

Seu Salamandra potens nullisq; obnoxia flammis.

At Aristoteles Salamandram per ignem ingredi non ex visu, sed ex auditu prodidit, vt & Dioscorides, proculdubio quod cæteris animalibus magis igni resisteret. Imò si tantum ignis apponas, aut carbonum accensorum, quantum satis est ad comburendam, & enecandam lacertam communem vel grandiorema Serpentem, videbimus ei vix quidquam noxæ accidere, sed ignem potius extinguere: sed si plures carbones accensi addantur, fiat que magna flamma oriant Salamandram comburi. Hoc quotidie obseruare vnicuique est commodum. Idcirco Galenus 4. de compos. medicam. secundum loca, cinerem Salamandram præscribit in medicamentis. & lib. de simp. medicam. facul. Salamandram combustam. Sunt itaque de corde incombustibili vt de Salamandra hyperbolicè scripta. Quapropter inquirendum, quomodo cardiaco morbo & veneno potuerit cor Cæsaris Germanici diutius quam alia corda igni resistere. Ego existimo copiam sanguinis, præcipue viscidilenti mucosique & crudi id posse efficere quotiescunque nimio oppleantur sinus cordis tam dexter quam sinister. Nam si inspicias modum quo cadauera cremantur, id planè reddetur probabilius. Etenim quando primum omnes partes vruntur externæ prius cremantur internæ. Itaque si plenum id sanguine sit præsertim viscido, mirum esse non debet quod diu igni resistat. Inde patet causa cur à morbo cardiaco mortuorum

est non tam cito, quam aliorum comburatur, in eo enim morbo sanguis exter-
nas partes relinquens ad interiora repit, & maximè ad cor. Quod facile eo pro-
batur, quia exteriores partes in eo frigeant, interiores caleant, pulsus quoque
ais sint parui vermiculantes, priusquam adueniat passio etiam intercepti. Præ-
copia enim sanguinis in sinibus cordis contenti non potest cor commodè sy-
stolæ & diastolæ motu cieri, ita contingit suffocari ægros, repenteque mori, nisi
ipsis sanguinis missione succurratur. Notæ sunt historiæ ab hoc affectu mor-
tuorum, quem cardiacam syncopen nonnulli appellauerunt, in quibus venæ
cauæ & arteriæ magnæ truncus sanguine concreto plenus fuit, qui alias in mor-
tuis concrecere non solet. Ex iis enim incisis oblonga sanguinis coagulati pars
vnita extrahebatur. Porro fluit hæc sanguis ad cor, & cordis vicinas partes, vel
quia impellitur, aut à frigidis assumptis, aquæ videlicet frigidæ potu (à quo
non pauci post valida exercitia, vel aliunde calefacto corpore derepente sunt
extincti) aut ab exterius admotis, vt quando menstruata mulier balneum aquæ
frigidæ æstatis tempore ingreditur. Congelatur vero in vasis, vel quia crassus
est, viscidus, lentus, melancholicus; vel quia sit supra modum refrigeratus ab
internis & externis. Venena quoque id faciunt; vt ob hanc causam non fuerit à
ratione alienum, quod de Pisone suspicabantur, eum Cæsarem Germanicum
veneno sustulisse, contingit enim id quoties spiritus & sanguis in arteriis & ve-
nis refrigerantur, & ingens eius copia vas vtrunque implet. His igitur de causis
feri potuit, quod cor nonnullorum difficulter potuerit cremari. Istis etiam ad-
iungam signa, per quæ medicus cognoscere poterit an qui mortuus est à san-
guine concreto iuuenis, propter venenum sit mortuus, an propter morbum.
Venenum quod cito hominem de medio tollit, profundum somnum inducit;
hoc ingrauescente excitatur quidem æger, non releuatur. Sed tarde ad mor-
tem properat. Quod si venenum ad tempus fuerit datum, paulatim congloba-
bitur & coalescet sanguis, & cum omnia vasa non obstruat, quædam propter
acquistam acrimoniam aperiet, vt propterea concretus sanguis è naribus
prodeat, aliquando etiam ab ano extrahatur. Hi tamen (vt bene animaduertit
Petrus Salius) liquato hoc sanguine, & proprio calore resolutio mori-
untur. At quæ à cardiaca syncope communiter mors
superuenit, longe alio modo accidit.

Vale.

ADRIANI SPIGELII
BRUXELLENSIS

DE

ARTHRITIDE.

Articulus
quid.

E articulorum dolore acturi, dicimus, nos per articulum, intelligere coniunctionem duorum ossium per διαρθρωσιν, vel συνάρθρωσιν; per διαρθρωσιν articulatio motum edit manifestum, vt in humero, coxendice, cubito, genu &c. per συνάρθρωσιν quæ fit articulatio, motum habet obscurum, vt in carpi metacarpi ossibus.

Circa has articulationes dolor factus ρηθεις Græcis appellatur, Latinis morbus seu dolor articularis, Barbaris gutta, (quod guttatim destillatio, seu fluxus: in hoc malo fiat) & arthetica passio. Alioquin articulum, quem Græci ἄρθρον vocant, omnem significare speciem articulationis, constat apud Gal. libr. de ossibus, vbi omnia articulationum genera recenset. Neque si circa futuram capitis: aliquando doleat, vel circa dentes, qua parte maxillis iunguntur, dolor articularis dicendus est. Dicitur etiam morbus hic iuncturarum, strictè sumpto morbi nomine pro dolore. Nam luxatio alioqui morbus est articulorum, vel iuncturarum, sed in situ. Est autem ρηθεις vera, dolor partium articularum, ex interuallis per defluxionem accedens. Per articularum autem partes, non tantùm intelligo extremitates vtriusque ossis, quæ mutuo coniunguntur, aut ligamentum, quod coniungit interiùs, & in articulo coxendicis & humeri rotandum est, sensus expers: sed omnes eas partes quæ exteriùs has ossium extremitates amplectuntur, vt sibi inuicem coniungantur melius, nempe ligamenta externa, periostium, membranas, tendines musculorum, musculos ambientes: neruos, ipsasque musculorum extremitates. Hæ enim cunctæ in dolore articulari maximè patiuntur. Dixi in definitione ex interuallis, per defluxionem humoris dolorem arthritidis accedere, excludens vnà cum Gal. eum dolorem articulare, qui fit à siccitate, cuius fecit mentionem Hippo: 16. Aph. l. 3. Hic enim impropiè arthritidis appellatur. Dixi defluxionem fieri per interualla, quod in omni arthritide est necessarium, quæ iam confirmata est: Quod si vero quispiam podagra corripiatur, & interuallo nullo redeat dolor, tamen dicenda est arthritidis, nisi ex interuallo prouideatur. Differentiæ doloris articularis statuuntur

Synonyma.

Definitio.

Arthritidis
impropiè
dicta.

Differentiæ.

TUR

tur variæ, à materia dolorem causante, dicitur arthritis biliosa, pituitosa, sanguinea, melancholica, mixta; à qualitate venenata huic materiæ implexa dicitur arthritis Gallica. Sed communis differentia sumitur ex articulis variis, quos hic morbus solet affligere: sic quæ pedes exercet, podagra dicitur, quæ manus, chiragra; quæ articulum coxendicis ischias, quæ genu, gonagra, cæteros articulos, si quando dolor infestat, nomine caret, & communi arthritidis appellatione gaudet. Cæterum sub quò affectu præter naturam arthritis teneri possit, non est multis verbis inuestigandum curiosius, cum dolorem esse dicimus, qui est de genere symptomatum: at si respiciamus affectum dolorem facientem, hoc est tumorem ex distensione partium articulorum, ex humorum defluxu factum, morbum esse dicemus, nempe tumorem œdematosum, vel ut plurimum, inflammationem improprie dictam. *Sub quo affectu præter naturam.* Causa coniuncta ab autoribus recensetur varia: quidam tum nudam intemperiem, tum etiam ventositatem statuunt, ut Guainerius, & Gradus: Græci, Latini, & Arabes humores: Recentiores hunc quidem unicum statuunt, ut Fernelius frigidum, pituitosum, vel serosum ac tenuem, qualis tempore frigido, è cerebro per nares solet effluere. Cæteri vñà cum Græcis plures humores accusant, nempe quatuor simplices, bilem, pituitam, melancholiam & sanguinem, quibus etiam posset addi ferocis humor, tum mixtus ex his. Siccitatem aliquando generare ischiadem testis ex Hipp. cur non potest eadem generare alias arthritidis species? Partes enim similes, similibus morbis sunt obnoxie. Verùm Alexander Trallianus cum ait, non solum ob materiæ influxum in articulos fluxiones fieri, sed etiam propter nudam qualitatem calidam, vel frigidam, & ad hæc siccitatem, vel humiditatem subinde fluxiones concitare, videtur existimare, articulorum seu partis affectæ: intemperiem non esse causam proximam doloris arthritidis, vel solutionis continui, sed concausam, quæ facit debiles articulos. *Causa coniuncta.* In omni enim fluxione necessè est partis imbecillitatem adesse, & humoris abundantiam. Sed & partium imbecillitas non à sola dependere intemperie mihi videtur, sed ex amplitudine vasorum, venarum scilicet & arteriarum, & laxitate partium circa articulos, quæ vitia, vel ab ortu genita sunt in nobis, & tum fit arthritidis hæreditaria, accedente humorum copia: vel postea fiunt, à causis evidentibus laxantibus & emollientibus vincula, & articulorum membranas, ut sunt contusiones, balnea, Venus & vinum immoderatum, in balneo, vel statim postea positum, quemadmodum in Germania fieri solet. Porro humor hic, qui est causa continens non consistit in eo spatio, seu ea cavitate, quam constituunt ossium duo extrema, quando sibi inuicem coniunguntur, (quemadmodum multi hæctenus somniantur,) sed fere semper in membranis, tendinibus ac vinculis externis, à periostio originem suam habentibus ossium extrema ac musculorum *Intemperies an causa proxima arthritidis.* *Imbecillitas articulorum.* *Hæreditaria arthritidis.* *Sedes humoris in arthritide.*

tendines ne Artentibus, idque cognoscitur manifestè sic se habere ex nodosa podagra & chiragra, in qua tophus, seu humor iam in calculum concretus, aperta ruptaue cute plerumque eruitur è digitorum articulibus externo vinculo, ut scribit Fernelius, integro atque illaeso. Præterea, si materia in cavitatem internam articuli flueret, nullus vel admodum obrufus exitaretur dolor, quòd hoc vinculum nectens interius ossium duo extrema ex osse oriatur, nullumq; sensum habeat; & ideo quia cum ossis cartilagine connascitur *χονδροσυνδέσμος* nomen apud Græcos accepit. Sed vnde & per quas vias humor hic dilabatur in has articularum partes, ex veterum & recentiorum scriptis cognoscere, per quã est difficile. Nonnulli enim à capite fluxionem fieri putant, alii ab hepate; nos verò ab utroque. Eorum qui à capite fluxionem fieri asserunt, vnus ab internis capitibus partibus, ipsoq; cerebro per spinalem medullam, vel infundibulum, vel ossa vertebrarum, vel per mediam spinalis medullæ substantiam, & sic per nervos in articulos deriuari censet; alter vero à capitis externis partibus, & extra caluariã positus, atque per summa corporis, sub cute deorsum decurrere in articulos; & hæc postrema opinio fuit Fernelii, non infirmis fulta rationibus, sumptis ab iis signis, quæ solent arthritidem præcedere. Præcedunt enim capitis grauitas, somnolentia, dolor externus, & qui contactu, præsertim in uersis capillis excutitur; tumor in capite œdematosus, interdum vt cera mollis, cuti præsertim ad occipitium subiectus, cutis densa, nec caluæ propius adhærens: aitque idcirco idem Fernelius, eiusmodi humorem pituitosum, tenuem & serosum sub cute capitis densa cumulari ac repere per venas iugulares externas à partibus infernis. Qui verò ab hepate fluere materiam dicunt per venas in articulos, his rationibus nituntur. Quod crises fiant in febribus continuis per articularum dolores; quod in arthritide frequenter conspiciantur inflammationes circa articulos, quod fieri non posset, si à capite, iuxta Fernelium, flueret humor intra pericranium & cutem. Non enim potest semel extra venas consistens, venas rursus intrare. His addo alias, quod videmus per hæmorrhoidum ac mensum purgationes restrictas, podagras & articulares morbos tum viris, tum mulieribus euenire. Dicebat enim Hipp. mulier podagra non laborat, nisi cum menstrua defecerunt. Videmus ortas nonnullas podagras à sanguine & bile, cessare vel præseruari venæ sectione. Sed mea opinio est, tum à capite, tum à iecore fieri posse fluxionem, & à capite per venas & arterias, rarò per locum sub cute, vt putat Fernelius; nunquam verò per foramen medullæ, quo spiritus continetur, (paralysis namq; fieret in defluxione,) vel per foramen nuchæ, supra membranam extimam spinalis medullæ in nervos transfudare, & per eos in tendines musculorum defluere. Nam humor intra caluam, & supra meningem non flu-

ctuat,

*A capite
vt fiat fluxio
in articulos.*

*A iecore
vt fiat
fluxio.*

*Ex sup-
pressionem
alicuius e-
uacuatio-
nis ortæ po-
dagra.*

Quat, expurgarique is, si adesset, posset per nares, vt omnis humor, qui in cerebro continetur, per nares & palatum pellitur à natura commodius. Fernelius, cum docet, sub cute capitis congestum humorem tenuem deorsum ad articulos currere, per summa cutis, nullo argumento id mihi videtur probasse, nisi fortassis per laxitatem nostræ cutis, & dolorem quem ægri percipiunt ætate prouecti, in frigidis regionibus, & iam antea arthritidem perpeffi (crassiore reddita materia, ac tardiore ad motum) è ceruice, vel per humeros in cubitos & manus, vel per dorsum in coxendices, genua pedesque sensim deuolui, sensu interdum frigoris oborto, quo corpus omne perhorrescit. Sed quia in multis arthriticis hic dolor non semper obseruatur, etiam si diu eò cum morbo conflictati fuerint, & materia dilabens crassior facta sit, credendum est, materiam non in omni arthritide, si quando ea à capite defluit per humeros, vel dorsum in subiectos articulos reperere per summa cuti subiecta, vel summa cutis ipsius, sed per venas, & arterias iugulares, non solum externas, sed etiam internas (per quas ab infernis partibus, iecore præsertim, ferebatur humor in capitis externas internasque partes, nempe cerebrum,) remeare in venam cauam, & arteriam magnam, vel eius magnos ramos sub iugulo constitutos, atque sic in articulos deuolui, quod nullus sanæ mentis negabit, modò intellexerit per ampla hæc vasa in viuo corpore, repentinum ac facilem fieri refluxum ac fluxum humoris, quique obseruarunt, ante vniuersalem totius corporis vacuationem, ab externis remediis manui, vel pedi applicatis, materiam refluxisse ad partes nobiles, febres continuas excitasse, multosq; celebres in arte medica viros, qui podagram, secundum communem medicorum opinionem, periculo vacare temerè pronunciauerant euentu mendaces fecisse. Neq; etiam est credendum, humorem hunc tenuem, & frigidum. Fernelii initio arthritidis leuis, cum mole tam exigua in manus, vel pedes, vel eorum vnum digitum tantum dilabatur, vel vsq; adeo esse frigidum, vt digiti à Natura non possit citius, quam in pedes à capite per tam longum spatium dilabatur; vel eam esse, per summa corporis cutis, laxitatem, quæ tam celeri motui, & concoctioni, vel digestioni materiæ per poros repugnanti conueniat. Qui enim hunc simplicem ac frigidum semper esse contendunt, ex sensu cum descendit à capite frigoris oborto, quo totum corpus perhorrescit, non videntur obseruasse, materiam calidam sæpe sensum frigoris inducere, cum sensiles partes tangit. Si erysipelas instet in pede, vel alia parte, antequam per febrem calida & biliosa materia expellatur ad partes, corpus perhorrescit, vel frigore, aut rigore premitur; febresq; tertianæ, quæ à bile, stimulant e partes sensiles, originem habent, initio suæ accessionis cum horrore, rigore ac frigore inuadunt. Porrò negandum non est, non per venas modò materiam ad caput reperere in arthriticis; sed etiam ab aliis infernis partibus, in

*Contra
Ferneliū.*

*Podagra
periculo
non vacat.*

*Frigus ex
calida ma-
teria quo-
modo oria-
tur.*

ventre

ventre contentis ventriculo nempe intestinisque, vaporibus suscitatis caput repleri, pituitosamque materiam per palatum à capite dilabi in ventriculum, mox in venas meseraicas rapi, ac in iecur & venam cauam protrudi vnà cum aliis humoribus, ac sic quoque per aliam viam, quam per arterias & venas labi à capite in articulos. Sed hæc via non est vsque adeo conueniens tam celeri motui, qualis interdum in humore arthriticorum turgente solet animaduerti. Cæterum eæ rationes, quibus Fernelius probat, caput esse arthritidis semper originem, probant tantum, quod in arthritide caput quoque offendatur, quod & in febribus lædi sæpe cernimus; ex capitis grauitate, somnolentia, dolore; non tamen propterea dicimus febrem à capite oriri: sed illud vel per consensum affectarum aliarum partium infernarum lædi, vel propter plethoram, & prauorum humorum copiam. Hac enim oppressa, natura tentat omnem viam, per quam exonerare se potest, eos per venas ad caput; renes; aluum, cutis spiracula pellendo. Quare concludimus rardè aliam, quam quæ sit per venas & arterias, à capite vel iecore fieri fluxionem in articulos, quod etiam sensu commodè demonstratur. Videmus enim, antequam sit dolor in articulis, venas in membris, ad quæ futura est fluxio, nempe in manu vel pede, distendi amplioresque reddi; quo signo semper podagrici cognoscere solent; instare dolores: ita vt Fernelius non rectè senserit, à dolore, quem in articulo exiccauit humor fluxus, trahi materiam, postea inflammationis, vel alterius tumoris, qui ferè semper comparet, causam. Nam si hoc ita est; cur venæ ante dolorem tument ac turgent; si expectandus est dolor, à materia extra venas existente? Nunc autem quærat quispiam, quid est, quod si humor per venas fluat in articulos à capite & iecore, non statim in omnibus arthriticis in extremos articulos ruat, vel in eo spatio consistat ac hæreat, quod est inter articulum, & articulum? Nam dum fluat, verbi gratia, in brachium, prius in humeri articulo consistit per aliquot dies, vel in cubiti articulo; non in spatio, quod est inter vnum, & alterum articulum. Atque vbi per aliquot dies ibi hæserit, si non spontè, vel à medicamentis digeratur, tum demum ad inferiores partes transit. Res hæc, à nemine; quod e quidem sciam, satis considerata, maiori indiget inquisitione. Fernelius, in articulorum naturam causam retulit. Ait enim, decursum fluxionis fieri in solis articulis, ibique materiam subsistere, & hære, quod compacti sint densique: non item in mediis regionibus, quod amplæ sint, & laxæ, intelligens amplitudinem & laxitatem meatuum cutis, quæ circa articulos minor est, quam in interuallo medio inter duos articulos. Ego verò existimo, quod cum per magnas vias fluat materia hinc & inde in minores ramos, tamquam per fluuios in riuos à natura pellatur, quorum extremitates in articulis terminantur; in his, cum propter arctos meatus, & frigidam partis naturam, nequeat domari, atque euinci,

*Imminētis
fluxionis
signum.
Contra
Ferneliū.*

vel dissipazione per halitus & poros, vel alia coctione, in angustioribus quam, per quæ transit, cancellis coercita, dolores in partibus sensu exquisito præditis patiens, quæret refluxum per eosdem ramos, per quos in articulos intrauit, in maiores venas, per quas deinceps vltterius in inferiores articulos per ramos minores nutritioni inferiorum articulorum inseruientes, protruditur. Causæ antecedentes sunt duæ præcipuæ, copia humorum commemoratorum in venis, tam capitis, quam aliarum partium existentium, & artuum imbecillitas; quibus addit Rhafes tertiam, robur scilicet partis expellentis excrementa, nempe iecoris atque capitis. Alterutra enim, vel vt plurimum ambæ hæ partes principes, in omni arthritide, præbent humores, tamquam fontes totius mali, quibus aliquando associata cernitur ventriculi imbecillitas, orta ex humidissima, aliquando etiam frigida intemperie. Caput humidissimum copiosa gignit excrementa, & si vna frigidum sit, pituitosa, dulcia, aquosa: sin calidum, pituitosa, salsa, acria, præsertim, si iecoris caliditas cooperetur. Iecur præterea plerumque impense calidum est, quod non modò copiosos vapores, ex ventriculi concoctione in cibis, cerebro suppeditat, sed & ipsum vel sanguinem copiosum, vel atrabiles ac falsos humores generat, ac in venas defert. Externæ autem causæ sunt omnes eæ, quæ plethoram & cacochymiam venis inferunt, partiumque principum intemperiem fouent, quæque imbecillitatem articulorum generant, vt sunt vita ociosa, vel cum paucis laboribus & exercitiis nimia ciborum, nec cuique temperamento conuenientium repletio; potus vinorum generosorum multus, præsertim in ieiunio; venus, balnea: his addentur concitatoris motus, ambulationes, equitationes, præsertim statim à cibo, insueta frigida potio, animi affectus omnes, prolapsus, contusio, luxatio, & si quæ sunt aliæ, quæ partem debilitant. Retenta excrementa, quæ vel per menses, vt mulieribus, vel per hæmorrhoidas, vel sanguinis profluuium è naribus expurgari consueverunt; nonnulli inter internas causas connumerant. Sed ex causis externis, vinum, & venus principem locum obtinent. Atque idèd Poetæ Græci podagram Bacchi, & Veneris filiam esse finxerunt. Hipp. ait eunuchos podagra non laborare, neque pueros ante vsu Veneris. Nam Venere non modò corpus laxum redditur, & artus debiliores, sed omnia vasa fiunt ampliora. Et licet eunuchi podagra laborasse, dicantur, id contingit ex intemperantia vitæ, aliisque causis externis. Sic Seneca in epistolis inuehitur in mulieres, quod propter luxum, Hippocratem mendacem fecerint. Sed omnibus illis, quas cognoui, mulieribus, etsi menses fluxerint, podagra laborantibus, diminute tamen fluebant. Extat apud me quæstio non inelegans cur podagrici generent podagricos. Communis medicorum schola respondet cum Hipp. & Gal. quod patrum semen sit vitiatum in partium imbecillitatem generando. Excernitur namque auctore

Causa antecedentes.

Caput & iecur fontes arthritidis.

Causa externa.

Podagra Bacchi & Veneris filia.

Cur podagrici generent podagricos.

Hipp. semen genitale ab omnibus corporis partibus, à sanis sanum, à morboſis morboſum. Horum tamen ratione, quamvis antiqua, non planè mens mea quieſcit. Probatio enim, qua demonſtratur ſemen eſſe proſus vitiatum, neganda. Non enim ſemen deſluit ab omnibus corporis partibus, à ſanis ſanum, à morbidis morboſum. Nam à teſticularibus, in quibus elaboratur, dimandatur in paraſtatas, & coitus tempore excernitur; à teſticularibus vero attrahitur materia ſeminis & ſpiritus à vaſis magnis, arteria ſcilicet magna, & vena caua, per quas ſanguis & ſpiritus vitalis funditur in omnes corporis partes, non mittitur à partibus vel à vaſis recipientibus. Quocirca quod podagrici generent podagricos ſit, quod materia ſanguinis in podagricis ſit podagrica, quemadmodum & ſpiritus, qui in arteriis continetur, ſcilicet vitiatuſ à prauitate humorum in maſſa ſanguinea exiſtentium, ex qua ſpiritus vitalis elaboratur, & corporis omnes partes alimentum capiunt. Signa vero diagnoftica ſatis patent ex definitione. Nam adefſt dolor circa articulos, modo acris, modo mitior, cum pondere & grauitate membri, modo pungens, modo magis obtuſus, modo profunduſ, modo in ſuperficie, aliquando abſque tumore, ſæpiuſ cum tumore ſimplici, vel mixto, prout eſt natura humoris, qui ad articulum confluunt, vel ſimplex, vel mixta. Hinc apparent tumores inflammatorii, œdematoſi, eryſipelatoſes, duriores, molliores, ſtarulenti, & ex his compoſiti atque permixti. Qualis vero ſit cauſa coniuncta, an humor, an ſimplex intemperies manifeſtabunt quoque ſua ſigna. Nam humorem eſſe indicabunt, tum tumores in articulis, tum colores tumorum atque dolorum ſpecies, iuuantia & lædentia. At qualis nam ſit, ſimplex ne an commiſtus humor, qui in articulum influxit, non modo ex his, ſed etiam ex cauſis internis, eorumque ſignis ſit manifeſtum, ad quas cognoscendas, inſpicere oportet cauſas externas, & inter hæc in primis victus rationem, quæ præceſſit, anni tempus, aeris conſtitutionem, ætatem, habitum corporis, intemperiem partium principum. Si igitur ſanguis arthritidem cauſetur ob copiam, pars affecta tumorem habet ingentem circa cutem, & venæ tument, calor in parte tumida eſt moderatus, cum inſigni rubore, pulſus percipitur profunduſ, dolor extenſiuuſ, veluti in aliis inflammationibus pariq; pondere pars grauat; ea quæ forinſecus applicantur, ſiue valde calida ſint, ſeu frigida, lædunt (quamquam ſint aliqui, qui à refrigerantibus iuari ſcribant) ægrique aſſiduo exacerbationem ſentiunt; & quidam per circuitus irritatione vexantur. Urinæ eorum fuluæ ſunt, ſubſtantia mediocres, cum hypoſtaſi, vel nubecula, vel contento albo, ætas temperamentumque corporis, & partium principum, vernum tempus, regio temperata apta generationi copioſi ſanguinis, præceſſit victus ratio, quæ boni fuiſſet ſucci, maxime alentis, & ſanguinis copiam generantis. His nonnulli addunt alia ſigna, ſudores nempe modicos, in facie, in fronte

*Quomodo
ſemen ge-
neretur.*

*Signa dia-
gnoftica.*

*Cauſa cõ-
iuncta ſi-
gna.*

*Signa ar-
thritidis
ſanguinea.*

vel capite; grauitatem, somnolentiam, quandam perturbationem in sensibus, intellectu & cogitatione, corporis lassitudinem sine labore præcedente, & si quæ sunt alia, quæ indicant plethoram sanguineam. Quod si à bile fiat, nullus, secundum Trallianum, tumor in parte affecta est conspicuus, cutis dolor subruber spectatur, qualis in erysipelate, calor ac dolor acris, sine pondere vel grauitate membri; articulus dolens læditur à calidis, iuuatur à frigidis applicatis, siue sint actu talia, siue potentia, exacerbationes animaduertuntur de tertio die in tertium; febris in ipsa accessione succedit valida, cum siti & insigni rigore; Urinæ conspiciuntur flauæ, & subfuluæ, splendentes, substantiæ tenuioris, acrimoniæ participes. Victus ratio præcessit, quæ bilem generare abundanter potuit, ex acris & attenuantibus cibus falsis que, animi affectiones, iræ, vigilix, mœrores, curæ, fatigationes, ætas iuuenilis adest cum temperamento corporis calido & sicco; æstiuum tempus, & calida regio. Quod si à pituita oriatur, tumor apparebit circa articulum œdematosus, hoc est, colore subalbido aquæ inter cutem similis conspicietur, & cauis ad digitorum compressionem, ac laxis; dolor aliquando fortis, aliquando mitior, quotidiana exacerbatio notatur, quæ omnia paulatim irruunt, & augentur, & per plures horas durant, breuemq; intercapedinem habent, immo nec vnquam integrè remittunt, tardiorque fit fluxio, vnde tumor paulatim augetur: calidis ægri iuuantur, læduntur à frigidis: adest senilis ætas, temperamentum frigidum & humidum, & talis aer, tempus hyemale, percipitur aliquando frigoris sensus. Victus ratio præcessit refrigerans & humectans, balnea à cibo, vita otiosa ac deses, urinæ crassissimæ, aliquando perturbatæ in iis reperiuntur. Quod si verò ab atrabile contingat arthritis, tumores conspiciuntur duriores, nigro colore præditi, frigoris sensum quandoque habentes, & afficiuntur in profundo corpora, veluti atterantur & scalpantur; redit circuitus exacerbationum de quarto in quartum, mediocres magnitudine & impetu: adest ætas consistentis ætatis, & inclinantis ad senectutem, temperies corporis calida & sicca, aeris constitutio, regio, tempus autumnale; edulia quæ copiam bilis atræ generare poterunt, vel ipsam melancholiam, lassitudines immodicæ: urinæ tenues initio & aquosæ, postea vero atriores quam naturales requirunt, modicè crassæ cum contentis ad fuscum colorem vergentibus, aliquando vero mixtum, subcruentum & ad fuscum, vt Paulus, & Aetius aiunt. Sed rarò à simplici humore fit arthritis, plerumque à mixto oritur, & præcipuè à bile, & pituita, & tunc nonnullis ea vocatur pituita salsa, cuius indicia sunt mixta, scilicet tumor œdematosus cum calore & rubore, acrimonia in cutis superficie, urinæ variæ, modo aquosæ & tenues, modò crassæ & turbidæ. Similiter si causa arthritidis sit comixtio aliorum humorum, tunc quoque mixta apparent signa. Verum dili-

Signa biliosa arthritidis.

Signa pituitosa arthritidis.

Arthritidis ab atrabile orta signa.

Arthritidis raro à simplici humore oritur.

Signa bilis & pituita mixta.

*Deceptio
in signis.*

genter animaduertendum est, quod quandoque hæc signa nos possint decipere, quod etiam ab aliis notatum video. Nam in permixtis humoribus color membri, & caliditas nos decipiunt. Si enim bilis cum pituita permisceatur in articulo, tunc ad circumferentiam faciliè bilis fertur, & idcirco in cute rubedo cum flauedine, & calore cernitur. Ex quibus non est existimandum, dolorem articulorum cum hiis signis eryspelatis vel inflammationis, fieri tantum à bile. Sic etiam contra contingit, vt si bilis interius dolorem efficiat, pars affecta exterius cernatur, vel aeris, vel medicamenti exterius frigidi applicati vi alba vel liuida, non propterea mera pituita erit arthritidis causa: vt, si cum sola pituita dolorem efficit, articulus vero à medicamento calido applicato, vel aeris caliditate, vel alia extrinseca causa rubet, atque calet exterius, non rectè dicitur pituitam esse bile permixtam. *Humor præterea, inquit Guainerius, existens in profundo membri, membri superficiem plerumque non mutat: & sic membri color tunc nullum tibi indicium daret. Contingit, inquit idem, vt humor frigidus adiuncturas defluat dolorem intensum faciens, cuius causa febris fiat, causabitur insomneitas, pulsus velox erit, & vrina tincta, dolori succurrere intendens sanguinem, & spiritum in multa qualitate, ad locum illum mandabit, qua ex causa locus iste rubet tunc atque calet: quæ omnia calida materia sunt signa, et si frigida sit in causa. De colore igitur membri, caliditate seu frigiditate, nisi perseueret confidendum non erit. Occurrunt enim sæpe plurima, quæ tam calorù seu frigiditatis, quam caliditatis membri causa esse possunt, contra tamen materia peccantis naturam. Cum igitur signa talia fallacia sæpe sint, ad alia dicta recurrendum erit. Alius autem in applicandis localibus error sæpe contingit. Nam hora a paroxysmi interdum applicari frigida consueuerunt, quæ aliquantisper stupefaciendo dolorem remittunt, materia tamen frigida existente, quam huius de causa pro tunc forsitan calidam iudicamus. Contingit interdum quod materia calida existat & pauca, & ex applicatione calidorum, materia ista pauca resoluatur, & sedetur dolor, ex quo ad pauca respicientes, materiam istam fuisse frigidam faciliè iudicaremus: hinc ergo patet, quod in casu nostro ex iuuantibus & ludentibus esset per se iudicium fallax. Ne igitur hos in errores tam hora paroxysmi, quam quietis incidas, particularia, quæ supra te docui, diligenter perscrutare, & super quem humorem plura concurrunt, eum in casu fore iudica.* Hæc ille. Arthritis vero gallica fit, cum partium excrementa sensim colliguntur, sine defluxione admodum manifesta; & cognoscitur, quod fiat sine tumore, sed cum dolore totius periostrii: dolet caput, vel sternon, vel omoplata, etsi nullum adsit vlcus manifestum, vel intra vel extra cutem, quod nonnullos decepisse scribunt auctores. Patiuntur hanc pituitosi, statim post bubones venereos non suppuratos, sed repercussos, vel propter intempestiue adhibita remedia, & vsu vini statim à sudoribus: multumque exciccantibus iuuantur. De nocte, & temporum mutationibus exacerbatur vel excitatur, maximè flante auro, & modico lecti calore. Signa vero arthritidis ex

*Arthritidis
gallica
signa.*

simplici

Simplici intemperie ortæ, vel ex flatibus, sunt apud Guainerium & Valescum.
 Ita etiam Petrus Salius Diuersus, libr. de aff. part. cap. 17. cum per nomen ar-
 thritidis intelligat omnem articulorum impeditum motum & dolorem, ar-
 thritidem à siccitate (quam nos pseudoarthritidem nominabimus) oriri puta-
 uit auctoritate Hipp. lib. de internis aff. qui, vbi coxendicum dolorem à bile ge-
 nerari affirmavit, pariter eundem dolorem à siccitate articuli generari testatus
 est: per siccitatem non intelligens intemperiem siccam partium solidarum, ar-
 ticulum ipsum constituentium, videlicet, ossium, ligamentorum & tendinum,
 sed consumptionem eius glutinosæ humiditatis, qua naturaliter nutritur, & ad
 faciliorem motum subungitur articulus ipse. Talem humorem continue natu-
 ra articulis subministrat, ne exsiccari ad motum inepti reddantur. Cum autem
 (inquit Salius) contigerit humiditatem hanc, aliqua ex causa, quæcunq; ea ex-
 titerit exsiccari, tunc articuli motus impeditur, difficultasque in motu ac do-
 lor vnâ succedit. Huiusmodi affectum, si in coxæ articulo fiat, vocat libro cita-
 to Hipp. ischia dem coxendicumve dolorem, perinde ac vocet eos, qui à fluente
 generantur materia. Quem eundem affectum ego, nō in solo coxæ, sed in quo-
 cunq; alio articulo gigni posse animaduerti, hincq; fieri alteram arthritidis dif-
 ferentiam notaui, si per arthritidem omnem articulorum dolorem, & impedi-
 tum motum intellexerimus. Consumptæ enim ea humiditate, quæ ex naturæ
 præscripto articulos subungit & humectat, coguntur ac in vnum compingun-
 tur articuli: vnde ad motum inepti ac impotentes redditi, dolore ex quocun-
 que leuissimo motu cruciantur, tales articulorum dolores, in constitutionibus
 siccioribus Hipp. lib. 1. Aph. 16. fieri monebat. Quoniam vt docebat Galenus,
 in eiusdem aphorismi commentatione, immodicæ aeris siccitates articulorum
 humiditatem consumentes, eos ad motum difficiles ac impotentes reddunt,
 doloremque hinc nonnunquam inuehunt. An autem tales affectus verè sub
 nomine arthritidis comprehendantur, visus est negasse ibidem Galen. cum ta-
 men rem indeterminatam reliquerit: qui cum de nominibus parum sollicitus
 fuerit, ideo hanc partem, quæ circa nomen arthritidis, & non circa eius essen-
 tiam versatur, neglexit. Si autem nos per arthritidem morbum in articulis à ma-
 teria fluente factum intellexerimus, tales dolores ac articulorū impedimenta,
 sub nomine arthritidis non erunt recensendi. Si vero omnem articulorum im-
 peditum motum ac dolorem pro arthritide accipiamus, hi proculdubio ar-
 thritidis nomine vocandi erunt. Quam sententiam Hipp. libr. cit. de aff. inter-
 clatè admittit, pariter coxendicum dolorem hunc, ac eum, qui à materia articu-
 los occupante causatur, appellans. Quis dolor à sola humiditatis naturalis arti-
 culorum consumptione, non à sicca partium solidarum, vt iam dictum est,
 ipsum articulum constituentium, intemperie dependet: quoniam quando-

*Arthritis
 à siccitate.*

cumque illa naturalis humiditas abundauerit praefensque sit, non adeo insigniter exsiccati poterunt partes articuli solidiores, ut hinc impeditus motus aut dolor succedere queat: deficiente tamen hac humiditate, ac supra modum exsiccata, nonnunquam etiam communicatur haec exsiccatio partibus ipsis solidis: & hoc potissimum, cum a causa externa, & valida ortum ea habuerit: hincque admodum exsiccatis supra articulum tendonibus, & partibus nervosis, in hac affectione consueverunt aliquando, ut notauit Hippoc. succedere. conuulsiones, quas quandoque sequuntur & febres, quae ratione doloris & cruciatus accenduntur. Haec de nomine, & essentia huius affectus habet Salius: nunc causas recensens, inquit: *Quaecumque humiditatem articularum naturalem resiccare & consumere apta sunt, ea omnia talem coxendicum dolorem, talemve arthritidem causare poterunt. Vnde & diurnum ac vehemens exercitium, sub sole factum, ut habet Hipp. libr. de aff. inter. & siccitates aeris immodica, ut habet libr. 3. aphor. 16. possunt esse eorundem cause: pariter & victus exsiccans hoc idem causare poterit; quoniam hinc consumptis humiditatibus internis, etiam illae, quae ad articulos naturaliter defluere solent, multoties consumuntur: cuius ratione, ut recitat Hipp. qui in Aeno leguminibus, (quoniam talis victus est exsiccans,) vescebantur, infirma habebant crura: & qui orobos, (quoniam hi leguminibus faciores sunt) comedebant, genuum dolores patiebantur. Quod idem, & longe & diuturna agritudines, quae corpus exsiccare aptae sunt, agere poterunt; vnde videmus aliquando conualescentes, qui ex huiusmodi morbis liberati fuere, male incedere, ad omnemque motum ineptos esse: qui si etiam coguntur deambulare, non leuem articularum praesentiu[m] dolorem, qui deficiente ipsorum articularum naturali humore succedere consuevit.*

Harum omnium causarum signa de se patent. Nam omnes haec causae sunt praecedentes, quae vel ex aegrotantis relatione, vel ex sola Medici inspectione nullo negotio comprehendi possunt. An autem sicuti ab externis ita ab internis causis possit talis affectio procreari, si quis quaereret, dixerim hoc pro possibili admittendum esse, cum huius humiditatis, pariter ac cuiuscunque alterius partis nil sit, quod exsiccationem impossibilem reddat: hoc tamen non ita experimento comprobatum est. Quare pro huius affectionis cognitione sufficiant ea, quae de exterioribus causis exposuimus. De quibus hoc aduertatur, quod ex omnibus molestior ea est affectio, quae a vehementi & diuturna exercitatione, sub sole facta, occasionem habuit. In hac enim dolores sunt multo quam in caeteris sauiotes, ac aestuosi vna cum caloris sensu existunt, saepiusque his superueniunt febres, aliquando & conuulsiones. Quare quod ad prognosticum, haec erit caeteris difficilior & periculosior: reliquae autem non ita fauae sunt, & minori cum discrimine affligunt aegrotantes, ac minori cum labore

ab his iidem liberantur. Quæ omnes affectiones, quomodo præsentés cognoscendæ sint, superfluum esset enarrare, cum ex sola articulorum resiccatione, & compactione, omni tumore absente, ac ex sola inspectione prudenti medico patere possint. Signa prognostica arthritidis veræ sunt aliâ, quæ morbum præsciunt, aliâ quæ curabilem vel incurabilem indicant. Præsciunt artuum debilitas ex parentum semine contracta, si intemperantia vitæ adiuncta sit, & aliæ causæ internæ atque externæ. Mulier podagra non laborat, nisi cum menstrua defecerunt, vel sint admodum diminuta, & ipsa in victu intemperantes. Sic puer non laborat podagra, ante usum Veneris: & eunuchus podagra non laborat, teste Hippoc. quod ita intelligendum est, si facti sint eunuchi, cum adhuc pueri essent. Nam si cuiquam secentur testes, qui podagricus est, & intemperanter viuat, eum non credo posse à podagra liberari. Rustici in Italia rarè hunc morbum sentiunt, neque serui; in Germania aliquando. Quibus podagrici dolores instant, iis vere, & autumno magna ex parte mouentur: quoniam eo tempore redundantium humorum maior copia, & commotio. Sed nonnullis tanta est intemperantia vitæ, vel motionis humorum celeritas, & partium summa debilitas, vt non tantum semel aut bis in anno, sed ter quaterue, aut pluries eos molestant. Imo obseruati sunt aliqui mensiu fluxionibus toto vitæ tempore cruciari. Quibus vero iam instat podagra iis vt plurimum hoc peculiariter præcedit, quod non sudant, vel mingunt vt solebant. Dixit Hippoc. aph. 6. 49. Quibuscunque morbi podagrici fiunt, iis sedata in quadraginta diebus inflammatione finiunt, modo, (addit Gal. in Commento) medicus in curatione nil deliquerit, & ægri sint obedientes. Sed sciendum est, podagras pro natura humorum eas facientium citius vel tardius finiri. Nam ex bile vel sanguine ortæ citius, quam quæ ex pituita fit, terminantur. Imo ex bile, si oriatur intra septem vel quatuordecim dies, si modica sit, soluitur, vt idcirco Hipp. aphorismus mihi videatur esse intelligendus de vltimo termino, eum videlicet esse quadragesimum diem, nec vetetius, ex quacunque materia podagra oriatur: non tamen negat intra hos dies multos podagra liberari. Ego tamen vsu medendi cognoui, eos, quos podagra insignis semel aut bis in anno inuadebat, ex pituita & bile non facile ante quadragesimum diem fluxionibus liberari, etsi purgantia & venæ sectio, ad inhibendam fluxionem, essent adhibita. Velenim de lecto (vbi dolor videbatur plurimum mitigatus) surgentes, & obambulantes, acrique exponentes se, iterum in eadem parte affecta radicabantur, vel aliis nouis fluxionibus, & doloribus capiebantur. Quare nonnullis podagricis consulo, ne citius aeri se exponant, vel ad solitum cibum redeant, etiam si omnis dolor euauerit, antequam attigerint quadragesimum diem, vel nullus frequentior pulsus amplius animaduertatur: aut febricula leuissima, ex

Signa prognostica.

Hipp. aph. sect. 4. 28.

29. 30.

Rustici raro podagra laborant.

Qua podagra accessionem præcedunt.

qua sum solitus fluxiones prædicere, præsertim si vnâ cum vrina spumea corona supernatare videatur. Imo moneo vt omnes podagrici in principio, per quadraginta dies, etiamsi leuis podagra fiat, curationem instituunt, ne radix mali in corpore relinquatur. Aiunt nonnulli præctici, in biliosa arthritide, si mulum

Qui morbi in arthritidem imminentur. se repleat, interficit, habetque suas periodos, & non inducit spasmm. Vrina crassa alba copiosa eam quandoque indicat: febris superueniens cum crisi, vel hæmorrhoidum fluxus, vel varices. Interdum febres continuæ in arthritidem terminantur. Vnde Auicennas: *senes huic malo apti, & longas ægrotudines habentes, & conualescentes maleque se gubernantes.* Chiragram citius reliquis desinere, non semper verum est. An podagra curari possit certatur sententia vulgi contra medicos. Sed dico, quod quibus intemperantia sanatur, iis quoque podagram facile sanari, modo, ex qua materia seu causa oriatur, probe cognitum sit ab eo, qui tales curat ægros. Et ideo inquit Trallianus contra eos, qui hunc morbum statuunt incurabilem. *Vbi differentia rectè cognoscuntur, faciles sunt curatu omnes ista affectiones.* Notæ sunt plurium historiarum, qui vel temerario vel fortuito ac leui medicamento liberati esse dicuntur. Narrant auctores, cælo duntaxat mutato, in quibusdam delisse podagram. *Marcus Agrippa pedum graui morbo consuctatus, (loquor cum Plinio,) cum dolorem eum perpeti nequireret, dummodo illo dolore careret, volebat potius vsu pedum sensuque omni carere. Demersis itaque in acetum calidum cruribus, ab eo morbo euasit. Quidam neglecto vino annuo aqua potu vsi, eo cruciatu toto vitæ spatio liberati sunt. Tutam enim valetudinem permittit saluberrimus aqua haustus. Vini potus largior in Creta, annorum interuallo (Nam vina gypso, & calce concinnant) etiam validissimos homines aduenas articulari morbo corripuit: qui exinde manibus pedibusque distortis nodosisque, neque calceos induere, neque manibus quid tenere poruerunt. Sed aliud exemplum subtexemus, ne podagrici desperatione valetudinis, remedia negligant. Sextus Pompeius Prætorii viri pater, Hispania citerioris Princeps, cum hordeis suis ventilandis præsideret correptus dolore podagræ, misit in triticum sese super genua, leuatusque siccatis pedibus mirabili modo, hoc postea remedio vsus est, cuius vis tanta est vt cados plenos siccet. Hæc Plinius. Cæterum ex podagræ, quæ iam incipiunt omnes facillè curantur, si modo purgentur diligenter per quadraginta dies cum debita victus ratione, vt omni cocochymia corpus liberetur. Alioqui relictis in leui podagra cocochymia reliquiis, vbi ægri se sentiunt paululum à doloribus liberos, denuo ad intemperatam vitam redeunt, atque ideo nunquam liberantur: quia quo magis accumulatur humores prauis, eo sapius eos natura cogitur expellere ad articulos, quo fit, vt primum quidem singulis duobus aut tribus annis, deinde annuatim, mox bis in anno, tandemque sæpius, articularibus morbis crucientur. Ea vero arthritidis, quæ multos annos inuasit ægros, difficulter curatur, multo que magis, si ex mixtis humoribus fiat; imo in senibus mitior reddi*

An podagra sanari possit.

Podagrici multi sanati.

Podagra recens facillè curatur.

reddi potest, curatur vero nunquam si per multos annos antea oppresserit. Ouidius hic canit:

Soluere nodosam nescit medicina podagram.

Quod sane falsum est: vidi nodosam podagram in ætate iuuenili, & consistente Ouidii sententia. curatam. Trallianus notat eleæuarium, quo podagricorum nodi intra annum sunt soluti; at in senibus nodosa perfectam curationem non admittit. Concludam igitur cum Hipp., qui in secundo prorhet. hæc ait: *Qui aut senes sunt, aut (legerem, &) circa articulos callos habent, aut ærumnose viuunt aluo adstricta, hi omnes sanari non possunt humana arte, quantum ego noui.* Sanant quidem hos optimè dylen-
 teriæ, si successerint; sed & aliæ eliquationes valde profunt, quæ ad internos locos repunt. Qui vero iuuenis est, necdum super articulos ex callo tubercula habet, & accuratè viuunt, & laboris amans est, & aluum bonam habet, ad obediendum medicamentis, hic sanè, medicum prudentem nactus, sanus fieri poterit. Duplex in arthritide proponitur curatio, vna præseruatiua, altera curatiua sic dicta. In illa scopi sunt cacoëchymiam & plethoram auferre, prohibere ne amplius hæc generentur, partium principum intemperiem corrigendo: præterea articulos laxos ac debiles corroborare, partes per quas fluit humor, angustas reddere & astringere: in hac verdè, præter dictos scopos, fluentes etiam humores reuellere, deriuare, interciperi oportet, iamque fluxus in articulos, euacuare, dolores, si admodum vrgeant, mitigare. In summa, eadem sunt in arthritidis curatione intentiones, quæ in quatuor tumoribus præter naturam. Inter præsidia, quæ sunt chirurgica, venæ sectio principem obtinet locum non solum ratione plethoræ, quæ non semper adest, sed ratione doloris. Neque est quod Venæ sectio. Paulum sequamur, qui ait; iam sæpius eiusmodi arthriticis fluxionibus confictatos, plus noxæ quam auxilii ex sanguinis detractione sensisse, præsertim si sint corpore frigido, & debiles. Nam omni arthritidi in primis accessionibus semper venæ sectio confert: in aliis vero pituitosis, præsertim iam aliquoties fluxione tentatis, non item. Verum locus, in quo administrari debet, variat prout varia est species arthritidis, vel locus affectus diuersus. Si enim vniuersalis est per omnes corporis articulos, brachii vena media secanda: si vero pedes laborant, similiter in brachio mittere sanguinem conuenit eius lateris, cuius pes afficitur. Hoc enim melius est, quàm venam poplitis oppositi lateris, secundum aliquos Galeni autoritate ductos, aperire: Illa namque humores fluentes intercipiuntur & reuelluntur, hac tantum deriuantur, quem admodum alibi plenius demonstrabimus, contrà vulgarium medicorum receptam opinionem. Non enim habent eandem vasorum rectitudinem, vt putant illi, cum loco affecto pes sinister atque dexter. Frictiones quoque hic conueniunt, in parte eiusdem lateris, opposita nempe superiori, vt auertant & à pedibus reuellant fluxionem

Cucurbitula.

nem, sintque lenes, si quando paruis euacuationibus opus habeamus: quin & cucurbitulæ hic erunt admodum necessariæ, si caput huic malo consentiat, scapulis affigantur, cum scarificatione, si corpus sanguine abundet, vel parti oppositæ, si reuellenda sit fluxio. Si vero in coxendice dolor est, vena eiusdem pedis saphena aperienda: si in humero, eiusdem brachii manus vena, vel cubiti. Si dextra manus laborat, ex sinistra vena trahatur. Si in genu sit morbus, pedis eiusdem vena aperiiri potest, postquam in cubito secta sit vena eiusdem lateris, & omnis plethoræ suspicio abfuerit. Nam si in ischiade dextri lateris, vena poplitis secanda est secundum Galenum, cur non potest in gonagra pedis vena aperiiri, fluxa iam materia? at si fluere incipiat, prius in cubito expediet venam. tundere, deinde vero in pede, vt reuellamus & intercipiamus priorî venæ sectione deriuemus & euacuemus per posteriorem.

Cauteria.

Cauteria seu fonticuli à multis in hoc affectu commendantur, si caput vna laboret brachio sinistro infigantur, cruris verò internæ parti, vel supra genu, vel infra, si iecoris adsit caliditas. In utroque loco commode ponitur, si à pituita, & bile oriatur, vt plerumque solet, & iam sæpius hominem inuaserit: in dolore coxendicis, vel ischiade, cruris eiusdem lateris externæ parti. infra genu inuitur. Multi supra articulum fonticulo facto, ac aliquandiu detento aperto, sanitate pristinam sunt adepti. Admoto etiam iis caustico parti internæ poplitis, qui gonagra molestabantur, ab acri fluxione liberati sunt, euacuata per vlcus ea materia. Quo fit, vt non incommodè vesicatoria his partibus adhibeantur.

Vesicatoria.

Trallianus ad podagram; vbi initio, inquit, videris pedes inflammati, allium leuigatum quotidie ipsis inducito, non soluens donec fuerint exulcerati: deinde vrina pueri impubis, quam calculis marinis candentibus accenderit, omnia iniucato, & vtitor, postea si absinthio pedes obducas, adeo efficax est, vt non amplius podagra infestet. Purgationes erunt instituendæ, pro peccantis humoris varietate. Si enim arthritis biliosa sit, bilem purgantia erunt danda, prægresso leniente, vel ex flore cassiæ, pulpæ tamarind. vel ex syrup. rosarum laxatiuo, cum foliis senæ; vel solutiuo cum rosis pallidis infusus, permixta manna. In purgatione humorum biliosorum aduertunt practici, permiscenda esse medicamentis bilem purgantibus ea, quæ & pituitam educunt. Quod tamen non video esse necessarium, cum omnia fere, quæ purgant bilem debilitent, purgent quoque pituitam. Ita præparatis prius humoribus per tres dies hoc iulepo, R. syr. de violis vnc. j. aquæ cichorei, endiuia, sonchi, vella ctuæ an. vnc. iij. M. pro tribus dosibus; potest cum prædictarum herbarum decocto, & præberi decoctum tamarindorum, & sebesten. Vel detur per tres dies, singulo mane iusculum alteratum cichorio, endiuia, lactuca, solatro, portulaca, soncho, dente leonis, cucurbita, prunorum sebesten. Palschafius notat, in dolore magno, absq; syrupis & coctione euacuandam esse bilem,

Præparantia.

lem, quamuis non sit turgida proprie. Nam quemadmodum, inquit, in vehementissimo dolore narcotica sunt necessaria, quæ dolorem curant, causam non auferendo: ita coactè vacuandus est humor dolorem pariens vehementem sine concoctione, quia est maius auxilium nocumento. Alioquin Aetio visum est, non esse prius euacuandum, quam acrimonia humoris humectata sit, & contemperata. Purgentur electuario de succo ros. cum lenitiuo vel diacatholice; vel si potio esse debet, R. rab. elect. dra. ij. spicæ scr. s. fiat infusio in aquæ cichorei vel endiuia vnc. iij. colat. adde syr. ros. sol. vnc. ij. diacathol. elect. de succo ros. an. drach. i. s. M. F. p. Vel fiant pilulæ ex elect. de succo ros. drac. ij. rab. elect. drac. i. s. cum syr. ros. sol. Sed hic oritur quæstio, an in solidiori forma conueniant medicamenta in arthritide biliosa? item, an arthritidis requirat medicamenta purgantia è longinquis partibus? Quod pilulæ in purganda arthritide magis conueniant, videntur probare illi, qui existimant in arthritide omni, quando damus medicamenta purgantia, ea præscribenda esse, quæ ex longinquis partibus trahunt, quam quæ liquida sunt. Hinc præscribunt pilulas aureas, quæ multum scammonii recipiunt vel pil. de hermodactyl. minor. dra. i. vel scr. iij. vel elect. de succo ros. vt nos fecimus, Contra vero formam pilularum hic minus conuenire aiunt respectu materiæ peccantis, nempe bilis, quæ liquidis tutius purgatur quam solidis; deducta enim aliqua bilis sincerioris quantitate ad ventrem magis torquet ægros sua acrimonia, & siccitate, vnde requirit purgantia, quæ etiam humida sint, & actu & potestate, quantum fieri potest. Huic difficultati respondeo, quod oportet distinguere arthritidem, si coniunctum habeat symptoma doloris acerbissimi; tunc oportet post leniens, & leniter purgans primas regiones, dare aliud medicamentum, quod ex articulis vel longinquis partibus educat. Vbi vero non est magnus dolor, qui etiam externis leniter placandus est, prius validioribus erit opus, siue sint in potione, siue in pilulis. Sed si in forma solida capiantur medicamenta, post vnam vel alteram horam aliquid iuris alterati cichoreo, endiuia, lactuca, cucurbita, superbibi potest Extat in biliosa arthritidis magnis doloribus nobile purgans, quod dicitur hermodactylata, cuius variæ sunt descriptiones, sed hæc egregia, qua Fallopius testatur dolores gallicos optime leniri. Datur à nonnullis in omni genere arthritidis, statim initio ad sistendam fluxionem à drach. j. ad drach. is. summo mane è iure carnis pingui: & hæc est eius descriptio. R. hermodactyl. turpethi an. drac. iij. diagridii drach. i. s. zingiberis drach. i. mastichis dra. s. sacchari drac. 6. M. fiat puluis. Eiusdem farinae est garyocostinum Baieri, sic dictum, quod garyophyllos, & costum recipiat: R. Hermodactylorum alborum, à corticibus diligenter

Purgantia.

Hermodactylata descriptio.

*Garyoco-
stini de-
scriptio.*

purgatorum, diagridii an. drach. ij. costi, cumini, zingiberis, gatyophyllorum an. drach. j. contusa cribrentur, & cum syrupo, facto ex melle, & vino simul coctis fiat opiata. Datur à drach. ij. ad vnc. s. cum nebulis, aut vino albo non potenti, & austero, summo mane. Admiscent auctores cuminum, masticem, zingiber, hermodactylis, quoniam teste Tralliano efficiunt, ne ii, qui hermodactylis vtuntur, crebrius fluxionē, vt alioqui contingit, tententur. Alii etiam euphorbium admiscuerunt, arbitrati, hermodactylos refrigeratorium quippiam habere & narcoticum, alii id negant ob insignem eorum virtutem purgandi: sed falsum esse arbitratur Trallianus. *Omnes enim, inquit, qui biberunt, eo die stomachum cibis, qui offeruntur non oblectari causant. Idonea igitur sunt, qua cumino, zingibere & pipere participant, & malitia ipsius, qua stomachum offendit, resistunt; sed nullum adeo; vt aloe ipsi adiecta opitulari potest.* Obseruandū est præterea, quod ego nunquam, vbi præseruari debēt ab arthritide ægroti, in purgationib; vtoriis, in quibus ingreditur hermodactylus. Nō enim opusest educere humores ex iis partibus, in quas adhuc nil decidit (nisi antiqua & nodosa sit arthritis, quæ per fræquentes accessiones suos habet dōlorū recursus) & ideo simus cōtenti iis; quæ ve nas & caput, si consentit, purgant; post leues purgationes. Aliqui hic tempore accessionis abstinere volunt à præscriptis validioribus medicamentis, & non nisi leuioribus esse faciendam purgationem, vel validioribus in minori quantitate; & rectè. Nam fortes purgationes humorum copiam insignem à partibus ignobilioribus & externis, trahunt ad partes nobiliores & internas. Vnde contigit aliquando nonnullos ab insigni purgante in febrem ardentem malignam incidisse atque funestam, mirantibus amicis morbi periculum, in quo soler esse nullum. Idcirco in arthritide biliosa caute est purgandū, & (vt nonnulli rectè monent,) tempore accessionis instantis oportet necessario lenissimo medicamento ad constringendum dato; vt triphera persica; quæ lenissimè euacuat citra agitationem humorum, vti, qua re non irriteretur defluxio. Atque eo etiam assueo, me plurimum blandis medicamentis sæpe repetitis, & temperatis, vel non multum calefacientibus, curasse feliciter, quos iam defluxio in pedès & alias partes detinuerat, vt cum proba victus ratione vterentur, non amplius malum redierit. Nec mirum: non enim eum humorem, qui iam in articulos defluerat, per purgantia tollere curauī. Etenim natura sua sponte leuioribus medicamentis paulatim ab onere & multitudine prauorum humorum, qui sunt in venis, & prima corporis regione, alleuata, insurgit ad expulsiōnem reliquorum sua vi expultrice, quam paulatim per omnem corporis viam molitur per sudores, & halitus factos per cutis poros, (quibus etiam discutitur materia in articulos fluxa) per vrinas: (vnde videmus eos, qui à suo paroxysmo incipiunt conualescere, copiosius mingere, quàm consueuerant, vbi vero morbus incipit,

*Purgatio
inaccessio-
ne pericu-
losa.*

minus mingunt, quam potus requirit) per intestina in quæ maxima humorum pars per venas iterum depellitur, quæ si multa sit, & confertim fluat, alui sequitur fluxus: si verò modicè confluit, non sequitur, sed à medicamento facile depellitur, & ideo non sunt semper vel singulis diebus præbendæ purgationes, etiamsi sit corpus cacochymum, vt in omni arthritide fere esset solet; sed singulis ferè quatuor diebus, vel pluribus, vt denuo biliosa ac etiam pituitosa materia, ex aliis corporis partibus ad ventrem confluxa per venas, ibi iterum colligatur in prima regione corporis. Quod autem natura vim quandam singularem semper habeat expellendi pituitam, & biliosa excrementa per aluum ex omnibus corporis partibus, probatur exemplo infantium recens natorum, qui cum nondum quidquam comederint, copiosissima excrementa pituitosa, biliosa atque adusta, in ventre, dum adhucescent in utero matris, collecta, ab omnibus corporis partibus, per duos vel plures dies expellunt. Quod si autem arthritidis fuerit sanguinea eadem purgatio decernenda, quæ biliosa. Sanguis enim inflammatur, & in bilem vertitur, serumque redditur acrius, si in corpore præter naturam copiosius contineatur. Itaque bilem & serum purgantia erunt danda. Pro pituitosæ vero arthritidis purgatione, vomitus, si ægri constitutio ad eum apta sit, in primis decernendus est, per longa intervalla, modo à cibo, modo à stomacho vacuo; sint autem vomitoria blanda, & tutiora, vt oxymel, prius sine, deinde cum raphano, post cœnam allium sumptum, & paruo intervallo aqua calida post sumpta, vomitum facere, auctor est Octavius Horatianus. Nam in ventriculum à valido medicamento pituitosus humor attractus, periculum inducere potest. Si valentius quæramus, proderit oxymel cum iure carnis pinguis vituli, vel pulli non saliti, addito oleo amygd. dulc. vel decocto horderum cum butyro recenti. Forestus laudat magis vomitum in ischiatica, quàm in chiragra, propter diuersionem magis conuenientem. Aetius etiam in biliosa arthritide vomitum præscripsit, cum aqua tepida, aceti exiguo, vel syr. acetoso permixto. Dabuntur pillulæ de hiera cum agarico, vel aloëphanginæ, & de agarico, vel assaïeret, vel infusione agarici in oxymelite, cum melle ros. sol & decoct. beton. & polypodii. Nam agaricum, teste Plinio, facit ad articulorum dolores, si cum aceto multo pari pondere sumatur. Alibi namque etiam scribit, oxymel sumptum simpliciter, credi articulorum morbo confictatis prodesse. Extenuentur, & detergantur per quatuor, vel quinque dies humores, melle ros. colato, vel oxymelire, syrupo de beton. de stœchade, (ante perfectam purgationem à diureticis abstinendo, quod notent quidam; calculo renum & vesicæ affectos, ex vsu longo diureticorum arthriticos euadere.) cum decoct. beton. florum anthos, saluiæ, iuæ, stœchados, ligni guaiaci, & aliis eorundem aromatizatis cum spec. diarrhodon abb. drach. s. pro singula dosi. Postea ead.

*Purgatio
in sanguinea.*

*Vomitoria
in pituitosa.*

*Lenientia
in melan-
cholica ar-
thritide.*

*Præparan-
tia.
Purgan-
tia.*

dem purgantia repetantur; vel capiat pil. imperialium scrup. iij. vel ele&t. dia-
cnicu drach. iij. vel pillular. foetidæ. & artheticar. vel sine ad quibus drach. j. Si
fuerit melancholica arthritis, confert pro leniente dare ele&t. lenitium cum
diacatoli, & trochil. de violis sine scammonio. Si atra bilis fuerit, vel deco&to
epithymi, fol. fenæ, polypod. flor. cordial. fumar. lupulorum, cum syr. ros. fol.
Præparatio fit cum syrup. de fumar. de scolopend. de succo buglossæ, vel viol.
cum deco&to fumar. borrag. ceterach, lupulorum, polypodii, melissæ. Purgatio
fit cum diacathol. & confectioe hamech, vel diaphœnico, vel fiat potio, quæ
R. fumar. ceterach, cap. ven. melissæ, flor. cord. an. m. s. glycyrrhizæ, polypodii
vuarum passul. an. vnc. v. coquantur in aquæ suff. quant. ad vnc. v. addendo
in fine epithymi vnc. v. vel drach. iij. deco&to per cribrum colato addantur cas-
siæ fistulæ, vel mannæ calabr. vnc. v. confect. hamech, diaphœnic. an. drach. i. s.
syrupi violacei sol. vnc. j. M. pro potu, capiat in aurora. Deinde alternis die-
bus, (quia hic humor est rebellis,) detur deco&tum epithymi ad drach. ij. in se-
ro caprino cum drach. ij. cort. myrobal. indorum infusorum in sero caprino
per duodecim horas, vel singulis diebus, per septem dies, capiat deco&tum hel-
lebori nigri prædicti ad drach. j. in seri caprini lib. i. cum floribus violarum,
& buglossæ alterati. Vltimò dentur pilulæ Indæ, & arthetice, an. scrup. ij.
Sed raro contingit ab atra bile arthritis, plerumque ex mixtis humoribus ori-
ginem trahit, & propterea mixtæ debent esse in purgantibus perscribendis in-
tentiones, hoc est, danda erunt medicamenta purgantia, quæ & bilem flauam,
& atram; & pituitam purgent. Purgato corpore, partium principum intem-
peries corrigatur, ea ratione, qua in eorum morbis à præcticis est traditum.
Nonnulli statim veniunt ad ea, quæ neruos, & articulos roborant, in internis re-
mediis, externis verò pugnant cum parte affecta, eius dolorem mitigando, &
debilitatem corroborando: sic statim facta purgatione, accedunt ad vsum resi-
næ therebinthinæ, quæ neruos mundat, alium soluit, iecur, lienem, renes, pul-
mones, & intestina abstergit, dant mane singulis septimanis facta conco&tionem
dra. s. cum aqua iuæ lotam, hybernis temporibus præcipue. Fernelius, *si humo-
rum (inquit) reliquiæ sumendis digerenda, dissipandaque videbuntur, in id apta erunt sim-
plicia, qua ad cerebri affectus supra attulimus: quandoquidem neruorum eadem, atque cere-
bri est ratio.* Propriè vero, & particulariter ad artuum dolores hæc commendan-
tur; helenii radix, & iridis, chamæpytis, verbascula duo, calaméthæ, acori radix,
centaurium minus, hermodactylus in apozemata aliasve compositiones aptân-
dus. Herba chamædryes, inquit Innominatus, in puluerem tenuissimum redacta,
cum aqua calida paregoricum dosis sit drach. s vel j. Dioscorides chamædryes
deco&tum, betonicam herbam in vino amomi, aut androfases, aut mel deco-
ctum cum aqua, succum è centauro minore, arthriticis assumpta subuenire di-
cit.

cit. Iuuare item & esum viperæ, de quo, & infra dicemus. Extant apud Alexan-
 drum Trallianum, & Plinium Valerianum antidota, quibus in totum quem-
 piam liberari promittunt ea, mane quinque vel sex horis ante cibum debent
 assumi per annum, cum optimo vitæ regimine. Sed in causa calida nil magis
 puto conuenire, experientia edoctus, quam puluerem foliorum cichorii syl-
 uestris, mense Maij collectarum, & in vmbra exiccatarum, eius datur drach. i.
 vel scrup. ij. cum iure carnis pulli non saliti, mane quatuor horis ante pran-
 dium, & vesperi cum vadit dormitum, vel absque cœna, vel cum cœna parca:
 hoc vidi in biliosa podagra, incipientes iam fluxiones ita cessasse, vt mitior pa-
 roxysmus redierit, & breuiori tempore durarit, duobus vel tribus diebus con-
 tinuis assumpto. Verum in causa frigida, vel mixta ex frigidis & calidis humo-
 ribus conducent summopere antidota prædictorum auctorum, diacoral-
 lium Tralliani, Theriaca Andromachi, & Mithridatum: tum etiam antidotus
 alexipharmaca contra luem gallicam Fernelii, de quibus drach. j. per autu-
 num, & hyemem sumere latis est, superbibendo mane vnc. iij. vel v. aquæ
 communis tepidæ. Antidotus podagrica nostra R. trochil. de vipera, fol. cen-
 tau. ii. minoris, chamæpytis, betonica in vmbra cum charta siccatarum an.
 vnc. j. chamædryos vnc. ij. rad. gent. aristol. rotundæ, pœoniæ, bardanæ, an.
 vnc. j. baccarum lauri, myrrhæ, tab. elect. spicæ nardi an. vnc. s. garyophyllorum
 drach. ij. in puluerem cuncta redacta, feruentur in vitro bene clauso, vel cum
 melle despumato, fiat electuarium ad formam opiatæ dosis in puluerem scrup.
 j. opiatæ drach. superbibendo aquam tepidam Hæstulæ regiæ rad. drach. j. pon-
 dere potu dolores podagræ sanat Plinius. Quidam ossium humanorum ci-
 nerem, vel alterius animalis quadrupedis à drach. j. ad drach. ij. dant secun-
 dum Rhasem ex aqua: Guainerius insuper iubet chiragricum sumere ossa ma-
 nus, podagricum pedum, ex syr. conuenienti: valet & puluis stomachi vultu-
 ris, vel pulmonis vulpis, sæpe bibitus ex syr. de iua, vel cichorea: verum mihi
 in primis placet statim à purgatione, non tantum pro curatione paroxysmo-
 rum, sed etiam pro præseruatione in posterum decoctum falsæ chinæ, atque li-
 gni guaiaci, alteratum cum iis, quæ & roborant partes internas, & humorum
 peccantium reliquias (quæ recidiuas facere consueuerunt) tollant, digerendo
 per sudores, ac per victum exiccando, intemperiem quoq; partium corrigant.
 Idecirco si bilis abundans arthritidis causa est, decoctum chinæ opitulabitur,
 alteratum cum cichorea, endiuia, plantagine, soncho, quibus nil eorum inden-
 dum est, quod vel heruos, vel articulos roborare dicatur: quod ea suo calore
 impediant icoris refrigerationem, quæ in hoc casu procuranda est, ad prohi-
 bendum materiæ biliosæ regenerationem. Imo multi curati sunt solo cichoro,
 vel dente leonis, vel soncho, datis eorum per quadraginta dies succis exiure
 pulli:

*Cichorii
 Syluestris
 folia.*

*Antidotus
 podagrica
 auctoris.*

*China de-
 coctum.*

pulli non salito, vel concisis herbis, & ad spissitudinem pultis coctis, ac comestis pro ientaculo summo mane: quibus mire iecur ab obstructionibus & intemperie liberatum vidimus. Externis præsiidiis dum sumitur simile aliquod decoctum in præseruationis cura, erunt articuli iis corroborandi, quæ mox recensentur. Capere decoctum poterit per triginta dies cum victu, neque admodum exsiccante, neque multum humectante, neque valde tenui. Comedat carnes vitulinas, vel gallinarum, & caponum assas, panem bene coctum. Quod si autem doloris necessitas, vel initio paroxyfmi dum purgatur corpus, vel post purgationem, dum capitur decoctum chinæ sudorificum topicis eum mitigare postulet, fomentum cum pannis lineis sæpe sæpius renouatis, imbutis ac madidis lacte vaccino recens multo maximè proderit. Fuerunt enim podagrici, qui capram in cubiculum adductam supra dolentem patrem emulgeri iusserunt, cum magno leuamine, possunt & alia lacti permisceri in eundem vsus, vt far. hordei, panis medulla, oleum violaceum, ros lumbricorum, vnguentum populeum, vt fiat cataplasma: quod fiet validius si lactucæ, semperuiui, portulacæ, cichorei, solatri folia, vel sola coquantur, vel lacti permisceantur, vna cum mucilagibus sem. psyllii, althææ, citoneorum, extractæ cum aqua rosarum, vel solatri, vel plantaginis, quæ mucilagines quoque per se solæ conueniunt illiæ. Sed cum admodum refrigerantibus cautè progrediendum; itidemque notandum, quod quando lac caraplasmatibus inditur ad sedandum dolorem, parumper vel nil (si fieri potest) coquatur, ne pars serosa, quæ vim habere dicitur anodynæ, euanescat, vel lac fiat coctione acrius, & caseosa atque emplastica, quæ relinquitur, sua adstrictione magis noceat. Forestus sola lactis crema, oblinendo partes affectas, dolorem intensissimum mirum in modum sedauit. Idemque refert Simonem quendam Leidanum lenticulam aquæ, & flores chamomillæ decoxisse in lacte, addendo parum farinæ hordei in fine in modum cataplasmatibus, & apposuisse ad sedandum dolorem cum maximo miraculo, in progressu vero plus de farina hordei addidisse. Vxor quoque interdum Ferneli fomento, ad podagræ chiragræ que dolores, præscripto ex aquis stillatitiis rosarum, plantag. solatri cum aceti quadrante, quod reprimat fluxiones, & collectam materiam quodammodo discutit. Plinius radicem cucumeris podagricis decoquit in aceto pro præsentaneo remedio: item ramenta corticis cucurbitæ recentis ad podagram refrigerandam. Opitulatur etiam frequenti experimento oui luteum cum oleo violaceo subactum, vel aquis stillatitiis prædictarum herbarum, aut earundem succis: præterea pulpa cassiæ fistulæ cum succo solatri, vel aqua, iuxta Auicennam, æstate frigide cum pannis lineis, hyeme tepidè applicetur. Dicitur & aqua ranarum stillatitia, & oleum mirabiliter hic prodesse, tum experientia quorundam, tum Plinii autoritate; qui libr. 2. scribit oleum

Victus ratio.

Topica.

articularibus morbis vilissimum esse, in quo decocta est rana, & ipsius intestina. Plinius Valerianus muscum, qui in aqua nascitur tritum & impositum commendat, & limum aquaticum cum oleo subactum. Apud Moravos Olmutienses nobile nuper hoc experimentum didici pro sedandis illico doloribus podagricorum. R. herbam barbicapram (quæ alias dicitur *Umaria*) apud vulgum & Brunsfelsio Prinomon, ea cum suis radicibus floribusque destillatur, & in hac *Umaria aqua stillantia.* panni linei madefacti imponuntur podagricis, vel cum penna illinitur articulus dolens, nec mirum; adstringere enim dicitur & refrigerare; vnde articulum calidis fluxionibus plurimum conducere poterit. Sutor quidam Viennæ natura biliosus, podagra circa magnum pedis pollicem atrociter corripitur, multis remediis frustra tentatis, tandem omni dolore liberatur cataplasmate sapius de die renouato ex stercore vaccino recenti in sartagine cum butyro friso, quo postea & alios ab immanibus doloribus sanauit. Dioscor. in parabilibus sterco bubulum calens, imponit podagræ; & sterco caprinum, tritum cum axungia & veteri capillo adipe. Expertus fui fel piscis cyprini inunctum profuisse podagricis. Sed communiter in omni ferè arthritide, à quacunque causa oriatur, soleo feliciter vti (si quando potest applicari) cataplasmate ex vino & panis medulla facto. Si sit causa calida vinum rubrum capio, cui addo oleum rosaceum: si frigida vel mixta, vinum album cum puluere florum chamomeli, furfuribus bene tritis, & oleo rosaceo. Hoc autem cataplasma ex pane, & vino, non modo omnem fluxionem repellit, sed & influxum non mediocriter digerit: imò instante paroxysmo, si manibus vel pedibus applicatur prohibet chiragicam vel podagricam fluxionem, quamdiu adhibetur parti debilitatæ, vt in multis experti sumus, tum præcipue in Principe de Liechtenstein anno 1613. Barbari quidam, emplastrum cum scordeo in aceto cocto, vel mixto cum aqua, omnibus podagricis conferre scribunt. Notandum omnia ea, quæ podagricis in causa calida applicantur, ad tollendos, vel mitigandos dolores, ætate frigida, hyeme tepida esse adhibenda. Dolores autem intolerabiles, nec prædictis remediis mitigati, narcotica requirunt, cum ea tamen cautela, vt simulatque sint mitiores redditi statim à narcoticis abstineatur, quæ etiam in exigua dosi erunt præscribenda. Longior enim eorum vsus & in maiori quam consuevit copia adstringendo humorem influxum, ac in tophos vertens, motus articularum perdifficiles parit & tardos, longo tempore & sensum obtusum; vnde ablato calore, calefacientibus erunt partes fouendæ, roborandæ ac siccandæ. Igitur narcotica in tali cataplasmate poterunt adhiberi. R. far. hord. vnc. iij. medullæ panis tritici vnc. ij. lactis q. s. ad ignem parum misce donec coeat ad consistentiam mellis, cui adde ol. ros. vnc. j. vitelli ouorum num. iij. opii scrup. j. cui & drach. sem. hyosciami addi potest, & scrup. s. castorei ad corrigendum

Narcotica

*Paschafii
cataplasma.*

dum opium, præsertim si aliquis humor pituitosus permixtus esse videatur. Rondeletius crocum imponeret: quia ubi opium vel hyoscyamus, vel mandragora ingreditur medicamenti croco corrigit. Paschafius hoc cataplasma laudat in doloribus intolerabilibus à causa calida: R. far. hord. sine furfure, medullæ panis an. p. j. fol. hyoscyami, mal. violatum an. M. j. florum chamomeli, corticis papaueris albi an. p. i. ex his decoctis fiat cataplasma, addendo oleorum lumbricorum, & papaueris an. vnc. j. opii & croci an. drach. s. quod cataplasma super folia lactucæ, supposito panno lineo distendatur, & forinsecus imponatur super cataplasma folia betæ. Post usum horum narcoticorum vel anodynorum refrigerantium calidis fomentis, vt decocto pulegii, saluiæ, origani, calamenthæ, centaurei minoris & similium in aqua vel vino, loci dolentes irrigentur ac corroborentur, ne frigiditas nimia adhibitorum quidquam noceat. Porro arthritis, quæ est à sanguine iisdem anodynis tractatur quibus ea, quæ à bile fit, nisi quod in hac, quæ à sanguine fit, refrigerare conveniat cum minus humectantibus & relaxantibus. Vnde eligenda sunt, quæ exterius applicantur, refrigerantia, cum iis quæ non nihil exsiccent & adstringant, & modice quoque discutiant, Parietaria in aqua vel posca cocta foueantur pedes. Nam huius herbæ decoctum teste Apuleio mire sanat podagram, si pedes eo foueantur. Conducet etiam cataplasma ex lacte, pane & ol. rosaceo omphacino cum succo semperuiui. Vel R. far hordei, fabarum, an. vnc. iij. coquantur in vino & aqua ad consistentiam cataplasmatum leuigati, addendo in fine ol. rosacei vñ. ij. pul. fol. parietariæ drach. ij. Coquitur & aliud cataplasma ex medulla panis in posca cum oleo rosato & pul. florum chamomeli. Omnis etiam generis inflammationi conducit medulla panis aquæ frigidæ immersa, & cum oleo communi subacta in forma cataplasmatum. Emplastrum expertum apud Plinium. Valerianum, quod semper nobiscum ferre possumus, R. cerussæ vnc. iij. spumæ argenti tres, ceræ punicæ sex, axungia porcina veteris colatæ lib. j. cerussam vero & spumam in thebaico mortario tandem teras donec in puluerem redigas, ceram autem & axungiam solues, & puluerem totum paulatim admiscebis, & leuato cacabo mittes manum, & agitas tepidum, donec omnia soluantur, & sic in patellam fundes, vt regelet; seruentur quæ munde, & cum opus fuerit malaxatum oleo rosato imponatur. Neque interea dum fluit materia, supra partem dolentem applicanda sunt repercutientia & valde constringentia, præsertim in augmento doloris & inflammationis. Etenim augeantur his dolores, tum quia prohibent aliquam materiæ per poros cutis expirationem, tum quia coarctant & constringunt articulorum partes sensitivas & vasa. Conuenient hæc constringentia (quæ repercussiuæ barbaris dicuntur) initio inflammationis paulo supra articulum posita, vt si in pedes fluxio fiat, supra articulum pedis

*Anodyna
in sanguine
arthritis.*

*Plinii
Valeriani
emplastrum.*

pedis in media tibia, si genu articulus dolere incipiat in femore. His enim locis trium vel quatuor digitorum transuersorum latitudine pannus lineus imponitur. Pulvis constrictiuus albumine oui & aceto exceptus circumducitur. Vel cataplasma ex fructibus lori arboris, (guaiacum Parauinum dictæ apud herbarios,) nondum maturis, pyris syluestribus, malis cotoneis, sorbis, cornis aut eorundem succis, exceptis puluere myrtilorum, balaustrorum, sumach, rad. bistortæ, additis bolo armeno vel sanguine draconis far. fabarum & lentium, acacia, hypocisthide, portione aceti & olei rosacei omph. myrtilorum, cotoneorum, ne nimium & statim arescat cataplasma. Item R. boli armeni orientalis vnc. i. s. litharg. argentei vnc. s. succi mali granati acidi vel cytoneorum, aceti, ol. ros. omph. an. q. s. M. fiat linimentum forma nutriti. Cæterum vbi materia non est amplius influxa, sed quæ influxit crassior facta fuerit concoquens ac digerens cataplasma imponendum est, cum refrigerantibus castigatum, tale est R. rad. althææ & maluæ an. vnc. ij. parietariæ, violariæ, maluæ, florum violarum, meliloti, an. m. j. coctis in aqua & contulis adde far. hordei vnc. iij. farinæ sem. lini & fœnigræci an. vnc. i. s. vitelli ouorum num. ij. ol. ros. chamæmel. an. vnc. i. s. fiat cataplasma. Post cuius vsus apponi potest diachylum simplex, vel diapalma emplastrum cum oleo amygd. dulc. vel liliorum alborum mollificatum. Alexander Trallianus articulis statim, inflammatione tentari incipientibus, cataplasma inducit, quod ex cortice mali punici & rhoe diligenter in vino coctis addita polenta & semperuino parat. Ad eius imitationem ex Galeno Bayerus mirabile esse dicit hoc cataplasma. R. corticum mali granati M. ij. coquantur in vino ad mollitudinem, postea R. fol. semperuiui, cymarum rubi an. M. j. contusa cribrentur & adde far. hordei non maturi, M. j. cum sufficienti quant. vini prædictæ decoctionis fiat cataplasma coctis omnibus parum: imponatur articulis ætate frigide hyeme tepide. Aucta inflammatione fouet Trallianus cerembrocho dicto fomento, quod constat ex sapæ partibus duabus, rosacei vna & ceræ modico, vt fomentum crassius efficiatur, quod excipitur lanis succidis imponiturque hyeme tepide ætate frigide. At si in profundo fuerit inflammatio nitri paululum & olei dulcis loco rosacei sapæ admiscet. Quod si dolor adhuc remanserit cataplasma imponit factum ex foliis brassicæ coctis leuigatisque diligenter, quibus sex aceti, ouorum lutea duo, & rosacei paululum adiciuntur. In pituitosa arthritide post vniuersalia conuenit decoctum salis & ligni prout vel magis vel minus est calefaciendum & arthritidis est sincerior. Nece est inconueniens decoctum radicis bardanæ, cum incidat, discutiat, sudoriferum sit, venas moueat. Applicatam enim foris radicem tritam podagricis succurrere, dolores sedando, testis est Dioscorides. Refert Forestus

Repellentia.

Tralliani cataplasma.

Bayeri cataplasma.

Tralliani externa medicamentum.

Pituitosa arthritidis remedia externa & interna.

Decoctum salis & guaiaci.

Vastellium Pensionarium Mechliniensem cum in lecto decumberet ex doloribus articulorum, vt nulla membra mouere posset, bibisse decoctum cereuisiæ, in qua radix lappæ incocta erat; quo epoto, cum nullis remediis à medicis curari posset, plurimum minxit lotium album instar lactis, & à doloribus liberatus fuit. Rondeletius dicit se multos vindicasse ab hoc morbo, vel potione aquæ, quibus per defluxionem fiebat, & frequenti vomitu, vel purgatione per aluum. Puto aquæ potum in causa pituitosa sinceriore nullo pacto conuenire; quod concoctioni eius resistat, quæ in hoc malo est perquam necessaria: nisi calor natiuus satis vigeat, qui eam concoquat, ac per se digerat, interea dum corpus ab excrementis vacuum tenetur, quod fortassis fecit Rondeletius frequenti facto vomitu cum aqua tepida. Idem autor ad corpus humidum exiccandum dat dra. j. huius pulueris sequentis hora matutina: R. cineris priapi tauri & cranei hominis an. dra. iij. galangæ dra. j. sacchari candi dra. iij. M. deinde reuertitur ad pilulas purgantes ex agarico trochis, & rab. an. dra. ij. rad. aristol. & quinquefolii an. scrup. j. palangæ, garyophyllorum, spicæ nardi an. scrup. f. malaxentur cum succo brassicæ vel rosarum, & fiant pilulæ, de quibus capiat semel in hebdomada dra. s. vel singulis diebus pilulas duas. At instante paroxysmo abstinendum à medicamentis purgantibus, sobria victus ratione præscripta & quiete. Imo antequam instet paroxysmus per aliquot dies nempe 8. vel. 10. non esset à ratione alienum tenuem victus rationem instituire, & postea sic purgare. Quod vero spectat ad externa præsidia, si materia iam fluere ad aliquam partem incipiat, defendere eam oportet: defensiuo supra articulum, in quem fluxura est, apposito, & cataplasma statim inducendum est pedibus vel manibus confectum ex pane vinoque & lixiui modico cum portione salis, vt si quæ materia leuis irrepsérít, exsiccetur, discutiat, prohibeaturque ne alia influat. Quod si verò iam fluxerit in partem, multis anodynis veluti in causa calida, non censeo esse opus, quod podagra à causa frigida non vsque adeo doleat. Sæpe arthriticis à pituita contingit, vt œdemata post dolores sedatos remaneant, quæ optimè discutuntur fomento ex sale torrefacto sæpe renouato, quod non sinit in rophum materiam concreescere, vt Trallianus obseruauit: vel potest fieri sacculus ex sale torrefacto, milio & furfuribus, quo calido locus affectus sæpe foueatur. At si ex bile & pituita permixta sit arthritis, anodyna sint ex calidis & frigidis temperata. In podagricis doloribus, cum calore aut frigore præter naturam, Fallopius vtitur hoc emplastro, quo valde dolorem sedari scribit: R. ol. ros. chamomel. aneth. & sint lumbricata an. vnc. ij. furfurum, pul. florum chamomeli, far, hordeï an. M. ij. œsyp. vnc. i. s. aceti vnc. j. sapæ vnc. x. M. & coque in sartagine ad formam emplastri, quo calido locus fouetur, postea illinitur flore cassiæ. Valent etiam quorundam testimoniis hermodactyli puluerizati,

Rondeletii
puluis.

Emplastrum Fallopii.

zati,

zati, cum farina hordei, & vitellis ouorum, in massam redacti, quæ massa extensa super lineum pannum loco patienti calida applicetur, per modum emplastri. Egineta & Trallianus thymum, origanum, satureiam, calamintham in aceto acerimo decoquunt probe, quo aceto adhuc calido affectas partes non modo semel aut iterum, sed sæpius & frequenter superinfundunt, & fouent, fatenturque permultos sanatos perfectè fuisse, quibus non modo à pituita, sed etiam à bile erat podagra infesta. At Elidæus de Padoanis, vt ex nr. s. didici, in causa frigida vel mixtis humoribus biliosis & pituitosis laudat oleum myrrhæ. Ad podagram & omnem tumorem neruorum, herba plantaginis folia trita & cum salis modico imposita, optimè facere certum est quorundam experientis. Ad omnem speciem podagræ aut guttæ, suffumigium cum foliis vrticæ viuæ ab aliquibus celebratur. Herba betonica decocta ad tertias, & aqua potui data, ac per æquè trita, & imposita, mirifice dolores tolli, inuenio inter experientatores. Quantum valeant caules rubei, foliis suis ad ignem calc factis & impositis apud Forestum legitur, qui recitat nonnullos his sæpe renouatis, dolores non modo tolli vel leniri, sed & eisdem humores resolui. Oblinunt nonnulli folia prius butyro recenti & ita applicant, alii simpliciter sine vllis vnguentis. Idem Forestus hoc vnguento plurimos ab arthriticis doloribus liberatos recenset. R. stipites duos sambuci decem vel duodecim digitorum, à quibus extrahatur pulpa interior seu medulla intus latens, demum impleantur rursus crasso sale, & luto vtrinque foramina sigillentur, ne sal excidat, postea in tegula ignita sæpius circumuoluendo comburatur, & fiat puluis, cui addatur olei lauendulæ & rosacæ tantum, quod sufficiat & coeat in vnguentum, quo loca affecta perungantur. Emplastrum Lucæ Medici Delphensis in arthritide ab omni causa, quanquam in frigida magis conuenire videatur. R. ficum seu caricarum pinguium quantum volueris, contendantur & cum semine sinapios contuso, pane albissimo trito & cocto, radice lepidii Germanicè pfefferkraut, & axungia porcina, concinnetur emplastrum. Trallianus scribit se quædam nouisse, solo sinapi in frigidorum humorum defluxionibus, dum maxime vrgerent, accessiones feliciter dolore liberasse. Admiscerat ei frequenter caricas, & cum aceto in emplastrum formabat. Sed in vsu (ad quem aliquando peruenire nos cogit pertinacia dolorum, qui interdum immutari nequeunt, nisi aliquod acrius ipsis admoueat) eiusmodi acrium vt sunt sinapi, euphorbium, cantharides, alium & alia, quibus ad phænigmos vtimur obseruandum, vt cum mollitibus permisceantur, ne tenui humore attracto, quod crassius est in articulis impingatur & relinquat, nimiumque exassentur humores à potenti siccandi & calefaciendi virtute. Dioscorides in Parabilibus, ponit ad podagram sambuci folia cum caulibus trita, additis marrubio & adipe. Experimentum regii cuius-

Foresti
vnguentum,

nam chirurgi, inquit Mizaldus, aduersus chiragras & podagras: Habe manipulum artemisiæ, deferuefacito in oleo dulci oliuarum, donec decrescat ad tertias, & eo dolentem locum inunge, senties breui tempore dolorem sedari. Qui plura cupit, ea apud insignes practicos reperiet fete innumera: apud Dioscoridem & herbarios non pauca. Sedatis iam doloribus reliquæ humorum sunt resoluendæ, ne in totum paulatim, præsertim ex iteratis fluxionibus, concrecant. Inter ea remedia, quæ supra podagræ & arthritidi conuenire, inter anodyna recensuimus, non pauca leuiter discutunt mixtasq; habent vires, tum humorum reliquias dissipandi & exsiccandi, tum dolores mitigandi, vt alio non sit opus. At si iis Anodynis, quibus partes affectæ refrigerantur, ad arcendas inflammationes, & ardorem humorum compescendum, vel quæ leniunt temperant atque fouent calorem, sine humorum aliqua insigni discussione, pro humorum reliquiis absumendis, inter leuiora conueniunt ol. liliorum alborum, chamæmelinum vulpinum, cui addi potest, vt fiat validius, modicum aquæ vitæ: vel oleum irinum, vel rutaceum, lumbricorum, cum guttis aliquot spiritus terebinthinæ resinæ in causa frigidiori. Valebit etiam vnguentum anseris à Guainerio descriptum, adeps viperinus, oleum viperinum quod fit ex libr. i. ol. antiquissimi, cui incoquantur vipera vna, cum ruthæ m. i. hoc pars affecta illinatur. Sanat integrè & est remedium Aboaly. Ex cinere cyclaminis cum aceto & melle factum emplastrum, dicitur esse mirabile: item ammoniacum cum fæce vini vel cinere caulium. Stercus caprarum cum hordei farina & oxymelite in forma caraplastatis impositum, discutit egregie, & dissoluit etiam incipientes nodos. Cinis sarmentitius aut ex brassica cum axungia & oleo conuenienter illinatur. Nam œdemata discutit, & articularum nodis contusionibus ac doloribus mire prodest. Experimentum Plateri & aliorum R. limacias ex cochleis dempras num. 25 granorum ebuli recentium, vel loco eorum miuam, salis q. s. in vase mundo vel vitro subtus pertuso primum ponantur limaces, tum grana ebuli cum sale, & repetatur, donec totum fuerit impositum; hoc in loco obscuro vel cella vinaria subsuspendes vas suppones, quod excipit liquorem, hic supra pannos lineos distentus, podagræ apponitur in declinatione, tophum non finit suæ crescere, & extrahit breui ex alto humorem multum, laudatur oleum guaiaci, præsertim in lue gallica, arthritidem patiente. Ceratum quod semper ad vsus seruetur; R. ammoniaci in aceto dissoluti vnc. s. cineris caulium rubeorum, stipitum sambuci an. vnc. j. sulphuris drach. s. salis scrup. j. ol. chamom. liliorum alborum an. vnc. j. ceræ flauæ vnc. i. s. M. f. ceratum. Quod si quid remanserit, inquit Mercatus, in articulis impactum, antequam ad incurabilem duritiem perueniat, vtendum diachalcitide à principio, cum modico sæuo caprillo, vel oleo de cucurbita, vel postea solo, quo magis resoluat. Ad corro-

*Discuti-
entia mi-
tiora.*

*Oleum
viperini.*

*Oleum
Guaiaci.*

et corroborandos articulos confert imprimis vsus vinaceorum, tempore vindemiarum per dies triginta; item balneum in musto, dum adhuc feruet. Arnoldus de villa noua & Leonellus commendant epithema ex filato canabino seu stuppa in lixiuio decocta. Plinius radicem cannabis in aqua coctam, podagras & articulos contractos mollire scribit. Balneum nostrum, quo reliquæ humorum ex articulis auferuntur, luxatque ex fluxionibus & ligamentorum relaxatione restituntur. R. lixiuii medicis sarmentorum vitium vel ossium humanorum vel aliorum animalium quadrupedum in cinerem combustorum, vini rubei chalybeati, herbarum iuæ, chamedryos, absynthii, saluiæ, centaurii minoris, florum anthos, florum ros. rub. chamom. an. M. s. furfurum tritici M. j. bul. cuncta in vino parum, deinde cum lixiuio permisceantur, pro balneo pedum & manuum: genu vero & humerus spongiis in calido balneo madefactis foueri poterunt, vel filtris (vbi minor est quantitas decocti pro balneo) quæ in prædicto decocto expressa, articulis alligantur etiam post balneum, vel sine balneo. Hoc pacto etiam administratam veterem vrinam humanam mirabiliter profuisse vidimus absq; balneo, solo fomento, etiam adhuc perstantibus insignibus doctoribus, fortassis ex consilio quorundam barbarorum, qui scribunt: In vrina hominis patientis, vel alterius hominis valde senis calefacta intingatur pannus albus non coloratus, & loco dolenti calidus applicetur. Possunt in calida podagra in lixiuio coqui plantaginis & rubi folia, cortices granati, balaustium, absynthium, sal & nitrum, folia myrti cum vino rubro, & salicis cortices. Post hoc vngi locus poterit oleo lentisci & myrtino, rosaceo, omphacino in calidioribus, vel vulpino & mastichino cum salis modica quantitate; vel si causa sit frigida. R. olei de lateribus, vulpini an. vnc. ij. ol. mastichini vnc. s. M. Nonnulli decocto simili, quod pro balneo descripsimus, supra lapidem molarem, vel pyritem, vel ferri scoriam candentem inperso vaporem exitant, & partibus affectis suffumigium putant; quod pannis circumquaq; obuolutis, ne quid expiret, tam diu applicant, donec parti affectæ sudoré moueant. Atq; ego in capiraneo Ieremia, postquã sudasset per viginti dies, cū decocto ligni guaiaci & salsæ, plurimum profuisse vidi. Nam cum in fine curationis, à balneo, quod pedibus nimis calidū adhibuerat, iterū noua fluxio in pollicem maiorem sinistri pedis influxisset, circa vesperā igne articulū, vbi rubebat vsi; appposito statim emplastro diapalma appellato & cum crederem crustam decessuram, & per vlcus materiã paulatim exiturã, nullum factum, nulla crusta ab vitione decessit, sed tertio die tumor pollicis euauit & crusta, quæ exusta erat sicca permansit, vt statim quouellet potuerit incedere; quod proculdubio contingit ab istis sudoribus, cum vaporibus decocti rorismarini, saluiæ, beton. absynthii, centaur. min. & flor. chamomeli cū vino & lixiuio coctorum. Dederam autem hora vna mane, antequam

*Articulos
corrobo-
rantia.*

*Balneum
Auctoris.*

quam affumeret decoctum sudoriferum, per multos dies meam antidotum, qua destillationes etiam sistebantur. Sed & simplex partium lotio, cum sale & vino plurimam fert opem. Item luta naturalia ex balneis qualia sunt apud Patavinos D. Petri & D. Bartholomæi post ædes, & D. Helenæ. Possunt etiam balnea parari ex thermis, quales in Italia, & aliis plurimis regionibus scaturiunt, ut thermæ S. Philippi, quæ dicuntur esse aluminosæ in villa Corosona prope Lucam, quæ sulphuræ, aluminosæ & nitrosæ esse perhibentur: prope Pisas circa montem S. Iuliani, quæ aluminosæ & sulphuræ; & aliæ in Germania & Pannonia, de quibus consule auctores, qui de hisce naturalibus balneis scripserunt; possunt etiam ad horum naturæ imitationem fieri artificialia ex sale, nitro, alumine, sulphure, vel bitumine. Verum in horum balneorum usu hodie maximus error, & præsertim in Germania committitur. Etenim iam mos inualuit, cum nonnulli ægri viderint quosdam à fluxionibus capitis, & catarrhis liberatos, articulos ex parte corroboratos, corpus à serosis & biliosis humoribus exoneratum, quod cognoscunt ex cutis rubore, qui solet per aliquot dies in usu balnei comparere cum pruritu sæpe molesto, ut quiuis fere podagricus & arthriticus statim nulla facta corporis præparatione, vel leui purgatione adhibita, balnea naturalia & artificialia ingrediatur. Quæ sanè pessima est consuetudo. Nam etsi corpus ab aliqua humorum serosorum quantitate liberatum esse videatur, & partes corroboratæ; tamen cum partium principum intemperies non auferatur, ab horum balneorum tali usu obstructiones viscerum, & præcipuè mesenterii & pancreatis non referentur, articulorum venæ laxiores reddantur à tepido balneorum calore; hinc contingit ut paulo post usum balneorum breui interuallo arthritici frequentius, & ad plures partes fluxionibus tententur, sæuioraque symptomata redeant, regeneratis denuo aliis humoribus sese commiscentibus cum iis, qui adhuc à balneo in venis erant relictæ. Quocirca in arthritide vniuersali, quæ paulatim ex longo tempore repetentibus sæpius, & inualecentibus fluxionibus originem habuit, à prædictis balneis abstinere, quod partium principum languor vix vnquam hisce restitui queat, nec etiam aliis internis auxiliis: neque etiam in arthritide biliosa tentarem eiusmodi præsidium, quod corpus, sanguinem, articulos & iecur maxime accendat: neque post purgationem solam & simplicem, quod reliquæ prauorum humorum non semper balneis euacuentur totæ; sed in arthritide, quæ vnam vel alteram tantum partem inuasit, ut pedes vel manus vel extremos artus, vel ferè vniuersalis est, sed non antiqua, conflata ex mixtis humoribus, prædominante pituita cum multo sero, facta diligenti totius corporis purgatione, euacuatæ per sudorifica & diuretica vi antidotum maxima humorum saburra, ne quispiam ad articulos adhuc facile confluat, corroboratusque visceribus,

& ob-

Luta naturalia.

Balnea artificialia.

Error Germanorum in usu balnei.

& obstructione liberatis, balneis præscriptis commodè utendam esse moneo. His conditionibus Aetius, & alii, quando arthriticis balnea commendarunt, præscribi voluerunt. Ludouicus Mercatus solui quouis balneo humores, & effeminari articulos laxioresq; reddi putat, quantumuis resolutoria aut adstringente vi polleant. Quippe plus præualere dicit aquæ humiditatem, & teporem aut calorem, ad humorum fusionem & articularum laxitatem, quam possit aquæ aut mineralis, aut cuiusuis alterius medicamenti vis ad resoluendum, Quod sanè falsum est: monstratq; Mercatum balneis naturalibus raro usum, forte quod in Hispania raræ sint thermæ. Existunt enim nonnulla naturalia, quæ constant ex commemoratis mineris, quæ potenter exsiccant & resoluunt, præsertim si sulphureos habeant vapores permixtos, vel naphtham, vel bitumen & nitrum. Nam & hydropicos hiscæ à ventris & corporis mole liberatos frequenter vidimus spatio quadraginta dierum, cum probo victu præscripto. Hoc anno 1614. Illustris Comes Philippus Rheingraff arthriticus, & multis capitis fluxionibus obnoxius, & Iohannes de Molart Consilii militaris apud Cæsarem Præses podagricus, cum balneis quibusdam chymici artificialibus ex sale, alumine, spiritu sulphuris & nitro uti vellent spatio 30. dierum bis terve usu balnei in alui profluuium prolapsi sunt, quo multa biliosa & pituitosa reddebant. Nam et si his venæ à tepore & humiditate balnei ampliores & patentiores redderentur, vis tamen alumini, constringendo cutem, articulos & habitum corporis carnosum, ita fluentes humores compescebat in venis, ut ab habitu corporis ad ventrem eos, si qui à calore balnei in venis funderentur, coegerit & diarrhæam excitaret, cum tamen corpus antea satis congruenter à me esset purgatum. Sic & alius quidam cum à balneis & lutis ita corroboraretur penes articulos, antequam partium principum imbecillitati esset prospectum; post aliquot septimanas, accumulata noua materia, cum non amplius ob corroboratos nimium articulos ad imbecilles antea fluere posset, puta pedes & manus, ad interiora regressa partes nobiles inuasit, febrisque continuæ atque lethalis causam præbuit. Possunt igitur optimè exterius balneis medicatis adstringi & corroborari artus, & in iisdem superflui humores exsiccati ac discuti. Ad arthritidem calidam balneum aquæ dulcis laudarunt Trallianus, & alii docti viri post vniuersalia. Hoc tamen articuli non videntur corroborari, cum potius laxentur, sed tantum intemperies iccoris corrigi, & sanguis in venis refrigerari. Idcirco Gal. 2. Meth. cap. 20. balneum eiusmodi arthriticis maxime aduersum infert. Nam cum prius dixisset, in febribus imbecilla existente parte principe, balneum aquæ dulcis esse maioris detrimenti & periculi, subdit: *Quod si præterquam quod nulla pars princeps imbecilla sit, etiam inferioris nota partium aliqua sit inualida, veluti podagrici pedes, & iis qui articulari vitio laborant, vniuersi corporis articuli, maxima salutis*

*Contra
Mercat. ii.*

Historia.

*Alui profluuium
ex balneo.*

*Balneum
aquæ dulcis
pro calida arthritide.*

pars ægro comparabitur ex balneo ipsiſ infirmis partibus, quæ ſuperuacua ſunt excipientibus. Aſſolent enim nonnunquam, & citra balneum ſuperuacanea in partes infirmas confluere, à balneo vero magis, vt potè ſuccis ipſiſ per id liquatis, tum viis per quas meent pateſa- & ſis. Ambo enim hæc ex moderato calore proueniant neceſſe eſt. Hæc Galenus: Ego tamen ex iſtimo ex parte articulos balneo aquæ dulcis corroborari poſſè: quando quidem ex calidis fluxionibus frequentibus contrahat in ſe artus intemperiem calidam, ob quam ſiunt imbecilles, & facile non modo recipiunt, ſed etiam attrahunt humores in corpore mobiles. Hæc intemperies corrigi aquæ dulcis balneo poteſt; præterea venarum laxitas eadem conſtringi, ſi eo modo adminiſtretur, quo nos in podagricis docuit Trallianus his verbis: balnea dulcis aquæ his conducunt: atque ea quæ veſperi adhibentur magis quam matutina. Nam poſt cibum maximam vim ad calidorum intemperiem corrigendam obtinent, præſertim in gracilibus, ſiccioribus & acrioribus corporibus. Nam in eiſmodi ſe- quotidie balnea adhibeas non eis nocebis, ſed plurimum etiam adiuuabis. At priuſquam æger in calidum balnei aerem ingreſſurus ſit, confert ei pedes aqua frigida priuſ irrigare. Vbi vero medium domum balnei ingreſſus fuerit, deinde modice ſudauerit, ſitulæ tepidæ ei ſuperfundentur, atque ita totum corpus hydrelæo perungi oportet. Porro balnei aerem temperatum eſſe conuenit, ſimiliter & lauari ſolium. Poſt vnctionem ex tranſitu, ſtatim in calidæ ſolium æger ingreditur. Quod ſi etiam frigidam aquam influere contingat, pedes ſcaturigini ſubmittat, priuſquam in ipſum deſcendat. Egreſſurus ruruſ è thermis deſcendere omnino in frigidæ ſolium debet: eſi æſtas fuerit & oblectetur, in ea nater, veſtimentis autem indutus pedibus iterum aqua frigida iniiciatur. Reuerſus à balneo in domum æger non ſtatim bibat vinum, præſertim merum; ſed ptifa- næ cremorem aut tepidam aquam priuſ aſſumat. In medio autem prædii ſi æſtas fuerit aquam frigidam, ſi autem hyems temperatam bibat. At ſi hoc balneo non ſatis corroborati eſſe videantur articuli, validiora poterunt adſtringentia & refrigerantia adhiberi, emplaſtrum diacalcitheos, cum aceto roſaceo, ſuccus acaciæ cum poſca, lycium cum croco. Quod ſi nodos, & topheſ materia podagræ fecerit, vt ſolet contingere (ſi quando diu, & frequente fluxione tentati ſint artus) vel per ſe ſponte à victu nimio craſſos & crudos humores generante, vel à mala curatione, nempe adhibitis, magis quam decet, refrigerantibus & narcoticis, aut validis diſcutientibus, tenui humore exhalato, craſſo & terreſtri relicto in articulis atque impacto; aut præaſſatis humoribus à validis exſiccantibus & acribus, ſine admiſſione eorum, quæ emolliunt, his quoque tam internis quàm externis remediis erit ſuccurrendum. Ad rectam autem horum curationem, plurimum ſcire intereſt à quam materia oriatur. Nam ſi pituitoſa ſit, vt plerunque eſt, erit excalefaciendum, & attenuan-

*Modus
admini-
ſtrandi
balnea
Tralliani.*

dum. Pro internis horum remediis proponuntur à Tralliano antidota, inter quæ duo hæc mihi maximè arrident, quod constent ex iis medicamentis, quæ haberi possunt: primæ descriptio talis est: R. centaurei vnc. v. chamædryos vnc. x. hyperici totidem, aristolochiæ rotundæ, gentianæ, petroselini, agarici, phydulcis mei an. vnc. iij. spicæ nardi vnc. j. excipitò melle datoque ex aqua tepida. Alterius antidoti descriptio, quod datur ad annū similiter, præterquam quod callos in articulis concretos summe discutit, medetur etiam articulorum capitibus, stomachi, oculorum, iecoris & renum dolori urinæque difficultati eodem Tralliano teste, qui ipsam dat Mensè Januario diebus quinque alternatim, Februario, Martio, Aprili diebus quinque alternatim, Iulio vno die, Augusto vno die, Septembri vno die, Octobri duobus diebus alternis, Nouembri duobus diebus alternis, Decembri quatuor diebus alternis. Abstinentum est mero, carne suilla, bubula, leporina; Item brassica & sinapi & crudis omnigenis oleribus, hydrogarò. Et bene concoquat æger, qui medicamentum assumet, pedes aqua calida lauet, & oleo inungat, lactis porione absteineat. R. rapontici, agarici an. vnc. ij. phy. vnc. iij. petroselini macedonici vnc. iij. meu totidem, hyperici vnc. vj. gentianæ totidem, aristolochiæ vnc. vij. centaurei vnc. viij. chamædryos vnc. ix. dantur viris scrup. ij. mulieribus vnus. Nouit quendam Trallianus cum tophos habere incepisset, decocto chamæpyteos & origani assumpto prohibuisse, ne alii nascerentur. Huc refer ea etiam antidota podagrica quæ superius recensuimus. Porro externa remedia sint, si nondum nodi articulorum planè gypseam aut lapideam materiam contineant, ammoniacum cum modico aceti dissolutum, vel hoc emplastrum. R. ol. oliuarū veteris vnc. ij. lythargyri aurei præparati in tenuissimum pollinem (vel lapidis pyritis præparati secundum Diosc.) gagatis, cui inest vis emolliendi & discutiendi (& ideo podagricis medicaminibus, & acopis additur teste Dioscoride) adipis decoctionis pernæ vetustæ an. vnc. j. additur vnc. s. aceti, vbi fluxiones calidæ nodos molestare solent, coquitur in emplastrum: proderit & oleum viperinum, & lacertæ viridis, & adipes earūdem præsertim vetustiores, vel R. diachyli simpl. vnc. j. ammoniaci, galbani, bdellii, sagapeni an. dra j. ol. irini, liliorum alborum an. vnc. s. pul. ireos vnc. j. M. cogatur denuo in ceratum. Validius, quod emollit & discutit cataplasma pro duris tophis. R. rad. bryon. cucumer. agrestis, iridis, sigillī B. Mariæ crudæ an. vnc. ij. rad. althææ, & liliorum alborum sub calidis cineribus coctarum an. num. iij. sem. vrticæ, sinapios, nasturtii an. vnc. j. tria cum adipe anserino, & oleo amygdul. q. s. fiat cataplasma; imponatur, factò prius fomento cum decocto althææ, maluæ, florum chamomeli, & meliloti. Ceratum excellentissimum tophos articulorum dissoluens a deo, vt neque an oborti fuerint adhuc appareat. R. aphronitri vnc. viij. therebinthinæ vnc. xij. ceræ

*Tralliani
antidota.*

*Modus
exhibendi
Tralliani
antidotū.*

*Cataplasma
pro
duris tophis.*

*Cataplas.
Gal.*

vnc.xv. olei veteris vnc.xxj. lixiuii, quo pilearii vtuntur pro lanis succidis abluendis, quod etiam nonnulli Græci protostacton vocant vnc. vj. Hoc iuber vti Trallianus vt præstantissimo. At celeberrimum est, & à multis hodie probatum quod ex caseo veteri à Galeno conficitur. R. casei veteris & acris vnc. iij. vel quantumlibet; intingatur in iuris carnis suillæ salisæ sufficienti quantitate; mox in mortariis subactum pistillo, topis imponitur. Nam cute sponte disrupta absque sectione, articulos citra noxam, quotidie lapidibus liberans, reficit. Alii postea ad Galeni imitationem pedes suum salitos in aqua decoquunt in mucilaginem, cui postea admiscent casei antiqui partes duas, nasturtii puluerizati partem vnā, & sic emplastrum conficiunt, quo innumeròs à se curatos esse testantur. Podagricorum topis ac neruorum seu tendinum distortionibus hæc facile parabilia præscripsit Dioscorides: ammoniacum cum arida pice impositum, bdellium ieiuni saliuā emollitum, cannabis syl. imposita, styrax saliuā emollitus, sesamum in forma cataplasmatismatis adhibitum. Æque efficax est hoc ceratum, quod ex tabaco conficitur, & citrinum appellatur: R. succi tabaci, seu herbæ reginæ vnc. iij. ceræ citrinæ nouissimæ vnc. ij. resinæ pini vnc. i. s. resinæ terebinthinæ vnc. j. olei myrtini q. s. M. fiat ceratum molle. Huic addantur lura emollientia & resoluentia quorundam balneorum naturalium vt D. Petri & D. Bartholomæi in agro Parauino; quibus mane atque vesperi singulis vicibus per horam vel amplius calide fouentur articuli, mox aqua thermalis abluuntur & imponuntur cerata & emplastra præscripta, magis & minus resoluentia & emollientia, vti requiret indicatio. Nonnulli hic validius statuunt suffumigium ex lapide molari, quod scirrhis nodis commodè adhibetur. Prius pars nodosa fricatur donec sudor appareat, deinde inungitur hoc vnguento, R. ol. amygd. dulc. vnc. ij. adipis gallinæ, anatis, ol. chamomelini an. v. j. medullæ cruris bouis, resinæ pini an. vnc. s. ceræ flauæ drach. v. dissoluta ad ignem fiat vnguentum, bis hæc vntio quotidie repetatur (vno intermedio ad vnguentum, & fricandum destinato) donec durities adfuerit. In hoc casu reperio etiam pretiosum hoc cataplasma, quod præter nodos podagricorum etiam luis venereæ duras, & scirrhis collectiones discutit. R. stercoris caprini, puluerizati, farinæ hordei singulorum partes æquales, aceti aceri imi, & aquæ an. q. s. vt possit fluere; supra pannum lineum distendatur, & alligetur parti nodosæ tam calide quam potest sufferri vno die, altero vero quiescat ab eius impositione; vngatur tantum aliquo emolliente, & non nihil resolvente, vt adipe anserino, vel præscripto vnguento: nec debet hoc cataplasma renouari quo die imponitur, nisi nimium siccescat. Quod si verò gypsea materia, aut instar lapidis dura, vel terræ cimolix similis (qualem in nosocomio Delphensi notauit Forestus, & ego Olmutii ex articulis digitorum manus cuiusdam pauperis effluxisse,

fluxisse, qua pingebat, & inscribemat parietibus) ex nodis podagricorum exeat, & vlcerari euaserint, imponatur, donec sponte claudatur vlcus, nec amplius talis materia emanet, diachylum simplex prius cum adipe anserino emollitum, deinde sine adipe; tripharmacum, vel citrinum ex tabaco. At si nodi, & tophi à nimia exustione humoris melancholici vel biliosi nati sint, vel vi acrium medicamentorum plusquam decebat calefacientium & siccantium: à cibo siccante, & calefaciente, præscriptis antidotis, aliisque omnibus, quæ corpus & humores siccant abstinendum est: mediocriter calefacientibus, & humectantibus lapidescens materia diffundenda dissoluendaque. Igitur foueatur locus decocto maluæ, altheæ, florum chamomeli, & meliloti, capitis castrati, postea lana succida imponatur. Emollit plurimum, & calefacit admodum conuenienter quod in ventriculo castrati iam iam mactati reperitur, & præsertim nutriti herbis appropriatis, si eo adhuc calente per aliquot dies partes foueantur. Victus ratio non modo ratione materiæ, sed etiam temporis remissionis dolorum pro præseruatione, & tempore paroxyfmi variat. Nam podagræ à causa calida sitis & fames non admodum laudantur, dum videntur dolores; quod hifce, & partes, & sanguis inflammetur, euadatque acrior & biliosior, biliosique famem non valde tolerant, vt in arthriticis à pituita, vel mixtis humoribus biliosis cum multa pituita. Tempore igitur dolorum à bilioso humore natorum detur pituitana hordeacea vel far. vel panis coctus in aqua cum modico butyri recentis, vel iuris carnis non valde nutrientis, vel cum semine melonum vel lacte amygd. dulcium, quali modo, & oriza coqui potest in aqua pluuiali, vt in pulstem prorsus abeat, & sic condiri cum aliquo ex præscriptis, vel cum sacchari modico. Carnes in prandio assumat, vel earum contusum: imò sæpe abstinere à carnibus multum conducit arthriticis, præsertim sanguineis. Frequens enim comestio carniū generat podagram dixit Rhases duodecimo continentis: ratio est quod plus alimenti accumulatur in nostro corpore quàm partes nutriendæ requirunt, & præcipuè articuli, qui in prouectiori ætate vt iuuentute, non attrahunt tantum alimenti quantum in adolescentia & pueritia: in quibus ætatibus articuli non solum nutriuntur, sed & augebantur ac firmiores solidioresque euadebant: quod cum non amplius contingat in iuuenibus ac vitis & ætate prouectioribus, inde fit vt alimentum superabundet ex nimis nutrientibus cibis, & inde in excrementum prauosque humores vel crudos commutetur. Nonnulli tempore paroxyfmi concesserunt ciceres à cortice liberatos & lentes. Dantur commode carnes borragine, buglossa, beta, lactuca, vel potius endiuia, soncho, cichorea coctæ cum omphacio: etiam spinachia, malua, portulaca cum modicis visis passis, & butyro recenter facto: hoc enim minus calefacit. Potus sit aqua pluuiæ vel fluminis in qua panis calidus lotus

est, vel maceratus, vel pars cruris bouis sine carne, & medulla cocta, vel hordei decoctum cum vis passis & cinnamomo, vel aqua saccharata. Sitim enim sedat, & per urinas in multis facile transit. Vnde præscribitur, & aqua coriandri. Hoc clarerum etiam commendo: R. hordei mundi M j. prunorum damascenorum nume. xx. granorum berberis si subacidum potum velit vnc. iv. aquæ pluviæ vel fluminis libr. x. bul. ad consumptionem tertiæ partis; amotis ab igne & adhuc calentibus adde cinnamomi crassiuscule incisi vnc. s. sacchari albi lib. s. cola per manicam Hippocratis. Atque hæc omnia in declinatione non nihil immutanda, vt paulo plenior sit victus: sed vino omnino interdicitur, Auerroes dimittendum esse vinum monet quousque integre sanetur, quam sententiam nonnulli putant intelligendam esse quo tempore vrget dolor: alii vero non tantum quo vrget, sed quo debet præseruari; sane Ægineta scribit plurimos sanitatem consecutos, qui profus à vino abstinebant: horum alios per morbi initia liberatos; alios in posterum rarius, & minori cum dolore accessiones percepisse. Quod si autem paroxysmus abierit, victus ratio nihilominus proba est instituenda, quæ generationi materiæ calidæ, & partium principum imbecillitati opponitur, qualis est refrigerans atq; humectans iam præscripta, sed paulo plenior, præsertim si æger non cogatur decumbere, sed propter vitæ institutum mediocriter se exercere queat vel debeat. Igitur in prandio ex carnibus comedat castrati vitelli, capræ lactantis, bouis & maximè eius ventrem. Noui quosdam, inquit Trallianus, qui ita fluxione copiosissima & valde acri laborabant, maxime carnibus bubulis adiutos. Dicebant enim non amplius se continuè aut vehementer pedibus dolere, quemadmodum cum victu tenui vterentur: esse autem pedes bubulos aut ventres magis quam decoctum. Porro erat hic ætate florida, & calidior temperamento. Alibi tamen Hipp. iecur bubula carne incalescere scripsit. Aues laudantur phasiani, attagenes, perdices, gallinæ cohortales non pingues admodum, merulæ, turdi; pisces saxatiles carnis albæ atque friabilis in aqua cocti, cum pauco oleo, & paucis actibus seminibus; item testudinis, ranæ, aut viperæ caro, qua comesta noui quendam dolore coxendico liberatum, qui extractum eius per circulum destillatum assumpserat. Nam per cutim materiam ex alto pellit & discutit sudoribus. Porro coquitur cum oleo, vino, salis exiguo & anetho; sicque præparatam puto in omni arthritide conuenire. Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur articuloꝝ dolores, vt Plinius auctor est. Ostracoderma vt pectines, chama, da styli, vngues, ostrea concedi interdum poterunt; myaces articulari vtilissimi sunt, vt refert Plinius. Carnes testudinum coquuntur, eodem auctore, in aquæ congio sale modice addito; ita decoctarum ad tertias partes succus articularios morbos sentientibus bibitur; eiusdem decollatæ sanguine pedes fricantur. Hordei

farina

Victus ratio in arthritide qualis.

farina in aqua cocta, vel tritici, vel prifana, vel puls auenacea cum modico butyro recenti, vel iure carnis bubulæ; oua tremula commoda sunt. Inter legumina concessit Trallianus fabas virides, & siccas leuiter feruefactas; item faleolum Alexandrinum, quod puto nuncesse hareomam caramaniorum, & dora dictum, peregrinum apud nos; feritur aliquando in Italia. Hoc enim inter omnia legumina, quæ noui minus inflat, & est melioris nutrimenti; à cæteris abstinendum: fructum pomaceum bene maturum admodum dulcem, inquit ^{Fructus} Trallianus offerre consulo circa horam secundam aut tertiam; præsertim persica aut rhodacina, aut vnam duram, & non adstringentem, damascena, mala ^{arthriticis} dulcia, citria purgata, & ex corticata probe; quibus addo mala vinosi saporis sub ^{concedendi.} cineribus cocta, & cytonæa. Pyrum vero malum punicum aliâque omnia raro aut nequaquam offerre iubet. Arthriticis noxia nuces iuglandes, aut pineæ, aut amygdalæ, aut placentæ. Ex bellariis castaneas potissimum assumere voluit Trallianus. Acetum quoque in omni cibo pro condimento nocet, quod nervis, tendinibus & stomachi tunicæ sit maximè inimicum, vno aut altero cibo in prandio & cæna æger sit contentus. Varietas enim eduliorum repletionis omnisque fere fluxionis mater. Brassicam edentes, teste Plinio, liberati à podagra inueniuntur. Si æger præscriptis pro potu uti noluerit, nec vino abstinere, bibat loram, aut vinum tenue oligophorum, facile per vrinas transiens, quale in planis locis natum in Italia, & arenosis colligitur mense Iulii & Augusti ex vuis æstiuis bene maturis; in frigidiori regione ex vuis maturis montanis exprimitur mustum, cui tertia pars aquæ fluminis, (à nonnullis chalybeata) permiscetur, imponitur cadis donec bullierit per mensem, deinde obturatur orificium, ne quid expiret, & sic seruetur ad annum; alii vinum graminis extollunt: potest graminis radices debita quantitas aquæ incoqui, quæ cum vino solet ante ebullitionem permisceri. Cur Trallianus absynthites vinum his præscripserit equidem non assequor, cum calefaciat magis, & caput grauet inducere que somnum videatur, si cum cibo sumatur. Fortassis eo fluxiones sisti autumat, quod biliosa detrahat, quæ stomacho, & aluo inhæserunt, vrinam cieat, crapulam in potu præsumptum arceat, ut de absinthio scripsit Dioscorides. Porro nil peius in hoc morbo quam bibere inter prandium, & cænam ieiuno stomacho, & præcipue si vinum sit, quod æger bibit. Hoc enim vehementer mouet fluxiones & irritat nervos iecurque & sanguinem calefacit. Sic & statim bibere in prandio vel cæna nõ confert valetudini, sed octo vel decem bolos præsumpsisse de cibo melius est. Post cænam etiam bibere veritè volo, ac multam quoque bibere Arthritici à sanguine hac eadem victus ratione sunt tractandi; sed paulo tenuiori, & minus nutriente; dandaque omnia quæ minus sanguinis generat. At si pituita arthritidem causetur, confert his victus, adhuc tenuior, & cibi ac potus.

Victus ratio in pueris fa.

is interdum abstinentia. Corporibus enim carnes humidas habentibus famem adhibere conuenit: fames enim inquit Hipp. corpora siccat. Quamobrem ubi doloribus vel fluxionibus torquentur, semel in die comedant, parum bibentes in prandio, vel si abstinere tantum à cibo nequeant, incidentia attenuantia, calefacientia & siccantia offerantur & quæ non multum alunt. Eadem etiam intermediis temporibus, quando à doloribus vacat æger, pro præseruatione porrigenda paulo pleniore victu, quæ multum nutriunt bis in die offerantur neque multa. Conuenit his imprimis orizæ succus in aqua coctæ cum saccharo & cinnamomo asperso; vel ex iure carnis porrigatur cum petroselino alterato. Carnes commemoratæ sint potius assæ quam elixæ, pisces saxatiles similiter; sed elixari quandoque poterunt cum petroselino, anetho, fœniculo, hyssopo, satureia, maiorana, serpillio, pulegio. Vuæ passæ, & cappares in aceto mulso conceduntur à pomis, pyris, prunis, persicis, cæterisque eiusmodi fructus abstinere. Aetius etiam iuglandes & pistachia concessit. Vinum bibat aliquando tenue, fuluum, maturum atque vetus, sed parce attingat. De cætero potus sit aqua coctæ cum aniso, fœniculo, vuis passis, radice aperi, cinnamomo; vel cereuisia tenuis, in qua bacca lauri, vel iuniperi, vel radix lappæ vel vuæ passæ, dum adhuc recens esset vna bullierint. Extollitur hic multum aqua mullæ. Nam Mesues affectus frigidus cerebri neruorum & articulorum iuuare ait, loco vini potum tussim humidam, puris & pituitæ crassæ expectorationem, promouere, lauare, tergere, purgare, viscera, intestina & meatus vrinarios, colicis prodesse, ac calculum in viis vrinæ prohibere ne hæreat, aut generetur. Quamobrem & Plinius, mullum dari solere veteribus articulari morbo laborantibus, memoriæ prodidit. Venere in omni arthritide abstinendum est, at in calida quam maximè, & statim à cibo; hanc ante cibum moderata corporis exercitatio iuuat, fatigatio summopere lædit, quod à lassitudinibus corpus & articuli imprimis incalescant. Vehementiora exercitia & corporis motus cum leui lassitudine iis; qui frigidis fluxionibus tentantur, iure concedantur. Caueat sibi etiam æger à forti frictione, caligis & calceis angustis, ligaturis fortibus, equitatione forti & vigiliis superfluis, somno denique post prandium. Roborant articulos, præsertim pedum, caligæ integræ strictæ ex panno infecto in cocco bafico seu chermes, cum quo etiam dormiat si velit. Pro pseudoarthritidis curatione duabus satisfaciendum est indicationibus, nempe humectandi artus exsiccatos, & regenerandi naturalem eorum humiditatem. Pro his consequendis conducet (omissis in totum purgationibus, & præsertim acerbis & vehementibus, ob nimiam earum exsiccandi vim, quæ articulis nocere possunt) interius victum medicamentosum, exterius balnea, fomenta, emplastra, vnguenta adhibere. Victus præscribatur, qualem biliosæ arthritidi præscripsimus;

Pseudoarthritidis curatio.

plimus; plenior tamen & minus refrigerantem siccantemque. Sint omnia, quæ mensis apponuntur, boni succi, facilis concoctionis, nec multas superfluitates in corpore gignentia, qualia sunt carnes hœdi, vituli lactentis, capones, & pulli gallinæci pinguiusculi earumque pedes: elixæ potius quam assæ, carnes suillæ recentes stomachis robustis, oua recentia sorbilia tremula, ptisana ex hordeo spelta seu zea, auena, farre, oriza cum iure carniū prædictarum, caseus recens, lac recenter mîlctum & potum. Potus sit vinum tenue maturum subdulce, & oligophorum. Balneum aquæ dulcis alteratum radic. altheæ, & maluæ, capite castrati, pedibusque eius & vituli: ingrediatuæ æger quotidie ad minus semel. Exeuntem, etsi sit ambulandi impotens, ducere tamen oportet, vt exerceantur leniter articuli, & sic ad ipsos humiditas attrahatur; canere tunc oportet, ne aer vel calidior sit quam tepidus, in quo æger versatur, vel frigidior. Nam frigus articulos constringendo in ipsos humorem, quem postulamus, illabi non sinit, & tendines musculorum rigidos facit, qui ad articulos confluunt: vnde ad motum sit æger ineptior. Hæc etiam vt præcaueantur confulimus, vt æger à balneo oleis aëtu calidis circa articulos inungatur, quale est amygd. dulc. chamomelinum masticinum, narcissinum, oliuarum dulce, & lumbricatum: à cæteris resoluentibus abstinatur. Adhiberi etiam articulis poterit emplastrum ex eisdem oleis confectum cum medulla ceruina, vitulina, axungia suilla recenti & butyro quam recentissimo, additis mucilagibus lini, altheæ & scœnigræci & cera flaua nouissima: præsertim si conuelli patientes se circa laborantes articulos perceperint. Tunc mulsam præbere fatis est, & vino interdiceret. Vbicunque à balneo abstinuerint (inquit Petrus Salius) fomenta ex eisdem rebus, (nempe ex quibus fit balneum) parata in vsum habeant: in quorum administratione hoc animaduertant adstantes, vt antequam caro detumescat, vel hominem è balneo educant, vel fomenta remoueant; alias in his administrandis, succedente humoris attracti resolutione restauratio deperditæ humiditatis non esset speranda.

F I N I S.

I N D E X.

	te auctoris proponitur. 23;
A	
A llantois qua membrana. 8	Arteria umbilicales: cur prope cor non o-
A llantois unde nomen ac-	riantur. ibid.
ceperit. ib.	Arteriarum umbilicalium usus ex Gal.
A n reperiatur in humano	mente argumentis probatur. 20.
fœtu. ibid.	Articulus quid. 68.
Auctoris opinio de allantoide, quod scili-	Arthritis quid. ibid.
cet reperiatur in humano fœtu. 9	Arthritis synonyma. ibid.
Allantoidem in humano fœtu reperi	Arthritis definitio. ibid.
probatur. ibid.	Arthritis qua improprie dicta. ibid.
Allantoidis humane figura qualis. ibid.	Articulorum imbecillitas à quibus causis
Allantoidis ouilis figura. ibid.	proveniat. 69.
Allantoidis substantia. 10	Arthritis raro à simplici humore oritur.
Allantoidis situs & usus qualis. ibid.	75.
ad. av. tr. sarcinosis genus. 8	Arthritis Gallica signa. 76.
Amnios que membrana. 10	Arthritis à siccitate quomodo fiat. 77. 78.
Amnios membrana unde dicta. ibid.	Articuli an ab internis causis exsiccari
Amnii varia nomina. ibid.	possint. 78.
Amnii substantia qualis. ibid.	
Amnii situs & usus. ibid.	B
mulierum superstitio de Amnio unde or-	B ayeri cataplasma pro arthritide. 91
ta. 11	Balnea & luta naturalia pro arthri-
A nimal sanguineum sine corde perma-	tide. 96
nere non potest. 64	Balnea artificialia pro arthritide. 96
A ntidotus podagrica auctoris describi-	Balnea in arthriticis quomodo admini-
tur. 87	strari debeant ex Tralliano. 98.
A nodyna in sanguinea arthritide. 90	Balneum auctoris pro arthriticis. 95
A phorismi cuiusdam explicatio. 5	error Germanorum in usu Balnei. 96
A rteria umbilicalis insertio. 18	Balneum quomodo profluvium alui cau-
A rteriarum umbilicalium usus ex men-	sare possit. 97
te auctoris contra alios omnes anatomi-	Balneum aqua dulcis pro calida arthriti-
cos multis argumētis probatur. 20. 21	de. ibid.
A rist. sententia de arteriarum umbilica-	C
lium usu. ibid.	C aput fœtus in utero expurgatur. 26
A rteriarum umbilicalium usus ex men-	Capitis fœtus magnitudo quem ha-
te auctoris proponitur. 23;	beat usum. 51

<p>Capitis ossa in foetu quomodo coniungantur. 33</p> <p>Causa coniuncta arthritidis qua. 69</p> <p>Cataplasmata pro topis articularum. 99</p> <p>Ceratium excellentissimum pro iisdem. ibid.</p> <p>Cataplasmata Galeni ex caseo describuntur. 100</p> <p>Cataplasmata anodyna Paschasi describuntur. 90</p> <p>Causae antecedentes arthritidis. 73</p> <p>Caput & iecur fontes arthritidis. ibid.</p> <p>Causa externa arthritidis qua. ibid.</p> <p>Capitis cur varia sint figura. 56</p> <p>Cauteria & cucurbitulae in arthritide administranda. 82</p> <p>Chorion quae membrana. 7</p> <p>Chorion totum ambit foetum. ibid.</p> <p>Chorii nomen dupliciter accipitur. ibid.</p> <p>Chorii qualis substantia. 8</p> <p>Chorii verus & falsus proponitur usus. ibid.</p> <p>China & salsa decoctum pro arthritide. 87</p> <p>Cichorii Sylvestris facultas in arthritide. ibid.</p> <p>Coniunctio vasorum foetus cum utero ex mente auctoris. 6</p> <p>Cotyledonum vox apud Graecos equivo- ca. 4</p> <p>Cotyledonum nomen vasorum uteri o- scillis tributum est licenter. 5</p> <p>Colostrum quid. 27</p> <p>Colostrum pueris dandum. 28</p> <p>Corroborantia articulos qua. 86, 94</p> <p>Cutis in foetu cur tenuis. 48</p> <p>Cutis foetus ab adultorum cute diversa. ibid.</p>	<p>33</p> <p>69</p> <p>99</p> <p>ibid.</p> <p>100</p> <p>90</p> <p>73</p> <p>ibid.</p> <p>ibid.</p> <p>56</p> <p>82</p> <p>7</p> <p>ibid.</p> <p>ibid.</p> <p>8</p> <p>ibid.</p> <p>87</p> <p>ibid.</p> <p>6</p> <p>4</p> <p>5</p> <p>27</p> <p>28</p> <p>86, 94</p> <p>48</p> <p>ibid.</p>	<p>Curatio arthritidis. 81</p> <p style="text-align: center;">D</p> <p>Dentes quomodo generentur. 56</p> <p>Dentes duplici constantia. ibid.</p> <p>Dentes cur simul omnes non orientur. ibi.</p> <p>Dentes superiores cur prius nascantur. ib.</p> <p>Differentia arthritidis qua. 68</p> <p>Discutientia in arthritide. 94</p> <p style="text-align: center;">E</p> <p>Emplastrum Fallopii anodynum. 92</p> <p>Equinus foetus quomodo utero anne- tatur absque placenta. 6</p> <p>Evacuatio aliqua suppressa podagram causat. 70</p> <p>Excrementa foetus quomodo vocentur à Graecis, & Latinis. 25</p> <p>Excrementa foetus crassa cur atra. 27</p> <p>Excrementa foetus quomodo generantur ex mente auctoris. 25</p> <p>Excrementorum foetus internorum usus. 26</p> <p style="text-align: center;">F</p> <p>Ferreum cingulum in pueris herniosis cur administrare non conveniat. 61</p> <p>Fluxio à capite, & iecore in articulos quo- modofiat. 70</p> <p>Fluxionis imminenti signa. 72</p> <p>Foetus in utero non mingit. 19</p> <p>Foetus sanguine aequo puro ac impuro nu- tritur. ibid.</p> <p>Foetus cur aliquando laqueatus nascat- ur. 15</p> <p>Foetus statim natus cur tot excrementa excernat. 27</p>	<p>81</p> <p></p> <p>56</p> <p></p> <p></p> <p></p> <p>68</p> <p>94</p> <p></p> <p></p> <p>92</p> <p>6</p> <p>70</p> <p>25</p> <p>27</p> <p>25</p> <p>26</p> <p></p> <p>61</p> <p>70</p> <p>72</p> <p>19</p> <p>ibid.</p> <p>15</p> <p>27</p>
--	---	--	---

<i>Fœtus cur statim natus distincte videre non possit.</i>	50	<i>Intestinum cœcum in fœtu cur magnum.</i>	52
<i>Fœmina mare perfectior nascitur.</i>	59	<i>Infantes cur trepano tractari non debeant.</i>	54
<i>Fœtus sexto mense natus vitalis.</i>	62	<i>Infantes cur statim nati caput erigere nequeant.</i>	ibid.
<i>Fœtus variis in utero morbis laborare potest.</i>	63	<i>Infantes quomodo in cunis locandi.</i>	60
<i>Foresti unguentum pro arthritide.</i>	93	<i>Incertum est omnibus animalibus pariter endi tempus.</i>	64
<i>Frigus à calida materia quomodo oritur.</i>	71	<i>Infantes post ortum cur non ambulent ut agni & vituli.</i>	58
<i>Fructus Arthriticis concedendi.</i>	103	<i>Intemperies an causa proxima arthritidis.</i>	69
G			
<i>Gal. auctoritates de usu arteriarum umbilicalium.</i>	20	<i>Indicationes curatiue & preseruatiuæ arthritidis.</i>	81
<i>Gal. argumenta de usu arteriarum umbilicalium refutatur.</i>	21		
<i>Garycostini descriptio.</i>	84	L	
H			
<i>Herodoti sententia de partibus umbilicum constituentibus.</i>	13	<i>Lambdoides sutura: cur locum saepe mutet.</i>	54
<i>Hermodaetylata descriptio.</i>	83	<i>Lac. calidius citius dentes generat.</i>	57
<i>Hermodaetylum quando usurpandi in arthriticis.</i>	84	<i>Lenientia in melancholica arthritide.</i>	86
<i>Hipp. modus in eximendis secundis.</i>	16	<i>Locus ad amputandum umbilicum aptus.</i>	16
<i>Hippocr. auctoritates de usu arteriarum umbilicalium.</i>	19	<i>Loci Arist. & Hipp. de cotiledonibus explicatur.</i>	51
<i>Hipp. sententia de purgatione capitis fœtus in utero.</i>	26	M	
<i>Hipp. loci de chorio explicantur.</i>	7	<i>Mamma fœtus cur lac habeant.</i>	49
I			
<i>Interna uteri superficies in non gravidis laevis, & lubrica est. si menses non fluunt.</i>	5	<i>Meatus auditorius in fœtu cartilagineus.</i>	54
<i>Infantes statim post ortum medicamentis non sunt purgandi.</i>	27	<i>Modus amputandi umbilicum.</i>	17
<i>Infantium medicina unde sumenda.</i>	28	<i>Morbi quibus pueri qui non purgantur sunt obnoxii.</i>	28
<i>Intertrigines quomodo curanda.</i>	49	<i>Modus inueniendi allantoidem in humero fœtu.</i>	9
		<i>Mulier quæ per sexdecim menses uterum gestauit.</i>	62

N

N Arcotica quæ in doloribus articulo-
rum administrari possunt. 89
Neruum ad umbilici compositionem
c concurrere probatur. 13
Neruus ad umbilici compositionem non
concurrit ex Gal. mente. 14
Nota boni lactis. 28
Nutrices quales eligenda. 60

O

O Sultimo genitum. 53
Os frontis quomodo in fœtu consti-
tutum.. 57
Os. α' υ' ο' μ' ο' ν' cur in adulto tria habeat
nomina.. 58
Ossa puerorum cur in utero non perfici-
antur sicuti cæterorum animalium.
ibid..
Ossa in pueris quomodo post ortum gene-
rantur ex aliorum sententia. 61
Ex auctoris sententia.. ibid.
Onillus fœtus quomodo utero adhereat. 4

P

P Artes fœtus propria quæ dicenda &
quæ communes.. 3
Partium externarum fœtus enumera-
tio.. ibid.
Partium externarum synonyma.. ibid.
Partus naturalis quomodo fiat. 15
Partes fœtus interna propria quæ.. 18
Partium fœtus diuisio. 3
Partes principes in fœtu magna & cur. 50
Partium communium diuisio.. 48
Partus tempus incertitudo ex quibus
proueniat causis ex mente aliquorum.

63,

Ex mente auctoris. ibid.
Placenta caro qualis. 5
Placenta cui annectatur. 6
Placenta usus secundum Arantium pro-
ponitur & reuicitur. ibid.
Ex mente auctoris. ibid.
Plinii Valeriani emplastrum pro arthri-
tide.. 90
Pituitosæ arthritidis externa, & interna
medicamenta. 91
Podagra periculo non vacat. 71
Podagra cur Bacchi & Veneris fingatur
filia.. 73
Podagrici cur generent podagricos. ibid.
Podagrici multi sanati. 80
Preparantia & purgantia humores in bi-
liosa arthritide.. 82. 83
Preparantia & purgantia in melancho-
lica.. 86
Pseudoarthritidis curatio. 104
Pulmones fœtus cur sanguine copioso nu-
triantur.. 24
Pulmones in fœtu cur ponderosi & in na-
tis leues.. 52
Pueri cur plurimo muco abundant. 51
Pueri carent articulis. 58
Pueri cur fasciandi. 60
Pueri cur celeriter ambulent. 61
Pueri cur possint in posteriorem partem se
flectere.. 58
Pueri cur statim post ortum non loquan-
tur.. 57
Purgantia in sanguinea arthritide. 85

Q

Quæ obseruanda in sectione umbilici.
16
Quomodo ligandus umbilicus & ubi. 17

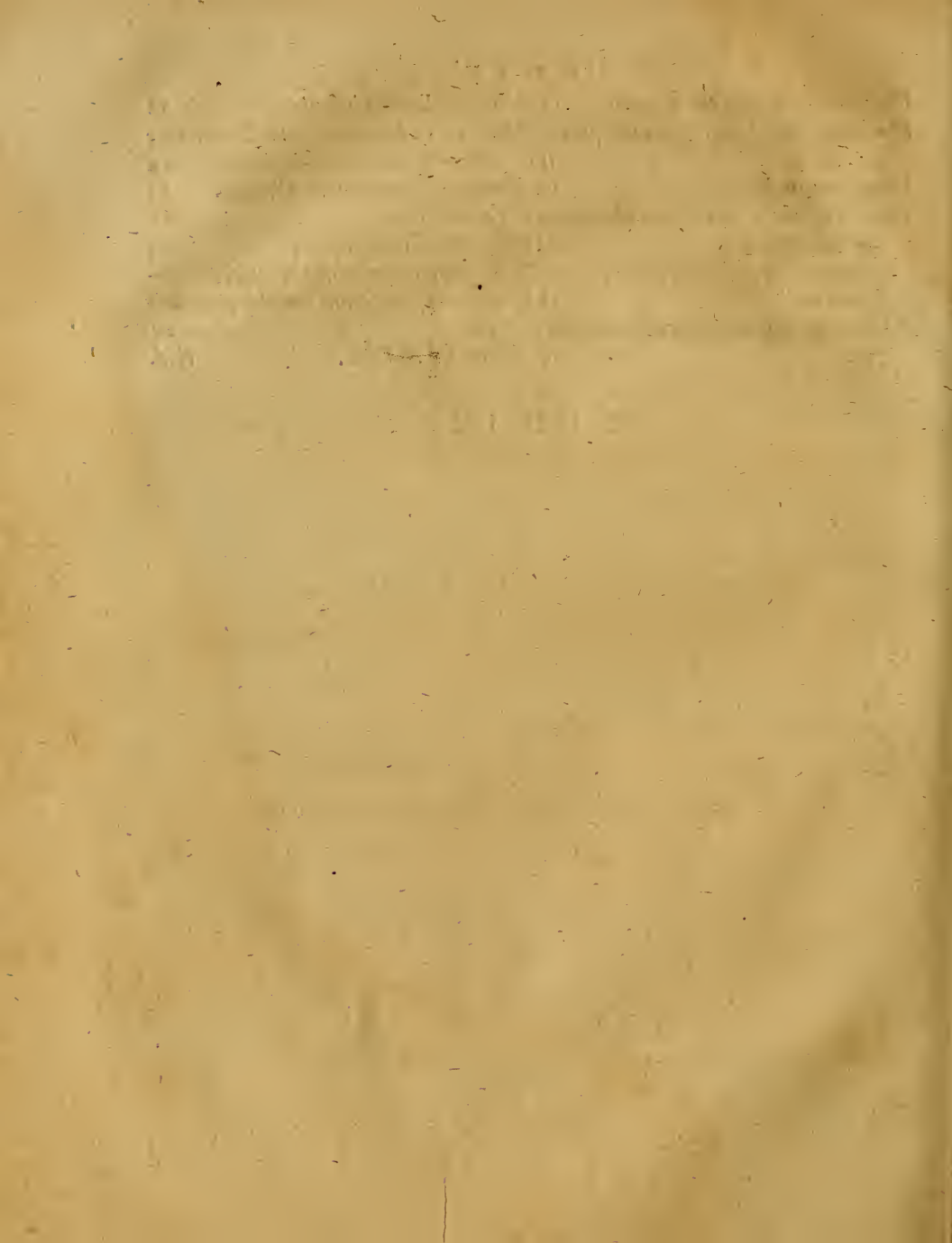
O 3 Quam-

<i>Quamdiu pueri solo lacte nutriendi.</i>	57	<i>Tralliani cataplasma.</i>	91
<i>Qui sint ab arthritide immunes.</i>	79		
<i>Qui morbi in arthritidem terminentur.</i>			
80			
<i>Quae arthriticis nocua.</i>	103	V <i>Accinus fetus quomodo utero adhaereat.</i>	4
		<i>Vasorum umbilicalium qualis substantia.</i>	13
R <i>Enum fetus figura.</i>	52	<i>Vana medicorum cautio in secando umbilico.</i>	14
<i>Repellentia in arthritide quomodo applicanda.</i>	91	<i>Vana superstitio de nodis umbilici.</i>	15
<i>Rondeletii pulvis pro arthriticis.</i>	92	<i>Vana superstitio in amputando umbilico.</i>	16
<i>Rufi Ephesii opinio de allantoide.</i>	8	<i>Vasa thoracis in foetu quomodo constituta.</i>	23
		<i>Vena umbilicalis insertio.</i>	18
		<i>Veterum & recentiorum opinio de arteriarum umbilicalium usu proponitur.</i>	19
S <i>Alamandra comburi potest.</i>	66	<i>Veteres cur crediderunt foetum in utero per os alimentum capere.</i>	23
<i>Secunda quomodo ex utero eximenda.</i>	ibid.	<i>Vesica maior ventriculo in foetu.</i>	52
<i>Semen quomodo generetur.</i>	74	<i>Vertebrae puerorum spina carent.</i>	57
<i>Sedes humoris in arthritide.</i>	69	<i>Veneno interempti signa.</i>	67
<i>Signa diagnostica arthritidis.</i>	74	<i>Vena in arthritide an secanda.</i>	81
<i>Signa causa coniuncta arthritidis.</i>	ibid.	<i>Vesicantia an administranda in arthritide.</i>	82
<i>Signa arthritidis sanguinea, biliosa & pituitosa.</i>	ibid.	<i>Victus ratio qualis instituenda in arthritide biliosa.</i>	88
<i>Signa atrabilaris.</i>	75	<i>Victus ratio in pituitosa.</i>	104
<i>Signa quomodo nos decipiant.</i>	76	<i>Victus ratio extra accessionem seruanda.</i>	102
<i>Signa Gallica.</i>	ibid.	<i>Vlpianus cur reprehendendus.</i>	62
<i>Signa prognostica.</i>	79	<i>Vlmaria vires in sedandis doloribus articularibus.</i>	89
<i>Signa accessionem venturam indicantia.</i>	ibid.	<i>Umbilici vox equiuoca.</i>	12
<i>Sordium fetus vsus ex mente aliquorum</i>		<i>Umbilici situs.</i>	ibid.
II		<i>Umbilici longitudo & crassities quanta.</i>	ibid.
<i>Ex mente auctoris.</i>	12		
<i>Sudor in foetu cur ab urina separetur.</i>	11		
<i>Sudoris varii vsus.</i>	ibid.		
T			
<i>Tempus docendi pueros ambulare.</i>	60		
<i>Tempus secandi umbilicum.</i>	16		
<i>Topica, quae in arthritide sint administranda.</i>	88		

I N D E X.

<i>Vmblicus humanus cur magnus.</i>	14	<i>Vmblicalis vena insertio.</i>	18
<i>Vmblicum non habere neruum probatur.</i>	13	<i>Vnde orta Anatomicorum sententia de usu arteriarum vmblicaliu.</i>	24
<i>Vmblicus cur longus.</i>	14	<i>Vomitoria in pituitosa arthritide.</i>	85
<i>Vmblicus. cur in inferiorem abdominis partem inferatur.</i>	15	<i>Vrachi insertio.</i>	18
<i>Vmblicalia vasa cur orto foetu in funiculos abeant.</i>	18	<i>Vsus vmblicici multiplex.</i>	14
<i>Vmblicalis vena cur unica & dua arterie.</i>	17	<i>Vsus diuersa. vasorum thoracis constitutione in foetu secundum alios anatomicos.</i>	24
		<i>Ex mente Auctoris.</i>	ibid.

F I N I S.

*VIRIS GENEROSIS, MAGNI-
FICIS, STRENUIS*

**Dn. CASPARO à Schönberg/
in Pulsnitz/Braun/Gürick &c. Hæreditario:
Judicii Supremi Appellationum, Dresdæ quod est, Præsidi
eminentissimo, & Consilii Secretioris in Aulâ Electorali
Saxonica Directori gravissimo.**

**Dn. WOLFGANGO à Lüttichaw/
Hæreditario in Amehlen/Zschornaw &c.
Sereniss: ac Potentissim: Elector: Saxon: Consiliario
intimo, & Aulæ ejusdem Cancellario
meritissimo.**

**Dn. FRIDERICO Metzb/
in Reichenbach & Friesen Hæreditario: Aulæ
Electoralis Saxonice: Consiliario, & Protosynedrii
Ecclesiastici, quod Dresdæ est, Præ-
sidi dignissimo.**

*Dominis Patronis, & Mæcenatibus suis
officiosissime colendis.*

Quemadmodum illi,
 qui Rebus publicis præsumt,
 Viri Generosi, Magnifici, Stre-
 nuu, Patroni ac Mæcenates of-
 ficiosissime colendi: maximoperè solliciti esse
 solent, quò non tantùm eas rectè admini-
 strent & conseruent, verùm etiam conser-
 vatas augeant ac amplificent: Ita Medicos,
 qui Corpori Humano, quod cum Republi-
 cã optimè comparari potest, præficiuntur,
 sedulo anniti decet, ut suam ab aliis ac-
 ceptam artem non tantùm optimè exercean-
 t, sed & eidem quandam accessionem faciant,
 ne fortè in legem naturæ communem pec-
 cent, quæ jubet, ut quilibet pro sui ingenii
 mensurâ & modulo aliquid ad cõmune bo-
 num cõferat. *Pigri est hominis, inquit Quin-
 tilianus acquiescere in iis quæ ab aliis sunt exco-
 gitata, siquidẽ mentis acrimonia nihil non hu-
 manarum rerum subjicitur.* Et quid quæso et-
 iam prodest, veterum saltem inventis uti,

non autem suis quoque sensibus frui, nec, an Antiquorū placita omnia cūm veritate consentiant, pensitare: repetimus hoc modo tantū aliorum tradita, nos autem nihil docemus, nec quicquam splendoris aut utilitatis arti superaddimus. Reprehenditur servusq; inutilis vocatur, qui talentum sibi concreditum linteo obvolutum domi tantū conservavit, nec quicquam eodem negotiando lucratus fuit. Eandem reprehensionem incurrimus cuncti, si solummodo à Majoribus nobis relicta arte contenti simus, ei autem nihil quicquā addere, & quod adhuc ipsi deest, supplere studeamus. Imitemur potius bonorum genitorum probè educatos filios, qui paternas facultates non tantum optimè custodiunt, sed & easdem ampliores faciunt, quò liberis suis non saltem aliorum bona, sed & de propriis aliquid relinquunt: Ita nihil nobis prius aut posterius sit, quàm ut artem Medicam à Patribus nobis relictam benè ex-

colamus, eiq; etiam de nostris aliquid adjiciamus, aut, si quid in ea meliorari potest, perficiamus. Ad quod nos non parùm instigare & incitare quoque debet tùm *Subiecti* illius dignitas, tùm *Finis* nobilitas, quæ nihil in Medicina temerè incipiendum, sed omnia consideratè agendum, &, num, quæ à Majoribus proposita fuerunt, rectè etiam proposita sint, probè perpendendum esse jubent. Non enim versamur aliorum artificum more circa *lapides, ligna, plumbum, ferrum* & similia, in quibus quisque impunè operari, & quos fortè committit errores, de facili iterum corrigere potest. Sed nostrum subjectum *Corpus Humanum est*, DEI simulachrum & Spiritus Sancti templum, quod qui vel ex malitiâ vel imperitiâ destruit, *Creatoris* nostri Imaginem destruit, *Spiritus Sancti* Fanum destruit: suam imaginem vindicabit *DEUS*; Templum suum *Spiritus Sanctus* ulciscetur. Finis quoque *Sanitas* est, quâ nil dulcius dici, nil jucundius

Medicine
subjectum
Corpus hu-
manum.

Finis Me-
dicina Sa-
nitatis.

& amabilius excogitari potest; scite eam Plinius *optimum vitæ condimentum*; & alii *summum* hujus vitæ *bonum* indigitârunt. Summa: Sanitas DEI donum est non cum omnibus *Cræsi* divitiis, vel auriferi Tagi & Pactoli arenis, nec cunctis Romani Imperii opibus conferendum, quemadmodum nemo rectius, quàm ii, qui hoc DEI dono aliquandiu privati, & cum morbis conflictati fuerunt, testari possunt. Quare ut vel eam præsentem conservemus, vel amissam recuperaremus, nullis laboribus parcendum, sed operanda sedulo, quò ejus hostibus, morbis nempe, occurratur, hiq; rectè cognoscantur, eorum insidiæ, quas corpori struunt, probè indagentur, demumq; ipsi armis vel mediis hæctenus usitatis, vel aliis novis profligentur, & è corpore expellantur. Celebratur in Historiis *Furius Camillus*, quòd Romam ab hostibus occupatam recuperârit, eique pristinum vigorem restituerit; imò tantam inde promeruit laudem, ut alter

Roma Condit or dictus fuerit. Laudatur quoque *Alexander*, quòd suas regiones à cunctis hostibus repurgaverit, neque unquam cum ipsis congressus fuerit, nisi prius eorum technas & fraudes probe indagaverit, & ad eas nova quasi stratagemata excogitaverit, Inde etiam tantum nomen adeptus fuit, ut *Magnus*, *Prudentissimus* & *Potentissimus Alexander* diceretur. Quantam igitur promerebunt laudem ii, qui vitæ humanæ hostes, morbos nempe, rectè cognoscunt, cognitosque novis remediis expugnare, corpusq; ab iis repurgare docent? Nonne ceu *Apollinis* & *Aesculapii* filii summo encomio digni; meritisq; honoribus & præmiis affiendi?

Patriarchæ an Medicinam excoluerint.

Quamvis autem negari nequeat à condito mundo (nam & *Patriarchas* Medicinam excoluisse, ex *Josepho* patet, qui *lib. 1. Antiq. Judaic. cap. 4.* refert, Sethi posteros, cum ex Adamo avo intellexissent, Mundum aliquando vel aquarū inundatione, vel igne

aliquid damni passurum, remedia à Patribus inventa duabus columnis, quarum una conficiebatur ex latere coctili, ut igni, altera ex lapide solido & duro, ut aquæ resisteret, litteris hieroglyphicis, quæ erant animalium effigies inscripsisse, ne fortè ea interirent. Imò annon *Adamus* in Paradiso hortum colendo, rerum naturas investigando, sibiq; ex iis alimenta convenientia, humidum radicale immutabile conservantia eligendo, illam partem Medicinæ, quæ *ὕγιεινὴ* vocatur, & præsentem sanitatem conservare docet, excoluerit, aliis judicandum relinquo. Ejectum autem à Paradiso eundem *θεραπευτικὴν* exercuisse, mediaq; filiis, quibus morbos depellerent, quæsisisse, quis negaret.) ad præsens usque tempus viros gravissimos in augendâ & amplificandâ Medicinâ multum laborasse, & egregiam quoque in eâ excolenda operam præstitisse, omnestamen, ut ut etiam laboraverint, & quantam ei accessionem fecerint, ita eandem perficere

*Adamus an
quandam
Medicinâ
partem ex-
coluerit in
Paradiso.*

nondum valuerunt, ut perfectissima dici posset; restat enim & nobis aliquid adjiciendum, restabit etiam aliquid nostris posteris. Non dicā quid in Anatomie, Botanice, Chymia seu Medicamentorum præparatione aliisque partibus ipsi adhuc desit, & quotidie addatur: tantum dissimulare nequeo, nondum omnium morborū naturam, causasque nobis ad unguem plenè explicatas esse, sed indies aliquid innotescere, quod rectius nos in affectuum nonnullorum cognitionem deducat, causasque eorum nobis longè aliter, quàm à Veteribus factum, explicandas demonstrat clareque ob oculos ponat.

Inter quos nondum rectè expositos morbos, proculdubio etiam gravissimus ille est, qui *Apoplexia* dici solet. Nam etsi Antecessores nostri de ejus generatione multa proposuerint, tamen, si omnia rectè perpendantur, cum veritate & principiis Anatomicis, aliisque; (nisi me planè mea fallit opinio,) parum consentire videntur. Et cum

*Medicina
indicis ali-
quid addi-
tur.*

ab eo tempore, quo in hac Academiâ docui, magis semper propriis, quàm alienis oculis videre allaboraverim, (testabuntur id mei auditores, quibus in omnibus meis, quos legi, tractatibus, non semper aliorum inventa, sed sæpius etiam propria, absit arrogantia dicto, proposui) atque in fine Anni 1618, quo rogatu cujusdam, de Apoplexiâ Disputationem conscriberem omniaque paulò rectius pensitans, nervorum solorum obstructionem tam gravissimi & repentini morbi causam non faciliè constitui posse, deprehenderem: mox de alia cogitare cœpi, tandemque cerebro aliquoties inverso & Varoliano modo dissecto, magis ob vitalium quàm animalium spirituum interceptionem hunc affectum produci mihi persuasi, meamque sententiam sub veritatis incudem revocare, & publicæ ventilationi exhibere non dubitavi. Et quanquam unus vel alter eandem infringere conatus fuerit, tamen cum ab iis nihil solidi, quod me ab opinione meâ dimovere

posset, haectenus adductum sit, hanc ipsam Disputationem, precibus nonnullorū motus, revidere, eamq; additā Curatione, & ab ea Præservatione, quæ adhuc deficiebant, in hanc formam libri redigere & in publicum emittere decrevi.

Vobis autem, viri *Generosi, Magnifici, Strenui*, Patroni & Mecœnates observandis. vobis, inquam, qui maxima domus Saxonicae fulcra cluetis, hunc meum laborem dedicare vestroq; Nomini & Honori inscribere placuit, non tantum propter insignes virtutes Heroicas, quæ in vobis fulgentissimi Pyropi instar mirâ luce splendent, meritaq; in Patriam innumera nulli non nota: Verum etiam in certum gratitudinis debitæ ac demissæ observantiæ signū & testimonium, rogans officiosissime, eundem ut benevolis animis suscipere, & si opus, à lividorum, maledicorumq; hominum dentibus Theoninis, linguisq; viperinis vindicare non dedignemini. Est fateor munu-

munusculum quidem exiguum, tantisq;
 Heroibus planè indignum. At quando
 vestram humanitatē singularem, miramq;
 benevolentiam, quā Litteras & Litteratos
 prosequimini, perpendo, vos Cœlitum non
 dissimiles defuturos spero, de quibus refert
 Pythagoras, eos non tam doni dignitatem,
 quàm obferentis Mentem spectare. Intue-
 mini itaq; & Vos, Viri *Generos. Magnifici*
 & *Strenui*, non munusculum hocce me-
 um, quod chartaceum est, sed offerentis a-
 nimum, eumq; vobis commendatum ha-
 bete. DEUS ter OPT. ter MAX. vos
 Inclutæ domus, Saxonicæ columnas diutis-
 simè incolumes servet, ad veræ Religionis
 tutelam, & Patriæ utibile incrementum.
 Dab. VVitteb.

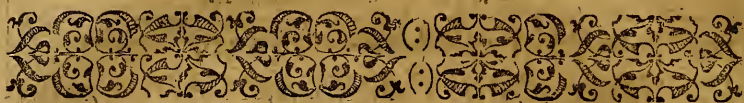
V. Generos.

& Nobil.

Observantissimus

GREGORIUS NYMMANUS

Phil. & Med. D. & Profefs. P.

AD CANDIDUM LECTOREM

PRÆFATIO.

ETSI, Candide Lector, ab aliis sapius rogatus fuerim, quadam de meis scriptis, quæ domi reservo plurima, in publicum emittere: tamen eò hæcenus adduci non potui, ut ipsorum petitis gratificarer, magis enim mihi, quàm alius ingenii mei tenuitas perspecta; notum etiam quàm facile sit labi & errare; turpe autem postea sua iterum emendare, seq̃ non semel atque iterum, (nam quis bono viro unam vel alteram opinionem interdum immutare vitio duceret, potius ingenii candoris signum est, lapsus suos emendare, quàm in iis pertinacius perseverare) sed pluries & ubiq̃ ferè hallucinatum fateri necesse habere: Notum insuper quàm periculosum hoc tempore sit publicæ censuræ aliquid subicere, Zoilisq; id mordicus dilacerandum objicere: nam ubique ferè ex-

tant malevoli, quibus nihil, nisi quod ipsi faciunt,
 placet; quique interdum vel ex odio erga autorem, vel
 ut aliis, quibus se adglutinarunt, quorum nuda se-
 pè autoritate ferociunt, audentur, iisq; rem gra-
 tam faciant, boni viri scripta, quae saepius non intelli-
 gunt, dente Theonino calumniosè arrodere, inq; iis
 omnia, optimè etiam dicta, nigro carbone notare so-
 lent: notum deniq; quotannis ferè à tot Clarissimis
 Medicis praecleara scripta edi, ut meis non adeò opus
 videatur; neq; etiam deterrimo Φιλαυτίας vitio
 adeò imbutus, ut, quae loquor vel scribo, ab aliis no-
 tari & legi digna putem: paulò humiliter de me sen-
 tire, mihiq; non plus, quàm decet, attribuere dudum
 didici, quippe non ignorans, quomodo nobismetipsis
 saepè blandiamur, nostramq; scientiam, non raro
 autem inscitiam, interdum pro scientiâ vendite-
 mus, & cum nihil ferè norimus, omnia tamen nos
 scire opinemur, indeq; fieri, quod aliorum maculas
 facile; nostros autem nervos nunquam cognoscere
 soleamus: tandem tamen, cum aliqui etiam mea
 scripta, quantulacunq; sunt, ad aliquam frugem
 studiose iuventutis pervenire posse, existimarint,
 iis amplius oblectari nolui, sed de illis quadam vul-
 gare constitui: Cujus mei instituti inter alias etiam
 causas non minima fuit hæc, quod, (ab aliis, qui mei

Cur autor
 iam scripta
 nonnulla
 edat.

testes esse poterunt, prius tamen admonitus,) viderim
 ex meis lectionibus, quas hic publicè studiosis ad ca-
 lamum dictavi, meas speculationes plurimas, quae mi-
 hi multum saepe laboris constant, extractas, in aliorum
 disputationibus & libris extare, & quidem meo nomi-
 ne planè suppresso. Hoc quantum mihi doleat, ami-
 ce Lector, facile ipse intelligere poteris. Idem forte
 & ego facere potuissem, si typis ea exscribi opus fuisset;
 quid alij in meos labores juris habent? vel si hi
 illis adeò placuerunt, cur auctoris nomen ipsis tanto-
 pere displicuit, eumque proprio honore defraudare non
 dubitarunt; vellem, quibus nomen meum sorduit,
 illi mihi & mea reliquissent. At, quod in Mercatura
 saepius in Litteratura quoque interdum accidere vide-
 mus. Ut enim in illa alij nonnunquam sunt, qui labo-
 rant, alij qui labores vendunt. Artifices saepe summi
 qui laborant, & egregia artificia parant, viri paupe-
 res sunt, obscuro, aliquando vix vicinis noti: qui verò
 labores vendunt, Mercatores celeberrimi existunt,
 quorum tabernas aspectu jucundissimas & egregie ex-
 ornatas praetereuntes cum voluptate intuentur, &
 quomodo qui vis ipsorum tot artificijs, iisque praeclaris,
 sufficere possit, non parum admirantur, nesciunt enim
 ipsos plurima non confecisse, sed confecta ab aliis,
 (quos non nominant, ut soli auctores credantur, & in

Mercatura
 cum Littera-
 tura comparatur.

hono-

honore maneant:) accepisse, iis q̄, vel planè nihil; vel nudum saltem colorem externum interdum addidisse. Ita in hac, Litteratura nempe, alii nonnunquam sunt, qui laborant, alii qui aliorum labores aut arcana promulgant; qui dies noctes q̄ se macerant, & multa hinc inde magno sudore conquirunt, saepe in obscuro latitant, nec vel fortuna vel aliorum, qui eos supprimunt, injuriâ facile emergere queunt: qui autem eorum inventa edunt (:absit verò, ut hîc de omnibus dicam, Quot enim Viri praclari egregia opera ediderunt, & hodie edunt, qui cunctis honore debitum relinquunt, & unicuiq̄, suum quod est, reddunt, quos à meis nihil offendiperamanter rogo, ut, & à plagij crimine puri, se non tangi ultrò sentiant :) omnibus notissimi. Quibus non notus Montaldus, Eustachius Rhudius, alios jam non nominabo: & tamen hosce plurima sua ab aliis mutuatos fuisse, & interdum integra folia ex iis transcripsisse, ostendi potest. Celebris inter Medicos quoq̄ est Mercatus, neminem autem fugit hunc totam suam Methodum Medendi ex duobus Medicis Italis, Anatomiam autem ex Medico Gallò, Laurentio nempe, exscripsisse, ita ut Riolanus non immeritò per jocum dicat, Mercatum per Metempsychosin factum esse Laurentium, ut Ennius Homeri ingenio animatus fuit.

Riolan. in
anthopogr.

At hi omnes, quantum, dum aliis nocere student, sibi ipsis noceant, non cognoscunt; tandem enim facta illorum cunctis innotescunt, & de autoritate eorum non parum decedit. Cùm olim Litterati, quos Ptolomæus Musis & Apollini dedicaverat, suppresso nomine aliena recitarent, idq; ab Aristophane cognosceretur, & Regi indicaretur, Rex cum illis furti agi jusset, condemnatosq; cum ignominia dimisit. Videant itaque, qui hosce imitantur, ne simili fortè cum iis præmio afficiantur. Ego quantum in me, ubi honorum virorum ope adjutus, horumq; inventis propriis usus fui, quo plagii crimen evitarem, honestam ubique eorum mentionem feci; Benignum & ingenii pudoris plenum cum Plinio existimans fateri, per quos profeceris, obnoxii vero & infelicis ingenii esse, deprehendi in furto malle, quàm mutuum reddere; Idem & alii facere potuissent, si modò voluissent. Valdè invehitur in Bauhinum Riolanus, quod suis inventis usus autoris nomen suppresserit. Jam si Riolano, cujus tamen Bauhinus aliquoties meminuit, ita dolet, quod non ubique autoris nomen addiderit, non immeritò aliis dolebit, quod aliqui vel eorum multo labore collecta, vel propria etiam inventa usurpârint, nunquam autem mentionem eorum adjecerint. Vereor ne læsa demum

patientia

PRÆFATIO.

patientia furor fiat, hicq; sua cum aliis repetant. Cui-
libet suus relinquatur honor, sic amicitia conservari
potest, ex contemptu autem nil nisi contemptus sequi-
tur. Thales cum Mandraytum Priensem no-
va quadam de sole & cœlo docuisset, hicq;, quam &
quantam mercedem postulareret quæreret, Thales re-
spondit: hoc pro omni mercede mihi esto, ut, quo-
ties hæc apud alios proferas, Thaletem non celes
autorem, innuens labores Litteratorum non semper
argento compensari solere aut posse, sed Honorem,
quem Cicero artes alere dicit, maximum eorum
præmiū esse. Quare cum hisce ultimis & turbu-
lenti temporibus, quibus Phabus Marti, & nescio
cui alii amplius, fere cedere cogitur, nostra conditio
sit mediocris, id nobis unicè restat, ut si non multum
pecunia, tamen aliquid Famæ posteris nostris relin-
quere valeamus, quâ si quis nos spoliat, omnibus bo-
nis spoliasse videtur. Sed transeant jam hæc.

Confero me ad te iterum, amice Lector, tibi-
que jam alterum meum tractatum, (proxime enim
de Vita Foetus in utero dissertationem accepisti) de
Apoplexiâ offero, in quo hujus morbi periculossimi
& acutissimi, cognitu maxime necessarij, naturam
describo; ejusq; causam & generationem paulò ali-
ter, quàm ab aliis Medicis hæctenus factum, expono,

Lipfius in
opere Cri-
tico.

Honor ar-
tes alit.

P R Æ F A T I O.

Cur Veteres
veram Apo-
plexiæ cau-
sam non
agnoverint.

licet non dissimulem, quosdam quoque veterum veritatem quasi per transennam videntes, quando Carotides arterias obstrui dixerunt, cum animalibus Spiritibus vitales etiam in Apoplexia intercipi annuisse, nec dubito, si modo hi ex cerebri ductibus omnibus rectè sese expedire potuissent, quin tandem ipsam quoque veritatem attigissent; verum quia Anatomia non ita perit fuerunt, ad verum scopum pervenire nondum valuerunt, sed multa proposuerunt, quæ aliter se habere hodiè ad oculum demonstrari potest. Disputavi autem de eadem materiâ Anno 1619. mense Februario, quæ hîc propono, illa ipsa Disputatio auctior quasi est. Nam cum animadvertirem, eam nonnullis placere, Anno 1627. mense Augusto eandem revidi; (ob typographi autem defectum, citius edi non potuit;) quadam fusius exposui, aliorum objectionibus satisfeci, & Curationem unâ cum Præservatione, quæ adhuc deerant, adjeci, omniaque in eum ordinem, quem vides, redegi.

Et si autem probè mihi perspectum, te non facile in meam sententiam descensurum, quippe cum illa de nervorum obstructione opinio, primo intuitu speciem aliquam veri exhibens, tam firmas & altas in Medicorum animis radices egerit, ut citius Herculi clavam, quàm iis hanc opinionem excusseris:

roga-

PRÆFATIO.

rogatum tamen te cupio, ne in iudicando nimium
 princeps sis, nec mea, antequam omnia probè cogno-
 veris, refutes, nullog præiudicio præoccupatus per-
 spicias, numqua dixi, rebus consentanea sint, an non.
 Non enim quod tibi, mihi, multis aut paucis placet,
 mox verum est, sed quod rebus congruit. Et cum
 mea opinio non tantum principis Medicis & Philoso-
 phicis, sed maxime etiam Anatomicis innitatur, Phi-
 losophos non tantum, sed & Anatomicos, & quidem
 in dissectione corporum non parùm exercitatos, ho-
 rum omnium iudices & Arbitros constituo, eorumq;
 censura omnia committo; qui si mihi meliora osten-
 derint, est quod ipsis maximas gratias referam: inte-
 rim nemini hæc mea obtrudere, velut us fidem adhi-
 beat ullū quasi cingere volo, sed suum cuilibet iudicium
 relinquo liberum, quiq; ea credere renuat, faciat
 per me licet, quodq; ego in tanta rei obscuritate,
 absolvere non valui, ipse suppleat, & meliora do-
 ceat, si potest.

Neq; etiam hoc mihi, Lector amice, si vir Cor-
 datus es, vitio vertes, quod cum quibusdam bonis
 Viris hic disputem. Scis enim ipse, Disputationes
 inter amicissimos quosq; sæpè institui, nihilq; aliud
 esse, quàm amicorum colloquia, testorq; Genium
 meum, me, quæ hic proposui, non altercandi, aliosq;

Cur autor
 cum aliis
 disputet.

reprehendendi, sed tantum mea defendendi, & Medicina augenda gratia proposuisse; quid & hactenus ista collationes apud quosdam effecerint facile ipse judicare posses, si modo velle. Et sicut eorum, qui me antea refutarunt, amicus semper fui, ita ipsi vicissim, quavis illis ad ea, quae mihi objecerunt, responderim, vinculum amicitiae non laxabunt, sed mihi arctius a necessitate conjunctissimi manebunt. Quod si quis eorum à Gratiis & Musis ita alienus esset, qui omnia in peiorem partem rapere vellet, idem & mihi de ipso imaginarer, & nescio quid cogitare, de quo denegata libertate philosophica, & Imperio in Medicina, quasi monarchico, affectato praesumere deberem: Boni bene omnia interpretabuntur, eoque quo à me profecta sunt animo optime accipient. Quibus etiam, si modo haec ipsis placere sensero, brevi plura, & tandem meas quoque tabulas Anatomicas (forte ob methodum facilem, qua, quae de partibus dici possunt uno quasi intuitu offeruntur, multis non ingratas) communicabo, Proxime autem, ut Tractatus meus de Venis, quem Anno 1625. 1626. & 1627. hic publice legi, typis exscribatur curabo, in quo Venas corporis omnes exacte, quantum quidem à me fieri potuit, descripsi, singulisque membris suas assignavi, & ubi illa oriantur, ut quoties ex ijs ma-

Quid au-
tor intra-
Et at de Ve-
nis explicet.

teriam

teriam revellere, evacuare aut aliunde derivare ne-
cesse sit, Medicus eas mox in conspectu habeat, &
unde omnes initium ducant, quibusve in locis revul-
sio, derivatio aut evacuatio optimè instituiqueat,
exemplò videre possit; imò ut rectius in earum cog-
nitionem deveniat, loca simul, ubi vel in Vesalij, Bau-
hini, Plateri, Valverdæ, R Emmelij, (jam & Cas-
ferij addo,) tabulis qualibet earum depingatur an-
notavi, addito semper folio, quo delineetur, & cha-
ractere, quo ab iisdem signetur. Et quia venarum
cognitio exacta multa præsupponit, organa sanguifi-
cationis, nempe Epur, Lienem & Pulmonem, nam
in hoc sanguinem arteriosum preparari multis ratio-
nibus probavi & ostendi, etiã exposui: Deinde Venas
per spinalem medullam excurrentes, ab uno vel al-
tero Anatomico leviter saltè attactas, paulò plenius
descripsi, demonstraviq; eas non tantùm à lumbis ad
caput, aut capite ad lumbos, ut hæctenus dictum fuit,
sed per totam spinalem medullam, quousq; illius me-
dulle oblongata caudex integer est, excurrere: Præ-
terea Uniones Venarum thoracis cum aliis;
imò & Venæ Portæ surculis liquidò ostendi, & quo-
modo thorax tum per arterias, (materia ex interco-
stalibus ramis in Aortam regurgit ante) tum per ve-
nas varias, modo per album, modo per urinam, vel

Nota ab
autore pro-
posita.
Mens. A-
pril, 1627.
Mens. O-
ctob. 1626.

Mens. De-
cemb. 1626.
& mens.
Januar.
1627

Menf. Ma-
jo. 1627.

9. Augufti
1627.

28. Auguft.
Anno 1626.

1627. Menf.
Auguft.

alia loca commodè expurgari poffit, indicavi: Va-
forum infuper in Foetu Cordis unionis ufum ali-
um effe, quam Medici hactenus nobis expofuerunt,
ex fuis fundamentis docui. Et cum Hæmorrhoides
Externæ, (que tamen Vena Cava furculi funt, atq;
ab ejus ramo Iliaco interno, & qua ab hoc prodit,
Vena Hypogaftica dicta oritur,) in Hypochondri-
acis & Lienofis utiliter quoq; fluant, quo modo ju-
xta anum cum Internis, que à vena portæ originem
fumunt, & inteftinum rectum interius per vadunt, a-
naftomofin faciant, & de humore Melancholico in
vafis portæ existente, aliquid fimul expurgare poffint,
manifestum feci. Valvulas infuper venarum nec
in Corde, nec alibi in vafis, imò nec in Vena Azygo,
omnem fanguinis regressum, adeoq; ejus revulfionem
ad loca oppofita impedire, fed faltem affluxum hu-
morum veementiorem, nonnihil moderari, & inter-
duum refluxum eorum omnem etiam prohibere,
certis obfervationibus patefecit. Partium confen-
fum alium in fenfus voluptuofi communicatio-
ne, alium in humorum transfumtione confiftere,
& hunc venarum & arteriarum beneficio, illum au-
tem à folis nervis proficifci, ibidem annotavi. Alia,
utpote de principio venarum; de motu fanguinis ad
partes, de fede affectionis Hypochondriacæ, alio-

P R A E F A T I O .

rumq; nonnullorum morborum &c. jam omitto, hæc autem propterea hic enumerare & recensere volui, ut, si quis interea ea evulgaret, aut jam evulgasset, sciant omnes, me horum autorem esse, omniaq; publice docuisse & demonstrasse. Nam cum in unius vel alterius venula distributione ipsemet adhuc dubius sim, nec ex una vel altera observatione mox Inductio universalis facienda sit, hæc q; omnia non nisi sensibus rectius assequi, & Anatomie investigari possint: operam dabo, ut à Summo Magistratu unum vel alterum cadaver adhuc ad privatam sectionem, nudamq; vasorum inquisitionem impetrare valeam, atq; in omnia exactè inquirendo, mihi & aliis rectius satisfacere queam. Et quia hisce in locis Cadavera omni tempore in promptu non sunt, neq; ullum Ordinarium Anatomico, (nam cum jam in superiorem locum concesserim, Professio Anatomæ & Botanice, cui ego per integrum decennium præfui, & Vitrico Tandlero, etiam Anatomico, varia corpora & cadavera humana dissectanti, per plures annos adfuiti, imò ejus vices sæpius sustinui, nunc aliis commissa & concredita) quo ipse ad publicam sectionem indiget, præripiendum sit, ut nunquam præripiam, optata quædam occasio mihi expectanda,

& hinc

P R Æ F A T I O .

*Et hinc adeo certum tempus, quo hunc de Venis tra-
 Etatum in lucem emittam Et evulgem præfinire non
 possum, eoq; magis, quod jam mihi de Venis lacteis
 Et quarto Vasorum Mesaraicorum genere, à Ca-
 sparo Asellio jam descriptorum quedam addenda,
 Et quæ ab eodem autore de Venarum Et arteria-
 rum mesaraicarum, aliarumq; partium vicinarum
 usu Et actionibus proponuntur, paulo accuratius
 perpendenda atq; omnia diligenter inquirenda sint:
 annitar tamen sedulo ut id quam citissime, Et si mo-
 dò possibile sit, futuris nundinis fieri queat. Tu inte-
 rim, Benevole Lector, his utere, Et rudiori stylo
 ignosce mihiq; firmam sanitatem, qua maxime opus
 habeo, precare, ac plurimum salve Dab: VVitte-
 berg. 24. Febr. Anno à nato Salvatore 1629.*

*Caspar A-
 sellius Ve-
 nas Lactei-
 as invenit.*

INDEX

INDEX CAPITUM.

Caput

- I. *De Natura & Nominibus Apoplexia.*
- II. *De Definitione Apoplexia.*
- III. *De Apoplexia differentiis.*
- IV. *De Signis Apoplexia.*
- V. *Quomodo Apoplexia ab aliis morbis consimilibus distingui debeat.*
- VI. *An omnis Apoplexia Hominem subito corripiat.*
- VII. *An omnes Apoplectici sensu prorsus destituantur.*
- VIII. *Cur aliis Motibus abolitis in Apoplecticiis respiratio remaneat.*
- IX. *An in Apoplexia cor, jecur, & pulmones afficiantur.*
- X. *Quodnam verum ac genuinum Morbi Apoplectici subjectum constituendum sit.*

Caput

- XI. *An Cerebrum in Apoplexia, vel Temperiei, vel Compositionis ratione afficiatur.*
- XII. *An obstructio ventriculorum cerebri Apoplexia causa sit.*
- XIII. *An obstructio medulla oblongata cerebri Apoplexia causa existat.*
- XIV. *Veram & propriam causam Apoplexia ex mente auctoris exponit, spirituumq; in corpore usum ostendit.*
- XV. *Quo pluribus fundamentis assertionis hujus veritas stabilitur, Et, quæ vasa in Apoplexiâ occludantur clarè demonstratur.*
- XVI. *Quomodo ex Apoplexia paralysis generetur.*
- XVII. *De causis cerebri sinus occludentibus, & in specie de humoribus pituitosis.*
- XVIII. *An Melancholiâ Apoplexiam producere possit.*
- XIX. *An detur Apoplexia ex sanguine orta.*
- XX. *An bilis flava Apoplexiam inducere possit.*
- XXI. *An serosi humores Apoplexiam excitent & qua ratione id faciant.*
- XXII. *An inflammatoria cerebri dispositio Apoplexia causa esse possit.*
- XXIII. *An vulnera capitis & cranii depressio Apoplexiam inducere valeant.*

GREGORII NYMMANI
VVITTEBERGENSIS PHILOS. ET ME-
DICINÆ DOCTOR: ET IN ACADE-
MIA PATRIA PROFESSOR:
PUBLICI,

De

APOPLEXIA

TRACTATUS,

In quo hujus gravissimi morbi

tum curatio, tum ab illo præservatio perspicuè pro-
ponitur, clareq; demonstratur, istius mali causam non tam
esse, ut vulgò docetur, nervorum obstructionem & spiri-
tuum animalium interceptionem, quàm ductuum quorundam,
cerebri spiritum vitalem vehentium præclusio-
nem, ejusq; inde dependentem
subsidentiam.

VVITTEBERGÆ,

Typis JOBI VVILHELMI FINCELII,
Impensis Pauli Helvigiæ Bibliopol.

ANNO 1629.

APOLLINIA

IN ACTA

IN THE ...

...

...

...

...

Handwritten text, likely a title or description, located below the seal. The text is written in a cursive script and is partially obscured by the seal's border. It appears to be a Latin inscription, possibly a title of a work or a dedication.

Quem Sophie Super astravehit; quem laudat Hygeia
 Quem feret ANATOME; quem quoq; Flora colit.
 NYÍMANVM studuit pictor depingere; vultus.
 Vix sed adum bravit exterioris opus.
 Nullus enim ingenii Zeuses tibi pinget acumen
 Huius sed faciem publica scripta dabunt.

I. Somner

Lucas Kilian Sculpsit.

Caput.

XXIV. An spirituum animalium defectus vel perturbatio Apoplexiam causare queat.

XXV. An à spiritu vitriolato & constringente malum Apoplecticum generetur.

XXVI. An à fumis & vaporibus nonnullis Apoplexia induci possit.

XXVII. De causis Apoplexiæ Procatarteticis & Remotioribus.

XXVIII. De causis humores Apoplexiam immediatè efficientes generantibus ac producentibus.

XXIX. Quid Paracelsus, de Apoplexiæ generatione sentiant.

XXX. Num aliquando in Apoplexia respiratio ita ad sensum tollatur, ut ad eam cognoscendam certis quibusdam signis opus sit.

XXXI. Quando Apoplexia extincti sepeliendi sint.

XXXII. De Signis causarum.

XXXIII. De Signis Prognosticis, ubi, qui homines facile vel difficulter ab Apoplexiâ & corripantur & ab eadem liberentur, ostenditur.

XXXIV. De Signis Bonum vel Malum eventum morbi denunciantibus.

XXXV. An

Caput

XXXV. *An spumain Apoplecticis certum mortis indicium præbeat.*

XXXVI. *An stertor, quem Apoplectici sæpè edunt, imminentiæ mortis signum sit.*

XXXVII. *An febrem Apoplexiæ supervenire bonum sit.*

XXXVIII. *An post Apoplexiam magis dextra, quàm sinistra pars paralytica fiat.*

XXXIX. *De curatione Apoplexiæ à crassis humoribus orta.*

XL. *De curatione Apoplexiæ à Melancholia exorta.*

XLI. *De Curatione Apoplexiæ sanguineæ.*

XLII. *De Curatione sensuum consternationis à spirituum affectione ac conturbatione, ob flatum potissimum ex hypochondriis ascendentes.*

XLIII. *A Fulmine læsis quomodo succurrendum.*

XLIV. *Quomodo illi, qui à vaporibus metallicis, carbonum & musti exhalationibus aut aqua penè suffocati sunt, in vitam revocari debent.*

XLV. *De vocis & Loquelæ defectus curatione.*

GREGORINYMANNI

De

A P O P L E X I A

L I B E R

CAPUT I.

De Apoplexia Natura & Nominibus.

Orrendus sanè & perquam
 gravis corporis humani affe-
 ctus est, quem vulgò *Attoni-*
tum vocant: eo enim qui cor-
 ripiuntur, nullis interdum signis
 aut indiciis aliis antegressis, ceu
 fulmine tacti subito & ex insperato, sæpè etiam,
 quando cum aliis epulantur & hilari animo joca-
 tur, concidunt, & stipitum instar, voce, (nisi quòd
 aliqui quasi auxilium peturi in morbi invasione
 clamorem edant) sensibusq; etiã omnibus ex æ-
 quo ablati, immobiles jacent, solâ respiratione eã-
 que valde inordinatâ & imperfectâ, & nonnunquã
 vix ac ne vix quidem sensibus perceptibili, rema-
 nente. Et nisi ipsis idoneis & convenientibus præ-
 sidiis maturè succurratur, à violentia morbi ilico

*Sympto-
 mata Apo-
 plectico-
 rum.*

jugulantur & interficiuntur. Hinc jure merito periculosissimus hic morbus inter κατόξαις ἀρι-
 βῶς ἢ ἐσχάτως, hoc est extremè & exquisitè per-
 acutos, seu, ut à nonnullis quoq; vocari solent, per-
 peracutos referri potest. Græci hunc affectum
 Αποπληξίν & Αποπληξίαν appellant, ἀπὸ τῆς
 ἀποπλήξιν, quod fortiter & graviter percutere
 significat. Nam qui hoc morbo afficiuntur, illicò
 instar victimæ ad aram unico ictu clavâ vel securi
 cæsæ, corruunt atque concidunt. Mos enim olim
 erat, ad placandos Deos ad aras animalia unico
 ictu percutere, ut conciderent, & quæ à victimario
 ita cæsa statim ex unico ictu prosternebantur, pro-
 priè Percussa vocabantur. A quâ similitudine post-
 ea veteres huic malo nomen imposuerunt, & Apo-
 plexiam Percussionem seu Perculsionem, correptos
 verò tali affectu Apoplecticos & Percussos indigita-
 runt. Germani & hodie adhuc ad illam nominis
 derivationem respicere videntur, quando mor-
 bum hunc den Schlag appellant.

Galeno lib. de totius morb: temper: κατὰ-
 πλώμα & κατὰπλώσις, Lapsus & Attonita Con-
 cidentia dicitur; forsan quòd repente homines hu-
 mi prosternat, eosq; sensu ac motu privet. Vel ut
 Mercatus tom. 3. lib. 1. cap. 13. fol. 49. id exponit, quòd

Cur Apo-
 plexia dici-
 satur.

Qua ani-
 malia o-
 lim per-
 cussa dice-
 bantur.

An rectè
 attonitus
 morbus
 appelle-
 tur.

citra tonum corpus reddat, cum tota salutis ratio stet in tono, commensuratione, & harmoniâ corporis ejusq; actionum. Verùm *Montanus* & alii nonnulli negant Apoplexiam *Attonitam Concidentiam*, & Apoplecticos *Attonitos* propriè vocari posse, cum *Ναρκωτιστοι* seu stupidi, sensu & motu non prorsus orbat, verè *Attoniti* nominentur. Quam tædiosam & inuilem de vocabulis disputationem impræsentiarum non faciemus nostram, rebusq; intellectis in verbis possumus esse faciles. Sufficiat nobis hîc notasse, non solum *Galenum*, sed & alios Medicos, Apoplecticos aliquandò *Attonitos* & *stupidos*, vocare, licèt hujusmodi ægri stuporem propriè dictum in membris non habeant, sed omnes ipsorum partes resolutæ sint, motuq; ac sensu prorsus destituantur.

Alii Apoplexiam etiam *Siderationem* & *Morbum Sideratum* nominant, procul dubio à convenientia, quam Apoplectici habent cum iis, qui à fulmine (quod veteres *sidus* esse opinabantur) percussusunt, vel quòd vulgus sibi persuasum habeat, morbum hunc ab irato Deo proficisci, & per peculiare *sidus astrale*, (- ita enim loquuntur) seu fulmen à sideribus ortum hominibus ob insigniâ peccata commissâ immitti. Quò procul dubio etiam

Car Apo-
plexia Si-
deratio
nuncupe-
tur.

muliereculæ respiciunt, quando Apoplexiam *DEI Manum* oder die Hand Gottes indigitant.

Hippocrati & Paralysis dicitur.

Dicitur & communiter *Paralysis universalis totius corporis*, ad differentiam particularis, quæ certas solummodò partes infestat, illisq; motum ac sensum adimit. Quamvis Hippocrates Apoplexiæ nomen & particulari paralyfi nonnunquam tribuat. Sic enim 2. Prorrh: 2. fol. 80, scribit: Τῆσι δ' ἐν ἀρχῆσι τῶν πυρετῶν, ἦν τε παραφροσύνη ἐπιγένηται, ἦν τε ἀπόπληξις τῶν μελέων τινὸς εἶδέναι τὸν ἄνθρωπον ἀπαλλύμενον, hoc est: *Si febrium initius delirium succedat, aut aliquod membrum sideretur, de hominis morte existimatio facienda est* &c. Et in eodem libro *siderationis lingua* mentionem facit, quam γλώσσης ἀποπληξίην nominat. In coac: prænot: f. 2. fol. 182. 477. scribit: *Quibus ex vulnere corporis impotentia accidit, ii quidem febre citra rigorem abortâ sani evadunt, alioqui dextrâ aut sinistrâ parte siderantur.* In Græco habetur ἀποπληκτικοὶ γίνονται τὰ δεξιά ἢ τὰ ἀριστερά. Item alibi loquitur: ἀπόπληκλον αὐτῶ τὸ σκέλῳ ἐγένετο, h. e: sensu & motu carens ei crus evaserat. Et 7. aphorism: 40. scribit: *Si derepentè lingua aut aliquod membrum attonitum stupeat, (ἀπόπληκλον dicit) signum est Melancho-*

licum,

licum, &c. Quæ omnia hîc obiter quasi ob lectionem Hippocratis, ne quis aliquando Apoplexiam cum Paralyfi confundat, notare volui. Propriè enim hæc duo distinguenda. Nam qui Apoplectici sunt, prorsus sunt *Paraplectici*, at *Paralytici* seu *Paraplectici* non prorsus sunt *Apoplectici*, quia non omni intelligentiâ & discursu destituuntur, nec partes corporis univêrsas sed aliquas solùm resolutiones habent.

Nonnunquam tamen eidem Hippocrati Apoplexia & ἀφωβία dicta fuit, (quamvis Aphonia ipsi & alius etiam Affectus est, ut infra dicitur.) quemadmodum ex lib. 4. de ratione. vict. in acut. lib. 6. aphorism. 51. lib. 5. aph. 5. & lib. 7. aph. 58. luculenter patet, ubi Hippocrates Apoplecticos ἀφωβας, hoc est, voce carentes, quod repente obmutescant, nominat. Consuevit enim, inquit Galenus in Comment. ad aphor. 58. l. 7. hic Autor plerumq; ex manifesto symptomate τῆς ἀφωβίας seu vocis defectiois ita significare eos, qui motum nullum voluntarium retinent, & omni sensu privantur, neque aliter atque attoniti sine ullo motu prostrati jacent.

Quibusdam Apoplexia & Obstupescencia Item, Stupor corporis univêrsalis cum resolutione nun-

Differen-
tia Apo-
plexie &
Paraly-
seos.

Apoplexia
Hippocra-
ti & ἀ-
φωβία no-
minatur.

cupatur. Nonnulli eam & *Ecplixin, Epiplexian, Astro-
bolian & Catarrhum* nominarunt. Nec desunt ad-
huc hodie, qui affectum hunc pro catarrhi suffo-
cantis specie perperam habeant.

*Gutta Pa-
racelsi vo-
catur.*

Theophrastus Paracelsus l. 7. paragraph. cap. 1.
fol. 466. & qui hunc sequuntur alii, malum hoc
Guttam indigitant, credentes, sanguinis gut-
tam in Apoplexia è capite delabi in cor, idq; suffo-
care. Quam anilem & ridiculam opinionem à
circumforaneis & agyrtis (quos Paracelsus tamen
magnificat, & sæpe omnibus aliis Medicinæ Do-
ctoribus præfert, iudicio perquam corrupto existi-
mans, Medicum verum quandoq; vetulas, sagas,
zingaros, rusticos, circumforaneos adire oportere,
& ab iis sanandi artem discere debere, cum plus
sciant, quàm omnes Academiae Professores) hau-
serunt, qui in foro de hujus morbi causâ differen-
tes sæpe ignaræ plebi novitatis avidæ & decipi cu-
pienti persuadent, tres in capite sanguinis guttas
dependere, quarum si dextra vel sinistra decidat,
dextri vel sinistri lateris paralytin fieri, si verò me-
dia ad cor, prolabatur, Apoplexiam oriri, homi-
nemq; necessariò jugulari. Unde etiam affectum
hunc *den Trossen* vocant. Et quando aliquem
execrari dirisq; agere, aut alio modo inimicis im-

precari

precari volunt, dicunt: daß dich der Tropsß erschlage: quod idem est ac si dicas: Utinam te subito Apoplexia invaderet, & è medio tolleret.

CAPUT II.

De

Definitione Apoplexia.

EXplicatis variis Apoplexiæ nominibus, progredimur ad ejus definitionem. Ubi notandum pro duplici consideratione affectum hunc dupliciter, vel *ut morbum* vel *ut symptoma*, definiri ac describi posse. Nec magni momenti illa Medicorum controversia videtur, quâ disputant, an Apoplexia symptoma vel morbus sit. Utraque notio tam symptomatis quàm morbi ei competit, pro diverso respectu, quo sæpe consideratur. Nam si ad nudam vasorum occlusionem, & inde cerebri dependentem subsidentiam respiciamus, revera morbus est *conformationis*, & quidem vasorum & ductuum cerebri; si autem ad actiones læsas, nempe sensuum motusq; abolitionem solummodo attendamus, in symptomatum classẽ non inconveniẽter referri potest.

Apoplexia dupliciter considerari potest.

Apoplexia est Symptoma est Morbus.

Ut

Ut morbus
quomodo
describi
possit.

Definitio-
nis expli-
catio,

Occlusio
quid no-
ret?

Subiectū
Apoplexia

Quid per
cerebrum
hic intelli-
gendum
sit.

Ut morbus Apoplexia describi potest, quòd sit *occlusio vasorum & sinuum cerebri, spiritibus vitalibus ad organum functionum animalium transitum denegans & impediens, facta à re quadam, sinus & ductus illos vasorum obstruente, comprimente, aut quocumq; modo occludente & obturante.*

Genus, quod in accidentali definitione formæ locum obtinet; *occlusio* est, per quam hîc non solum obstructionem, verum etiam compressionem, vel quamcumq; obturationem intelligimus. Cum autem non omnis occlusio & quævis vasorum seu meatum obturatio Apoplexia sit, motumq; & sensum in partibus aboleat, Entisq; Ens sit Accidens, hoc est, non per se subsistat, sed alteri inhæreat, additum quoque in definitione fuit *subiectum*, quod in accidentalibus definitionibus differentia locum obtinet, nimirum *Cerebrum*, ejusq; meatus & sinus, quæ omnia hanc occlusionem ab aliis obstructionibus, quæ in corpore nostro fiunt, distinguunt ac separant. Per cerebrum autem, ut & hoc moneamus, non intelligimus hîc solam ejus substantiam medullosam, sed omne id, quod in *cavitate cranei continetur, adeoq; & ipsas meninges*, quæ cerebrū incingunt ac ambiunt, in quorum vasorum occlusionem potissima Apoplexiæ causa

consistit. Et cum omne accidens suo subiecto propter aliquam causam, à qua pendet, inhæreat, quæ omni accidentali definitioni, ne imperfecta sit, addi debet, diximus obstructionem eam fieri à re quadam cerebri & crassæ meningis vasa occludente. Quicquid enim cerebri vasa & sinus crassæ meningis occludere, comprimere, vel quocumq; modo obturare, spiritibusq; vitalibus hac ratione ad cerebrum commeatum subito & confestim impedire potest, id omne Apoplexiâ excitare aptum natum est.

Ut *Symptoma* describitur Apoplexia, quod sit *subita & repentina omnium actionum & operationum cerebri, motus videlicet, sensus aliarumq; functionum animalium tam principalium quàm minus principalium abolitio, orta à vasorum spiritum vitalem ad cerebrum vehementium obturatione & occlusionem.*

Quæ definitio cum essentiam ac naturam Apoplexiæ nobis luculenter ac manifestò ante oculos ponat, priori non immeritò præferri potest.

CAPUT III.

De Differentiis Apoplexiæ.

Differentias Apoplexiæ quod attinet, primò alia Fortis est, alia Mitior.

Accidentali definitioni & causa addenda.

Ut Symptoma quomodo describitur.

*Apoplexia
fortis.*

Fortis est, cuius symptomata vehementissima sunt, in quâ non solum homines motu & sensibus prorsus orbantur, verum etiam organa vitalia ita afficiuntur, ut respiratio vel difficilima vel adeo imminuta sit, ut ad sensum parum appareat, cum pulsu valde obscuro. Et cum æquali tenore & citra remissionem ullam hæc Apoplexiæ species affligat, ut plurimum lethalis est, quicquid eâ corripuntur, nunquam, aut sanè rarissimè evadunt.

Mitior.

Mitior ea est, in quâ quidem sensus & motus purè animalis planè etiam abolentur, (nam hoc ad essentiam Apoplexiæ pertinet) sed cum respiratione minùs difficili, pulsuq; non ita obscuro. Unde etiam ægri aliquando non multò post morbi invasionem ad se redeunt, seseq; recolligunt, imò quidam, (facilius enim hæc, quam prior curatur) quamvis ut plurimùm paralytici, ἀπρωτοι, &c: remaneant, quoq; servantur. Non rarò etiam hæc Apoplexiæ species suos quasi paroxysmos habet, & nonnunquam remittit ita, ut ægotantes rursus sæpè videant & astantes intelligant, sicq; quodammodo, (quamvis paralytici & muti adhuc sint,) à morbo respirent, post intervallum autem aliquòd iterum revertitur malum, eosque de novo infestat. Quod cum nonnulli ignorarent, nescio cum

quibus

quibus morbis aliquando Attonitum confuderint.

Deinde alia quoque Apoplexia *Vera* est, alia *Notha* seu Spuria. *Veram* nomino eam, quæ ab obstructione vasorum & sinuum cerebri originem sumit, pleniusq; à nobis in sequentibus explicabitur.

Notham illam constituo, in quâ motus & sensus quidem omnes repente abolentur, verum non tam ob sinuum obturationem, quam toni cerebri totalem & omnimodam destructionem, quemadmodum infra cap. 21. pluribus expositum fuit.

Reducunt & ad Apoplexiæ species nonnulli illum morbum, qui jam multis in locis, innotescere incipit, in quo homines interdum, ut in Apoplexia ferè, (rarissimè enim, præsertim in initio invasionis, aliquid loquuntur) obmutescunt, mutique aliquandiu permanent cum sensuum interiorum insigni læsione, & quasi turbatione seu consternatione, non autè totali eorundem, quemadmodum nec motus, omnimodâ abolitione: hinc ægri, qui ejusmodi affectu corripuntur, non omnes in terram ex improvise concidunt, sed aliqui persentientes malum suâ sponte se ad decubitum componunt, manusq; etiam durante paroxysmo movere

Apoplexia Vera.

Notha.

Morbus novus inter Apoplexiam & Epilepsiam melius

possunt, imò quidam & corpus nunc in hoc, nunc in alterum latus volutant; vomunt quoque ut plurimum; & ex illo magnum emolumentum persentiunt. Cumq; malum in infimo ventre sedem habere videatur, proximè quidam *Apoplexiam per consensum* appellabat. Verùm me iudice minùs convenienter: nam quanquam & in hoc affectu sensus interni afficiantur, imò & ferè aboleantur, non tamen omnis sensuum abolitio Apoplexia est, sed ea, quæ ob spirituum vitalium interceptionem ab obturatione vasorum cerebri factam accidit, & hîc minimè adest, saltem ita nominari potest: alioquin etiam *Syncope*, *Epilepsia* aliq; similes morbi, in quibus ægrotantes nihil audiunt, vident aut intelligunt, Apoplexiæ species vocandi essent, quod tamen nemo Medicorum facit. Et nisi hic affectus ad *Aphoniam* Hippocratis, quando 5. *Aphorism. sect. 5.* ita scribit: *Si quis Ebrius derepentè obmutescat, nisi intra viginti quatuor horas redeat, aut febre corripiatur, moritur* &c. reducendus sit, eum planè novum, & quasi inter Apoplexiam & Epilepsiam morbum medium constituendum puto, ortum à vaporibus ex hypochondriis ascendentibus: Hi enim, si ex materiâ peculiari modo corruptâ, qualis interdum in hypochondriis continetur, eleventur,

& ipsi,

An rectè
Apoplexia
per consensum
dicatur.

& ipsi, naturam ortus redolentes, sæpè specificæ cu-
jusdam vitiositatis aut malignitatis participes fi-
unt, Corq; & cerebrum mirè afficiunt; potissimum
autem Spiritus, eos vel turbando, obfuscando vel
eorum motum nonnihil quasi sistendo, aut, si ita lo-
qui placet, figendo, aut aliter ipsos afficiendo, insi-
gniter lædunt, corpusq; ad actiones suas imprimis
animales minùs habile reddunt; Atque cùm in hoc
affectu spirituum vitalium in cerebrum influxus
non impediatur, sed spiritus in capite existentes
potissimùm lædantur, sicq; cerebrum longè ali-
ter ac in Apoplexiâ vel Epilepsiâ afficiatur, ægri sen-
sibus omnibus non prorsus orbantur, sed saltem
consternantur: neq; etiam, ut in Epilepsiâ convul-
luntur, sed per intervalla mêmbræ, nec quidem
adeò inordinate aut motu convulsivo, movent,
neque etiam à vomitu ita ut Apoplectici, læduntur;
sed potius evacuatâ materiâ illa, è qua vapores ex-
halabant, alleviantur, meliusq; habent, ac ut plu-
rimùm nullo alio graviore, ut in Apoplexia acci-
dit, morbo aut symptomate relicto, liberantur;
quanquam aliqui, si nempe malum forte sit, cere-
brumque gravius affigat, vel humores in capite
commovendo veram Apoplexiâ excitet, aut in
alium morbum periculosum, ut facile fieri potest,

degeneret; etiam ex eo mori possint; imò & moriantur. Unde si quis huius affectus nomen à me exigat, eum vel *Consternationem sensuum à spirituum turbatione, obfuscatione, vel quasi retentione* seu prehensione, vel *Aphoniam cum spirituum turbatione*; aut *Morbum novum Apoplexia congenerem* appellandum censeo.

CAPUT IV.

De

Signis Apoplexiæ Diagnosticis.

QUò autem rectius ab omnibus verus affectus Apoplecticus cognosci, & ab aliis morbis discerni possit, e jus *Signa Diagnostica*. mox hic initio, (quod illos, qui se strictè ad aliorum libros alligant, & inter Methodum particularem, & Ordinem Libri Universalem distinguere non valent, haut commovere debet) exponemus, quæ desumuntur potissimum ex operationibus, quæ in hoc morbo læduntur. Læduntur autem actiones *animales* à Medicis dictæ, fere omnes: siquidem præter motum (excipe respirationem, quæ aliquandiu adhuc durat, magis ut motus naturalis quam animalis) & sensum etiam ratiocinatio, imaginatio, &c. tolluntur & abolentur. Hinc ægri subi-

tò & quasi ex improviso in terram instar pecudis
 mactatæ, initio aliquando cum clamore, quasi au-
 xilium petentes, prolabuntur, eorumq; membra om-
 nia resoluta languent, laxa q; sunt, nec ut in synco-
 pe accidit, contrahuntur; non loquuntur, nulliusq;
 rei intelligentiam habent, nec vident; etsi ex illis
 quidam palpebras suspensas habeant, & oculis fi-
 xis aliquem intueri videantur; clamores audiunt
 nullos, neq; puncti aut usui sensus aliquod signum
 dant. In summa trunci, arboris aut stipitis cujus-
 dam instar, immobiles jacent, & à mortuis vix di-
 stinguì possent, nisi color faciei vel prorsus vel non
 adeo mutatus remaneret, pulsusq; adhuc percipe-
 retur, atque ægri, licet difficulter & cum stertore id
 fiat, ore hiante respirarent. Quamvis in fortissi-
 mâ Apoplexiâ aliquando respiratio etiam ad sen-
 sum ablata sit, pulsusq; perquam obscurus existat,
 ut à peritissimis etiam Medicis vix quidem obser-
 vari possit.

*Signa
 Diagno-
 stica.*

C A P I T U L U M V.

*Quomodo Apoplexia ab aliis morbis consimili-
 bus distinguì debeat.*

VERUM cum Apoplectici multa symptomata
 cum Letargicis, Praefocatis, Epilepticis, Ecstati-

cis, Ecstaticis, Catalepticis, caro aut catarrho suffocati vol laborantibus, communia habeant, non inutile erit hîc afferre nonnulla signa, quibus hi affectus ab Apoplexiâ distingui possint: cùm Medicos, antequam ægro auxiliares manus adhibeant, & de curatione consultationem instituunt, de morbo, ejusq; specie certos esse oporteat, ne aliquando maximo cum ægotantium periculo & famæ suæ jacturâ unum affectum pro altero habeant, & ad eum, qui præsens tamen non est, curationem dirigant.

A Lethargo quomodo Apoplexia distingui possit.

Quæ sit differentia inter Apoplecticos & Lethargicos facilè patet ex his, quòd *Lethargici* tantum somnolenti sint, & ex somno aliquandò excitari possint, atque expergefacti interdum ad interrogata respondeant: *Apoplectici* autem, ceu mortui insensiles jaceant, punctiones & unctiones non persentiant, nec ad ullum clamorem excitentur, multò minùs interrogantibus quicquam respondeant.

Præterea *Lethargici* febre laborant: *Apoplectici* autem, quâ tales, ab omni febre sunt immu-

nes

Lethargici sunt tantum somnolenti.

Apoplectici insensiles jacent.

Lethargici februnt, Apoplectici non

nes: vel licet quandoq; contingat febrile aut febre corripi etiam Apoplecticos, tunc diversis morbis corpus vexatur: hicq; ad illius essentiam constituendam non magis pertinet, quam vulnus in pede inflictum ad efficiendam pleuritidem; sed ad summum causæ excitantis & procatarticæ rationem obtinet.

Differentia Apoplexiæ & Caræ.

A *Caro* seu soporoso affectu, qui & veteribus *Coma subeth* & *Lethargus* absq; febre dictus fuit, Apoplexia discernitur iisdem ferè signis, quibus à præcedente distinguebatur. Namq; duo hi affectus in eo saltem differunt, quòd *Lethargus* febrem adjunctam habeat: *Carus* autem non. Idcirco veluti *Lethargus*; ita &

1. *Carus* sensim & paulatim ægros invadit: quod Apoplexia non facit, quæ subitò & confestim homines sanos etiam inter media nonnunquam pocula, corripit & infestat.

2. In sopore motus & sensus prorsus non sunt aboliti, sed ægri, si pungantur, se movent, interdum etiam excitantur: at Apoplectici, quamdiu durat malum, nunquam excitari possunt, membraq; ipsis omnia sunt resoluta.

Carus febris expers.

Ægros paulatim invadit.

Motus & sensus non prorsus abolet.

3. Soporosi seu carotici respirationem adhuc habent liberam, nisi quòd in aliquibus oscitatione & stertore depravata sit. At Apoplectici difficulter & summo cum impedimento spiritum ducunt.

Quibus signis Apoplexia à Catalepsi discernenda sit.

Etsi *Catalepsis*, quam alii congelationem, *Catochen* & *Prehensionem* nominant, magnam cum Apoplexiâ quoq; affinitatem habeat, ab eâ tamen facile discernitur in eo, quòd *Congelati* in eodem statu, in quo prehensi fuerunt, sedentes vel incedentes rigidi permaneant, formamq; eam, quam habuerunt tum, quando corripiebantur, instar statuæ alicujus retineant; *Apoplectici* autem omnes in terram decidunt, membraq; non rigida, sed resoluta, mollia & flexibilia obtineant, quæ si erigantur, suo pte pondere facilè iterum decidunt.

Ab uteri suffocatione quibus modis Apoplexia differat.

Ab uteri suffocatione sideratio distingui potest, primò quòd in illa sensus nonnunquam manent. Nam aliquando Præfocata, ut fol. 407. Fo-

restus

In Præfocatis sensus nonnunquam manent.

rectus habet, audiunt, & notante Mercuriali, etiam eorum, quæ ab astantibus circa se acta gestave sunt, recordantur: in hac autem omnes aboleantur.

Deinde Præfocatarum facies cadaverosa est: Apoplecticorum autem similis sanorum faciei. Tertio. In Præfocatis respiratio sæpissimè ad sensum libera adhuc est: in Apoplecticis autem valdè impedita occurrit. Quarto Pulsus in illis obscurus & languidus; in his autem, (nisi fortissima Apoplexia fuerit,) plenus est, & sæpius validus: siquidem cor in Apoplexiâ non ita, ut in uteri suffocatione affectum, omni vi instanti suffocationis periculo repugnat.

Tandem & in modo invasionis aliquod inter hosce affectus discrimen sese offert. Nam Præfocatae in invasione femora hinc inde torquent, & de dolore hypogastrii, uteri, & vicinarum partium conqueruntur: at Apoplectici prorsus immobiles manent, neque manus neque pedes movent, neque etiam de ullo dolore conqueri solent.

Ab Epilepsia quomodo Apoplexia discerni queat.

Inter *Epilepsiam* & *Apoplexiam* discrimen occurrit notabile. Etenim Apoplectici stupitum

Facies est cadaverosa.

Respiratio ad sensum libera.

Pulsus obscurus & languidus.

Quibus cum doloribus uteri suffocatio invadat.

*Epilepti-
corum
corpus u-
niversum
agitatur.*

instar attoniti jacent, nullamq; partē corporis movent: at Epileptici corp⁹ universum agitat, & membra inordinatē motuquē convulsivo concutiunt.

Præterea Epilepsia per intervalla redit, & unico die hominem decies vel vicies infestare potest, quod Apoplexia non facit, quæ non ita, ut morbus caducus suos habet paroxismos, licet & ipsa interjecto aliquo temporis spatio, sed longiore, nonnunquam redeat. Addunt nonnulli plures quoq; horum affectuum differentias, quæ tamen non ad eò magni momenti esse videntur. Nam cadere cum clamore æquè nonnullis Apoplecticis quàm Epilepticis usu venit. Et demum transire Apoplexiam in Paralyfin; Epilepsiam autem nunquam; signum præbet Medico ad hosce morbos discriminandos min⁹ utile, cum saltem ostendat hoc vel illud malum adfuisse, non verò quâ ratione præsens ab alio discerni debeat, demonstrat. Ne quid de eo dicam, quod etiam Epilepsiam in Paralyfin transiisse, aliquoties deprehenderim: vivitq; hic VVitebergæ adhuc lani cuiusdam filiulus, quem ante annum in sinistro latere ex Epilepsia gravi Paralyticū factū curavi, & Deo medicamentis benedicente, perfectè etiam restitui.

Et Epilepsia aliquando in Paralyfin transit.

Discri-

*Discrimen Apoplexiæ &**Συνοπής.*

In multis *Syncope*, cum Apoplexiâ convenit. Quare ut & hi affectus discerni possint, antè omnia inspicienda est facies ægri, quæ in *Syncope* ob spirituum vitalium defectum cadaverosa apparet; In Apoplecticis autem non adeò immutatur; imò nonnunquam sani hominis faciei similis existit. Apoplectici *respirant* & stertunt: *Syncope* verò correpti spiritum ad sensum non ducunt. *Pulsus* in Apoplecticis plerumque validus adhuc est, qui in *syncope* affectis non percipitur. Membra Apoplecticorum laxa sunt & mollia: osq; habent apertum & hians: at qui *Syncope* corripuntur, his membra contrahuntur, dentesq; ipsis tam arctè clauduntur, ut difficulter, & non nisi summâ violentiâ aperiri possint. Alii observarunt, casum in terram velociorem in *syncope* esse, tardioverò in Apoplexiâ.

*Differentia Apoplexiæ & Catarrhi**suffocativi.*

Catarrhus suffocativus & Apoplexiâ differunt ita, quòd in illo homo mente & sensibus inte-

*Differentia Syncope
& Apoplexiæ.*

gris suffocetur; in hac autem sensus omnes aboleantur. In catarrho suffocativo intercipitur subito respiratio humore copioso, per subethicas & jugulares arterias in cordis ventriculos affatim irruente; in Apoplexia autem ea aliquandiu manet, cum in hac, ut infra demonstrabitur, non tam cor, quam cerebrum afficiatur.

Ab Ecstasi quibus signis Apoplexia dignoscatur.

Datur insuper & alius affectus convenientiam quandam cum Apoplexia habens, qui *Ecstasis* vocatur, ad cuius etiam differentiam Medici nonnulla signa afferre solent. Sciendum autem hic Ecstasin duplicem esse. *Naturalem & Praternaturalem*. Naturalis Ecstasis somnus quasi profundus est, ex quo ægri nonnihil quasi delirantes difficulter excitari possunt, & quando excitantur, aut ut aliquando accidit, suâ sponte etiam evigilant, mira narrant, suaq; quæ habuerunt vana & ridicula somnia pro veris vendidant; hinc quilibet, observatis iis, quæ supra de Caro & Lethargo diximus, & hanc Ecstasin faciliè ab Apoplexia discernere valebit.

Ecstasis duplex: Naturalis & Praternaturalis.

In Præternaturali homines (imprimis Lappii, qui hâc in arte excellere dicuntur) precio ad id conducti, ut, quid absens amicus agat, exploranti denuncient, adhibitis quibusdam ceremoniis, & factâ perunctione certarum partium in terram concidunt, & concidentes quasi exaninantur, ut etiam anima ê corpore excelsisse videatur, qui tamen elapsis sex, duodecim, vel etiam (si Olao Magno fides habenda) viginti quatuor horis expergiscuntur, & ceumortui in vitam revocantur, ad quaesita & interrogata respondent, & quid per trecenta plurave milliaria absentes agant, ordine enarrant, imò sæpè absentis amici, de quo quaeritur, muccinium, cultrum, vel aliud quid ostendunt, certisq; indiciis additis, se cum ipso versatos fuisse, fidem faciunt.

Verùm cum hic affectus planè præternaturalis sit, & magis à vi diabolicâ atque foedere cum Satanâ icto, quàm causis naturalibus dependeat, neque etiam Medico unquam curandus offeratur, certa signa, quibus ab Apoplexiâ discerni queat, hûc afferenda non sunt. Imò differentia inter ejusmodi Ecstáticos & Apoplecticos satis etiam per se notæ sunt: Non enim homines in hac Ecstasi, ut in Apoplexiâ ex improvîso & insperatò in ter-

*Præterna-
ralis
Ecstasiâ
Medico
non cura-
tur.*

ram

ram prolabantur, sed volentes & sponte ad hanc affectionem sese componunt. Narrantq; insuper viri fide digni, qui in illis locis fuerunt, hujusmodi Ecstaticos rarò solos esse, sed ipsis ut plurimum astare alium, qui sedulò caveat & prohibeat, ne ita decumbentes, proprio nomine nominentur, aut à vivente quodam animali attingantur: id enim si accidat, eos graviter affici, quosdam etiam extemplò mori, nec unquam resurgere, & sic simulatæ mortis pœnas dignas luere dicunt. Hic adstans de ejusmodi hominis constitutione & affectione Medicum aliosq; faciliè certiore reddere possit, si opus esset.

A Fulmine consternati, quomodo à veris Apoplecticis discerni

possint.

Fulmen, si homines non prorsus extinguat, aut verè Apoplecticos efficiat, ita tamen nonnunquam consternat ipsos, ut instar Apoplecticorum vel potiùs demortuorum, prostrati jaceant. Quare ut & hos à Veris Apoplecticis discernere possit Medicus, aspiciat ante omnia ægri faciem, quæ ob cordis spirituumq; vitalium læsionem valdè

ut in

ut in syncope immutata & cadaverosa; respiratio quoque quasi nulla, pulsusq; vix præceptibilis, & intermittens. Postea attendat ad ipsius odorem: quæ enim à fulmine icta fuerunt corpora, odorem gravem & sulphureum spirant, adeò, ut notante Paræo lib. de renunciationibus fol. 844. & Guilhelmo Fabric. de combustion: in Thesauro Chirurgico fol. 1163. nullum animalearum cadavera degustare dignetur, sed iisdem omnia planè abstineant. Reliqua fulminis indicia facile vel ex antegressâ tempestate vel aliis etiam notis præsentibus desumi poterunt.

CAPUT VI.

An omnis Apoplexia Hominem subito corripiat.

SUprà in enumeratione signorum Apoplexiæ Diagnosticorum, diximus inter alia, Apoplecticos subito & ex improvise in terram prolabi, eorumque membra omnia resoluta esse. His contradicit Alexand: Massar: negans de essentia Apoplexiæ esse ut subito hominem corripiat, se enim observasse, inquit, sæpius torpidum quendam motum & sensum, item vertigines & alia

An Apoplexia homines subito corripiat.

ejusmodi præludia Apoplexiam præcessisse, malumq; sensim & paulatim homines invaluisse, ac propterea subitam invasionem signis Apoplexiæ demonstrativis annumerari minimè posse.

*Affectus
nes Apoplexiam
antecedentes,
non sunt ipsæ
Apoplexia.*

Verùm distinguendum hîc inter *veram Apoplexiam* & *affectiones eam antecedentes*. Concedimus facîle nonnunquam gravedinem, vertiginem, stuporem, vel alios affectus & symptomata Apoplexiam præcedere, quæ tamen ejus essentiam non absolvunt, sed solum futuræ aut imminētis indicia sunt, neq; etiam semper certa. Nam multi vertigine laborant, & in capite gravedinem quandam diu perferunt, qui tamen nunquam verâ Apoplexiâ corripuntur. Et concessio, hæc symptomata semper præcedere Apoplexiam; iis tamen apparentibus non protinus dicere possumus, hominem Apoplexiâ laborare, sed saltem posse; vel ad hoc malum valdè proclivem esse; siquidem præsentibus etiam hîscè indiciis, Apoplexia adhuc in fieri est; nondum autem actu plenè producta à suâ causâ, ut ipsi nomen veræ Apoplexiæ commodè tribui queat: denominantur enim res ab actu, non à potentia. Et ut rectè etiam Doctissimus *Suarez* in disputationibus Metaphysicis passim, præcipuè verò disputat: 3. de Ente finito.

Se&t: 2. fol. 148. demonstravit, *Ens in potentia*, quam Scotus *objectivam* appellabat, est quasi non Ens; cum nondum propriam existentiam seu essentiam actualem (nam hæc duo non realiter differunt. Quicquid etiam alii, subsistentiam, quæ Scholasticis modus *Perse&tatis*, & in creaturis rationalibus *Persona* dici solet, nec accidentibus, quæ per modum inhærendi determinantur, tribui potest, cum ipsâ existentia confundentes, obijciant. Si enim essentia& modus existentia& esset, ut volunt, & omnis subsistentia determinaret substantiam, ut determinat, ne ea in *statu potentialitatis* sit, ut Scholasticorum iterum verbo utar; daretur modi modus, nempe existentia& substantia, vel duo modi unam determinarent essentiam, quod minimè concedendum) habeat, sed saltem possibilem, hoc est, nudam non repugnantiam ponat, ut possit fieri aliquandò Ens, atq; hoc modo proprii esse negationem includat, quòd nempe nondum actu prodierit à sua causa. Sic cum Apoplexia nondum producta sit, nec proprium esse habeat quando vertigines & alia ejusmodi symptomata in corpore apparent; sed solummodò produci possit, adeòq; in fieri & potentia& existat, vera morbi notio ipsi nondum tribui poterit, sed eam tum demum

Ens in potentia est non Ens.

Essentia actualis & Existentia non differunt.

Subsistentia non est existentia proprii.

*Qualem
essentiam
accidentia
habeant.*

accipiet, quando jam facta est, hoc est propriam
essentiam (qualis quidem accidentibus competit,
nam cum hæc materiam non componentem, sed
sustentantem saltem habeant, ipsis physicè Essen-
tia tribui nequit: etsi metaphysicè loquendo qua-
tenus Ens cum essentia recurrit, sua quoq; Entitas,
& sic etiam essentia nec accidentibus denegari que-
at) & formalem suam rationem obtinet, omnesq;
cerebri actiones actu prorsus abolet, ægrosq; sen-
sibus & motu penitus privat. Quod cum in veris A-
poplecticis subito & repente fiat, rectè Apoplexiam
illicò & confestim homines invadere & infestare
supra affirmatum fuit: Præcedentia autem sym-
tomata, ut vertigo, capitis gravedo, vel alii morbi
magnam cum Apoplexia cognationem habentes
ejus præludia saltem sunt, prout etiam ab ipso *Mas-*
saria vocantur, non autem affectus Apoplecticus
ipse. Et quemadmodum non omnis intemperies
morbus rectè dicitur, sed ea, quæ jam actionem
lædit, nec omnis alteratio Philosophis vera corru-
ptio est, licet eam præcedat, sed ea, quæ jam in ter-
mino est, & subito rem destruit: ita nec hæc sympto-
mata propriè Apoplexia sed saltè ejus pro-
dromi vocari & indigitari
possunt.

*Præludia
Apoplecti-
ca non sūt
ipsa Apo-
plexia.*

CAPUT VII.

An omnes Apoplectici sensus prorsus desituantur.

Quari hinc non immeritò potest, *an in omni Apoplexia actiones animales prorsus aboleantur, an verò ejusmodi malo correpti aliquem adhuc sensum retineant.* Sunt qui posterius affirmant inde commoti, quòd omnè animal quamdiu vivit, animalis naturæ quoq; ut loquuntur, particeps sit, & consequenter sentire debeat: destructo enim sensu totam animalitatem destrui dicunt, idq; si in Apoplexiâ accideret, nullum apoplecticum revocari & pristinæ sanitati iterum restitui posse censent. Hæc q; objectio movit *Massariam*, quòd statuit, in Apoplecticis semper remanere sensus, nobis autem eos solum abolitos videri.

At quis nescius, hos experientia manifestò contradicere; Etenim testantur illi, qui aliquando hoc morbo laborarunt, & postmodum iterum convalescerunt, se in ipso paroxysmo nullius rei sensum vel intelligentiam habuisse, neq; vel puncturas vel ulationes percepisse. Et qui possent? Ad omnem sensationem veram & perfectam requiruntur duò:

An sensus in Apoplexia remaneat.

Apoplectici sensu & motu desituuntur.

requisita
sensus.

Sensorii ab objecto sensibili alteratio, & alterationis perceptio, dignotio & dyjudicatio. In Apoplecticis fit quidem alteratio sensorii, sed non ejus perceptio, nec etiam dignotio; quia ad illam requiritur spirituum animalium è cerebro transmissio; ad hanc autem ipsius cerebri operatio. Cum autem in Apoplexiâ nulli spiritus è capite partibus communicentur, cerebriq; actiones omnes aboleantur; quis Apoplecticos, quamdiu malum viget, reverà sentire citra absurditatem affirmaret?

Cur ali-
quando
ægri ad se
redeant.

Non quidem me fugit, nonnullos Apoplecticos paulò post morbi invasionem iterum vidisse, & adstantium etiam verba intellexisse. At hoc nostram assertionem minime infringit: largimur enim ultrò, idq; capite 3. etiam affirmavimus, naturâ imprimis adhuc validam adversus morbum summis viribus pugnare, & quandoq; in mitiore Apoplexiâ etiam palmam obtinere, spiritibusq;, quocunque etiam modo valet, iterum ad cerebrum januam referare, ita ut ægri se parùm recolligant, videant, & aliorum sermones percipiant. Verùm hoc quando accidit, ipsos, licet adhuc muti & paralytici sint, non amplius verâ Apoplexia detineri, sed malum jam nonnihil remisisse, imò cessasse, dicimus, non obstante hoc, quòd gravia symptomata; adhuc præ-

sto sint

sto sint, & sæpe morbus, causâ ipsius iterum auctâ vel novâ commotâ non multò post rediens ægrum etiam jugulet : Nam tum, quando vident & intelligunt ægrotantes, vera Apoplexia non amplius adest, sed ut modo dictum fuit, morbus vel cessavit vel in alium transit.

Allatum verò argumentum quod attinet, illud tantæ efficaciz non est, ut id evincat ac demonstret, cujus gratiâ propositum & adductum fuit. Distinguiamus enim inter *actum primum* & *secundum*. Ubi sensus non datur quoad actum primum & secundum, ibi tota animalitas destructa est, nec homo amplius animal vocari potest : In Apoplecticis autem, quamdiu hi vivunt, sensus quoad actum primum manent, & ipsa anima, a qua vis sentiendi emanat, adhuc in corpore præsens est, saltemq; ob vitium aliquod organorum, vel defectum spirituum vitalium, quibus ubiq; opus habet, suas functiones animales, seu actum secundum exercere nequit; qui tamen actus secundus universam animalitatem tollere neutiquam valet, sed eam, vel potius actum primum, quoad has operationes solummodò quiescere, nec ob malam instrumentorum dispositionem vel spirituum defectum operari posse innuit : alias pari ratione e-

*Responsio
ad object.*

*In Apo-
plecticis
est actus
primus
sensi: non
autem se-
cundus.*

brios

brios dormientes aut profundo somno oppressos animalia, partesq; paralyticas, quæ nec sentiunt quicquam, neq; etiam motu voluntario, seu potius spontaneo, moveri possunt, animales esse negarem, quod citra absurditatem vix affirmabitur, neque etiam ab ullo Medico hactenus assertum fuit.

CAPITULUM VIII.

Cur aliis Motibus abolitis in Apoplecticis respiratio maneat.

DE Respiratione, cur hæc in Apoplecticis, reliquis sensibus omnibus ablatis, remaneat, Galenus differens statuit, id fieri propter summam ejus necessitatem, vim nervorum ad agendum excitantem. At quomodo illa excitatio fiat, non explicat, credendum sanè facultatem frustra excitari, si ob organa indisposita agere minimè valeat.

Rectius sentit *Platerus*, & alii statuentes in Apoplecticis remanere, motum organorum vitalium naturalem, abolito voluntario. Nam, (prout in tract: meo de venis, etiam demonstravi,) motus respirationis mixtus motus est, partim naturalis

partim spontaneus. *Naturalis* est, quatenus cor pulmonesq; , necessitate urgente, insitâ vi elevantur ad trahendum vel expellendum quippiam eorum, quæ secundum naturam continere, recipere aut expellere debent. *Spontaneus* autem dicitur, quatenus illi actioni succurrunt muscoli thoracis, elevantes medium ventrem, ut in eo cor pulmonesque liberiùs & faciliùs moveri possint. Atque hinc fit, quòd in Apoplecticis, spiritu in nervos non influente, pulmones & cor difficulter attollantur, tandemq; , nisi vis animalis pro thoracis motu organis vitalibus iterum succurrat, hæc defatigata prorsus quiescant, & ægri, sublatâ respiratione omni, sanguinisque arteriosi & spirituum præparatione cessante, tandem suffocentur & extinguantur: imò si Apoplexia fortis sit, ut nihil spirituum vitalium cerebro suppeditari, neque à cerebro cordi quicquam vicissim communicari queat, facultas autem vitalis debilis existat, ut cor diu; motui naturali suapte vi præesse & sufficere non valeat, etiam in momento Apoplecticos jugulari cernimus. An autem respiratio in vivente animali planè tolli aut ita impediri queat, ut ad sensum non appareat, adeoq; ad eius cognitionem certis signis opus sit, infrâ cap. 30. exposuimus.

Motus respirationis est partim Naturalis.

Partim Spontaneus.

CAPUT IX.

*An in Apoplexia cor, jecur vel pulmones
afficiantur.*

DE loco, qui in Apoplexiâ potissimùm afficitur, inter Medicos non convenit. Nonnulli volunt in ea, *Cor* primariò lædi, (forsan ita â vulgo persuasi, qui in Apoplexiâ guttam sanguinis è cerebro ad cor delabi, & homines confestim occidere credit). proq; suâ hâc sententia stabiliendâ *Aristotelem* citare non verentur, quasi hic ipsis planè assentiatur, summusq; ille vir tam imperitus fuisset, ut inter actiones cerebri vel cordis discernere non valuisset. Quando etiam locum *Aristotelis*, quem illi allegant, *Seç. 1. probl. 9. pagin. mibi 823.* penitiùs intropicio, verbaque eius singula diligentissimè perpendo, ne unicum quidem verbum invenio, quod hisce autoribus patrocinari possit. Recenset loco allegato Philosophus morbos, qui veris tempore, post constitutionem hyemalem, austrinam & pluviosam, corpora nostra exercere solent, & dicit, si pituita redundet, raucitates, destillationesq; in pulmones oriri, mulieres vexari difficultatibus intestinorum, cum frigidæ & humidæ sint; seniores stupore

*An cor in
Apoplexia
primariò
afficiatur.*

*Aristoteles
defen-
ditur.*

attoni-

attonitos reddi, ubi universus resolutus humor incubuit, & ex imbecillitate caloris natiui concrevit: corde autem affecto Apoplexiam excitari nunquam asserit. Fingunt proinde aliqui sibi hinc patronum, ubi nullum habent, & insuper summo viro manifestam faciunt iniuriam: nunquam enim loco citato Cordis mentionem facit, sed meminit saltem pulmonum, & materiã in eos irruente raucitates fieri statuit: Senes vero decrepitos, vel pulmonibus vel corde affectis, attonitos reddi; ne verbo quidem astruit, sed ob pituitæ resolutæ copiam malum istud excitari innuit, ut omnibus, singula Aristotelis verba rectè perpendentibus, clarè patet.

Paracelsus l. 2. Paragraph; cap: de Gutta §. 4 fol. 467. & qui hunc sequitur *Scheunemannus* in Reformatã sua Medicina, non solum Cor, sed & pulmones, imò & jecur in Apoplexia lædi statuunt, atque hinc varias siderationis species proponunt, quas certis signis ac notis facile distingui ac discerni posse dicunt.

Verùm neque Cor, neque Pulmones, multò minùs jecur in Apoplexia primariò affici facile inde ostenditur, quòd in ea spiritus vitales ex se nihil patiuntur, & hinc color corporis vividus in Apoplecti

*An cor
pulmones
aut jecur
lædantur.*

*Pulmo
officina
sanguinis
arteriosi.*

cisrardò immutetur, pulsusq; aliquandiu sat validus persistat; neq; etiam ulla vel sanguinis arteriosi (cujus officinam nos Pulmonem statuimus & in lib. de *Venis* illud multis rationibus luculenter demonstravimus) vel etiam venosi læsio aut defectus apprehendatur. Si & Paracelsistis Anatomia Localis, (ita enim per contentum artificiosam corporis dissectionem nominant, prout ex *Scheunemanno* & *Idea Medicina Petri Severini* videre licet) non ita sorderet, sed hi paulò diligentius corporis membra contemplerentur, eorumq; usus & actiones accuratius perpenderent, facile viderent, in Sideratis nec cor, pulmones aut jecur quicquam eorum pati, quæ sibi perperam imaginantur. Et si vel maxime paterentur, inde tamen functiones animales lædi, & omnia illa symptomata, quæ in Apoplecticis, occurrunt, induci posse, falsissimum est. Sicuti in sequentibus id fusiùs explicabitur.

CAPUT X.

Quodnam verum ac genuinum Morbi Apoplectici subjectum constituentium sit.

PER *Subjectum*, intelligimus hîc partem, cui morbus insidet, quæquæ in Apoplexia prima-

riò afficitur; in cujus noticiam nos consequentia symptomata, & potissimum læsæ functiones rectissimè deducunt. Etenim operationes de membrorum dispositione testari possunt, bonæq; bonam, & malæ malam eorum constitutionem indicare solent. Et cum in Apoplexia actiones animales in universum omnes tollantur, earumq; sedes & officina Cerebrum existat, id potissimum in morbo Attonito affici significatur.

Dubium saltem moveri potest, de Motus sensusq; animalis, (nam de naturali impræsentiarum nobis sermo non est,) in reliquis partibus abolitione. Etenim cum plurimæ earum & moveantur & sentiant, (non enim omnes partes corporis sentire, neq; ad earum constitutionem sensum simpliciter necessarium esse, nec definitionem animæ, quando Philosophus dicit: *Animam esse, id quo vivimus, movemur & sentimus*, in sensu *composito sed diviso* intelligendam esse multis in tractatu meo de *Pilis*, quem hîc Anno 1618. publicè legebam, demonstravi; in quo simul contra vulgatam & receptam Medicorum sententiam, pilos partes corporis propriè dictas esse, eosq; in utero ex semine formari, neque excrementis tertiarum concoctionis, ut hætenus creditum fuit, sed san-

Non omnes partes sentiunt.

guine bono & laudabili & quidem verâ nutritione ali, certis ac solidis fundamentis Philosophicis probavi & confirmavi, quod hîc propter eos, qui meas hæc de Pilis speculationes, unâ cum aliis pluribus, quemadmodum suo tempore clarum evadet pro suis vendidarunt, & suppresso meo nomine evulgarunt: monendum quasi obiter fuit) motusq; & sensus in iis etiam aboliti sint, jure quæri potest, an non & ipsi parti affectæ annumerari, morbiq; subjectum dici debeant, cum non minùs quàm cerebrum lædantur, suisq; operationibus priventur ac spolientur.

Ex hac difficultate, ut nos rectiùs expediâmus, notandum, partes quidem omnes, quæ moventur & sentiunt, principium vel potentiam quandam motus & sensûs insitam habere, (alioquin promiscuè omnes sentirent & moverentur, quod falsum,) verùm suas operationes exercere minimè valere, nisi ipsis cerebrum suppetias ferat, cunctisq; per nervos spiritus peculiari vi & potentia animali affectos transmittat: ita ut ad omnem sensum & motum partium, tria necessariò requirantur 1. Partis legitima dispositio, & naturalis ad sensum & motum aptitudo 2. Nervi rectè constituti, & 3. demum Cerebrum suos spiritus per

*Tria ad
sensum &
motum
necessaria*

nervos.

nervos transmittens. Unumquodque horum præter naturam sese habens, motum & sensum è membris auferre potest; quippè cum plura ad partis actionem, secundum naturam edendam, quam eandem præter naturam lædendam necessaria sint: v. gr. Si partes quædam scyrrho vel alio vitio, ut spiritus à cerebro promanantes recipere non valeant, laborent. eæ neq; movebuntur neq; sentient. hasq; ipsas suas operationes similiter amittent, si soli earum nervi læsi sint, quam vis constitutiones ipsarum naturales nihil patiantur. Utrisq; autem nervis nempè & partibus salvis & illæsis, si cerebrum nullos spiritus membris communicet, itidem omnia otiosa, quiescēt. sensuq; prorsus privabuntur. Idcirco cùm in Apoplexia vitium in partibus capiti subjectis nullum sit, nerviq; earum omnes & singuli simul & semel & unico quasi momento lædi nequeant, sequitur necessario, solum in ea cerebrum affectum esse, & hinc actiones animales in cunctis corporis membris aboleri. Id quod & aliæ ejus operationes, utpote ratiocinatio, imaginatio & memoria, læsæ, (quas tamen aliis partibus affectis lædi necesse non est,) abunde testantur. Quod si cui Cerebro alia etiam membra sensu motuq; orbata adjungere, & Cerebrum subjectum Apoplexiæ

*Cerebrum
Apople-
xiæ subje-
ctum est.*

*An totum
corpus in
Apople-
xia leda-
tur.*

Primum & principale; partes autem reliquas sentientes, vel etiam totum corpus subjectum *secundarium* vel *adaquatum* nominare placet, cum eo non adeo pugnavero, modo mecum prius in eo conveniat, an ad partis naturalem dispositionem etiam spiritus à cerebro vel corde transmissos referre; aut cum Capivaccio iis deficientibus actiones ob errorem externum lædi velit: Hisce enim rectè expositis, omnes difficultates, quæ de Apoplexiæ subjecto objici poterunt, levi negotio explicabo atq; explanabo.

CAPUT XI.

An Cerebrum in Apoplexia, vel Temperiei, vel Conformationis ratione afficiatur.

CUM itaque certum sit, in Apoplexia cerebrum primario affligi, videndum porro quomodo id, & quæ ejus pars potissimum afficiatur. Res sanè explicatu difficilima est, in qua viri docti quidem hæctenus non parùm laborarunt, sed, me judice, nondum veritatis scopum perfectè attigerunt; vel quod aliqui veterum placitis nimium addicti fuerint: aut nonnulli cum perfectam corporis Humani noticiam non habuerint,

sed

sed saltem superficiali partium cognitione contenti fuerint, adeòq; de cerebri vera constitutione, vasibus & ductibus ejus, nervorumq; origine & dispensatione nihil veri ac solidi in morborum explicatione determinare valuerint, plurimaq; proposuerint, quorum falsitas faciliè ex Anatomie ad oculum demonstrari potest: Ego quid de huius gravissimi affectus generatione & causa sentiam, ante plures annos in disputatione quadam publicâ, Anno 1619. *mensè Februar.* typis excusâ apertè docui, à qua mea opinione semel propositâ, nõndum recedo, nec recedam (tam inconstantis animi enim non sum, ut in dies, imò horas sententias mutem) donec quis ex veris & solidis principiis Philosophicis & Anatomicis mihi meliora & veriora ostēderit: hoc enim nisi fiat meam de Apoplexiâ sententiam cum jam nominatis principiis optimè cõsentire, & veritati quàm proximè accēdere mihi habeo persuasissimum: magisq; in mea opinione confirmor, quod videam nonnullos, mihi jam in multis assentiri & magis magisq; ad meam opinionem accedere, hodieq; longè aliter de nervorum opticorum exortu, quarti cerebri ventriculi usu, Apoplexiæ causis & generatione loqui &c. quam antea factum.

Verum hisce ita præmissis antequam

An partes
est in si-
miliares &
rganicas
dividan-
ur.

Similaris
pars qua

Organica
qua.

Materia-
les affe-
ctiones
etiam ad
organum
necessaria

ulterius progrediar, non possum non reprehendere eos, qui partes in *Similiares* & *Organicas* dividunt, morbosq; similiares organicas contradistinguunt, quasi instrumentalis compositio similari aut simplici opponeretur, & non quævis pars simplex etiam organica constitutionem haberet. Simplex sanè, vel similis pars dicitur ea, *quæ ex pluribus partibus specie differentibus non componitur, sed parilem ubiq; substantiam, idemq; temperamentum obtinet, ita, ut etiam in frustula minutissima divisa, quodlibet eorum formam & essentiam totius retineat.* Organica autem est, *quæ legitime formata est, quæq; decentem magnitudinem, cavitates & alias affectiones debitas habet, atq; ex conveniente materia non quidem prima ut perperam Fernelio & Argentario tribuitur, sed secunda, nã neq; eius qualitates ab instrumentali cõpositione planè excludendas censeo, si quidem serra lignea, etiamsi optimè formata ac figurata sit, justamq; etiam magnitudinem obtineat, non tamen scindet, & eum usum, cujus gratiã facta est, præstabit, quia ex inepta & inconveniente materia fabricata: & ossa molliora, qualia aliquandò deprehendit Fernelius, totum corpus sustinere non valuerunt, quamvis optimè figurata fuerint, decentemq; quantitatem &c. habuerint.* Sic

vis, optimè etiam disposita & formata, si ex lignis cariosis & putridis constet, non immeritò vitiosa judicatur.) *constituitur, aliq; in operando inseruit.* Hæ autem conditiones omnes, cum similiari quoq; parti competant, Similaris seu Simplex pars etiam Organica existit, maleq; morbi similes Organicis opponuntur: contra Logicam enim divisionis membra uni & eidem diviso tribui possunt; quemadmodum hunc errorem ante plures annos in prælectionibus meis detexi; miror autem, plurimos adhuc in eodem versari, partemq; simplicem & similem, quam dissimilari & compositæ opponere debebant, Organicæ contradistinguere.

Quare, ut rectè formetur status controversiæ, quæritur hîc, An in Apoplexia Cerebrū ut pars simplex seu similaris *temperata*, hoc est, certâ temperie constans, vel ut simplex seu similaris certo modo *conformata* (nam Cerebrum si modo eius membranas excipias revera simplex & similaris pars est, partemq; ubiq; substantiam habet, & quando Medici quærunt, ut quærere solent, an in Caro, læsâ memoriâ, Epilepsiâ &c. id ut simile vel organicum membrum lædatur, similem partem etiam organicam esse nobis ultrò largiuntur) hoc est, certam figuram, magnitudinem & compositionem

Pars similaris etiam organica est.

Cerebrum pars similis.

habens, potissimum afficiatur? Seu ut rem clarius exponam, dubitatur, *An in Apoplexia magis temperies cerebri, quam eius Compositio & Conformatio ledatur.* (Ubi hîc monere uon inutile erit, quod ita vulgariter cum Medicis loquentes quando partem simplicem simpliciter similem nominamus non raro ad nudam saltem temperiem attendamus, quando autem eandem organicam simpliciter indigitamus, conformationem ipsius potissimum considerare soleamus, licet temperies etiam suo modo organica dispositio sit, quatenus scilicet animæ instrumentaliter inservit) quæ in *figura & magnitudine* decente, *asperitate & leuitate, meatibus* certis &c. consistit. *Numerus* autem connexio, & quæ huius generis sunt alia, ad instrumentales partes simplices non pertinent, sed organicas compositas, ex pluribus aliis dissimilaribus constitutas, concernunt; prout, si Deus mihi vitam & firmiorem sanitatē concesserit, ex mea *Pathologiâ*, quam ante decennium conscripsi, suo tempore videbis.)

*Numerus
Connexio
ad organicas
simplices non
pertinent.*

Jacchinus, ut ad scopum iterum redeam & alii nonnulli volunt in Apoplexiâ cerebrum tantum ratione qualitatum primarum aliquid aduersi

pati, & in naturali temperie mutari, hacq; mutatâ actiones eius omnes tolli & aboleri.

Sed quæ, quæso, intemperies nuda cum huius morbi celeritate & magnitudine contenderet; Qualitates illæ (has & sequentes rationes etiam Anno 1619 adduxi) in membris auctæ vel imminutæ, actiones eorum vel augent vel imminuunt, aut depravant, rarissime autem vel nunquam, nisi ad summum & ultimum quasi gradum pervenerint, istas penitus tollunt; vel si omninò intemperies aliqua etiam functiones membri cuiusdam aboleret, id in momento non faceret, sed paulatim & sensim, prout ipsa alteratio, per quam intemperies introducitur seu motus successivè & non in instanti fit, Apoplexia autem cum illicò, & quasi in momento hominem invadat, eam à sola intemperie oriri non posse certissimum est.

Id quod etiam solutio huius morbi evincit. Nam sicuti Apoplexia citò fit, ita non rarò, idoneis & convenientibus remediis adhibitis confestim etiam solvitur. Testantur enim, præter experientiam quotidianam, & observationes Medicorum quam plurimæ, multos Apoplecticos solo sanguine per venæ sectionem subtracto, repentinè ac è vestigio sensum & motum recuperasse, & quasi

*Cerebrum
in Apo-
plexia
non ratio-
ne tempe-
riæ affici-
tur.*

*Motus fit
successi-
vè.*

ex insperato ad se rediisse. At nulla intemperies tam citò corrigitur & sanatur, sed quemadmodum successivè fit; ita etiam successivè desinit.

*Nulla in-
temperies
meatus,
occludit.*

Præterea, quæ intemperies sola & immaterialis p̄ se (:nam de hac impræsentiarum loquimur:) spiritibus per vasa transeuntibus viam interciperet & præcluderet? Nulla sanè. (nisi vitium quoddam compositionis ex accidenti quasi introduxerit:) Nam veluti p̄ se nihil facit temperies ad distributionem spirituum; ita nec sola intemperies, (quemadmodum in phreneticis manifestò apparet) ad interceptionem eorum vel quicquam efficere potest: sed pariter, uti per quosvis canales & tubos, sive hi frigidi, humidi, calidi aut sicci fuerint, aqua liberè & sine ullâ remorâ fluit refluitq̄; ita patentibus meatibus & vasîs cerebri, utcunq̄; ea in qualitatibus & temperie affecta sint, spiritibus nullus per illa transitus denegari poterit.

Et hoc ipsum est, quod Galenus passim affirmat. Quando enim ex invasionis modo morborum naturâ demonstrat, scribit inter alia, omnem actionem, quæ subitò tollatur, subitòque restituitur; non intemperiem sequi, sed dispositionem organicam; ubi & in specie nostræ Apoplexiæ mentionem facit, eamq; exempli loco adducit, dicens

expres-

expressè, subitanèam ejus invasionem, non intemperiem, sed obstructionem cerebri arguere.

Erit proinde Apoplexia *Morbus organicus*, & cerebrum in ea, non ut pars temperata per se similis (etsi sæpius quædam intemperies cerebri frigida vel alia præcedat, causamq; huius mali producat, atq; sic eius generationi ansam præbeat: hoc est, quoad temperamentum, sed ratione organicæ & instrumentalis compositionis afficietur. Atq; omnibus morborum instrumentalium speciebus pensitatis, ad nullam aliam convenientius reduci potest, quàm quæ in cavitatibus læsis cerebri conformationem corrumpit. Unde Occlusio meatuum cerebri, seu *Morbus cavitatum* vocari potest. Galenus lib. de differentiis symptomatum: & alibi eiusmodi morbos *Morbos in viâ* indigitare solet.

CAPUT XII.

*An obstructio ventriculorum cerebri
Apoplexiæ causa sit.*

Qui autem ductus & meatus in cerebro obstructi, horrèdi huius mali causa sint, & an potiùs in eo spiritibus animalibus è cerebro transitus in nervos, an verò vitalibus comæatus ad cerebrum præcludatur, jam explicandum est.

*Apoplexia
Morbus
organicus.*

*Et quidem
conformationis.*

*Qui ductus
Cerebri in
Apoplexiâ
obturentur.*

Hactè

Hactenus quidem ab omnibus ferè creditum fuit, Apoplexiam generari non posse, nisi animalibus spiritibus via ad partes corporis inferiores intercepta sit. At quomodo, & qua ratione ea intercepti possit, pauci exposuerunt.

Plurimi Medici omnem Apoplexiæ causam in anteriores cerebri ventriculos rejecerunt, iisq; obstructis, nec animales spiritus generari, nec etiam generatos per nervos in corporis partes influere posse, statuerunt.

*Apoplexie
caussa non
est anteriorum
cerebri
ventriculo-
rum ob-
structio.*

Sed à vero hi multum absunt. Nam præsupponunt, spiritus animales omnes in ventriculis hisce anterioribus generari, quod tamen falsum esse, cum Varolio alibi (nempe in tractatu meo de cerebro) demonstravi. *Deinde* nec illud concedendum, cerebri ventriculos anteriores semper in Apoplexiâ obstrui & oppleri. Aperuerunt enim Medici & Anatomici excellentissimi capita eorum, qui ob fortem Apoplexiam interierunt, & tamen eam, quam nonnulli fingunt, in ventriculis hisce obstructionem totalem nunquam observarunt. Imò testantur nonnulli sanctè, se in Apoplexiâ de mortuis cadaveribus ne crassos quidem humores in cerebri cavitatibus reperisse, vel ullum aliud omnimodæ obstructionis vestigium in iis depre-

hendisse.

Ita enim Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis
 eis pag. 234 scribit: Cum, inquit, aliquando vidis-
 sem virum viribus integrum, sinistri oculi ictu ve-
 hementiore, repente attonitum corruisse, moxq;
 sensu ac motu privari, cum spiritu difficili ac ster-
 tore, & cum aliis fortis Apoplexiæ indiciis, eumq;
 nec venæ sectione nec aliâ potuissim ratione serva-
 re, quin horis duodecim interiret, mortis causam
 investigatione dignam putavi. Discisso apertoq;
 capite, neq; oſsis, neq; meningum, nec substantiæ
 cerebri quicquam confractum divulsumq;, sed
 duntaxat interioris oculi venas contusionis vi di-
 ruptas animadvertimus, è quibus sanguis duorum
 cochlearium mensurâ in cerebri basin procubue-
 rat, qui concretus arterias eas obstringebat, quæ
 retiformem contextum efficiunt, & quæ illinc in
 cerebri ventriculos propagatæ choroidem alterum
 constituunt: Cerebri autem ventriculi prorsus il-
 læsi inanesq; ternebantur. Hinc edoctus, alte-
 rum, qui citra causam externam Apoplexiâ ex-
 tinctus esset, disseccare visum est, in quo humor
 crassus & viscosus similiter ad contextum retiformem
 inventus est, cerebri ventriculis neq; opple-
 tis nec obstructis.

Nec solum *Fernelius*, sed & alii Medici post

ipsum plurimi observant, ventriculos cerebri anteriores in Apoplexiâ demortuis minimè obstrui, quos hîc allegare nihil attinet. Tantùm adducam ea, quæ *Constantius Varolius* in epistolâ ad *Hieronimum Mercurialem* pag:166. hac de re habet, & *Baubinus* in *theat: Anatomic:l.3. cap.28. pag. 363. ex eodem repetit*, ubi inquit, non reperiri in Apoplexiâ demortuorum ventriculis cerebri maiorem excrementorum copiam, quàm communiter in aliis omnibus reperiri solet.

Et quâ ratione, quæso, hi ventriculi cerebri obstrui possent? Sanè Medici nobis vix quartam eorum partem hæcenus ostenderunt. Nec ullus, qui non inverso modo cerebrum secuit, credit aut credere potest, quantam hi sinus amplitudinem habeant. Estq; verisimile; in viventibus animalibus, ubi à spiritibus adhuc extenditur & illustratur cerebrum, eam longè maiorem esse, quàm in demortuis apparet, ita ut non videam, qua ratione, salvâ veritate, hos ventriculos in Apoplecticis obstrui & oppleri, asseri possit.

Si & oppletio aut obstructio horum ventriculorum Apoplexiæ causâ; qui fit, quòd hydrocephalici non fiunt Apoplectici, in quibus tamen ventriculi cerebri humoribus vitiosis prorsus op-

pleti

Magni
sunt cere-
bri ventri-
culi ante-
riores.

Hydro-
ceph: labo-
rant non
sunt A-
opl.

pleti sunt? sicut ostendit insignis Chirurgus *Guilb: Fabric: Centur: 306. f. 17. pag. 85. & Doctiss: Vesalius refert*, se Augustæ Vindelicorum in puellæ biennis hydrocephalo laborantis post mortem dissecto capite, (quod ei in mensibus plùs minùs septem ita increverat & intumuerat, ut viri caput magnitudine & mole non solùm æquaret, sed etiam excederet) & quidem non inter calvariam, & exterius ipsam succingentem membranam aut cutem, ut aliàs Medici statuunt, sed in ipsis cerebri cavitatibus & ventriculis anterioribus, dextro & sinistro, valdè à copiâ humorum extensis, novem aquæ libras, seu tres Augustanas vini mensuras reperisse, illamq; nihilominus Apoplexiam non incurrisse, sed ad mortem usq; sensibus omnibus integrè usam fuisse: quod sanè fieri non potuisset, si oppletio & obstructio horum ventriculorum genuina & propria Apoplexiæ causa esset.

Nec obstat, quòd aliqui obiiciunt, humorem hunc in ventriculis cerebri existentem tenuem & serosum fuisse, & propter suam tenuitatem spiritibus animalibus ad nervos viam præcludere minimè potuisse. Nam etsi libenter concedam, tenues & serosos humores hosce ad obstructions minùs habiles esse, nec cavitates nervorum (si quæ

sunt: perfectè obturasse, spiritibusq; ad partes alias transitum denegasse; cum tamen nimium abundaverint, atq; copiâ & multitudine sua cerebri ventriculos omnes oppleverint; quæso, annon hac ratione spirituum generationem, quam hujus opinionis Patroni in ventriculis hiscè fieri statuunt, & fundamenti quasi loco pro assertione suâ firmandâ ac stabiliendâ proponunt, præpedire, eiq; impedimento esse potuerint, ut non minus in hydrocephalo affectis, quàm Apoplecticis, vel non generatis vel non rectè productis spiritibus animalibus, actiones animales læderentur? Quod tamen, cum falsum sit & contra experientiam; falsum etiã dico, in hiscè ventriculis spiritum animale produci, iisq; obstructis, actiones cerebri omnes aboleri, causamq; Apoplexiæ in hiscè cavitatibus solis latitare.

Quis quoq; Anatomicorum nescit, capitibus cadaverum, etiã carnificis manu peremptorum, apertis, omni tempore in ventriculis cerebri humores quosdam reperiri, nec semper tenues, sed aliquando satis crassos, prout excrementa cerebri, quorum receptacula ventriculi sunt, in ejusmodi hominibus disposita fuerunt, qui tamen nec sensui nec motui antea unquam obfuerunt aut obsti-

terint.

*Spiritus
non in an-
terioribus
Ventricu-
lis Cerebri
producun-
tur.*

*In omni-
bus cada-
veribus
humores
in cerebri
ventricu-
lis reperi-
untur.*

terunt. Ita, ut, nec immerito, Valverda valdè irrideat eos, qui inopinatae cujusdam mortis causam in cadavere indagantes caput aperiunt, conspectoq; in ventriculis cerebri quodam humore, ipsum repentinae mortis causam fuisse statuunt.

CAPUT XIII.

An obstructio medullae cerebri Apoplexia causa sit?

ALII ex recentioribus huius sententiae falsitatem animadvertentes, nec in omni Apoplexiâ ventriculos cerebri anteriores oppleri, nec iis oppletis, motum & sensum omnem prorsus aboleri posse videntes, tandem animales spiritus in universo cerebro generari & producere cetero statuerunt. Et cum, stante hoc, commodè Apoplexiae causas exponere non valuerint, omniumq; cerebri meatuum & pororum obstructionem momentaneam impossibilem & ipsi iudicârunt, demum affirmarunt, neq; ventriculos neq; alias cerebri partes, sed solam medullâ cerebri, à quâ nervi omnes initium sumunt, occludi, hacq; ratione spiritibus animalibus ad partes corporis viam denegari.

Hæc opinio licet priore sit probabilior; nobis tamen nondum satisfacit, nec etiam suis difficul-

An spinalis medullae oclusio Apoplexiæ causa

Ventriculi anteriores Cerebri in Medio Medullæ excavati.

Ventriculis nihil patientibus totaliter Medullæ obstrui non potest.

tatibus caret. Nam primò omnes, qui hoc afferunt, in eo mihi errare videntur, quòd omnem cerebri medullam, hoc est, tam globosam, quàm oblongatam in Apoplexiâ obstrui velint, & tamen anteriores cerebri ventriculos, nihil pati dicant, eosq; ab omni obstructione liberòs & salvos pronuncient, quasi hi ventriculi, ut sectio *Varoliana* ad oculum demonstrat, non in medio ipsius medullæ globosæ excavati essent, & secundùm ejus longitudinem protraherentur. Imò ab horum ventriculorum parte infimâ, ubi scilicet reflectuntur, processus duo maximam partem caudicis, seu medullæ oblongatæ & spinalis, à quâ plurima nervorum paria pròdeunt, pronascuntur; ita ut quicquid etiam de medullæ obstructione dicatur, explicari nò possit, quomodo, ventriculis nò oppletis, quemadmodum hujus opinionis fautores ambabus nobis largiuntur manibus, universa cerebri medulla totaliter & perfectè obstrui & oppilari queat. Sanè omnis obstructio pertinet ad meatus cavitates vel poros. Et dicere cerebri medullam omnè obstructâ esse; ventriculis sinibusq; ejus adhuc salvis, nec ullo modo occlusis; idè est ac si affirmarè, cor totū plenū esse, cavitatibus & thalamis vacuis; vel epar oppilari, venis ejus nihil patientibus.

Dicis

Dicis pro defensione horum, non medullam *globosam*, quæ *caput medulla*, doctrinæ causâ, nominari potest, & intra cerebri corticem radices agit, sed *oblongatam*, quæ cauda dicitur, in Apoplexiâ obstrui, & hac ratione spiritibus animalibus transitum & viam intercipi? Aliquid quidem dicis, verum prædictæ opinionis autoribus vix patrocineris. Nam si sola medulla oblongata seu cauda obstructa; dic mihi, quo in loco illa obstructio facta sit, an in initio, ubi hæc duobus magnis processibus à *globosa* pronascitur, an verò, ubi jam per magnū occipitii foramen egreditur, vel adhuc ingressura est? Posterius asseri nō potest, quia eo in loco obstructa medulla omnibus spiritibus animalibus viam intercipere minimè posset: cum non nervi omnes obstruerentur, sed multi, qui iuxta ejus principium oriuntur, integri & illæsi permanent, quemadmodum ex dissectione cerebri inversâ ad oculum demonstrari potest. Nec prius rectè affirmatur, quia, si principium huius caudicis saltè obstructum esset, fieri non posset, quin portio humorum obstructantium circa id in ipsis ventriculis hæreret, & manifestò quod tamen non accidit, in iis conspiceretur: proximè n. sub his, vel potius ab ipsis ventriculis processus hujus medullæ

*An sola
Medulla
oblongata
obstru-
ta sit.*

oriuntur. Imò obstructo tantùm medullæ oblongatæ principio, à posterioribus magisq; inferioribus duobus cerebelli processibus ad ejusdem etiã caudicis constitutionem, inferius ferè ad occipitis foramen concurrentibus, spiritus in cerebello, (quod à cerebro essentialiter non distinguitur, sed portio ejus posterior & durior est,) generati ad spinalem medullam derivari, & hinc ad partes corporis reliquas deferri possent; sicq; sensibus in membris abolitis ad minimum motus remaneret; quod tamen falsissimum est, & experientiæ contrariatur.

Sed ponam, totum medullæ oblongatæ caudicem unà cum ejus principio esse obturatum; quis mihi jam explicabit, cur Apoplectici non videant, omnisq; videndi facultas in ipsis sit abolita? Cùm enim spiritus animales in omni cerebri parte (prout ab adversariis conceditur; neq; etiã ab eo, qui cerebri structuram rectè perpendit, facile negari potest:) generentur; cortex autem cerebri, & anteriores ejus partes, sicut & medulla globosa ipsa, à quâ optici nervi prodeunt, læsæ & obstructæ non sint, ut iidem quoq; asserunt, mihiq; ultrò concedunt; in cortice & aliis cerebri partibus non affectis, ex spiritu vitali, qui animalis materia est,

*Spiritus
in omni
cerebri
parte ge-
nerantur.*

& ex mente illorum in Apoplexia nunquam deficit, sed à corde cerebro abundanter, vigente etiam morbo, suppeditatur, sufficiens pro sensibus, qui supersunt, copia spirituum animalium generabitur, hiq; ad nervos visorios delati, videndi potentiam adhuc in Apoplecticis conservabunt. Nam licet nervi optici à medullari cerebri substantiâ prope caudicem orientur; non tamen ab ipso caudice originem ducunt, sed sub ventriculis, & quasi ex his à medullâ globosâ prodeunt: ita ut caudice seu potius caudâ spinalis medullæ obstructâ, nervos simul opticos obstrui necesse non sit.

Idem cum in sapius jam allegatâ de Apoplexia disputatione, Anno 1619. mense Februario habita, affirmassem & demonstrassem: Medici, (qui cum me nominare noluerint, nec à me hîc nominabuntur,) nonnulli, (de omnibus enim non dico, nam quibusdam meas hasce speculationes valde gratas fuisse scio,) imò & ii, quibus tamen alios meos labores non displicere video, hanc meam opinionem tacitè suggillarunt measq; allatas rationes, verbis, & quidem nonnunquam satis acerbis, perstrinxerunt: (latebat profectò tum temporis multos adhuc sinuum crassæ meningis, ductuumq; cerebri constitutio medullæ oblongatæ positus ner-

*Quæ sit
nervorum
opticorum
origo.*

vorumque nonnullorum verus exortus, hæc enim omnia non nisi per sectionem cerebri inverſam, quæ Varoliana dici ſolet, nec à quovis, ſed in Anatomicis non parùm exercitato rectè adminiſtrari poteſt, verè cognosci queunt) nec, quod me non parùm afficit, defuerunt, qui paulò poſt quàm meam diſputationem divulgaviſſem, ſatis contentim ſcribere non verebantur, ex ſectione Varoliana (quæſi forte ego eam nunquàm adminiſtraſſem,) facile aliud oſtendi poſſe, nempe omnium nervorum ſeu à cerebro ſeu à cerebello oriundorum, principium primum tam vicinis locis & terminis concludi & contineri, ut omnes tam ſenſui quàm motui (nam ego motum à cerebello, ſenſum autem à cerebro proficiſci ſtatuo) inſervientes mox ſub primum exortum ita occludi poſſint, ut ſpiritibus animalibus in organa ſenſûs tranſitus & via omnis intercipiatur, ita quidem, ut nec nervi optici ipſi, juxta caudicis exortum originem habentes, ſalvi ſint, &c.

*Defenſio
Auctoris.*

Verùm (quod tamen omnium pace dicam. Nam meum inſtitutum non eſt hic vel quenquam ſugillare aut perſtringere, ſed tantum me poſtius ab aliis laceſſitum & reprehenum defendere & pro veritatis ulteriore inſpectione rationes in mea de

Apople-

Apoplexiã disputatione adductas uberius explicare, easq; non ita vanas, futes & frivolas esse, ut tam facile refelli ac reiici, aut aliis in Anatomicis parum versatis fortè proponi aut exponi possent, ostendere. Idquè, ut faciam, summa necessitas postulare videtur. Etenim cum jam allegato loco ex longe aliis principiis, ac Medici hactenus fecerunt, huius gravissimi morbi causam deduxerim, primusq; fuerim, qui ea, quæ de libero in Nervos opticos influxu, anterioris & posterioris spinalis medullæ partis obstructione, sensuumq; internorum, obturatâ saltèm spinalis medullæ caudâ, remansione &c. ab aliis afferuntur & refutantur, propositierim, & aliorum libri in multorum manibus versentur, mea autem de Apoplexiã disputatio paucis innotuerit, ne à plurimis plagii criminis, à quo horrendo vitio, quo viro bono proprius quasi succus & sanguis ex trahitur, & in alienum corpus transmutatur, à juventute meâ alienissimus fui; inlimulari possim, ac si fortè in hoc tractatu mihi quædam attribuerem, quæ tamen ante aliquot annos in quorundam scriptis refutata extant, non potui non aliter facere, quam eadem fundamenta & anno 1619 à me proposita esse, hoc in loco indicare, & quod mihi nemo vir bono & cordatus, nisi planè ex affectu & ma-

Cur auter refutatas ab aliis rationes suas esse ostendat.

levolentiã judicare, & quam aliis me reprehenden-
di licentiam concedit, eandem me, meaq; defen-
dendi mihi denegare velit, vitio vertet, quæ adver-
sus ea à nonnullis adductæ fuerunt, rationes ceu in-
firmas & invalidas adhuc diluere, easq; nostræ as-
sertioni vel nihil quicquam officere, cunctis demon-
strare, meaq; propugnare, id quod homini inge-
nuo & libere philosophanti licitum est, salvaque
cum aliis amicitia fieri potest. Nam quanquam à
nonnullorum opinionibus dissentiam, propterea
tamen, modo alia omitatùr, meus ab ipsis non dis-
sentit animus, vinculumq; amicitia nostræ non
magis ab hoc amico quasi colloquio, quod solius
veritatis, & studii Medici promovèdi gratia suscipi-
tur, & inter amicissimos quosq; sæpè institui solet,
jacturam patietur, quàm a levi turbine scopulosa
quædam rupes. Et quod de me fateor, de aliis
opinor. Verum, inquam, me nullo modo vel quic-
quam contra Anatomem de opticorù vel aliorum
nervorum exortibus in meã de Apoplexiã disputa-
tione, quamvis eam anno ætatis meæ 25. conscri-
pserim, proposuisse animadvertent omnes, qui
cerebri fabricam & nervorum exortum rectè confi-
derabunt, testesq; voco omnes veros Anatomicos,
qui sectionem illam Varolianam propriã manu,

sive in homine sive in brutis quadrupedibus, (quorum cerebrum ab humanis, fabricæ ratione, non discrepant; imò, testibus etiam Varolio, Bauhino, Spigelio, quædam particula in ipsis longè evidentius, quàm in humanis capitibus conspici & demonstrari possunt;) id factum fuerit, unquam administrarunt, ut verè & sincerè judicent, an ego quid affirmarim, cujus falsitas ex sectione Varoliana tam facile ostendi possit, nec, quæ de cerebri ventriculis, medullâ, nervorumq; exortibus proposui, cum veritate & ipsâ autopsia planè consentiant, nerviq; optici non à ventriculis ita prodeant, ut cavitatibus hisce illæsis, & caudâ saltè medullæ obstructâ, illos quoq; obstrui minimè necesse sit. Imò ut veritatem fatear, illa sectio Varoliana me in hanc sententiam deduxit, egoq; (quod tamen citra jactantiam dico) bonâ fide affirmare possum, me primum in hac Academiâ VVittebergensem administrasse, cerebrumq; inverso modo secuisse, verumq; nervorum exortum & alia in brutorum capitibus, mox à trunco avulsis & quasi calentibus adhuc (nam talia ad hanc sectionem requiruntur) rite apertis, studiosis nonnullis, quibus mea opera utilibuit, aliquoties domi demonstrasse. Cupio etiam mihi ostendi ullum Anatomicum verum, (nam de

Nervos opticos caudâ medullæ (saltè obstructâ) occludi non necesse est.

Autor primus Varoliana sectionem Wittebergæ administravit.

omnibus non loquor) qui contrarium affirmet, aliamq; originem nervis opticis assignare audeat. Ego autē omnibus demonstrabo *Varolum, Bauhinum & Doctiss: Riolanum*, qui planē in mea sententia sunt. Ita enim hic, ut alios jam præteream, *Anthropograph: l. 4. cap. 2. p. 388. scribit: Galenus lib. de usu partium & Comment: ad aphorism: 51. lib. 7. ex Hippocrate docet, in cavitatibus ventriculorum cerebri spiritus coerceri. Atq; productio nervorum opticorum ab ipsis ventriculis manifestò probat, inde spiritus visuos tanquam è cisternâ derivari. Et paulò post pag: 392. demonstrat, nervos opticos, ut acies amborum oculorum extrinsecus pyramidem constituat, intra ventriculos (NB.) in uno puncto coire,*

His audis, & *Clarissimum Riolanum*, insignem hoc tempore Anatomicum mecum planē, quoad opticorum nervorum originem (etsi quoad locum, ubi spiritus generetur, à me dissentiat, quod hoc in loco non curo) consentire, & expressè affirmare, eos ab hisce ventriculis prodire; imò, quod adhuc magis est, spiritus animales in visorios nervos deferri non posse credit, nisi ex hisce cavitatibus cerebri in ipsos deriventur.

Dic itaq; mihi, quomodo, nullo humore obstructuente in ventriculis apparente, ut conceditur,

Riolanus & alii Anatomici auctori assentiuntur.

Sed idem bodie & meos contradicētes affirmare vidi.

nervi optici obstruantur? Exponē mihi rationem solidam, cur, caudā obturatā, hosce & vicinos nervos isthic prodeuntes oppilari necesse sit? Credisne materiam fluentem crassam, quæ in cerebri ventriculis istis facile asservari posset, locumq; in ipsis spaciosissimū & convenientissimum haberet, magis gaudere, quosvis solidos & minimè manifestè cavos nervos (tales enim eos esse, & per eorum substantiā citra ductus sensiles spiritus ferri, adeoq; ad obstructions minùs habiles existere, & oculi vidēt, & præter Platerum etiā jam citatus Riolanus aliq; affirmant) penetrare & subire, quàm in cavitatibus istis manifestis asservari? Vel putas, eandem quasi studiosè, & non nisi cum quadam violentia præter morem suum in corpora solida, & quidē momentaneo temporis spacio, quò Apoplecticos corripi videmus, sese insinuare, nec potius per alias vias patentēs & apertas, ejus expurgationi aliàs destinatas, effluere ac emanare? Aut persuasum tibi habes, Naturam, satis sæpe in initio morbi adhuc validā, ita sui oblitā esse, ut vitiosa excremēta, cū possit, non tamen per communia expurgatoria ex ventriculis expellere velit, sed ea summo cū labore & difficultate in nervos impervios protrudat, & quasi impingat, hacq; ratione sibi ipsi exitium paret?

Nervi non sunt manifesti cavi.

Impossibile est, crassos humores magis in nervos impervios, quam ventriculos cerebri ruere.

Neq;

*Nervorū
principi-
um non
ideo an-
gustum, ut
facile oc-
cludi pos-
sit.*

Neq; est, ut aliquis principium nervorum adeo arctum sibi imaginetur, omniumq; eorum tam à cerebello, quàm cerebro oriendorū exortum tam angusto termino, qui facile occludi possit, coarctari existimet. Aspice enim & intueri utriusq; medullæ amplitudinem, indeq; prodeuntium nervorum originē hinc & hinc rectē perpende; collustra etiam locum, quò omnes obstrui debeant, videbis (attendi ad hoc proximè studiosè adhuc, cum Mense Augusto Anni 1628 furem publicè dissecares) eum minimè angustum esse, sed satis amplum, ut, quomodo & quo in loco omnes simul & semel obstrui & oppleri possint, non sine causâ dubitaverim, imò pro re impossibili habuerim & adhuc habeam.

*Uno obtu-
rato nervo
nō statim
alter ob-
struitur.*

Quid & hoc est, dicere, nervos in exortu sibi ita vicinos esse, ut, uno affecto, ob causam vicinam & alius afficiatur? Sanè, humor obstruens in uno nervo hærens mox alios vicinos similiter afficere, vel totalem utriusq; medullæ, si alia, quæ ad ejusmodi obstructionem requiruntur, non adsint, occlusionem parere minimè potest? Nec putandum, nervos sibi in cranio omnes in exortu ita æquales esse, vel æquali serie ad organa sensûs & motûs ferri, prout eos in tabulis Anatomicis, quæ multos, in primis Iconicos Anatomicos, decipiunt, in inverso

*Nervi non
ita æquali
serie in
capite to-
cantur, ut
in tabulis
depingun-
tur.*

cerebro

cerebro delineare opus fuit; sed conjugationes plurimæ sibi invicem succedunt, & una alterâ non nihil superior est, ita, ut inferiores obstrui vel quovis modo occludi possint, salvis superioribus, haud aliter, atque una meseraica vena, alterâ vicinâ illæsâ, obturari solet, seu, ut clarius exemplum habeas, intercostales rami inferiores venæ azygos oppilari possunt, salvis superioribus. Vel si omninò etiam hæ venæ intercostales omnes à causâ gravi obturarentur, aliquid humorum obstruentium etiam in ἀζύγῃ trunco appareret, hicq; à morbificæ materiæ copiâ planè immunis esse non posset, ut cerebri ventriculos esse vides, quanquam nervorum constructio longè alia, quàm ramorum intercostalium existat: siquidem venæ sine pari furculi manifestâ cavitate præditi sunt; nervi autem minime.

Atque ut omnes me satis liberalem esse videant, dabo Medicis etiam hoc, in Apoplexiâ cum oblongatâ medullâ seu caudâ etiam nervos opticos occludi & obstrui, adeoq; externos sensus omnes abolitos esse: Aliud tamen, & quidem magni momenti dubium à me Anno 1619, etiam adductum, (in quo refellendo & hodie adhuc quosdam valde sudare video) omnibus explican-

*Cur Apople-
ctici non
ratiocinantur.*

*Anterior
cerebri por-
tio destinata
est ratioci-
nationi,
imaginatio-
ni & sensi-
bus.*

dum restat, nempe quâ fiat, quòd interni sensus in Apoplecticis non remaneant, sed cum externis etiam Imaginatio, Ratiocinatio, Memoria &c. tollantur, ægriq; durante paroxysmo, nihil percipiant aut intelligant, nec alicuius recordentur; cum tamen anteriores & superiores cerebri partes omnes illæ sæ sint, nec in ipsis ventriculis ullum vitium deprehendatur, sed solummodò circa basin, & in infimâ sede ejus (ut Medici hæcenus docuerunt) rivuli seu ductus, spiritus animales avehentes, obstruantur & occludantur. Verissimum autem sit, idq; pluribus in meo tractatu de cerebro ostensum, anteriorem cerebri portionem ratiocinationi, imaginationi & sensibus destinari, motum autem potissimum à cerebello proficisci. Hinc, quibus posterior capitis pars seu occiput prominere, robusti sunt, & memoriâ optimè valent, quibus autem vertex vel synciput extuberat, ii pro ingeniosis à Medicis, & quidem rectè, consentiente quoque experienciâ, habentur. Quibus ita stantibus sic argumentor:

Positis requisitis omnibus ad partis actionem necessariis, nec impeditis, impossibile est, ejus actionem non sequi.

In Apoplecticis, stante communi Medicorum sententia, omnia ad ratiocinationem vel alias plurimas cerebri actiones necessaria requisita ponuntur.

Ergo etiam ipsas operationes cerebri, nempe ratiocinationem & imaginationem poni necesse est, & consequenter Apoplectici in ipso paroxysmo aliquid sibi imaginari, deq; rebus cogitare poterunt, quod tamen manifestè falsum. Minorem probo inde:

I. Quòd in Apoplecticis ipsa facultas ratiocinandi præsens, & anima in corpore adhuc præstò sit.

II. Quòd subjectum & organum ratiocinationis, hoc est cerebri anterior pars, minimè, ut conceditur ab omnibus, affectum sit, sed solùm cauda medullæ & nervorum principium, in quo tamen ratiocinatione fieri nemo asserit, vicio quodã obstructionis laboret, tantumq; absit, ut hæc obstructio discursum impediatur, ut & eum promoveat, imò causa existat, ut actio ratiocinandi rectius ac perfectius fiat, cum animales spiritus, ad ejusmodi operatione imprimis necessarii, non deficient, sed potius abundant, quippè qui tum in reliquas corporis partes, obstructis nervis, influere nequeant.

Omnibus autem notissimum, cerebri actiones defectum vel abundantiam horum spirituum sequi, & pro eorum copiâ vel inopiâ functiones animales vel meliores vel deteriores esse.

III. Quòd commune omnium partium instrumentum non deficiat, hoc est, spiritus influens à corde cerebro in Apoplecticis abundanter suppeditetur, (ut quidâ multis ostendere satagunt) qui operatione cerebri non solum juvat, sed & materiam spiritui animali, qui in omni substantiâ cerebri parte generatur, suppeditat. Nam sicuti posterior & inferior pars cerebri magis distributioni spirituum quàm eorum productioni inservit: ita anteriorem & superiorem ejus sedem magis illorum generationi quàm dispensationi famulari, huius visceris tota fabrica & structura demonstrat.

Dicis, forte deficere adhuc aliquid ad rationationem, nempe *species intelligibiles*, quæ à sensibus externis intellectui non suppeditentur. Quasi verò intellectus nihil intelligat, nisi sensus externi semper in actu secundo sint. Putasne eos omnes, qui in profundis carceribus continentur, nihilque audiunt, vel vident, nihil etiam intelligere, aut de nullâ re cogitare, propterea quòd tum nec oculi videant nec aures quicquam audiant? Et

Intellectus
intelligit,
etiam si sen-
sus externi
non sint in
actu secun-
do.

nonne

nonne ligatis hisce sensibus omnibus phantasia adhuc operari, speciesq; producere, vel antea etiam productas aut ex seipsa (nam & in eâ quasdam asservari Philosophi docent) iterum depromere, aut è memoriâ & cerebello, quod in Apoplecticis illæsum ducitur, mutuari & intellectui offerre posset, cum idem sæpius in somno quiescentibus sensibus externis faciat?

Neminem quoq; offendat *spirituum animalium* copia, ita ut ob eam cerebri actiones impediri, credat. Quæ enim quæso copia spirituum actionem ullam animale abolevit? Pro abundantia & defectu spirituum actiones cerebri quidem vel facilitari & promoveri vel diminui jam dictû; ob nimiam autem eorum copiam nullam unquam profus aboleri vidi.

Quòd autem in corde spiritus concentrari & suffocari dicuntur, longè alia ratio quàm in cerebro est, quia in animi affectibus ex omnibus partibus spiritus vitales versùs principium & fontem recurrunt, & quàm diu in arteriis consistunt, sanguine arterioso ceu vehiculo utuntur, nec citra eum per vasa sua vehi possunt: inde in recursum plurimum ejus secum in cordis sinus rapiunt, qui ibi justo copiosius coacervatus & à spiritibus con-

Species nonnullæ etiam in phantasia asservantur.

Ob copiam spirituum actiones cerebri non impediuntur sed promoven- tur vel diminu- untur.

Cur in corde spiritus suffocari dicantur.

*Non spiritus
sed sanguini
cor suffocat.*

concentratis quasi effervescens & ebulliens aliquando cor suffocat. Non igitur spiritus, ut spiritus, cordis actionem abolent, sed sanguis qui in largiore copiâ & ἀπόως in thalamos & sinus illius cū spiritibus ruit. Et cū animales spiritus citra sanguinem per nervos vehantur, tale quid de iis in cerebro nullo modo metuendum est.

A Copia spirituum vitalium animalium generatio non impeditur.

Multò minus credendum, à spirituum vitalium copiâ spiritus animales vel turbari, aut eorū generationem prorsus impediri. Nam turbatio spirituum in cerebro (si vel maxime ea à vitalibus spiritibus, de quo tamen valde dubito, fieri posset) non penitus sensus abolet, sed saltē ad tēpus turbat depravat, aut aliter ipsos afficit. Si & abundantia spirituum vitalium generationem, animalium planè impediret, cur in sanguineis, aliisvè plurimis spiritibus vitalibus abundantibus, nulla in cerebro læsio, nullusq; spirituumq; animalium defectus unquam apprehenditur? Cur & otiosi omnes, in quibus animales spiritus nō multum dissipantur, vitales autē largiter & affatim cerebro continuo communicantur, nō de turbatione aut impeditâ spirituum animalium generatione conqueruntur? Credisne etiam in senibus imbecillibus, qui ut plurimum Apoplectici fiunt, tam affluenter & largè spiritus vitales semper

à corde

à cordé cerebro suppeditari, ut animales vel nimis abundanter producantur, vel ob copiam materiæ eorum generatio præpediatur? Id fanè si accideret, unicè in Apoplexiâ Medicis laborandû, ut spiritus vitales, qui in ægotantis cerebro abundare & ob abundantiam nimiam animalium generationem impedire, sicq; actiones cerebri lædere dicuntur, dissipent & absumant, quò hoc membrum à copia eorum non amplius gravatum vicissim operari & agere incipiat. Instituat, qui velit, hoc modo curationem Apoplexiæ; ego non sequar.

Apoplexia non rectè per dissipationem spirituum vitalium curatur.

Confugis ad spirituum defectum, dicisq; illud omne, quicquid spiritus animalis generatur, pro respiratione ad thoracem transmitti. Verum si angustum est neryorum principium, idq; in Apoplecticis totum obstruitur; ut à multis affirmatur, demonstrandæ mihi sunt viæ, per quas, toto & omni principio nervorum obstructo, quicquam spirituum thoraci pro motu suppeditari possit:

Institue quoq; collationem inter totum corpus, & partes cerebri non læsas, posteaq; verè ac sincerè judica, annon hi, qui adhuc in cerebro sano produci possunt, spiritus, hisce operationibus sufficere queant. Concedunt recentiores, in Apoplexiâ non ventriculos anteriores, nec quicquid

An sana cerebri portio in Apoplexiâ operari possit.

cere-

cerebri super ipsis est, lædi, sed solam ejus inferiorem caudam seu spinalem medullam, è quã nervi prodeunt, obstrui. Ergo maxima cerebri portio illæsa remanet, & proinde, si in omni ejus parte spiritus animales fiunt, tanta copia spirituum, quæ motui thoracis, & aliis cerebri actionibus ad huc sufficit, in parte ipsius sana generari abundè poterit; præcipuè cum, ut modò dixi, pars obstructa aliàs parum de spiritibus animalibus producat, sed potius eorum per corpus distributioni inseruiat. Si quoque non tanta cerebri moles illæsa generationi spirituum animalium pro respiratione fatis esset; quàm tandem pro sensibus motuque reliquorum membrorum omnium superesse putas?

Nulla profectò excogitari potest ratio, cur, hisce jam enumeratis requisitis omnibus præsentibus, interni sensus plane otientur, & homo in Apoplexia nec quicquam cogitare nec ratiocinari queat, si videlicet causã hujus morbi in sola inferiore cerebri parte & caudice spinalis medullæ (ut affirmatur) lateat. Nam quemadmodum, occlusis venæ cavæ ramis ab epate prodeuntibus, non ilicò epatis actio, & sanguinis coctio perfecta (nam & venas sanguificare, ante biennium, in meo de ve-

*Occlusis venis
na cavæ ramis
non factim epatis
actio tollitur.*

nis tractatu, quem propediem, si Deus mihi vitam concesserit, editurus sum, ostendi) aboletur, sed saltè geniti humoris distributio impeditur; & pyloro occluso, non in momento chylificatio in ventriculo tollitur, sed tantùm chyli in intestina effusio prohibetur: Ita obstructis cerebri ductibus seu nervis, non subitò cerebri actionem omnem prorsus aboleri, sed, ut modò dictum, potius augeri; effluxum autem spirituum per nervos in partes corporis reliquas duntaxat impediri necesse est.

Sed video ad meam hanc opinionem rectius infringendam, nonnullos statuere primò in quarto ventriculo, in cerebro oblongato exsculpto spiritus animales generari, & ob hujus obstructione ipsi in Apoplexiâ viam in nervos denegari; deinde cum cerebrum hoc modo graviter affectum sit, non mirum esse, si actiones ejus tollantur, cum sæpè membro unâ ex parte saltè læso, tota ejus œconomia turbetur.

Verùm quod prius attinet, nego quartum ventriculum in ipsâ cerebri medullâ exsculptum esse, siquidem totus à cerebello, & aliis adjacentibus partibus efformatur. Inter portiones quidem spinalis medullæ existit; at non in iis excavatus est, sed tantùm ex vicinarum partium combinatione

*An spiritus
in quarto
cerebri ven-
triculo ge-
nerentur.*

Negatur.

sinus à truncis duobus à cerebello ad spinalis medullæ constitutionem enatis formatur, & ex distantia utriusque propaginis cerebelli produci-
tur. Antequam enim cum duobus majoribus truncis è cerebro natis uniantur, supra hos invicem aliquantum distantes progrediuntur, ita ut cavitas illa necessariò fiat, & non seqùs quàm tertius ventriculus extra cerebrum cerebellumque situs sit. Hæc *Baubinus*. Idem etiam ferè habet *Adrianus Spigelius lib. 10. de corporis humani fabricâ cap. 8 fol. 321.* quando ita scribit: Cerebellum auferendum est, ut quartus ventriculus pateat, qui inter ipsius basin & superiorem ac posticam spinalis medullæ partem ex eorum concursu enatus reconditur, cum revera non sit aliud quàm cavitas quædam teres, ex duobus sinibus semicircularibus efformatus. Superiorem ergo ejus portionem cerebellum, inferiorem spinalis medulla confert. Ac si rem aquâ metiariis æstimatione, *ventriculi nomine prorsus est indignus, cum in ipsâ cerebri cerebellive substantiâ non sit situs, neque primariâ intentione à naturâ exsculptus, sed ex corporum dispositione necessariò talis emergat.*

Spigelii opinio de quarto ventriculo cerebri.

Varolii
verba.

Et si neq; hi tibi sufficiant, vide *quid Constantius Varolius* (qui, si ullus in sectione cerebri accuratus fuit, hic fuit; cui etiam viro Doctissimo illam cerebri sectionem inversam, illudq; omne, quod de vero exortu nervorum hodie scimus, unice debemus;) *lib. de nervis opticis pag. 134.* nobis scriptum reliquerit. Formatur, inquit, quartus ventriculus, ut eum vocant, inter inferiorem partem cerebelli & superiorem truncorum spinalis medulla; quod spacium cum *sit extra cerebrum & cerebellum, non potest propriè appellari ventriculus.* Nec obstat id, quod dicunt omnes, nimirum spinalem medullam eo in loco esse ad instar calami scriptorii excavatam, propterea quod sunt trunci à cerebello nascentes, qui antequam ex toto uniantur, cum aliis inferioribus à cerebro natis per aliquod spatium supra eos progrediuntur, aliquantulum invicem distantes: Unde necessariò fit illa cavitas, *qua tamen non est exsculpta in spinali medulla, nec per se à Natura intenta.* Hæc Varolius.

Cùm itaque planum, omnes recentiores Anatomicos affirmare, non in ipso cerebro vel cerebello quartum ventriculū exsculptum esse, hujusq; rei veritas ad oculum ex Anatome faciliè ostendi possit, ut & à me sæpius factum fuit, quomodo is

Spiri-

spirituum animalium officina statui potest? Dicendumne spiritus hosce extra cerebrum produci, posteaq; per tenuem cerebri meningem, viamque spiritibus minùs convenientem in processus spinalis medullæ deduci? vix ullum reperiri existimo qui hoc affirmaret. Vel si affirmaret à veritate multum aberraret; sicut & ii ab eadem non parum absunt, qui dicunt, cerebri substantiam, cui similis in toto corpore nulla alia existat, & tantam ejus molem ac structuram planè, si non spiritûs animalis causâ facta sint, frustra facta esse: (quasi non sat nobiles actiones exerceret cerebrum, etiam si novos spiritus animales dictos non generaret.) Si & hæc cavitas spirituum animalium generationi destinaretur explicandum, cur vasa cerebri insigniora ad eam non ducantur, osculisquè hiantibus & apertis spiritum vitalem, animalium materia futurum, in illam tanquam cisternam effundant, veluti in corde & alibi accidit? Cur & nervi ab eâ non oriuntur, ut, quod semel de spiritibus, generatum est, in instrumenta sensûs & motûs illico abducatur & deferatur? Cur & in hac cavitate in omnibus cadaveribus humores, qui tamen Apoplexiam non excitarunt, semper reperiuntur? Quâ etiam ratione Paralyfis ex Apoplexiâ fieret,

*Spiritus nō
extra cere-
brum pro-
ducuntur.*

*Cerebrum
etsi spiritus
non prepara-
ret, sat
tamen nō
biles actio-
nes exerce-
ret.*

*Spiritus a-
nimales,
nō in quar-
to ventricu-
lo preparari
ostenditur.*

si in solo hoc, ut vocatur, ventriculo quarto causa morbi existeret? (Et quia hæc Anno 1627. 7. die octobr. alicui, nescio cui, ostenderam, rectè nonnulli suam sententiam prorsus mutarunt, & quemadmodum proximè vidi, ipsimet jam asserunt, recentiores Anatomicos diligentiores quartum cerebri ventriculum extra cerebrum cerebellumve observasse, ac propterea in eo spiritus animales generari non posse: quod hoc in loco ideò monere necessarium fuit, ne quis forte me hic cum solis larvis luctari, aut nudum aerem verberare existimet.)

Ex quibus omnibus etiam posterius argumentum, à gravi cerebri læsione desumptum, facile dilui potest. Nam si quartus hic ventriculus in Apoplexiâ saltè obstrueretur, ipsum cerebrum, in quo exsculptus non est, minimè graviter afficeretur. Neque vel ulla dari aut excogitari posset ratio, cur ventriculo hoc, ve etiam spinalis medullæ caudâ affectis, protinus tota cerebri œconomia turbari debeat, ut prorsus ad omnem operationem inepta sit. Contrarium sanè ubiquè in corpore deprehendo, vidiq; sapius nervis pedis læsis, brachii nervos salvos & incolumes esse; & visceribus sanguificationi destinatis, utpote pulmonibus, epa-

*Læsæ caudæ
spinalis me-
dullæ non
protinus
tota œco-
nomia cere-
bri turba-
tur.*

te & liene, in substantiâ etiam ex parte affectis, imò non nihil aliquando corruptis, alteram portionem eorum sanam adhuc agere & operari observavi; nec ob unius portionis læsionem totam visceris œconomiam statim turbari, & omnes ejus actiones in momento prorsus aboleri; unquam animadverti. Si etiam, lienis aut epatis vasis obstructis, non necesse est sanguificationes, quæ in hisce partibus fiunt, penitus tolli ne chumore in omenti cavitate (quæ ex ejus membranâ & ventriculo epate & liene &c. efficitur) collecto sanguificationem aut chylicationem & omnem ventriculi actionem aboleri, non quoq; necesse erit, operationes cerebri, ejus quarto ventriculo obstructo, penitus cessare; ne repetam priora, quòd scilicet caudâ medullæ oclusâ partes saltem inferiores paralyticæ fiant, cerebri actionibus integris utpote nullâ causa ad ejus operationem necessaria deficientē.

Quòd autem in Epilepsiâ animales actiones omnes immutentur, nil mirum. Nam à malignis illis vaporibus totum cerebrum afficitur hocq; fumos istos iterum motu, (quod in Apoplexia, in quâ cerebrum planè quiescit, non accidit,) expellere nitens; totum graviter concutitur, ut sensoriorum functionibus minimè ritè præesse possit.

Cur in Epilepsia cerebri actiones immutentur.

Quis

Quis etiam nostrum non in seipso experitur, cerebrum ejusq; cavitates nonnullas sæpe ingentem pati obstructionem, ita ut nec odores ad illud ferri, nec etiam facultas ratiocinatrix promptè ac liberè agere possit, quàm postea solvit catarrhus, in quo tanta humorum crassiorum copia, & quidem confestim (ne quis existimet, ejusmodi excrementa semper de novo generari) ad nares & palatum fluit; ut ferè impossibile sit, illam humorum illuviem in cerebro citra obstructionem ventriculorum &, si hæc, ut creditur, adeò facilis, obturationem nervorum delitescere ac contineri potuisse, ubi tamen nec sensus nec motus, ut in Apoplecticis, abolerentur. Danda igitur hîc causa, si humores in cerebro contenti, medullæ initium obstruentes, Apoplexiam excitant, quâ fiat, quòd catarrhosi non fiant Apoplectici; cum tamen omnia illa excrementa cerebri copiosissima, quam facilimè antequam per os, palatum aut alias vias excernantur, in nervos (ex aliorum mente hîc loquor) defluere possint. Et nonne etiam in cerebri ventriculis, in iis etiam cadaveribus, quæ Apoplexia non interierunt, humores semper reperiuntur? Nonne isti etiam in hisce thalamis sæpè coacervantur, atque aliquandiu etiam, cum non

*Catarrho
laborantes
non sunt
Apoplectici,*

*An quarto
cerebri ven-
triculo sem-
per humor
conspicitur.*

rarò ob meatus ad nares vel palatum tendentes obstructos excerni non possint, detinentur, ut egredi nequeant. Quæ itaq; ratio, quòd non tum æquè ex ventriculis superioribus in quartum, vel ex illis in ipsâ medullâ, à quâ nerui prodeunt, excavatis, in nervorum principiū irruant, si id adeò angustum & ad occlusionem accommodatum, ut nonnulli sibi imaginantur? Certè stante hac de nervorum obstructione sententiâ, vix ullus hominum ætatis suæ mediam partem attingeret; cum vix aliquis inveniri queat, qui non aliquando gravi catarrho laboraverit: imò pueri & infantes, qui frequenter ejusmodi defluxionibus vexantur, facile fierent Apoplectici; quòd tamen ab omnibus negatur.

Quibus omnibus accedit demum & hoc, quòd vix videam, quomòdo obstructis solis nervis, tam illicò & repentiè homo ante morbi invasionem sæpè sanus & optimè valens in Apoplexiâ interire possit. Sanè motus & ferè sensus quoad actum secundum non adeò simpliciter & per se ad vitam necessarii, (quamvis an animal sine sensuum operatione vivere queat, hic non disputem) sed saltem meliori & commodiori vitæ inservire videntur: hinc quædam corporis partes viventes, ut a

*Pueri non
facile fiunt
Apoplectici.*

*Sensus non
simpliciter
ad vitam
necessarius.*

Partes pa-
ralytice ad
h. e. vivunt.

me alibi demonstratum fuit, planè non sentiunt, & ex his etiam ex, quæ sentiunt, quamvis sensu & motu prorsus orbentur; tamen vitalis facultatis adhuc participes sunt, & reverâ vivunt, ut in Paralyfi manifestò apparet. Sit ergo cerebro non gravius affecto (nam hoc prorsus læso aut destructo, quis hominem interire negaret) solum nervorum principium in Apoplexia obstructum: inde partes reliquæ sensu & motu saltèm privabuntur. Quòd autem tam repentè & in momento homo scapè antea satis validus (de imbecillioribus enim non adeò miror) qui saltèm post aliquot tempus, vel ob defatigatas pulmonum cordisq; actiones, non succurrente ad thoracis elevationem virtute animali, vel alias etiam causas interire deberet, moriatur, causa ex sola nervorum obstructione facilè reddi non poterit.

CAPUT XIV.

Quò vera & propria causa Apoplexiae ex mente Autoris exponitur, spirituumq; in corpore usus ostenditur.

CUM igitur hæc opinio; quicquid etiam de totali & subitâ nervorum omnium obstructione

dica-

dicatur; probabilis non sit, sed plurimis difficultatibus prematur, aliam Apoplexiæ causam dandam esse censemus, quam obstructionem seu rectius occlusionem quidem vasorum seu ductuum cerebri dicimus, verum non eorum, qui spiritum animale pro sensu & motu ad partes deferunt; (licet & hi demum occludi possint:) sed qui spiritum influentem à corde ad cerebrum vehunt: hoc enim spiritu privatum cerebrum actiones suas protinus omnes amittit, & nisi hic ipsi citò reddatur, planè emoritur, homoq; jugulatur.

Quæ ut rectè intelligantur, sciendum ad actionem in quolibet membro corporis nostri rectè obeundam tria semper requiri: Primò *Animam ipsam* tanquam causam efficientem principalem, quæ facultatis suæ ope (nam nulla substantia agit perse immediate, sed mediante aliquo accidente) quamlibet functionem in partibus edit: Deinde *dispositionem partium legitimam*, animæ facultatem alias ad omnes actiones indifferentem, determinantem & limitantem, actioniq; succurrentem, ad quam in similaribus etiam *calidum insitum* (quod nonnulli qui & hoc proximum animæ instrumentum & organū constituunt, in cerebro spiritum animale insitum, in aure aerem insitum, in oculo

Vera & genuina causa Apoplexiæ.

Ad actionem in membro quolibet obeundam requiruntur tria.

1. *Animam ipsam.*

2. *Dispositionem partium legitimam.*

lumen inficium appellant, de quo alibi) reducere possumus. Et tertio *spiritum à corde influentem*, velut utilissimum animæ instrumentum, quo ad edendas functiones suas maximè indigeat. Etenim licet anima in corpore adhuc præsens sit; partesque etiam rectè sese habeant; si tamen influens hic spiritus in aliquo membro deficiat, omnes in eo actiones, sive naturales sive vitales sive animales sint, protinus cessant; imò pars vivifico hoc nectare orbata, vitam suam, primò accidentalem, mox autem & essentialem amittit. In summâ hic spiritus jure meritoq; *vitalis* appellatur, quia vitam tuetur & conservat, fomentum ac pabulum calidi innati existit, partibus omnibus sensibilem & actua-lem calorem impertit, omniumq; actionum promotor ac conservator est, ut & Aristoteles, ipsius efficaciam videns, animæ dignitatem ei tribuere veritus non fuerit: nam quando eam in corde radicari, & hinc omnibus membris communicari statuit, potissimum spiritum hunc intellexisse credo, utpote sine quo ipsa anima ad omnes suas actiones perficiendas minùs idonea existit.

Dum igitur spiritus hujus naturam perpendo, eum cum radiis solaribus optimè comparari posse video. Quemadmodum enim in macroco-

Cur spiritus
vitalis dicitur.

Aristoteles
per animam
aliquando
spiritum
intelligit.

Spiritus vi-
talis compara-
tur cum
radiis sola-
ribus.

Imò nē planta quidē ex semine generari, generataq; vigere ac florere posset, nisi ad ejusmodi operationes & sol concurreret; & sicut nec homo hominem absq; sole, iuxta illud Philosophi lib.2. Phisic: cap.2. τ.26. ἄνθρωπος ὁ ἀνθρώπου γεννᾷ καὶ ἥλιος, Homo & sol generant hominem &c. produceret: Ita in corpore nulla pars operaretur, & suas actiones exerceret, imò nec subsisteret, nisi continuo cordis Spiritibus ac radiis afficeretur, fovereturq;.

Sit igitur aliquando principium nervorum obstructum: quamdiu autem anima præsens est, spirituq; influente adhuc cerebrum fruitur, nec eo planè orbatur, tam diu etiam adhuc operatur. Et impossibile est, (nisi planè id diffuat, aut resolutum corpore calloso & fornice collabatur, ut in Apoplexiâ interdum fit, vel alio modo ejus natura penitus destruat) præsentem hoc influente spiritu, ejus actiones omnes simul & semel ac quasi in momento aboleri: at deficiente ipso, in optimè etiam conformato & disposito cerebro ratiocinationem, discursum, imaginationem, sensumq; & motum penitus tolli necesse est; cujus rei manifestum exemplum, quod nemo negare potest, habes in *syncope* & *lipothymia*, ubi æquè ac in Apoplexiâ (cerebro

Cerebrum spiritu influente præditum semper operari potest.

*Differentia
inter Synco-
pen & Apo-
plexiam.*

tamen nervisq; nequaquam per *ἰδιοπάθειαν* affectis, sed duntaxat corde, spirituum horum officinâ, malè habente) sensus & motus, aliæq; actiones cerebri omnes tolluntur & abolentur, tantùm quòd hic spiritus à corde organo huic animali, ut Medicis cerebrum appellatur, non subministretur. Idcirco si differentiam inter Apoplexiam & Syncopen desideras, id tibi latis erit discriminis, quòd in hac cor primariò laboret, & spiritus vitales vel non producantur, aut aliâ ratione afficiantur, in illâ autem cor primariò non lædatur, sed, præsentibus & productis etiam spiritibus vitalibus, cerebrum ipsos non recipiat, hincq; ejus actiones tollantur. Alias differentias utriusq; affectûs supra cap. 3. reperies.

Objct:

Obijciunt hîc aliqui: Quicquid secundùm naturam sese habens animalium actionum integrarum caussa, id etiam præter naturâ sese habens læsarum earundem caussam esse: At non spiritum vitalem sed animale actionum animalium proximum instrumentum esse: Ergo ab hoc & non ab alio actionum animalium caussam pendere. Et proinde sicut sensus & motus privatim ab eorum defectu læduntur; ita etiam in Apoplexiâ illius mo-

tus

tus & sensus universalis læsionis causam in solis spiritibus animalibus minimè autem vitalibus quærendam esse.

Verùm hic syllogismus non videtur id concludere cujus gratia proponitur & adducitur. Nam ita in majore infertur: Id quod secundum naturam actionis proxima causa est, illud ipsum si præter naturam sese habeat, etiam eandem lædere potest. Jam subsumendum fuisset: Spiritus animalis actionum animalium proxima causa est. Ergo hic si læditur, etiam actiones animales læduntur; quod posterius lubentissimè concedimus. Subsumitur autem in minore ita: Non spiritus vitalis sed animalis proximum animalium actionum instrumentum est; ex quo nec spiritum animale a vitali differre, nec illum genuinam Apoplexiæ causam esse certò concludi potest: Imò meo videre longè aliud est, esse aliquid causam actionis alicujus; & aliud, esse ejusdem instrumentum principali causæ inserviens: Malleus instrumentum est, quo fit poculum, non verò ejusdem efficiens causa existit, sed hæc est aurifaber; & quanquam causa instrumentalis a Metaphysicis ad causam efficientem etiam reduci solet, ipsa tamen efficiens vera nunquam constituitur.

Responso.

Instrumentum non est vera & immediata causa efficiens.

Sic

Sic omnium, quæ in corpore nostro fiunt, actionum causa efficiens vera & principalis anima est, cui immediatè inserviunt dispositiones & constitutiones partium, hisq; omnibus famulantur demum Spiritus: Organa proxima animæ, seu, cum Medicis loquendo, actionum partes ipsæ sunt, communia verò & remotiora, maxime tamen necessaria, interdum etiam causæ sine quâ non, spiritus dici possunt.

Sed hisce ceu levioribus missis, formalimus minorem, ut formari debebat, & subsumemus spiritum animale esse actionum animalium causam proximam. Inde tamen rectè inferri nequit: ergo hujus læsio sola Apoplexiæ causa est. Nam sit spiritus animalis causa proxima istarum functionum, (quod tamen nõ facile demonstrabitur) numne actio partis tantùm læditur causâ proximâ læsâ, & non mutatis quoque aliis in eandem actionem conspirantibus? Certè longè plura, prout & supra quoq; dictum fuit, secundùm naturam ad actionem ritè perficiendam necessaria videntur, quàm ad ejusdem læsionem præter naturam requiruntur, v. gr. oculus non videt, nisi omnes ejus partes rectè constitutæ, spiritusq; vitalis & animalis adsint: at solo humore aqueo immutato quan-

quam

quam cætera sanissimus sit, tota ipsius actio aboletur. Musculus proxima motûs animalis omnis causa dicitur; at nunc læso nervo, nunc affecto tendinoso corpore tota ejus actio cessat. Nutritionis causa anima & legitima partium temperies ac dispositio; at subtrahere his spiritum vitalem, videbis, qualem actionem eæ edituræ sint. Quorsum & adducuntur errores externi si actio non, nisi læsâ causâ proximâ, lædi possit. In syncope tam manifestû habes exemplum, quomodo, non læsis spiritibus animalibus & nervis, cerebri actiones tollantur, ut manifestius habere nequeas. Simile habes & in suspensis, qui quàm primùm (modò à perito carnifice vasa colli undiq; rectè constringantur & ligentur) patibulo affinguntur, trunci instar immobiles manent, & sæpenumerò ne pedem quidem agitant, & tamen in his cerebrum nervorumq; origo nihil quicquam patiuntur; imò nec pati possunt, quippe quæ durissimo cranio & fortissimis colli vertebriis, quæ à laqueo nunquam constringi & lædi queunt, concluduntur. Unde in corpore ob solam spirituum vitalium absentiam motum & sensum prorsus aboleri posse manifestò vides. Neque hîc ad solam respirationem interceptam & inde mox ablatam vitam confugi potest, siquidem

In syncope non læso cerebro actiones ejus tolluntur.

In suspensis nervis illæsis actiones animales abolentur.

ore animalis fortiter occluso, naribusq; ejus arctis-
 simè obturatis, ut nihil, aeris pro ventilatione spi-
 ritum ad organa vitalia devenire queat, nihilomi-
 nùs tamen eò quòd cerebrum suo spiritu vitali ad-
 huc fruatur, id corporis, agitatione vehementissi-
 mà, pedibusq; validissimè motis omni vi instanti
 suffocationis periculo resistet ac renitetur, quod
 in nullo suspensò contingere animadvertes. Nec
 diffiteor, si quis ex solis & veris fundamentis de-
 monstraret, cerebrum non graviùs, quàm per ob-
 structionem saltèm caudæ spinalis medullæ læsum,
 præsentem etiam in eo spiritu vitali, animale spiritum
 præparare nullum, (nàm ob hujus defectum,
 motum & sensum in membris tolli posse quis ne-
 garet?). vel hunc præparatum & præsentem et-
 iam in organo hoc, maximam partem sano & ad
 plures actiones adhuc aptissimo, nõ operari posse,
 me facilè in communem Medicorum sententiam
 iterum descensurum. Verùm cum id impossibile,
 & principiis Anatomicis prorsus contrarium sit,
 ob spiritus vitalis in cerebro absentiam adhuc A-
 poplexiam generari affirmo.

Instantia.

Instas porrò spiritū vitalem minimè ad sensum
 necessarium esse, sed animale in cerebro genera-
 tum, influentem a. solùm animalis materiã fieri, è

qua

qua ipse in cerebro generetur; atq; hinc affirmari non posse, deficiente vitali seu influente spiritu, motum & sensum in partibus aboleri, cum animalis, non existente etiã vitali, ex plurimorũ Medicorum sententiã, ad longum tempus subsistere queat.

Ad quod respondeo, me concedere, vitalem spiritum, ut vitalem, simpliciter & per se, quatenus hic in corde elaboratur, & per arterias cuilibet parti adducitur, motum & sensum nulli membro communicare, sed *vitalem animalisatum*, (ita hinc loqui cogor) hoc est, à cerebro peculiari & propriã vi ac qualitate donatum, & pro suis actionibus dispositum; atque ita affectum *animalem* demum propriè appellari ab actionibus, quibus, vel in ipso adhuc cerebro, à quo dirigitur, vel per nervos ad alias partes ductus, famulatur & inservit: (An autem essentiali vel accidentali specie à vitali differat, h. e., an in cerebro huius saltẽ quidditas immutetur, an verò is essentialiter remanẽs solã qualitate propriã afficiatur, hoc impresentiarũ nõ adeò curo: quia controversia hæc propriè ad præsens negotiũ non spectat; & utrũ concedã, semper id, quod volo, obtinebo: licet, ut paulò post etiã dicam, posterius priore longè probabilius sit, idq; tremor manuũ, qui in timore, irã & metu hominib9 ob cõmotos spiritus

Vitalis spiritus non producit sensum nisi à cerebro regatur.

An spiritus vitalis & animalis specie differat.

Deficiente
spiritu vel
uti deficit
etiam ani-
malis.

vitales supervenit, satis superq; ostendat.) Interim tamen negari non potest, animale spiritum, deficiente in cerebro vitali, nihil quasi esse, nullamq; actionem animale, si vel ipsum adesse dicamus, amplius in corpore edi posse. Nam eo ipso momento, quo vivifico hoc nectare suo destituitur cerebrum, quasi emoritur, suisq; actionibus omnibus privatur, motusq; & sensus in partibus cæteris abolentur, prout ex iis, qui syncope laborant, antea ad oculum tibi demonstravi. Et audi quid de hac re *Josephus Quercetanus in Tetrad: cap. 3. p. 31. scribat. Si, inquit, facultas vitalis* (intelligit spiritum hunc) *denegetur cerebro propter compressionem & obstructionem venarum jugularium & arteriarum carotidum, cerebrum jam quasi vitâ destitutum, & veluti sepultum, aut tenebris obrutum nulla vi pollet animales suos spiritus innervosa membra diffundendi, & functiones suas per totum corpus obeundi. Nihil enim prestare potest, si vitâ destituatur, hoc est, vitali spiritu orbetur, cujus appulsu animatur, & ad particulares functiones, quæ secunda sunt energia, obeundas compellitur.*

Præter-

Præterea totus animalis spiritus ex vitali fit, & non simul ex aere, ut quosdam perperam statuere alibi monstravi. Estq; is in perpetuâ quasi generatione, nec aliquot horarum spacium, ut chylicatio in ventriculo, pro elaboratione ac perfectione requirit, sed ad cerebrum delatus statim qualitate quadam spiritali (quæ non, ut materialis, longiore morâ pro introductione opus habet) afficitur, atq; pro motu & sensibus edendis habilis atq; idoneus efficitur, moxq; ad partes per nervos, ceu radii solares à speculo, reflectitur, ita ut, vitali deficiente, & hunc deficere, motumq; & sensum in corpore aboleri necesse sit. Hinc licet veteres voluerint, animale spiritum absque vitali subsistere posse, recentiores tamen doctiores & cautiores facti id pernegant: imò aliquis horum expressè scribit spiritum influentem præcipuum animæ instrumentum esse, quod cum partium singularum calido innato atque insito junctum facultates conservet, & ut ad actum secundum accedere possint, efficiat; eoq; si destituantur partes, vitâ & sensu (NB.) privari, nec amplius animæ organa idonea esse &c.

Sed ut hæc, quæ de spiritu vitali & animali dixi, omnia clariora & manifestatiora evaderent,

Animalis spiritus non fit ex aere.

Est in perpetua quasi generatione.

Explicatur res similitudinis.

totam rem illustri quadam similitudine à sole desumpta 1619. demonstravi. *Sol* in analogiâ cordi respondet; unde & cor macrocosmi vocatur; *Luna* autem cerebro, cui præesse ac dominari dicitur. Sicuti ergo hæc duo se habent ad macrocosmum: ita cor & cerebrum se habent ad microcosmum. Atqui sol & luna proprio & peculiari modo in corpora influunt inferiora & sublunaria omnia, sensibilesq; in illis mutationes efficiunt, & peculiare actiones perficiunt. Ergo idem hæc quoq; viscera efficere poterunt.

*Luna sine
sole non lu-
cet.*

Deinde quemadmodum luna per se inefficax esset, ita ut nec lucere quidem posset, nisi à radiis solaribus illuminaretur, prout in eclipsi, quando illa umbram terræ pertransit, ut à radiis solaribus amplius illustrari nequeat, liquidò patet: (obscuratur enim, & suo modo patitur tum nõ solum, sed etiam corpora inferiora insignem noxam & magnum detrimentum inde perferunt:) Sic & cerebrum nullam actionem edere valeret, nisi à cordis spiritibus afficeretur, illuminaretur & illustraretur: siquidem destitutum & privatum hisce radiis eclipsin quasi patitur, ob quam partes inferiores suis operationibus animalibus orbantur & penitus privantur.

Cæterùm sicuti luna radios suos, quos spargit, non intra se gignit, sed eos à sole mutuatur & recipit, receptosq; alio atque alio modo afficit, & ita affectos per reflexionem per totum hemisphærium dispergit, diversasq; à sole operationes & diversa effectain hisce inferioribus producit: Ita cerebrum suos spiritus non ex peculiari materiâ fabricat, sed jam factos à corde recipit, eosq; ingentâ proprietate alterat, afficit, & ita peculiari modo affectos ad partes per reflexionem quasi transmittit, cumq; iis occultâ vi influens diversas actiones edit, animales nempe, quas cor per se absque cerebro edere non valebat.

*Cerebrum
vitales spiritus
peculiari
modo afficit.*

Et veluti tandem, absentibus radiis solaribus, omnem lunæ illuminationem, & in hæc inferiora per lucem operationem cessare oportet: Ita deficiente in cerebro spiritu vitali, omnes ejus functiones aboleri & tolli, tandemq; ipsum etiam prorsus emori & corrumpi necesse est.

Res sanè hæc tam clara, ut ulteriore demonstratione & probatione minimè indigeat. Potestq; ex his omnibus, quæ jam dicta fuerunt, quivis, qui rectè judicare vult, facile colligere, quænam vera, propria legitima & genuina Apoplexiæ causa sit. Nam cum omnimoda nervorum ob-

stru-

obstructio non adeò facilis, vel penè impossibilis sit; nec, etiam si adsit, omnes cerebri actiones in momento abolere, mortemque instantaneam inducere valeat; spiritus animalis etiam præsente vitali non deficiat huius autem, nempe vitalis absentia hæc omnia (fatentibus etiam *Fernelio, Jacobo Carpo, Marcello Donato, Levino Lemnio, Julio Alexandrino*, imò & ipso *Hippocrate*, qui sæpè affirmat τῶν ἀγγειῶν ἀπολήψεις sensum & motum tollere. Ita enim hic sect. 4. lib. de ratione victus in acutis scribit: τὸ δὲ ἀφώνιον τινα ἐξ ἀφνης γενέσθαι, φλεβῶν ἀπολήψεις λιπέσθω, ἢν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῆ ἄνευ προφάσι. ἢ ἄλλης αἰτίας εὐχυρῆς. Fieri, inquit, aliquem repente sine voce, hoc est, *Apoplecticum*; (hos enim ἀφώνους vocare solet, venarum interceptiones faciunt, si benè valenti hoc accidat sine occasione, aut alià forti causâ, &c.) efficiat: ejusmodi gravissimum malum generari non posse, nisi vasa & ductus qui spiritum vitalem vehunt, eundemque per cerebrum distribuunt, occludantur, hocque simul suo radio vivifico destitutum non nihil subsidat, quamvis nodum, ut in nota *Apoplexia* accidit, planè collabatur, pro certo concludimus.

CAPUT XV.

Quo pluribus fundamentis assertionis hujus
Veritas stabilitur, & quæ vasa in Apople-
xia occludantur, clarè osten-
ditur.

QUII autem ductus cerebri in Apoplexiâ
occludantur, vel ob quorum vasorum ob-
turationem spiritui vitali omnis ad cere-
brum via denegari ac præcludi possit, non leve du-
bium moveri potest.

Fuerunt nonnulli, inter quos & *Quercetanus*,
qui existimarunt, præter alia cerebri vasa nervosq;
etiam *arterias jugulares seu carotides* in collo oc-
cludi, hincq; influentis spiritui & sanguini commea-
tum ad cerebrum intercipi; ac propterea has ipsas
arterias à veteribus *Apoplecticas* appellari, quod
præter nervos etiam in hisce valis Siderationis
caussa quæri debeat.

Sed cum soporales arteriæ in collo amplæ & ro-
tundæ sint, eoq; in loco faciliè dilatari, & humori de-
fluenti cedere queant, non video, quâ ratione hæc
penitus, & quasi in momento obturari & occludi
possint, præcipuè cum materia obstruens crassa &
gravis sit, quæ suo pte pondere deorsum ruat, nec

An Arteria
jugulares
in Collo oc-
cludantur.

Negat.

facile in medio itinere, inq; ductu fatis magno & amplo, non reflexo nec contorto, sed recto tramite procedente subsistat: vel si etiam quam maximè ibi subsisteret, levi quâdam frictione, in collo factâ, attenuari, deorsumq; ad thoracis partes rapi trahi, locoque iterum dimoveri & ita de facili Apoplexia sanari posset; quod contra experientiam.

Præterea obstructis carotidibus, quarta adhuc cerebri arteria, (*Vesalio & Platero prima*) cervicalis quæ dicitur, superest, quæ occipitis foramen magnum, vel aliud vicinû aliquando (licet rariùs) ingressa, sub medulla cerebri in cranio cum sociâ oppositilateris unitur, sicq; unita sub mediâ cerebri basi ad sellam ossis sphenoidis excurrit, atque ibi in innumeros ramulos iterum divisa, plexum choroidem constituit, à quo adhuc cerebrum ad tempus irrigari spiritibusq; nonnullis illuminari posset.

Neq; inficias iri potest, etiam per *venas jugulares* aliquid spirituum vitalium vehi. Hæ autem cum, obturatis duntaxat arteriis, adhuc apertæ sint, in sinus crassæ meningis, in quos se exonerant, cum sanguine & spiritus istos, quos continent, & quos forsantum, summâ urgente necessitate, co-

Obstructis
Carotidibus
& Cervical:
cerebrum
irrigari pot-
est.

Portio spiri-
tuum etiam
per Venas
lucitur.

piofus

piofius natura, de fua confervatione valdè follicita, per eas ceu vias adhuc apertas ad caput deducit, effundent; atque fic non illicò actiones cerebri in fideratis abolebuntur, fed ad tempus remanere poterunt, ficuti & *Galenus 2. S. 4. de placit. Hippocr. S. Platonis c. 6.* fuâ experientiâ demonftrat, ubi fcribit, fe obfervaffe, ligatis & interceptis arteriis carotidibus, animal nò repentè motum & fenfum amittere: Vel fi quàm maximè etiàm amitteret, quæritamen poffet, an illa motûs fenfumque abolitio, cum cerebri vitio non fiat, vera Apoplexia propriè vocari poffit, & non potiùs alius affectus, confimili modo ut Apoplexia actiones animales lædens conftitui debeat. Nam ut fuprà diximus, & in fyncope ejusmodi functiones tolluntur, quæ tamè Apoplexia non eft, fed ab ea in multis, imò & hoc difcrepat, quod in fyncope cor afficiatur, & fpiritus vitales eo affecto non generentur; in Sideratione autem ob cerebri vafa propria intra cranium obftructa non generati etiàm cerebro non fuppedientur. Dico autem propria vafa: nam quamdiù cerebrum non idiopathicè affectum, ejusque vafa propria fana & non obftructa funt; utcunque etiàm actiones animales lædantur; nulli affectui Apoplexiæ notio propriè tribui poteft.

Ligatis arteriis jugularibus animal non repente fenfum amittit.

Facies in
Apoplectica
non cadaver
rosa.

An obstru-
ctio retis
mirabilis.
Apoplexi
caussa.

Cæterum si jugulares arteriæ & venæ in collo obstruerentur, facies in Apoplecticis vivida non permaneret, sed ob spirituum vitalium defectum in cadaverosam mutaretur, quod tamen cum falsum, inde colligo, in Apoplexiâ carotides arterias in collo minime obstructas esse.

Propius quidem ad scopum collineat *Fernelius*, quando *plexum retiformem* in omni Apoplexiâ oppilari & obstrui statuit: verum ipsam veritatem nondum attingit, si quidem *avtaψia* demonstrat, cerebrum suos spiritus non solum ab inferioribus arteriis, rete mirabile constituentibus, sed potissimum sinibus crassa meningis accipere. Ponam igitur, istas arteriolas in Apoplexiâ oclusas esse, ut etiam demum ipsas occludi necesse est; ob earum tamen obstructionem solam, sinibus aliisq; ab iis exortis ductibus omnibus illæsis, homines in momento quasi attonitos reddi, omnemq; spiritibus vitalibus ad cerebrum transitum præcludi posse non concedo: cum quilibet ex Anatome videat, cerebrum maximam sanguinis & spirituum copiam à sinibus, tum pro conservatione tum spirituum animalium preparatione, accipere.

Et quotus quisque est, qui nescit, vasa rete illud constituenta valde exilia & gracilia esse, ita

Rete mirabile in homine parvum.

ut

ut multi de retiformis hujus plexûs hyperaxi ut hic Doctissimi Riolani verbo utar non solum dubitarint, sed & nonnulli non contemnendi Anatomici reperti fuerint, qui ipsum in solis brutis obvium & conspicuum dixerint: in homine autem vel nunquam inveniri vel ob tenuitatem & exilitatem cerni ac planè demonstrari non posse statuerint. Dic itaque mihi, quomodo obstructio hujus tenuissimi plexûs omnibus spiritibus vitalibus transitum ad cerebrum denegare possit, cum in eo non omnes contineantur, nec, qui continentur, universum cerebrum, sed vix ejus inferiorem basin illustrent, plurimi autem eorum maximam visceris hujus molem, etiam superiorem ad subsidentiam valdè aptam afficientes in ipsis crassæ meningis sinibus cōsistant, qui ceti aquæ vel potius sangueductus undiq; in cerebrum venosum, & arteriosum sanguinem, ac cum iis spiritum quoque vitalem exprimunt, diffundunt & distribuunt. *Tertius* enim sinus superior ramos sursum deorsumq; & ad latera spargit, qui *vena reptitia* dicifolent, & per anfractus cerebri diffusi non tantum tenuem meningem, sed & penitiorem cerebri medullam penetrant, eamq; undiq; pervadunt, ut videbis ex sanguinis guttulis, quæ ex compressione

*A tertio sinu
Vena oritur
cur reptitia.*

cerebri undiq; exsulant. *Quartus* autem insignia vasa ad cerebrum & cerebellum, sicut & ventriculos anteriores transmittit, quæ postmodum plexum choroidem constituunt. *Secundus* verò & primus venas & arterias recipiunt, furculosq; iterum tenues ad cerebellum dispergunt, quemadmodum ductum horum vasorum pluribus in *capitis historiâ*, An. 1619. *Mense Januario* & in *tractatu de Venis An. 1626. mense Septemb: sect. 1. c. 6. 7. 8. & c.* explicavi & exposui. Imò tam notos feci, ut, qui antea, quid finibus istis eorumq; obstructione velim, mirarètur jam multa de iis proferant, & quomodo ex iis sanguis tam arteriosus quam venosus spiritusq; per totum cerebrum distribuantur optimè differant.

*Apoplexia
caussa spirituum
defectus.*

Atq; ideò, cum subitanæ motûs & sensuum abolitionis nulla alia causa esse possit, ut modò demonstratum fuit, quàm spirituum vitaliû defectus; (nisi cerebrum planè diffuset & penitus destruat, ut in notha Apoplexiâ accidit, de qua infra cap. 21. agemus) hi autem tum per inferiores arteriolas, tum, & quidem maximam partem, per sinus crassæ meningis cerebro suppeditentur, & omnia hæc vasa, omnesq; eorum ramuli in momento penitus occludi nullo modo queant: diu multumq; dubi-

tavi de vasis, quorum occlusio spirituum vitalium com meatum interciperè, & Apoplexiam producere possit. Tandem autem cum paulò penitius rem introspicerem, vasaq; cerebri singula diligèter perlustrarem, deprehendi locum, quem & ante decennium, quo hæc primò proponebam, & ab illo tēpore hætenus in omnibus etiã meis sectionibus tam publicis quam privatis ostēdi, quo tanquam è fontē sanguis & spiritus cerebro communicentur, & ex cujus obturatione cerebrum suis spiritibus, si non omnibus, tamen plurimis simul privari possit: hicq; est *concurfus omnium crasse meningis sinuum* (quem Torcular aliqui nominarunt, eò quòd veluti ex torculari sanguis è venis & arteriis in canales istos effusus in universam cerebri substantiam exprimat) obvius in posteriore cerebri sede prope apicem suturæ lambdoideæ, ubi quartus & tertius sinus oriuntur; priores verò duo ad futuram prædictam ascendentes conjunguntur, omnes autem exiguo foramine congregiuntur, quo obturato, (ut facilè fieri potest: siquidem circa id etiam in cadaveribus nonnullis, violentâ morte peremtis, sanguineum humorem crassum sæpe & viscidâ pituitâ permixtum, concretum & valdè compactum, ad obstructionem ejus aptissimum

*Qua vasa
in Apople-
xia occlu-
dantur.*

depre-

deprehendi, delineavitq; simile quid *Casseri* *Placentinus in tabulis Anatomicis jam à Spigelio editis lib. 20. tab. II. fol. 92. fig. 1. lit. N.* moneoq; omnes, qui Apoplecticorum capita aliquando aperiunt, ut ad hunc locum potissimum attendant, humoresque circa ipsum existentes probè considerent, sane ibi materiam valdè crassam & tenacem reperient, vel si eam fortè interdum non reperiant, malum Apoplecticum à cerebri collapsu initium sumsisse certo sibi persuadeant) nil sanguinis spirituumq; in tertium & quartum sinum effundi potest, cerebrumq; maximâ spirituum copiâ destitutum suis functionibus omnibus privatur, & vera Apoplexia procul dubio generatur.

Sed cum ab inferioribus arteriis nonnullis ad basin cerebri concurrentibus, plexumq; retiformem & choroidem constituentibus, aliquid (licet id parum sit) spirituum cerebro subministrari possit; quomodo & hæc, occluso sinuum foramine, obturentur, explicandum.

Materia, quæ Apoplexiam facit, quando in motu est, cum impetu in illud foramen, quod *Torcular* quibusdam vocari diximus, ruit, & in eo subsistens concursum illum sinuum omnium perfectè claudit, & quia nec deorsum ad alias partes ferri, neq; etiam

à loco

Quomodo
Et inferior
res arteriola
cerebri in
Apoplexia
occludan-
tur.

à loco illo valdè angusto tota comprehendi potest, ejus portio per vas quarti sinus, quod ibi oritur, tanquam viam proximam & patèntem sine morâ & confestim tendit ad plexum choroidem, qui potissimùm ab hoc vase constituitur, indeq; propter conjunctionem & communionem vasorum, tum in arteriam cerebri quartam seu cervicalem, ut & primam, ad eundem plexum constituendum concurrentes, tum in contextum retiformem hisce arterioli & plexui choroidi conjunctum descendit, istumq; prout *Fernelius* etiam annotavit, quoque claudit & obstruit; quod eò citiùs & faciliùs facere potest, quò vasa hæc exilia sunt: nam semper & quidem valdè exigua sunt, ut sic nullus spiritus influens cerebrum amplius irrigare & illustrare possit.

Confert tamen ad hanc occlusionem vasorum & ductuum non parum quoq; cerebri *subsidentia*. Nam cum id corpus concameratū sit, certisq; fornicibus distinguatur, quàm diu à spiritibus vitalibus illustratur, & sufficienter illuminatur, extenditur & diducitur, ejus cavitates dilatantur, longeq; majores existunt, quàm in demortuis apparent; quamprimùm autem fons spirituum obturatur, & omnium sinuum congressus occluditur, illud maximâ ex

*Cerebrum in
omni Apo-
plexia in se
subsíd.*

Cerebrum
 & ejus sinus
 in demortuis
 habentur.

parte suis spiritibus conservantibus privatum, nec ut opus, ab iis sufficienter affectū, in se subsidet, & ut in faciei etiam partibus in Syncope & moribundis accidere videmus, collabitur, collapsumq; non tantum cavitates & poros, sed & vasorum ductus, & consequenter etiam inferiores arteriolas cervicales, vel alias sub ejus basi latitantes comprimit, easq; comprimendo ita occludit, ut, si vel maxime hæ ab humorum copiâ non obstruerentur, tandem tamen à cerebri mole subsidente comprimerentur, compressæq; spiritibus vitalibus omnem ad cerebrum transitum denegarent.

Ex quibus omnibus patet, *tam obstructo & obturato sinuum concursu, tanquam causâ primariâ, quam inde dependente cerebri subsidentia, quam in omni Apoplexia semper quoq; adesse puto, seu causâ secundariâ, sensum & actiones animales omnes in Apoplecticis tolli & aboleri.* Et qui non abolerentur? Occlusio torcularis influenti spiritui viam denegat, & causâ est, ut cerebrum vivifico suo nectare maximam partem privetur, & quasi emoriatur, hincq; non sufficienter illustratum subsidat. Subsidentia verò ipsa causâ est, ut mole & pondere cerebri vasa; imò & nervi nonnulli demum comprimantur, ac simul ipsa cerebri legitima conformatio de-

pravetur. Quid ergò in hoc organo animali, ut vocatur, pro actionibus suis edendis adhuc superesse credis?

Confirmat hanc nostram assertionem vasorum jugularium in collo Apoplecticorum intumescencia. Quando n. hæc in sinus cerebri se exonerare nequeunt, sanguis & spiritus, qui in iis continentur retrocedunt, eaq; distendunt ac inflant. Si autem soli nervi oppilati essent, ut communis fert Medicorù opinio, aliq; cerebri vasa minimè occluderentur, æquè ut in sanis dormientibus (in quibus nulli etiã spiritus animales dissipãtur, ne id fortè mihi obijcias,) sanguis & spiritus in ea adhuc effunderentur, nec ulla hujus dilatationis causa dari possèt.

Et cum, ut antea monstratum fuit, in Apoplexiã jugularia vasa non in ipso collo, sed tantum eorum sinus & ductus calvariam subeuntes occludãtur & obturentur, anterioribus horum vasorum surculis, partè capitis nõ capillatam accedentibus, illæsis, facies in hisce ægris nõ adeò mutatur; imò vividũ colorem aliquandiu sepè retinet, usq; dum strangulato vel suffocato corde, (nisi ægri restituantur) & vitali spiritu pereũte, ipsa quoq; mutetur ac decoloretur.

Præterea ipsa quoq; curatio Apoplexię nostram sententiam nõ parum stabilit. In omnin. ferè Apo-

*Tandem à
subsidentia
cerebri etiã
Nervi oc-
cluduntur.*

*Probat
veritas huius
assert. ex in-
tumescencia
jugularium
vasor.*

*Prob. ex fa-
cisi condi-
tione.*

*Probat à
curatione
Apoplexiæ.*

plexiâ Practici illicò venam secare solêt, & quidem máximo cum commodo ægri. Si quidem testantur exempla quàm plurima, hinc inde à Medicis annotata, multos Apoplecticos solâ venę incisione, sanguinisq; subtractione à morbo hoc graviliberatos esse. Et si hec nō juvat, inquit *Hollerius lib. 1. Exerc. 6. mihi p. 29.* spes in angusto est, actumq; fermè de vitâ ægotantis. Si autem obstructio nervorū hujus mali causa existeret, dic mihi, quâ utilitate venę sectio in Apoplexiâ institui posset? Credisne, humorem extra venas & arterias vel cerebri canales effusum, nervisq; jam impactum, iterū venę sectione, in brachio institutâ, retrahi ad venas posse? Nullo sanè modo & per nullas vias id fieri posse mecū fatebuntur omnes, qui nervorum cum venâ cephalicâ vel basilicâ communionem diligentius considerabunt; Imò hi manifestò videbunt, stante cōmuni sententiâ, Medicos potiùs venę sectione morbū augere quàm minuere, & sanguine spiritibusq; subtractis, cerebrū multum debilitare, refrigerare, humores incrassare, ægrumq; in vitâ discriminē, in quo alias versatur, magis magisq; præcipitare. At obstructis sinibus, ut ego volo, optimè explicari potest, cur venę sectio remedium in Apoplexiâ utilissimum & optimum sit, citò juvans, atq; id efficiens,

quod

venę sectio
e humores
crassi ex ner-
vis non re-
trahi possunt.

quod nullum aliud præstare potest. Quampri-
mùm enim brachii vena aperitur, per succes-
sionem & sanguis ex jugularibus retrahitur, & cum hæ
in sinus crassæ meningis sese aperiant, inq; eos san-
guinem effundant, etiam ex ipsis sinibus, adeoq; lo-
co affecto materia potèter educitur, & sæpè etiam
ea, quæ obstructionem facit, loco dimovetur, & à
capite avertitur, spiritibusq; iterum (nisi obstructio
tam contumax, ut nulli remedio, neq; etiam revul-
sioni cedere queat) ad cerebrum transeuntibus ja-
nuareferatur, & morbus ipse tollitur, ut non vide-
am, quomodo hi reprehendi debeant, qui, urgen-
te necessitate, in Plethoricis corporibus in utroq;
brachio cephalicam aperiunt. Hæc enim ratione
venæ utrinq; exinanitæ ab utriusq; lateris jugulari-
bus & sinibus ipsis validius & potētius sanguinē tra-
here atq; revellere possūt. Videsq; inde speculatio-
nes hæc de Apoplexiæ causâ & generationis mo-
do minimè inanes & fuites, ut procul dubio multis
videbūtur, sed ad horrēdi & gravissimi hujus mali
curationem perquam utiles, imò necessarias esse.

Reddi & ex hac nostrâ sententiâ facile potest
ratio, (quam alii, qui totalem nervorū obstructio-
nem defendunt, dare non possunt) quæ nempe fiat,
quòd aliquando Apoplectici nōnulli in cōparatione

*Quæ ratio-
ne vene se-
ctio in Apo-
plectici ju-
bet.*

*Utraq; Ce-
phalica in
plethoricis
tuo aperiiri
potest.*

*Cur nōnulli
Apoplectici
liberius re-
spiciant.*

ad alios liberius respirent, nec omnes æquali cum violentiâ spiritū trahant. Etenim cū omnes, quos Apoplexia corripit, nō eādē virtute, viriūmq; robore præditi sint, neq; etiam morbus ipse eandem semper vehementiam & magnitudinem obtineat, potest fieri, ut in mitiore Apoplexiâ ægrotantis cerebellū, præcipuè si robustius sit, non in ipsâ morbi invasione cum cerebro planè subsidat, sed ab inferioribus arteriolis, vel potius sinuum posteriorum furculis exiguis aliquid spirituum adhuc trahat, ut nonnunquam potest, idq; omne non nihil, quantū quidē fieri potest, alteratum thoraci per suos processus, qui caudici medullæ exporrigūtur, nervosq; (quos non ut alii oclusos & obturatos dicimus, id enim si fieret, quomodo cordi vel quicquā transmitti posset,) quò vita conservetur pro motu, (nam sicuti à cerebro potissimū sensus; ita à cerebello potissimum motum proficisci, existimo) transmittat, hacq; ratione, cerebri quidē actionibus omnibus abolitis, respirationem tamen minùs violentam conservet. Verū cum id, quod in eiusmodi etiam ægris cerebello suppeditari possit, valdè paucum sit, nec vel pro eo conservando, vel thoracis motu diutius perficiendo sufficiat, demumq; & ipsum cerebellū, utpote à spiritibus nō sufficienter

refectum & illuminatū, magis magisq; collabatur, ductusq; ac meatus eos, qui adhuc supererant, ut & caudicis spinalis medullæ processus ipsos comprimat & occludat; non tantū temporis progressu & in his respiratio æquè, ut in aliis, violenta redditur, sed &, nisi malo iusto temporis spacio occurratur, ob cerebri & cerebelli tonum jam profus destructum, planè cessat, ægriq; moriuntur. Quemadmodum in fortissimâ Apoplexiâ homines, imprimis cordis robore (ut motu naturali ad edendam respirationem diutius assurgere nequeat) minus valentes, destructo & emortuo cerebro toto, ac intercepto spiritū omni, protinus jugulari videmus.

CAPUT XVI.

Quomodo ex Apoplexiâ Paralysis generetur.

Dubitant aliqui, an, si occlusionem concursus sinuum Apoplexiæ veram causam statuant, etiam modum quo ex ea Paralysis generetur exponere, & rationem, cur sanatâ Apoplexiâ illa remaneat, ostendere valeam. Verū id à me facile fieri posse, videbunt omnes, qui ad ea, quæ jam dicturus sum, diligenter attendent.

Notandum autē ante omnia, cerebrū duplex quasi esse, seu in duas partes æquales, *dextrā*, scil. &

sinistram

Cerebrum & spinalis medulla in duas partes dividitur.

sinistram findi; quarum quælibet processus duos, unum à cerebro, alterum à cerebello oriundum, ad spinalis medullæ caudicem constituendū, transmittit, qui propterea & ipse duplex est, & artis beneficio in duas distinctas partes separari potest, (ut à me sæpius factum, & ante quadriennium etiā meis Dn. Collegis Medicis ostensum fuit) harūq; dextra dextro, sinistra sinistro lateri prospicit, & per nervos spiritū pro motu & sensu partibus cōmunicat.

Cum itaq; cerebrum, spiritu influente non illuminatum, in se subsidat, nec attolli, elevari aut extendi possit, usq; dum sinuum concursus aperitur, & spiritibus iterum janua ad cerebrum refertur, idq; non in omnibus Apoplecticis, qui convalescunt, citò & satis mature, ut accidit in Syncope, fiat, (nam si hoc contingat, ægri nō rarò integrè restituantur, citra ratiocinationis aut memoriæ læsionem ullam, imò etiam aliquinec Paraplectici fiunt, ut aliquoties vidi) sed sæpe post longum temporis intervallum, & præterlapsis non rarò aliquot horis imò diebus. Hinc spiritus, etiamsi demum recurrant, non tamen valentes sunt omnem cerebri molem perfectè iterum elevare; sed alterutram saltem, quæ minùs collapsa læsaque est, extendunt, alteram autem, quæ gravissimè

affecteda

Non omnes
Apoplectici
sunt. Para-
plectici.

affecteda fuit, & diurnitate temporis magis sub-
 sedit, vix aut parum attollunt, ita ut ea ad actiones
 suas perficiendas, imprimis autem sensum & mo-
 tum reliquis inferioribus partibus communican-
 dum, semper posthac inepta existat.

Neque etiam negari potest, processus cerebri
 nunc hujus nunc illius lateris ad spinalis medullæ
 caudicis constitutionem concurrentes, perseve-
 rante & durante diutius morbo, ob spirituum vi-
 talium defectum & absentiam diuturniorem, vel
 flaccidos demum fieri vel alio modo lædi, ita ut,
 quamvis postea totum etiam cerebrum attollatur,
 uti ex rationatione perfectâ nonnunquam con-
 tigitte observamus; hi tamen nunc in hoc nunc in
 altero latere vieti & emeriti facti, spiritui animali
 transitum ad partes inferiores minimè iterum con-
 cedere possint.

Et nervorum vitio particularem Paralyfin
 fieri nunquam negavi, neque etiam eorum occlu-
 sionem læsionem vel quomodocunq; appellare li-
 bet affectionem ab Apoplexia penitus exclusi, i-
 mò, subsidente cerebro, & nervos demum compri-
 mi, ac occludi posse, antea concessi. Sed hoc solum
 negavi, primariam & principalem Apoplexiæ caus-
 sam in nervis quærendam esse, hosq; primò totali-

*Non possit
 vinem Apo-
 plexia san-
 tionem u-
 traq; cere-
 bri pars ele-
 vatur.*

*Nervorum
 vitio Par-
 lysis genera-
 ri concedi-
 tur.*

ter, cerebri ventriculis non oppletis, & quidem in momento obstrui, iisque etiam obstructis, cerebri actiones universas etiam in momento aboleri posse, idque adhuc nego, & soli spirituum vitalium defectui, quem postea compressio & occlusio nervorum insequi potest, attribuo: Paralyin autem, & solis nervis affectis, generari posse ipsemet affirmo, si nempe Natura, humores tandem ex sinibus propellens, eos in spinæ cavitate protrudat, ut inter vertebrae & medullam, aut inter tunicas & medullam, descendentes nervos illius lateris afficiant: Vel, cum sæpius viderim & multis ostenderit, utramque spinæ medullæ partem cavitate habere manifestam, per earum longitudinem productam, si, durante morbo, in alterutra harum humores crassi vel à cerebro suppeditati, vel etiam in ipsis cavitatibus geniti concrescant, & vel comprimendo nervorum exortus, vel eos alio modo afficiendo spiritibus animalibus commeatum intercipient, Paralyin inde generari facile concedo. Ita motum & sensum in membris quibusdam particularibus nonnunquam tolli aliquoties vidi, causamque ejus rei nervi cujusdam particularis & privati læsioni unice ascripsi, vel quod hic ab humore sese in foramina vertebrarum, per quæ nervi egrediuntur, insinuante, vel aliâ cau-

*Quomodo
nervi post
Apoplexiam
aduntur.*

*Spinalis
medullæ du-
as cavitates
habet.*

sâ compressus aliterve læsus & affectus fuerit. De quibus particularium nervorum læsionibus alibi.

Objicere hîc quis posset Apoplexiã & Paralyfin eandẽ causam habere, & in utrâq; easdẽ partes affici, adeoq; cû caudicis medullę cavitates obstructas Paralyseos causã esse posse concedã etiã Apoplexiã causã ibi latitare, à me quoq; affirmari debere.

Verum ad id dico, me nõ simpliciter concedere, in Apoplexiã & Paralyfi easdẽ partes primariò affici: siquidẽ in illã magis cerebrũ læditur, in hãc autẽ potissimum nervi inferiores afficiuntur. Et quamvis Apoplexiã transeat in Paralyfin, inde tamen inferri nõ potest, essentiã utriusq; affectus unã & eandẽ esse; eosq; saltẽm secundum magis & minus differre, ut aliqui volũt; sed morbi sunt cõsequẽtes, quorũ unus quidẽ alterius causa fieri potest, verũ ad istius essentiã minimẽ pertinet. Estq; transire in aliud idẽ, ac fieri quod antea nõ ad erat. Nec moramur quòd Paralyfis in quibusdã partibus sensum & motũ ut Apoplexiã tollat: nã in Medicina nõ novũ est unã & eandẽ actionẽ à diversis & distinctis morbis lædi, muscũ namq; motum & nervis, & corpore tendinoso affectis tolli, in tabulis meis Anatomicis pluribus ostendi; præterea alio atq; alio modo Paralyfis; alio modo Apoplexia actiones animales abolet, estq; utriusq; læsionis modus planẽ diversus:

Obiectio.

*In Paralyfi
& Apoplexia nõ simpliciter eandẽ partes afficiuntur.*

Nam in Apoplexia nervi otiosi sunt; nō tam quōd ipsi primariō affecti sint, quā quōd spiritu influente cerebrum, à quo prōdeunt, & unde spiritus ad animales actiones idoneos redditos accipiunt, careant: In Paralyfi verō cerebrum sæpius salvum est, nerviq; primariō afficiuntur, ita ut ob eorum occlusionem vel aliam læsionem spiritibus animalibus, in cerebro etiam genitis, nulla via ad certas & determinatas partes pateat. Si autem forsan in Apoplexiā cerebrum suis spiritibus vitalibus privaretur, & simul nervi particulares, eo, quo jam dixi, modo, afficerentur, tum corpus duobus morbis distinctis laborare omnibus in propatulo est.

Nec concedendum, ambas spinalis medullæ cavitates, satis amplas, mox in primâ Apoplexiæ invasione totaliter obstrui. Id enim si fieret, Paralyfis Apoplexiam præcederet, non verō sequeretur; quia humor in cavitates hæc utrinq; irruens, antequam eas totas oppleret, & superiores nervos ad spinæ exortum oriundos comprimeret, vel obturaret, prius inferiores, in osse sacro & lumbis prodeuntes læderet, sicq; in Apoplecticis, antequā ullum aliud membrum afficeretur, pedes Paralytici fierent, ægriq; integris sensibus in terram deciderent, postmodum autē magis magisq; cavitatibus

*Non utraq;
spinalis medullæ
cavitates
in Apoplexiæ
invasione
occluduntur.*

medullæ spinalis impletis, resolverentur partes aliæ viciniores, & tandem brachia, ultimò vero cerebri superiores nervi (nec quidè alii, nisi qui ab hac medullæ caudâ prodeunt) occluderentur. Quæ omnia experientiæ manifestò contradicunt: quia uno & eodem ferè momento cerebri & aliorum membrorum actiones animales in Apoplecticis aboleri videmus; imò quemadmodum & omnes Medici asserunt, illius prius quàm horum functiones tolli, deprehendimus.

Deinde hac ratione sensim homines Apoplexiâ corripètur: quia defluens humor nò illicò utrasq; hæc cavitates occupare & opplere potest, sed pro modo fluxionis, successivè partib. sensum & motum adimeret, possentq; Apoplectici aliquandiu, antequam penitus in terram deciderent, morbum persentiscere, sibiq; in tempore de idoneis remediis & Medico prospicere; quod etiam falsum & observationibus quotidianis contrarium.

Cupio mihi & hîc demonstrari, cur, cavitatibus hæc oppilatis, animales actiones principes etiam aboleantur. Cum enim obstructium humorum copia maxima ex cerebro defluat, inq; partes distitas & remotiores descendat, hoc purius redditum, nec ut antea ab excrementis vitiosis gravatum, fun-

Cerebri actiones omnes in Apoplexia primò laeduntur.

ctiones suas rectius tum forte obire poterit.

Præterea si humores vitiosi ex cerebro defluentes utramq; spinalis medullæ cavitatem occludunt, ut in Apoplexiâ eas occludere necesse est; cur post eâ saltem unius lateris Paralytis remanet; cū tamen materiæeductio æquæ ex unâ quâ ex alterâ difficilis sit? Quæ etiam ratio, quod, humoribus illis crassis spinalis medullæ cavitates obstruentibus, non omnes Apoplectici semper Paralytici fiant? Nam si malum citò desinat, integrè & perfectè nonnullos ægros, nullo vitio in ulla parte corporis remanente, restitui vidi: Ubi ergo tum manet humor ille influxus? Non verisimile, ipsum adeò crassum & tenacem medullæ cavitates obstruentem & occludentem tam citò iterum ex iis velevacuari vel resolvi posse.

Cæterum cur quoq; in iis, qui ob fortem Apoplexiam interierunt, neq; in cerebro ad medullæ oblongatæ exortum, vel in ejus cavitatibus humoris obstruentis ullum aliquod vestigium quemadmodum nec obstructio ipsa deprehenditur? Sanè, si ille in initio morbi adesset, hocq; in loco Apoplexiâ causaret, in cavitatibus prædictis ad oculum in demortuis ejus aliquid appareret; quod tamè itidè falsum, & observationibus Medicorum contrarium.

Quare cum videas Paralytin & Apoplexiam

pluri-

plurimum differre, nec unam alterius essentiam
 constituere, nec duos hosce affectus eodem tem-
 pore eodemq; modo produci, nec in utroq; unam
 & eandem partem primario affici, me reprehen-
 dere neutiquam poteris, quod suo modo diver-
 sam causam unicuiq; assignarim, & illam potissi-
 mum ob lesionem nervorum, hanc verò ob occlu-
 sionē crasse meningis sinuū, & vitaliū spiritū inter-
 ceptionē fieri dixerim. Et quavis tibi largiar, in Pa-
 ralyfi cavitates illas spinalis medullę oppleri, eaq;
 Apoplexiā subsequi: inde tamē utriusq; morbi idē-
 titatē non rectē colligere, vel cerebrū aut nervos u-
 no & eodem modo lædi inferre poteris; sed potius,
 ut jã dixi, cum in utroq; affectu eandē symptomatū
 vehementiā minimē observes, nec omnes partes,
 quę in uno afficiuntur, etiā in alio affici videas; imò
 hosce affectus diversimodē lædere, & aliter motū &
 sensū in Apoplexiā, aliter in Paralyfi tolli deprehē-
 das, utriusq; generationē, sedem & causam diver-
 sa esse colliges. Nec tibi ullo modo patrociniabitur,
 quòd Apoplexię Paralyfis succedat. Nam non so-
 lum hæc Apoplexiam, sed & nonnunquam alios
 morbos, imò non rarò etiā Colicam insequi so-
 let. Quā a. *Paresis* illa dicta cum Colica, quoad es-
 sentiā, convenientiam habet? Nullam sanē asserre

*Apoplexia &
 Paralyfi
 differt.*

*Paralyfis
 non solum
 Apoplexiam
 sed & ali-
 quando Co-
 licam &c.
 insequitur.*

potē-

poteris, nisi materiæ transfumptionem & translationem dicas, quam tibi & in Apoplexiâ concedo.

CAPUT XVII.

De Causis cerebri sinus occludentibus. Et in specie de humoribus pituitosis.

Hisce ita explicatis, ad causas quæ nempe sinus istos crassæ meningis vasaq; cerebri occludere possunt, progredimur; quæ non uniusmodi, sed variæ ac multiplices: *Etenim quicquid vel obstruendo comprimendo, vel quacung; alio modo ledendo meatus illos obturare & occludere, spiritibusq; vitalibus viam præcludere potest, illud omne Apoplexiam causare aptum natum est.*

Caput pituitæ Metropolis.

Cum autem caput ut plurimum pituitosis succis scateat, hisq; magis quàm aliis humoribus abundet, unde & Hippocrati *Metropolis* pituitæ dicitur, frequentissimè, & rarò ab aliâ causâ, quàm pituitâ, imprimis eâ, quâ Hippocrates *Epidemicam seu Epidemiâ* nominat, Apoplexiâ produci solent.

Ostendit id constitutio corporis frigidior, ansam huic morbo sapius præbens, ætasq; senilis, quæ cum plurima ejusmodi excrementa pituitosa producat, præ aliis maximè Siderationi obnoxia esse solet.

Præterea ægri nonnulli, antequam malo hoc corripuntur, de capitis gravitate conqueri solent, crebroq; catarrhis vexantur, & plurima excrementa crassa per nares aut osejiciunt, manifesto argumento, in ipsis pituitosos succos abundantes morbo occasionem præbuisse.

CAPUT XVIII.

An Melancholia Apoplexiam producere possit.

A Melancholiâ Apoplexiam produci, *Fernelius* simpliciter contra *Hippocratem*, passim, Melancholicos facilè Apoplecticos fieri affirmantem, negat: Verùm cum & hic humor crassus sit, meatusq; occludere valeat, neque ipsum à productione Apoplexiæ simpliciter excludendum censemus, si videlicet in capite copiosè cumuletur. At cum id in cerebro frigidiorè rarissimè fiat, neq; etiam is, qui in venis continetur, tam subito sursum ad caput ferri possit, rarò solam Melancholiam, sed ut plurimum cum pituitâ commixtam Apoplexiam excitare credimus.

Rarò sola Melancholia Apoplexiam excitat.

Nimis autem licenter *Cardanus* omnem Apoplexiam à Melancholiâ produci affirmavit, mo-

Cardani rationes.

tus his rationibus: I. Quòd hic morbus satis gravis sit, & sævisima symptomata habeat, ideoq; non nisi ab humore deterrimo produci possit.

II. Quòd pueri pituitâ abundantes Apoplexiâ non vexentur, sicut nec senes decrepiti sexagesimum annum excedentes, in quibus tamen magnus pituitosorum humorum proventus datur.

III. Quòd in Apoplexiâ vena secari soleat, cujus tamen sectio crassis ac pituitosis humoribus, in capite abundantibus, nec loci conditione, cum humor extra venas consistat, nec qualitatis ratione, cum frigidus & humidus sit, vel alio modo conveniat.

IV. Quòd, etiamsi Apoplectici multa pituita per nares & fauces excernant, non tamen alleviuntur, indeq; morbus planè non remittat.

Verùm hæ allatæ à *Cardano* rationes omnes nullius momenti sunt. Et quòd primam attinet, quâ dicit, omnem morbum magnum non nisi à gravissimâ & deterrimâ causâ produci, id ei non concedimus. Etenim morbus non solum ratione causæ, sed etiam partis, quæ afficitur, ut & facultatis, quæ læditur, respectu *magnus* vocari solet. Sic parvum vulnus, quod in musculosis parti-

bus

*Cardani
rationes
refutantur.*

*Morbus
multis mo-
dis magnus
dicitur.*

bus ne curamus quidem, in corde magnum malum parit, hominemq; citò jugulat ac interficit. Et Apoplexia magnus morbus dicitur & est, non ratione causæ (quia hæc nec in ventriculo, intestinis, liene, aut aliis in locis tam subitanam ac repentinam mortem accelerare posset :) sed facultatis, quam lædit, & dignitatis partis, in qua hæret, cerebri nempe, cujus tono destructo, ejusq; actionibus penitus abolitis, tandem hominem mori necesse est. Si autem quis ineptè omnem morbum magnum cum causâ semper conferre velit, non tantum pituitam, sed & sanguinem vasa distendentem gravissimæ cujusdam causæ rationem aliquando habere concedimus.

Ad secundam dicimus, valde à veritate alienum & quotidianæ experientiæ manifestò contrarium esse, pueros Apoplexiâ non tentari. Ut enim ab aliis Medicis annotata exempla præteream; ante annum Anno 1617. hic in suburbio puerum quendam, tabellarii cujusdam filium octo annos natum, hoc morbo corripì ipsemet vidi. Cum enim hic cum aliis suis sodalibus ante ædes paternas puerili more luderet, & hinc inde currendo se commoveret, ex insperato in terram concidebat, motu sensibusq; omnibus ex æquo abolitis,

*Pueri etiam
Apoplexia
tentantur.*

solâ respiratione remanente, ita ut semimortuus in domum patris deportaretur. Et quamvis frictionibus validis, aliisque medicamentis adhibitis ex parte restitueretur; perfectè tamen curari non potuit, sed in uno latere permansit Paralyticus, donec paucis septimanis post, morbo redeunte, animam exhalaret, & hujus miserrimæ vitæ finem faceret.

Cur nõ faciliè id fiat?

Quòd autem id rarò contingat, & non tam frequenter pueri, ac senes ejusmodi malo tententur, caussa forsan hæc dari potest, quod in pueris cerebrum nondum, ut in senibus, labefactatum, facultasq; expultrix in iis adhuc fortis sit, quæ non permittat, materiam crassam copiosius in eo coacervari ac colligi, sed quamprimùm genita fuit, eam exturbet ac ejiciat, ut Anno 1619. iisdem verbis etiam ostensum fuit.

Senes sexagenarii Apoplexia etiam corripiuntur.

Senes quoque decrepitos sexagesimum annum excedentes non fieri Apoplecticos, tam falsum quàm falsissimum. Imò contrarium præter quotidianam experientiam *Forestus*, *Altimarus* & alii annotarunt.

Ad tertiam dicimus, secari in Apoplexiâ venam, non ut humores frigidi & crassi corrigantur ac emendentur, sed ut hi à capite revellantur,

(quæ

(quæ revulsio valdè in hoc malo urget) hacq; ratione spiritibus vitalibus iterum via ad cerebrum aperiatur.

Tandem *ad quartam* respondemus, Apoplexiam non quosvis humores in cerebro excitare, sed eos, qui sinus & meatus occludunt. Licet ergo nonnunquam ex cerebro Apoplecticorum aliqua portio pituitosorum humorum excernatur, nisi tamen & ea simul effluat, quæ occlusionem parit, & morbi causa est, ægri non restituuntur. Interim tamen pro bono signo à multis habetur, si per nares pituita effluat: significat enim cerebrum parte vitiosorum humorum levari, eosq; resolvi, imminui aut aliunde derivari.

CAPUT XIX.

An detur Apoplexia ex Sanguine

orta?

AN ex sanguine etiam Apoplexia, quæ vulgò *sanguinea* dicitur, generari possit, nonnulli ambigunt. Sed cum sæpe observatum sit ex ictu aut contusione capitis homines repente sensum & motum amisisse, talibusq; tum viventibus adhuc, tum mortuis magnam sanguinis copiam per os naresq; effluxisse, non est, ut de eâ adeò

dubitemus. Observavit & ejusmodi Apoplexiam *Fernelius*, ut ex loco antea citato videre est. Meminerunt etiam ejusdem *Johannes Langius* in Epistolis, *Petrus Salius Diverfus* de Affectib: particular: *Schenckius*, & alii plurimi. Imò *Guilhelmus Fabricius Chirurg: Cent. 3. observat. 11. pag. 57.* quendam ex narium consuetâ suppressione Apoplecticum evasisse annotavit.

An sanguis
comprimen-
do nervos
Apoplexiam
excitet.

De generationis ratione saltem dubium, quomodo videlicet sanguis Apoplexiam inducere possit. Nonnulli credunt id fieri, quòd effusus è venis in basin cranei nervorum principium comprimât, sicquè animali spiritui transitum deneget, quod nos minimè concedimus. Demonstravimus enim supra, ob solos nervos occlusos non protinus cerebri actiones omnes aboleri. Et adhuc sub judice lis est, an sanguis omnes nervos ad basin cranei utrinque simul & semel comprimere possit: vellemq; mihi ostendatur locus, in quo illa compressio fieri queat. Ego quanquam cerebrum diligentissimè sapius considerarim, ejusmodi locum nunquam deprehendere potui.

Forsan in cerebri ventriculis sanguinem contineri existimas? Atque tum quærò, cur ibi ibi hærens non per patentes meatus, qui ad na-

res & palatum tendunt, effluat, sed in thalamis istis satis amplis subsistat, & eo loci nervos potissimum ad receptionem humorum minus habiles lædere gestiât. Si ipsum inter cerebrum & meninges effundi dicas; exterior pars cerebri & meninges quidem comprimuntur, at animalibus spiritibus transitus in nervos vix denegabitur.

Verò magis consentaneum est, effusum è venis sanguinem fluere inter meninges, easq; dilatando & ad cranium comprimendo illorum sinus obturare sicq; spiritibus vitalibus viam præcludere, ut liberum ad cerebrum transitum non amplius habeant. Quo tamen non nego, & à copiâ sanguinis ipsum quoque cerebrum comprimi, imprimis cum is in tali loco tum contineatur, ubi faciliè tam sinus quàm cerebri superiores partes deprimere, adeoq; præter occlusionem vasorum ejus conformationem etiam depravare possit.

Neque negari potest, sanguinem aliquando & crassos humores conjunctos habere, hosque simul cum eo commoveri: vel eundem etiam ob ictum, vel alias causas *crassescere & grumescere*, actum intra vasa obstruendo, tum etiam extra ea comprimendo spiritibus transitum denegare,

*Quomodo
sanguis A-
poplexiarum
exsistit.*

*Sanguis ali-
quando in
corpore
crassescit.*

quem

quemadmodum ejusmodi grumofum fanguinem præcipuè in finibus cerebri, & imprimis circa torcular & foramen illud, quo omnes concurrunt, me aliquoties obfervaffe, & à Placentino etiam animadverfum, ac in tabulis Anatomicis depictum effe, fupra oftendi. Notarunt & idem in Apoplecticis *Johannes Baubinus*, *Hollerius* & alii. Imò *Doctif. Platerus* Apoplexiam hoc modo generari, taurorum securi percufforum exemplo demonftrat: Eorum enim, inquit, cerebrum, præfertim iis in locis, ubi contufum, femper grumofum fanguine refertum invenitur, ut & mulieres, antequam coquant illud, priùs ab hoc fanguine purgent, ficq; Apoplexiam, ruptis in cerebro venis, fieri exiftimo, nifi fanguis per nares, aures, aliasve partes feu vias vicinas ftatim erumpat &c. Atque cum in viventibus fanguinem quoq; à variis caufis concrefcere & craffefcere impoffibile non fit, ab ejus grumis finuum cavitatem obturantibus nonnunquam Apoplexiam excitari etiam affirmamus, imprimis cum id non parum confirmet ejusdem etiam *Plateri* obfervatio, ubi *Prax. part. 1. c. 14. pag. 507.* fe ex corpore vivente fanguinem inftar coralli rubri coagulatum & concretum è venis extraxiffe manifefto teftatur.

*Sanguis &
in viventibus
concrefcit.*

CAPUT XX.

An bilis flava Apoplexiam inducere possit.

AVICENNA, & qui hunc sequuntur, alii nonnulli statuunt, etiam à bile flavâ nonnunquam Apoplexiam produci: Verùm explicandum ipsis fuisset, qualem bilem intelligant. Si tenuē dicant, nego eam meatus cerebri obturandi vim habere; si crassam objiciant, qualis vitellina est, dubito, an tanta ejus copia in frigidiore cerebro generari aut cumulari possit, quæ hujus gravissimi mali generationi sufficiat. Credendum humorem tam acrem vellicare meninges cerebri, easq; continuo ad sui excretionem stimulare, nec adeò facile in capite coacervari, sicq; vel nunquam aut sanè rarissimè, nisi, ut supra de melancholia diximus, cum pituitâ misceatur, Apoplexiam inducere.

CAPUT XXI.

An serosi humores Apoplexiam excitent, Et qua ratione id faciant.

Aseroso & aquoso humore vel pituitâ tenui homines sideratos & attonitos quoq; reddi, nonnulli quidem recentiorum affirmarunt. Sed

quomodo id fiat, & an tenues illi humores obstruendo vel comprimendo, aut alio modo cerebrum ledendo, Apoplexiam excitent, pauci exposuerunt.

Tenues humores sinuum cerebri non obstruunt

Et quidem ejusmodi humores, meatus cerebri obstruendo, veram Apoplexiam inducere non facile concedendum: siquidem eorum substantia ita comparata, ut tenuissimis corporibus, qualia spiritus sunt, transitum impedire, & sinuum meatum plene ac perfecte obturare nullo modo valeant, veluti & supra de hydrocephalo laborantibus ostendimus; ubi etiam ex *Vesalio* adduximus puellam illam hydrocephalo laborantem, Augustæ Vindelicorum dissectam, quæ cerebri actionibus usq; ad mortem integre semper usa fuit.

Nec comprimunt.

Nec facile affirmari potest, tenues hosce humores, comprimendo cerebrum, actiones ejus omnes abolere, quia potissimum in vasis continentur, tantumq; abest, ut ea occludant, ut & ipsa extendant ac dilatent. Et hinc notante etiam *Vesalio* in hydrocephalicis cerebrū ab istis humoribus non cōprimitur, sed valde dilatatur & extēditur; Adde his quod minimè subito & cōfestim, sed sensim generentur, sensimq; in partes desfluant, ut nō videam, quomodo tam subito & unico quasi momento omnem cerebri partem comprimere, & hominē attonitum

reddere, eumq; actionibus animalibus omnibus repente privare valeant. Conspicati forsan nonnulli fuerunt humores aquosos in capitibus Apoplecticorum, (nam cerebrum intemperatum quidni cum crassis humoribus & serosis produceret, vel eos aliunde acciperet) hincq; Apoplexiam à seroso & tenui hoc humore excitatam fuisse crediderunt, qui tamen non ad tenues illos humores, qui ferè semper in ventriculis cerebri reperiuntur, & in iis, qui Apoplexiâ nunquam laborarunt, etiam observantur, sed alios crassiores alibi existentes respicere debuissent. Hinc scribit *Columbus*, se dissecuisse multos, ob gravem Apoplexiam mortuos, & invenisse quidem in eorum cerebris sæpe humorem aquosum purissimum, at tamen semper etiam glutinosum.

Aliter quomodo tenues humores Apoplexiam inducere valeat, exposuit *Platerius parte I. de mentis consternatione p. 24.* ubi scribit, excrementa tenuia & aquea intra calvariam immoderatiùs congesta, nisi per destinatas vias effluant, sed supprimantur, cerebri substantiam largo humore perfundere, eamq; longo impulsu ad eò irrigare, ut magna illius moles, mollior laxiorq; facta subito diffluat & subsidat, nervorumq; principium è basi calvaria, à

Tenues hu-
mores omni
tempore in
cere ro re-
periuntur.

Plateri O.
pinio.

cerebro prodeunte, premat, & spiritibus transitum præcludat. Et hæc omnia ita sese habere, ex propria observatione demonstrat. Annotasse enim se scribit aliquoties, talem humorem Apoplecticis per nares effluxisse, & in dissectione eorum apertâ crassâ meninge mox profiliuisse. Imò in anu quadam, quam Apoplexia è medio sustulerat, cerebrû lactis cremoris instar dissolutum per faciem apertâ durâ meninge effluxisse testatur.

Quæ *Plateri* opinio verissima est, nec à nobis negatur. Nam cerebrum hoc modo irrigatum mollius fieri, tandemq; præcipuè in senibus, diffidere ac subsidere certum est. Imò cum cerebrum corpus concameratum sit, plurimasq; cellulas, & quæ eas sustinent, fulcra habeat, ac in viventibus à spiritibus illustratum valde pro suis actionibus extedatur, fornice & corpore calloso præter modum humectatis, tandemq; destructis, universam ejus machinam prorsus aliquando collabi, hominesq; senes imprimis, hoc modò repente jugulari, & ratio suadet & *αυτοψία* demonstrat.

Id solum hic quæritur, an ejusmodi sensuum & motus abolitio veræ Apoplexiæ speciem constituat, siquidem in Syncope & aliis nonnullis affectibus istæ actiones tolluntur, quos tamen nemo pro

Cerebri col-
lapsus Apo-
plexia caus-
sa fieri
pot. ff.

An collapsus
cerebri Ge-
ranis Apo-
plexiam pa-
riat.

Apoplexiæ speciei, & quidem rectè, habet. Et cum in tali affectu non spirituum influentium interceptio subsidentiam & collapsum præcedat, sed hic potius causa, ut cerebri sinus occludantur, quorum hic affectus referendus sit, jure quispiam dubitare posset.

Hic nota, supra cap. 3. Apoplexiam duplicem à me constitutam fuisse, *Veram* & *Notham*. In verâ Apoplexiâ prius obstruuntur sinus & meatus cerebri, spiritus vitales intercipiuntur, postea id, ut pote non illuminatum à spiritibus, in se subsidet, ejusque actiones omnes subito & in momento quasi pereunt. At in *nothâ* seu spuria Apoplexiâ cerebrum primò collabitur & sæpe diffluit, vasaq; postea occluduntur, ut nihil spirituum vitalium amplius accipere veletiam acceptis uti fruique possint, hinc ad modum Apoplexiæ homines corripuntur. Habetq; hæc Apoplexia cum priore eadem symptomata, graviora tamen, quia protinus, præcipue in imbecillioribus senibus; destructâ penitus principali parte corporis, cordèq; languente respiratio pulsusque tollitur, facies repente in cadaverosam mutatur, ægriq; citò ac quasi in momento moriuntur, nec unquam restituuntur. Cùm autem actiones animales in hac neq; ob animalium nec vitalium

Apoplexia duplex.

Notha quomodo à vera differat.

Cur spuria
dicatur.

spirituum privationem primariò tollantur, sed cerebri collapsus horum interceptionem præcedat, cerebrumq; ipsum in momento destruat, Apoplexiam *notham* dicimus, eamq; à verâ quoad modum invasionis & cerebri læsionem distinguimus.

CAPUT XXII.

*An inflammatoria cerebri dispositio Apoplexia
caussa esse possit.*

Galenus l. 2. aphorism. 42. & à *Φλεγμονώδει διαθέσει* aliquando Apoplexiâ excitari statuit, per quam multi verâ cerebri & meningum inflammationē intelligunt, factam à sanguinis copia in caput irruente. Verùm tantum abest, ut cerebrum in Apoplexiâ inflammietur, ut & privatū suo spiritu influente refrigescat, & omnem suum calorem actualem & sensibilem amittat. Quis quoq; nescit, inflammationem cerebri & meningum longè alia symptomata inducere, quàm quæ in Apoplexiâ deprehenduntur.

Alii volunt in illa *Φλεγμονώδει διαθέσει* sanguinem in cerebri & meningum substantiam non effundi, & hanc ob causam nullâ febrem Apoplexiæ cōjungi, sed illū intra venas & arterias existentē vasa saltem replere, & cū ab iis vix capi possit, ista ita

replen-

replendo dilatare, ac cerebri poros comprimere, angustioresq; reddere, ut spiritus liberè per eos vagari nequeant. Imò dicunt expressè, arterias & cerebri vasa à sanguinis copiâ ita repleri, ut substantiâ cerebri compressâ, meatibusq; & poris angustioribus redditis, nec spiritus vitales liberè ê corde ascendere, nec animales in nervos influere possint.

Hic audis quosdam vel nolentes in meam sententiam descendisse, causamq; Apoplexiæ spirituum vitalium defectui tandem attribuisse. Cùm enim viderint, hanc inflammatoriam, ut vocant, dispositionem minùs interceptioni spirituum animalium aptam esse, morbi hujus acutissimi causam in privationem spirituum vitalium quoque & ipsi demum retulerunt, & quod in hac specie concedunt, mihi & in aliis concederè opus habent.

Verùm ut liberè dicam, (dixi q; & An. 1619.) quid de inflammatoriâ hac dispositione sentiam, nò credo, eam unquam veræ & propriè dictæ Apoplexiæ causam fieri posse. Etenim non video quâ ratione tanta copia sanguinis, quæ vasa repleat, & quidem ita distendat, ut hæc poros cerebri omnes comprimant & occludant, in cerebrum & meninges citra inflammationem ruere possit. Sanè in phreneticis tanta repletio vasorum nunquam observata,

Cur Apoplexia non à diathesi & phlegmone de fieri possit.

& tamen cerebri meninges in iis inflāmari omnes afferunt. Quem quoque fugit, tam in phrenitide, quàm aliis cerebri inflammationibus, veletiam febribus nonnullis, in quibus humores ἀνάσσοι cum impetu caput petunt, vasa valdè dilatari, & ob nimiam membranarum cerebri distensionem maximos, insignes & ferè intolerabiles capitis dōlores aliquando oboriri, nec tamen hisce morbis laborantibus Apoplexiam supervenire, imò in iis longè alia symptomata, quàm quæ in sideratis occurrunt, apparere? Quis etiam crederet, in senibus frigidioribus, quibus hoc malū valdè frequens, cerebrum & ejus meninges facilè inflammatoriam dispositionem pati posse? Rationem quoq; ab omnibus peto, si dilatatio vasorum Apoplexiæ causa, quæ fiat, quòd Athletæ & Plethorici, quibus venæ valdè turgent, non omnes Apoplexiam incurrant.

Cur etiam in obstructione pororū cerebri jam Apoplexiæ causam nonnulli quærunt, cū tamen antea solam nervorum obstructionem, & nihil aliud hoc malum excitare posse dixerint? Numnè nervorum principium à vasorum dilatatione occludi posse statuendum? Illa vasa mihi ostendi cuperem, quæ dilatata cerebri medullam nervosq; omnes cōprimendo prorsus constringere possent.

Nervorum
omnium
principium
à venis &
arteriis non
occludi pot-
est.

Non

Non hîc nūdis assertionibus fidendum, sed ipsa *αυτοψία* consulenda. Intueatur ergo, qui vult, cerebri basin & nervorum exortus, valaq; circa ea existentia diligentissimè perpendat, postea judicet absque livore, an tanta sint, ut ipsorum distensio Apoplexiam excitare queat, idq; salva veritate affirmari possit.

Ponamus etiam, venarum repletionem cerebri poros quodammodo comprimere, presentibus tamen spiritibus vitalibus, nisi, ut in nothâ Apoplexiâ accidit, cerebri tōnus penitus destruat, id suis actionibus omnibus prorsus privari non poterit. Nec credibile est tantam distensionem vasorum subitò fieri, & omnia vasa simul & semel summè repleti posse. Ut itaque, quicquid etiam dicatur tam præcipitis hujus mali gravissimi, quòd unico quasi in momento ingruit, & inopino velut turbine (ut Quercetani verbis utar) agrum percellit ac siderat, invasionis causa ex illa dispositione inflammatoria nunquam rectè exponi ac explicari queat.

Præterea, si, ut à quibusdam asseritur, vasa à sanguine in inflammatoriâ hac dispositione ita distenduntur, ut eundem vix capere queant, quomodo postea ab iisdem affirmari potest, spiritus vi-

Vasa à sanguine non in momento dilatantur.

Cerebrus sanguis copiam etiam spirituum continet.

tales ob illam ipsam inflammatoriam diathesin à corde liberè ascendere non posse: Sanè si vasa, & imprimis arteria, quarum mentio manifesta fit, à sanguine tam late, ut dicitur, extèduntur & dilatantur; spiritibus vitalibus, quorum sanguis vehiculum est, qui & nunquam soli, sed semper in sanguine & cum eo per corporis membra distribuuntur, via ad cerebrum denegari nullo modo poterit, sed contrarium potius dicendum, & dilatatis vasis, sanguineq; copiosius cerebro suppeditato, & spiritus ei in maiore quantitate iam communicari statuendum erit.

CAPUT XXIII.

An vulnera & cranii depressio Apoplexiam inducere valeant.

Vulnera cerebri mortem quidem (etsi non semper) inferre, non tamen facilè per se Apoplexiam causare possunt. Non enim eorum ea est conditio, ut spiritus intercipere, nec vasa per se opplere, ac obturare valeant. Hinc vulnerato cerebro actiones animales minimè abolentur, sed saltem imminuuntur, aut subsequente inflammatione depravantur, vel, si omninò aliquando etiam operationes cerebri omnes illicò abole-

rentur

rentur, id non tam ob vulnūs cerebri quam materiam crassam, in cerebro ex ictu commotam, & in vasa irruentem eaq; oppilantem, fieri puto, laberataq; tum cerebrum duplici morbo, nempe obstructione sinuum seu vasorum aut meatuum, & continui solutione, hæc q; illius generationi ansam quidem præbere, non verò eam per se efficere valet.

Depressio cranii ab ictu & contusione vel casu vehementiore, si in posteriore parte occipitis fiat, & sinuum congressus prorsus comprimat, spiritibus vitalibus viam præcludere, hæc q; ratione Apoplexiam inducere potest: verum cum sæpissimè in tantâ cerebri contusione, & vasa ejus rumpantur, probè videndum, ne id, quod sanguini ascribendum, aliquando cranii depressioni soli attribuamus.

*Depressio
cranii quo-
modo Apo-
plexiam
pariat.*

CAPUT XXIV.

*An spirituum animalium defectus vel perturbatio Apoplexiam causare
queat.*

INveniuntur alii, qui ob defectum spirituum animalium cerebri functiones omnes aboleri volunt. Illum defectum autè dicunt fieri vel ob motum

vehementiorem, vel cogitationes profundiores, vel alias cauffas, ob quas spiritus animales vel effundantur, vel, ut loquuntur, extravagentur.

*Animales
spiritus non
nisi vitali-
bus absenti-
bus defici-
unt.*

Sed cum non, nisi vitali deficiente, animales spiritus deficere possint, & effusi etiam ac à cerebro profusi adhuc in nervis persistant, (aliò enim eos extravagari impossibile est) non video, quomodo vel ob defectum vel effusionem aut profusionem spirituum animalium cerebri actiones omnes tolli queant: ille enim non faciliè possibilis, hæc autem motum & sensum omnibus partibus minimè auferit, præsertim cum effusi spiritus in nervis adhuc hærentes suis actionibus præesse possint. Imò si sola animalium spirituum absumentio vel dissolutio Apoplexiæ causa esset, de facili iisdem iterum collectis, vel aliis novis subinde regeneratis Siderati ad se redirent & restituerentur, quod tamen falsissimum.

Paulò aliter de spirituum hoc vitio nonnulli loquuntur, & nec defectum nec effusionem, sed potius perturbationem & confusionem eorum Siderationis causam fieri dicunt, idq; ostendunt exemplo eorum, qui graviter in capite percutiuntur vel vulnerantur, subitoq; inde concidunt, & actiones animales omnes amittunt: Cerebro enim læso im-

possi-

possibile esse existimant, ut spiritus animales recte sese habeant, iis verò vel deficientibus vel non recte sese habentibus actiones animales omninò aboleri dicunt.

At quamvis negari nequeat, contuso cerebro spiritus etiam turbari, & ad tempus motum & sensum in animali amitti; tamen cum ejusmodi turbatio facilè iterum sedetur, spiritusq; paulò post iterum quiescant, non probabile est, solam turbationem spirituum veram Apoplexiam inducere posse, sed, si quandoq; contingat, & ex contusione homines Apoplecticos fieri, id vel propter cerebri læsionem gravissimam vasisq; cujusdam ruptionem accidit, vel quòd humores crassiores violentià contusionis simul commotifuerint, meatusq; vasorum obstruxerint.

*Turbatio
spirituum
vera Apoplexiam
non
causat.*

CAPUT XXV.

An à spiritu vitriolato & constringente malum Apoplecticum generetur.

Josephus Quercetanus in Tetrade graviss: affectuum capitis cap. II. pag. 120. causam Apoplexix spiritui vitriolato, congelandi, coarctandi & constringendi vim habenti attribuit: hunc enim

An crassi
humores A-
poplexiam
excitare
valeant.

nebulosas exhalationes in cerebrum euectas, inq̄;
eo, instar nubium in aere expansarum, subitò suâ
aciditate vitriolatâ in glaciem & gelu quasi con-
vertere, & hac ratione tam animalibus spiritibus ad
cor, quàm vitalibus ad cerebrum viam intercipere,
& Apoplexiam inducere scribit. Reprehenditq̄;
Galenicos, quòd à crasso humore tam grande ma-
lum deducere non vereantur, cùm tamen hic hu-
mor gravis ad omnem motum ineptus sit, nec ad
cerebrum ferri, multò minùs in eo coacervari pòs-
sit, utpote qui, antequàm totus colligeretur, aliquo
indicio se proderet & aliquod symptoma soporo-
sum excitaret. Et mirum sibi videri tradit, si ab hu-
moribus frigidis Apoplexia generetur, cùm hydro-
cephalò laborantes, totum caput ejusmodi humo-
ribus repletum habentes, eâ non corripiantur &
Attoniti reddantur.

Hanc opinionem ut novam quidem pro-
ponit *Quercetanus*, verùm nova non est, sed idem
& antea docuit *Theodorus Angelutius in suâ arte
Medicâ: cap. 38. pag. 56.* expressè scribens, nec cere-
brum nec ventriculos in Apoplexiâ affici, sed va-
pores per cerebri substantiam fusos ope qualitatis
cujusdâ congelari, ut dicto citius concrecant, cras-
fescant, & lactis instar coagulètur, obstructionemq̄;

maxi-

maximam faciant. Quercetanus verò mutatis nominibus eandem rem iterum de novo proposuit.

Et quod spiritum illum vitriolatum congelantem attinet, fingere quidem talem in cerebro humano possumus, probare autem, ipsum revera dari, admodum difficile erit. Generaretur enim hic, si adesset, vel in ipso cerebro, vel ex inferioribus partibus illuc transmitteretur. In cerebro generari non potest, si quidem in momento produci deberet; at dic mihi ex qua materia produceretur? Vel si more aliorum excrementitiorum humorum in eo colligeretur, cur & hic aliquo manifesto signo se non prodit? imprimis cum cerebrum, tecti fumosa domus instar, nunquam vaporibus, qui à partibus inferioribus ascendunt, careat: vel meninges ejusdem cerebri vellicando epilepsiam causat, quam etiam ex vapore mercuriali calido & vitriolato fieri Chymici docent.

Nec ab inferioribus partibus sursum elevatur. Nam ascendens & per alia membra transiens, æquè in iis vel nervis vapores, quibus fortè nunquam carent, ut in cerebro, congelaret, illisq; motum & sensum adimeret, vel aliud in iis vitium excitaret. Et quis in capitibus Apoplecticorum demortuorum apertis talem glaciale & congelatum humorem unquam observa-

Spiritus Vitriolatus non in cerebro generatur,

Non ab inferioribus partibus ascendit.

vit, geluque concretum in cerebro deprehendit? Sunt puræ putæ hypothesēs, quæ ab ingeniis otiosis absque fundamentis excogitantur, & eâdem facilitate, quâ proponuntur, etiam refutantur.

Multò minus concedimus, subitanæm Apoplexiæ invasionem crassos humores excludere, quia, ut Galenus habet, affectus, qui repentinam habet generationem, indicat malum ex obstructione à crassis humoribus ortum. Idcirco tantum abest, ut subita invasio Apoplexiæ crassos humores excludat, ut & eos potius arguat & coindicet.

Deinde falsum est, humores crassos in capite nullo indicio sese prodere. Illi enim, qui Apoplectici ex obstructione crassorum humorum fiunt, ut plurimum antea de cerebri imbecillitate, gravidine seu gravitate capitis conqueruntur, suntque ut plurimum catarrhosi, & magnam aliquando copiam eorum per nares eijciunt.

Quòd verò hydrocephalo laborantes non fiant Apoplectici, id supra expositum fuit, ubi demonstravimus, tenues humores serosos, quales hunc affectum faciunt, non perfectè sinuum & vasorum meatus obstruere posse, ac propterea spiritibus vitalibus viam nunquam perfectè præcludere.

CAPUT XXVI.

An à fumis & vaporibus nonnullis Apoplexia induci possit.

Sunt, qui & à fumis, vaporibus, aliisq; exhalationibus, tam in ipso corpore genitis, quàm extrinsecus advenientibus nonnullis Apoplexiam generari docent. Et hosce vapores *Hercules Saxonie lib. 1. cap. 4. fol. 49. in venenatos & non venenatos* distinguit, qui postea à diversis diversimodè explicantur.

Platerus & alii, omnes vapores Attonitum morbum procreantes *Narcoticâ quadam vi præditos esse*, & suâ peculiari vi & proprietate spiritus cerebri quasi figere ac immobiles reddere volunt, ut ad actiones animales efficiendas minus habiles existant.

Verùm quanquam negari non possit, omnia narcotica cerebro & spiritibus animalibus insensa esse, illudq; quasi sopire, torpidum & ad obeunda sua munia ineptum reddere; cùm tamen per se vim claudendi valorum cerebri meatus non obtineant, nec etiam spiritibus animalibus commeatum intercipient, quomodo Narcotici hi vapores non potius soporosos affectus, Lethargum, carum &c.

An Vapores narcotici Siderationem efficiunt.

T

quam

Opium affuntum in momento motum & sensum non tollit.

quàm Apoplexiam veram producant, non percipio. Et videmus, spiritum vini, ac ipsum etiam opium (quod tamen summè narcoticum, ita ut reliqua narcotica omnia ab ipso nomen accipiant, & opiata dicantur) immoderatiùs assumptum somnũ quidem gravem & profundum parere, & facultatem animalem consopire, non autem prorsus, & quidem in momento, cerebri actiones omnes abolere. Unde etiam ab opio stupidi facti, vehementiùs agitati, excitari sæpè possunt; pedesq; ac manus nunquam movent, nec respiratio in iis, ut in Apoplecticis a deo depravata aut imminuta.

Quomodo ex Caro Apoplexia præducatur.

Carum autè quod attinet, facilè largior, eum in Apoplexiam transire, si nempe humores cerebri crassiores, qui ut plurimum in hoc affectu adsunt, in sinus & meatus vasorum defluant, eosq; obstruant; alium autem, quem à narcoticâ vi oriri tradunt, in Apoplexiam demum transire à nemine adhuc notatum. Et si vel maximè fieret, per accidens id contingeret, non ob vim narcoticam auctam, sed humores cerebri collectos, & in loca prædicta irruentes.

Præterea non inficias ibo interdum & vaporem narcoticum vel alium spiritus figere aut eos aliter afficere, (nam supra sensuũ consternationem

spiri-

spiritibus affectis attribui) ut degenerantes quasi à suâ naturâ ad animales actiones minus habiles evadant: Verùm cum vitia in solis spiritibus animalibus hærentia tanta non sint, quin non facillè iterum corrigi, vel alii novi ex spiritibus vitalibus, quos hi autores in Apoplexia nunquam deficere dicunt, subinde regenerari & affectus substitui, sicq; cerebro suum instrumentum idoneum rursus restitui & suggeri queat non in solis spiritibus animalibus, nisi & cerebrum simul alio modo læsum sit, gravissimi mali Apoplectici causam latitare autumo. Ut nihil jam de eo dicam, quod multi, si veræ Apoplexiæ causam solis animalibus spiritibus turbatis, fixis, profusis aut aliter affectis attribuunt, suam de Paralysis productione, ex crassis humoribus in nervorum principium sese insinuantibus genitæ sententiam defendere nunquam possint.

Calcis verò & carbonum fumos ac vapores homines Attonitos reddere, experientia hæctenus sæpius docuit. Scribitq; Valerius Maximus l. 9. c. 11, & c. Lucianum Catulum oratorem à Mario mori iussu in cubiculo calcenuper trussillato & oblinito, tum ejus vaporem tum carbonum fumo suffocatum fuisse. Et Marcellus Donatus l. 2. Hist: Medic: mirab: c. 6. pag. 272. refert, pueros duos, Nicolao Gerarducio

hyberno tempore laneos birretos super ligneas formas extendenti ministrantes vesperi, ut calefierent, vaporarium carbonibus ignitis plenum intrasse ambosq; matutino tempore litumi procumbentes, sensu omni & motu destitutos repertos, & paulatim vivido faciei calore deficiente, eadem die ad locum sepulturæ destinatum delatos fuisse.

Sic pag. 173. de *Alexio Chiaponto Mantuano* Jcto tradit, ipsum, cum aliquando accensis in thalaino carbonibus, quò frigidì aëris inclementiam corrigeret, fenestrisq; optimè clausis literis operam dare cœpisset, protinus ab eorum fumis totum sideratum fuisse, ita ut vix postea Medicorum ope restitui potuerit.

Idem quoq; *Marcellus* loco citato aliam historiam recenset de quatuor aliis, simul & eodem tempore à carbonum fumis Apoplexiâ correptis. Anno enim, *inquit*, 1556. die 24. Novembris quatuor homines angusto carcere in nostra urbe detenti ferreos cancellos seu transennam ignitis carbonibus ignire & emollire tentarunt, fugam inde arripere procurantes. Cumq; opus aggressi fuissent, & lignea fenestra, quæ exterius transennam muniebat, atq; tum temporis clausa reperiebatur, vaporum & fumorum à carbonibus elevatorum

exitum prohiberet, in carcere angusto fumus totus cogebatur, & omnes tetro illo vapore malè affecti concidère, quorum & unus ob Apoplexiam fortè subito extinctus fuit. Alia ejusmodi exempla plura apud *Livium Valerium Maximum* & alios annotata invenies.

De caussa verò hujus rei, ob quam nempe carbonum vapores, tam citò Apoplexiam inducant, hominesq; jugulent, diversæ reperiuntur apud Medicos opiniones. *Christóphorus à Vega* l. 3. cap. 8. de arte Medica arbitratur, eos subito ad cor penetrare illudq; suffocare. Quem *Marcellus Donatus* inde refutat, quòd in talibus sideratis cerebri actiones penitus aboleantur, cordis motu adhuc aliquandiu perdurante.

Hieronymus Mercurialis l. 3. *variar: lect: c. 2.* fumos hosce nimio calore caput exsiccare, idq; exsiccando constringere ac condensare, hacq; ratione ejus actiones omnes auferre statuit: sed meo videre parum rectè. Habent enim maniaci ficcissimam (qualis quidem possibilis) cerebri constitutionem, qui tamen rarissimè vel nunquã Apoplexiam incurrunt. Et sæpè homines in calidissimo versantur aere, qui tamen nullam in cerebro constrictiõnem & condensationem (quæ potius fri-

Carbonum
fumi quo-
modo homi-
nes Apople-
ticus red-
dant.

gori quàm calori attribuenda essent) persentiunt.

Vera ratio.

Credibile proinde est, ut & anno 1619. ostendi, cum carbonum accensorum fumis unà pulvisculos & quasi atomos crassiores ex iisdem carbonibus exhalantes, quos manifestò oculis cernimus, inspirando attrahi, hosq; ita attractos se in cerebri poros sinuumq; cavitates insinuare, & nunc copiâ & crassitie eorum foramen commune ductusque antea explicatos occludere & obturare, nunc etiâ, imprimis in iis, qui ejusmodi fumis affueti nō sunt, insitâ vi quadam cerebrum afficere, humoresq; commovere, ut isti in prædictum locum ruentes, eum aliquando occludant. Atque sic duplici nomine vapores seu fumi isti Carbonum Apoplexiæ originem præbere possunt, 1. obstruendo sinus, 2. commovendo humores, cujus ratione cōmodissime, quemadmodum & sequentia, ad causas procatarcticas referri possunt.

Non planè dissimili modo ex calce quoq; exspirantes vapores homines Attonitos aliquando reddunt: nam & ipsi, licet, ut carbonum fumi vaporum ductus crassitie adeo non oppleat, cerebrum tamen peculiari modo afficiendo, humorumq; fluxum promovendo illud ad Apoplexiam dispo-

re,

re, imò, ut hîc aliquando VVitebergæ vidi, etiam in dispositis epilepsiam in eo excitare possunt.

Promiscuè autem omnes homines ab ejusmodi fumis Apoplecticos fieri non faciliè affirmarem. Nam què fugit, fusoros, fabres, aliosq; multos quotidie cum ignitis carbonibus versari, & cæmentarios non tantùm continuò calcem tractare, sed & eandem extinguere, & tamen non omnes imò paucissimos eorum Apoplexiâ mori. Cùm & aliquando, ut modò dixi, calcis odores Epilepsiâ excitasse viderim, universaliter omnes homines ab iis siderari pronunciare non possum. Potius existimo, exhalationes illas semper quidem cerebrum affligere, non semper autem in eo Apoplexiam ercitare potentes esse, sed pro ejus dispositione humorumque in eo redundantia illud magis minusvè afficere, & aliquando huic, sæpè & alii affectui originem præbere, quandoq; etiam noxam minùs sensilè inferre. Qui iis assueti non sunt, caputq; multis pituitosis succis (ut ferè semper accidit, præsertim in hyeme, quâ plurimi ab his Attoniti fiunt) repletum habent, caveât sibi ab ejusmodi exhalationibus: nō n. satis tutò eas attrahunt, sed faciliè ab illis lædi & Apoplectici fieri possunt. Qui a crebrò eas inspirarunt, & quasi ipsis assueti sunt, mi-

*An omnes
à calce &
carbonibus
Apoplectici
fiant.*

nore cū periculo; cū iis versari possunt, quippe cum cerebrū ab illis nō mox adeo afficiatur. Refertq; hīc multū scire, ē quo ligno & quomodo carbones illi parati fuerint. Nam quanquam nulli laudari possint, aliqui tamen gravissimum odorem spirant, fumosq; dant crassissimos; & longè facilius quàm alii homines ad Apoplexiam disponere valent. Atq; hinc istos carbonum & calcis fumos excitare Apoplexiam in plurimis, non autem promiscuè omnibus dicendum.

Ex *musto* autem qui exhalant vapores, cunctos quidem sine discrimine afficiunt homines, verū non omnes mediante Apoplexiā jugulant, sed quemadmodum alibi fufius demonstravi, tum crassitie, tum proprietate quadam occultā, qua organis vitalibus insidiātur, inspiratione attracti pulmonum motum & anhelitum spiritumq; vitalem detinent, ejusq; cum sanguine arterioso permistionem, ut & hūjus in pulmone generationē, & simul utriusq; per corpus distributionem impediunt: & quia spiritus à tam crassis corporibus ventilari, fuligines expelli, nec pulmones oppleti & à vaporum malitia quasi detenti liberè amplius moveri nequeunt, sublata respiratione & spiritibus cordeq; suffocatis demum ægri celerrimè quidem & longè

Nulli vapores quæ ratione homines interrimant.

citius

citius quàm in Apoplexiâ jugulantur. Observatum namque sæpius, multos in scalis adhuc cellarum multo plenarum versantes, mortuos decidisse, & extemplò extinctos fuisse, aliosq; plures, qui illis subvenire voluerunt, in eodem loco & eodem ferè temporis articulo nonnunquam interuisse.

Quibus tamen omnibus & hæc exhalationes, cum à rebus narcoticis eleventur, narcoticam quoque vim habere, easq; cerebrum sopire stupidumq; reddere posse, non nego. Verùm cum id tam citò fieri nequeat nec stupor vel carus, imò ipsa quoque Apoplexia, si omninò ab his excitaretur, adeo repentè promiscuè cunctos homines, alias sanos, robustos & optimè valentes, occidere valeat, potius illas organa vitalia afficiendo, corq; suffocando, quàm animales functiones abolendo, cerebrumq; lædendo mortem subitanè accelerare, quis non videt?

Nec à vero alienum est, in novo illo affectu, quem suprà mentis consternationem à spirituum infectione & turbatione appellavimus, tam cor quàm cerebrum affligi, & utriusque spiritus inquinari & commoveri. Testaturq; id non solum sensuum læsio, sed & faciei coloris mutatio, angustia

cordis, pulsusq; in hiſce mira variatio. Imò cum flatus ex humoribus ſæpe malignitatem quandam in hypochondriis nactis aſcendant, ipſiq; ejuſdem qualitatis participes ſint, per arterias delati, antequam caput petant, cor primò perversâ ſuâ qualitate affligunt, ſpiritusq; vitales lædunt; hinc ulterius ad cerebrum ducti & illud afficiunt, ſenſoriumq; actiones impediunt; & quidẽ prò naturâ vaporis, ejuſq; malignitatis conditione in hoc affectu, nunc cor nunc cerebrum magis affligi, & utriuſq; ſæpè vitio. functiones cerebri turbari aut conſternari, vel alias quoque corporis actiones lædi obſervamus.

CAPUT XXVII.

De Cauſis Apoplexiæ Procatarcticiſ & Remotioribus.

PRæter hæc cauſas, vim occludendi & obturandi meatus vaſorum cerebri obtinentes; & aliæ remotiores dantur, quæ ad duo generarevocari poſſunt: Quædam enim earum craſſoſ humores Apoplexiã efficiunt, *movent & proritant*, quædam verò eorũdem *generant ac producunt*. Hic ſolùm de cauſis moventibus & procatar-

cticiſ

cticis agemus; in capite verò sequente alias quæ humores producant contemplaturi sumus.

Movere autem & proritare collectum in capite humorem possunt I. *Aeris constitutio* vel calidior vel frigidior. Illa, quæ aliquat humores, eosq; ad motum & fluxum idoneos efficit. Ita facit *Forestus observ. 70. lib. 10. fol. 403.* mentionem puellæ cujusdam, quæ ex lotione capitis intempestivâ obfusionem humorum in Apoplexiam incidit. Hæc, quia cerebrum constringit, & condensando humores ex eo quasi exprimit, quemadmodum passim apud Practicos exempla extant eorum, qui in frigido aere versati in Apoplexiam inciderunt.

II. *Tempus vernum*, non quidem per se, sed quatenus mutatâ cœli constitutione tum in corpore humores commoventur, funduntur, & ex uno membro, naturâ sæpe non rectè operante, in aliud transmittuntur. Sic instante æquinoctio verno multos homines Attonitos reddi, *Hollerus & Forestus* annotarunt, idq; experientia indies satis superq; testatur.

III. *Radii lunares*: Vidimus enim, inquit *Alexander Benedictus l. 1. cap. 33.* de curat: morb: dum in Creta essemus, quosdam, qui, nocte lunæ radiis expositi, manè siderati fuerunt. *Et Macrob:*

Aeris constitutio.

Tempus vernum.

Radii lunares.

Saturn: lib. 7. cap. 16. idem observavit, putatque hanc causam esse, quòd *Diana*, quæ luna est, ἀεθλοῦς quasi ἀεθόρευς, hoc est *aerem secans*, attenuans, humoresq; fundens, dicatur.

Exhalationes
thermarum.

IV. *Exhalationes nonnullarum thermarum*, præcipuè *Loßnensium*, quæ à proprietate quasi humores cerebrimovere dicuntur. Ita de seipso fatetur *Thomas Jordanus in tractatu de aquis Medicatis Moravia* pag. 9. quòd aliquando harum thermarum pelluciditatem fixis oculis aspiciens, vertigine correptus stupidusq; factus in terram conciderit, parumq; abfuerit, quin totus attonitus reditus fuerit.

Affectus
animi.

V. *Affectus animi*: Quantam enim & hi humores spiritusq; corporis nostri commovendi, immutandi & agitandi vim habeant, nulli non notum. Sic ex gaudio nimio cerebri humores commovente quandam mulierem apoplexiâ correptâ fuisse, à viris fide dignis mihi relatum fuit. Ex ira, terrore & subitâ animi consternatione plurimos sideratos fieri, experientia quotidie demonstrat. Testimonium etiam hac in re nobis *Forestus* perhibet, quando l. 10. observ. 70. fol. 403. scribit: Ego multos vidi ex vehementi irâ & animi percussione Apoplexiam incurrisse. Et *Beurvenius* scribit, se vidisse

vidisse terrore quendam subito Apoplecticum factum.

VI. *Contusio capitis ob ictum, casum, vel alias similes externas causas, à quibus non minùs, quàm internis, humores sæpè moventur, & ad fluxum concitantur. Sic ex ictu teli supra caput quosdam Sideratos evasisse notavit Forestus. Ex ictu supra oculum quendam Attonitum factum, apprehendit Fernellus lib. 2. de Abdit: cap. 15. Ex alapa juvenem quendam protinùs Apoplexiâ mortuum fuisse, vidit Benivenius. Et Hercules Saxoni in prælect: Pract. fol. 85. tradit, Procuratorem Venetiis à Nobili percussum, illico ob colaphum sideratum cecidisse. Ejusmodi exempla plura qui scire desiderat, consulat Valleriolam lib. 3. Enarrat: Medicar: Horatium Augenium lib. 9. Epist. 11. & alios.*

Contusio
capitis.

VII. *Terræ motus, soniq; vehementiores. Nam cum valde ob terrorem subitamq; consternationem homines percellant, spiritusque & humores turbent ac commoveant, non mirum, & ea aliquando Apoplexiam excitare posse. Ita refert Beroaldus lib. de terræ motu; virum quendam, cui Fulco Argelato nomen erat, ex horrendo terræ motu consternatum & attonitum in terram*

Terræ motus.

concidisse. *Et Amatus Lusitanus* Cent. 3. curat. 22. scribit, infantem ictu bombardæ turbatum Apoplexiâ correptum, & paulò post extinctum fuisse.

Fulmen.

VIII. *Fulmen.*: Etenim & hujus potentia tanta est, ut humores cerebri commovere, hominesq; attonitos reddere valeat. Observavit *id Benivenius de abdit. cap. 23.* qui patrem & filium uno & eodem momento à fulmine tactos Apoplecticos evalisse, iterumq; integrè sanatos fuisse refert. *Et Joan: Bapt: Cardanus libell. de fulgure cap. 2.* quemadmodum & *Brasarvola comm: ad lib. 1.* Hippocrat: de ratione victus in acutis tradit, se vidisse multos à fulmine tactos sideratos redditos, tandemq; mortuos fuisse.

Venus.

IX. *Venus nimia*: quæ cum non solùm humores commoveat, sed & corpus variè lædat, cerebrumq; non parum debilitet, etiam Apoplexiam producere apta nata est. Sic legimus apud *Platerum* & alios Medicos, multos in ipso congressu Apoplecticos factos, subitoq; extinctos fuisse.

Calcis & carbonum fumi.

X. *Calcis & carbonum fumi*: de quibus in præcedente capite actum fuit. Caveant itaque sibi ab his omnes, qui Apoplexiam in metuunt, nam imprimis, maximè hyberno tempore, quando ca-

put multis crassis humoribus scatet, illud malum excitare valent.

XI. *Vapores ex Mercurio*: quos etiam Apoplexiam producere *Langius Lib. 1. Epist. 43.* annotavit. Item aliarum rerum cerebrum afficientium, ut fornacum non ita pridem exstructarum & similitum exhalationes. Refert enim *Guilhelmus Fabricius Cent. 4. Observ. II. pag. 28.* Senatorem *Laufanensem*, cum fornacem novam in cubiculo ædificandam curasset, & in eo, dum fornax exsiccaretur, dormiret, lethargicum factum paulòq; post extinctum fuisse.

XII. Huc etiam pertinent *nimia vini ingurgitatio, agitatio corporis vehementior, motus capitis inordinati, convolutio in gyrum, & alia ejusmodi* corporis motus inconvenientes, quæ commotis cerebri humoribus non rarò huic malo ansam præbuerunt.

CAPUT XXVIII.

De causis humores Apoplexiam immediate efficientes generantibus ac producentibus.

Apoplexiam ut plurimum inducere pituitosa excrementa cerebri, rarius autem melan-

*Vapores
Mercurii &
fornacum.*

Motus corporis inordinati, craspula.

choliã, sanguinẽ, vel serofos humores, suprà af-
fertum fuit. De causis solũ, quæ hosce humores
producent, paucis hĩc agemus, præcipuẽ cum Me-
dici pasim eas enumerare soleant.

*Pituitam
generantia.*

Et quod *pituitosos humores*, qui in generatione
Apoplexiæ primum locum habent, attinet, eos
multiplicant capitis imbecillitas nativa seu hære-
ditaria, vel aliunde contracta, nutrimentum non
rectè assimilians, nequẽ etiam excrementa expel-
lens; alimenta humida & crassa concoctu difficilia,
præsertim nimia quantitate ingesta; potus largior
& intempestivè ingestus; ventriculi & epatis con-
stitutiones frigidiores & imbecilliores cibos &
chymum non rectè elaborare valentes; regio frigi-
da & humida; aer austrinus nebulosus & humi-
dus; somnus immoderatio; otium & vita se-
dentiaria; crapula, & quæ hujus generis sunt a-
lia.

*Melancho-
liã produ-
centia.*

Melancholiã producunt vitæ conditio tristis;
laboriosa; corporis constitutio melancholica; ali-
menta crassa & terrea ut sunt caseus vetus legumi-
na; Item carnes fumo indurata &c; regio & cœ-
li status frigidus & siccus; consuetæ melancho-
liæ per uterum & hæmorrhoides evacuaciones sup-
pressæ.

Sanguis

Sanguinem multiplicant constitutio ventriculi, jecoris & venarum optima; cibi evchymi; legitima corporis exercitatio; somnus mediocris; victus plenior; vita sine curis; suppressa sanguinis quædam evacuatio &c. de cujus ut & aliorum humorum generatione plenius alibi à me actum fuit.

*Sanguinem multiplicã-
tia.*

CAPUT XXIX.

Quid Paracelsi de generatione Apoplexiæ sentiant.

SED antequam hîc ulterius progrediar, non possum non Paracelsitarum de ortu Apoplexiæ sententiam perstringere, & paucis explicare, quàm ridiculè hi de morbi hujus causis & generatione Philosophari soleant.

Et quod ad *Paracelsum ipsum, hic lib. 7. Paragr: cap. 1. §. 1.* Apoplexiam dicit esse *guttam*, & guttam vocat *Synoviam* partis, guttamq; seu Apoplexiam ex separatione Synoviæ à sua parte generari statuit. Quid autem Synovia sit, nec ipse nec alii uno & eodem modo semper exponunt. Nam aliquando *synoviam*, fatente etiam *Severino in ideâ Medicinæ*, putat esse *ichorem ex vulneratis articulis promanantem* & exstillantem, quem imperiti bar-

*Paracelsi de
Apoplexiã
sententia.*

synovia
quid sit.

bitonfores *das Gliedwasser* vocant, de quo pluribus agit Doctus: Medicus *Thomas Erastus* in *disputat: Antiparac: part: 4. pag. 271. & Johann. Langius Epistol. lib. 1. pag. 5. & 20.* Quæ significatio synovix hic locum habere non potest: nam hujus synovix separationem nemo, nisi amens, Apoplexiæ causam constitueret.

Nonnunquam Paracelsus per synoviam intelligit *locum membri, in quo nutrimenta decoquuntur, seu stomachum* (ita enim Paracelsita, nescio quâ licentiâ, omnes cavitates membrorum appellant) illius partis. At neq; hæc synovix acceptio locum hîc habere potest. Aliud enim est de loco & parte affectâ loqui, aliud causam morbi explicare. Et quid est illa inseparabilis separatio loci, quam ad generationem Apoplexiæ conferre dicit? Ego non intelligo, quid sibi hæc velint, nec credo alium facile ea percepturum.

Sapè Paracelsus, sicuti etiam citato in loco facit, synoviam definit *virtutem retentricem, attractivam, digestivam, motivam, expulsvam & sensitivam:* & hujus defectum Motus privationem & insensibilitatem facere narrat, virtutem enim esse in synovia, non in parte. Et paulo post inquit, morbum esse a *sequestratione, quando synovia*

à parti-

a partibus separatur: in synovia enim vult sensum & vitam esse, & vitam omnium partium in hac sequestrata & separata amitti; item phthisin partis oriri, hancque corrumpi. Unde postea alii definiverunt synoviam materiam radicalem; sal dulce resolutum; cremorem dulcem; liquorem & essentiam vitæ; lac virgineum partes irrorans; cælum intimum; Spiritum vitæ; Naturam balsamicam. Sed quam bene hæc concordent, vel cæcus videre posset. Paracelsus vult; synoviam esse ipsam virtutem retentivam sensitivam, eamque ab omni corpore sejungi: alii verò eam per materiam, & materiale compositum explicant, dulcemque humorem nominant. Condonandum autem quid istis hominibus, cum non omnes terminos philosophicos rectè distinguere valeant.

Vellem autem Paracelsus exponeret, per virtutem partium quid intelligeret, an facultatem animæ, an ejus operationes, aut aliud quid. *Si facultatem*, falsum est, eam separari in Apoplexiâ integrè a parte: illa enim sequestratio non morbus esset, sed ipsa mors; *si actiones*, quæ a facultate fluunt, & virtutes nonnunquam dici solent, principium petit, nec causam Apoplexiæ ullam præfert.

Facultates non separantur a partibus.

Deberet enim harum functionum seu virtutum abolitionis causas ostendere, non verò demonstrare, in Apoplexiâ synoviam seu actiones à partibus separari, vel ut rectius dicam, *in iis aboleri*, quod & rusticis notum.

Forſan per ſynoviam intelligit *calidum inſitum*, quia eam nunc *materiam radicalem, lac virgineum, balsamicam naturam* &c. nominat. At tum falſiſſimum, in ſideratione à corde, cerebro, epate, pulmonibus &c. id ſeparari: hoc enim ſi fieret, nullus Apoplecticus reſtitueretur. Corrupto enim & ſeparato calido inſito à partibus, nulla earum idoneum animæ hoſpitiū ampliùs præbere poteſt.

Scheunemannii opinio.

Paracelſo ferè ineptior eſt *Henningus Scheunemannus*, qui in Medicinâ ſuâ reformatâ (ſi Diis placet) attoniti morbi cauſas exponens, eum à Mercurio Cremoſo (quatuor enim pag. 15. ſpecies Mercurii conſtituit: *Mercurium Pneumoſum, Cremoſum, Sublimatum & Precipitatum*, quem poſtea deſtillatum etiam nominat, arcamq; vitæ noſtræ definit, ignis ætherei pabulum ac nutrimentum verum, lac virgineum, humidum radicale, primigenium primum, maximum generationis ſubjectum, cremorem dulceſcem, rarum, permeabilem,

muci-

mucilaginosum, suo madore & rore corporis nostris partes irrorantem, madefacientem ac reficientem &c.) deducit: Et pag. 27. ex *Paracelso* cum fulgure confert. . . . .
 Experimentiâ enim inquit comprobatum esse, fulmen non eodem modo omnem materiâ petere ac vexare; sed sacculis illâs & nullo modo combustis nummos conficere: illâs â vaginâ ensem liquare: integrâ cute & carne, interdum nulla ignis aut ictûs notâ exterius apparente, ossa comminuere. Simili modo postea concludit, & Mercurium hunc destillatum in unam massam cogere, ac colliquare cerebrum, & pulmones, non aliter ac si cera essent, ferire, percutere, inflammare atq; exurere; musculos verò & cæteras molliores partes non lædere, linguæ loquelam activo suo halitu exurere, carnosamque ejus substantiam intactam relinquere. Atque ex partium internarum fusione, læsione, colliquatione postea omnia Apoplecticorum symptomata deducit.

Verùm enim verò, si quis operâ & otio abuti vellet, singula hæc *Scheunemanni* absurda pluribus examinare posset. Cum autem jam olim fuerit dubitatum à sapientibus, uter sit absurdior, qui ridicula & absurda proponit, an qui ea longiore oratione impugnat. In iis refutandis non multum la-

borabimus. Tam fatua & insulsa sunt omnia hæc, quæ jam allata fuerunt, ut seipsa satis superq; refutent. Dat sine mente sonum Scheuneman, & quæ effutit, ipse non intelligit: Sint alijs, qui meliora non intelligunt, hæc omnia oracula. Nos pro absurdis & ridiculis habemus, atque ex saniore Philosophia aliud facillè demonstrare possumus.

*Cor. in Apo-
plectis non
exuriunt.*

Atq; ut unum & alterum de his, quæ jam proposita fuerunt, saltè attingam, quis unquam in dissectionibus corporum Apoplexiâ de mortuorum observavit, cor exustum fuisse, aliâq; in membris accidisse, quæ sibi imaginatur Scheunemannus? Quis pulmones colliquatos instar ceræ congelari, aut partes exuri vidit? Nec quid dicam de hoc, quòd ita ubique secum Scheuneman pugnet, ut legentes ejus verba oppugnatore alio vix opus habeant. Primo enim Mercurium hunc cremosum arcam vitæ nostræ appellat, humidum radicale seu primigenium primum, & maximum generationis subjectum; postea autem dicit, eundem specie Mercurium colliquare partes, easq; instar fulminis exurere. Ego tali aræ vitam meam non committerem, neq; huic Mercurio ceu primo generationis subjecto corpus meum conservandum concederem. Destructor est sui domicili non conservator,

si suam etiam nativam indolem retinens, partes, quas conservare deberet, colliquat, & vario modo corrumpit.

Deinde hunc Mercurium cremosum mucilaginosum, simul tamerarum & permeabile constitutere, est ferru ligneu vocare: Cremosum n. seu mucilaginosum quod est, raru proprie dici non potest.

Tertio dicit, eundem Mercurium cremosum cerebrum & pulmones colliquare, & in unam massam cogere, congelare, simulq; exurere. Si colliquat & dissolvit partes, dic mihi, quomodo eas congelare possit. Vel si congelat membra, exponere, quomodo eadem exurere valeat?

Et quales hæ sunt ineptiæ, Mercurium hunc destillatum linguæ loquelam exurere, carnosam verò ejus substantiam intactam relinquere? Estne loquela corpus inflammabile, quod exuri, flammamq; more aliorum corporu per se existentium concipere potest? Fabulantur nonnulli, in regionibus septentrionalibus intensissimum dari frigus, prolata verba subito cogelans, ut ab astante, quavis non audiantur, legi tamen possint. Forsan Scheunemanus talia verba intelligit per loquelam, quando eam à Mercurio exuri putat: alias, quid sibi velit per exustionem loquelæ, non percipio: Davus enim sum, non Oedipus.

Loquela non
est corpus
inflammabile.

CAPUT XXX.

Num aliquando in Apoplexiâ respiratio ita ad sensum tollatur, ut ad eam cognoscendam certis quibusdam signis opus sit.

Hisce ita misis, & ad alium locum convenientiorem reservatis pergo ad explicationem signorum tum Morbi, tum caussarum, tum etiam eorum, quæ bonum vel malum eventum prænunciant, & prognostica dicuntur. Cùm autem de Morbi signis, quæ diagnostica appellari solent, superius ob certas caussas, nempe ut mox in principio hujus tractatus notum fieret, de quo affectu nobis hoc in loco potissimum sermo sit, hicq; ex suis signis ab aliis morbis rectius distingui possent, actum fuerit, demonstratumq; Apoplecticos ceu fulmine tactos illicò concidere, sensuq; & motu privari, nihil videre, audire, nec punctos sentire aut vocatos quicquam respondere, sed solam respirationem, & quidem sæpius valdè, cum gravissimo stertore, depravatam, pulsumq; aliquando remanere, hoc in loco de iis nihil amplius addemus, sed saltem dubium hoc, quod movetur à nonnullis, explicabimus, nempe *An in omni Apoplexiâ re-*

Cur autor supra de Signis Diagnostica egerit.

respira-

spiratio ita manifestò tollatur, ut, hominem vivere, non nisi ex certis signis, cognosci possit.

Galenus quatuor Apoplexiæ species constituit. *Prima* est, quando ægri respirant adhuc cum aliquo ordine: quam inter omnes species mitissimam nominat. — *Alter*a est, in qua ægri inæqualiter respirant, & cum interpositione, ita ut per intervalla spiritum ducant: hanc priore longè vehementiorem constituit. *Tertia* est ea, in qua ægri quidem respirant, sed cum magna violentia: hanc dicit valdè perniciosam esse. *Quarta* omnium acutissima, periculosissima & maximè lethalis est, in qua dicit, cum motu & sensu respirationem quoque perdatq; amitti. Vides ergo concedere Galenum, Apoplexiam dari absq; manifesta respiratione.

Galenum sequuntur Medici ferè omnes, statuentes Apoplecticos nonnullos præter motum & sensum manifestâ quoque respiratione privari, ita ut sæpius æger, num vivat vel mortuus sit, ambigatur: hinc & de Apoplexiæ curatione quando agunt, passim signa tradunt, quibus explorari possit, an æger adhuc respiret, vivatq;. Sumunt enim *Speculum nitidum* ac lucidum, idq; ori ægroantis adhibent, quod si inficiatur, ægrum adhuc

*Differentia
Apoplexiæ a
Galeno alla.
c.*

*Quibus in-
diciis an æ-
ger adhuc
vivat, explo-
rari possit.*

vivere, sin minus, mortuum esse colligunt. Vel sumunt *poculum* aut etiam *vitrum* aquâ plenum, idq; thoraci imponunt: si aqua in eo movetur, vitam adhuc superesse, si verò immobilis permaneat & nullo modo agitetur, hominem extractum esse concludunt. Alii etiam *gospium* aut *lanam* carminatam, *plumam* aut *candelam* ægrotantis oribusq; applicant, & ex motu eorum, an vivat adhuc nec ne, explorant. Hæc q; signa in omnium ferè Practicorum libris reperiuntur, eo fine adducta, ut Apoplectici, instar mortuorum nonnunquam jacentes, à verè mortuis distingui queant.

Verùm hisce omnibus sese *Mercatus* opponit, sibi mirum videri *tom. 3. c. 12. fol. 51.* scribens, quòd nonnulli affirmare audeant, Apoplecticos omni respiratione destitui, cum respirare & vivere ad invicem sese habeant, & animal tam diu vivat, quàm diu respiret, & vice versâ respiret, usq; dum vivat, frustra q; censet in ullo Apoplectico non respirante curationem institui: Imò miram Naturæ sagacissimæ providentiam satis deprædicare non potest, quòd nempè, etiamsi ea cunctis animalibus actionibus casu quòdam privetur; in tantum tamen de respiratione laboret, & eam usq; ad ultimum instans & posse servare conetur.

Quamquam enim, inquit, in Apoplecticis nullum vestigium motûs ne quidem in aliis membris appareat; Natura tamen præcavens animalis interitum, certas quasdam fibras, à conjugatione nervorum quintâ ortas, incolumes adservat, & per eas pusillam vim à cerebro derivat, quæ, licet cæteris membris movendis non sufficiat, sufficit tamen respirationi, quam quivis facultatis influxus servare potest.

Et postquam aliorum Practicorum more signa, vitam aut mortem in Apoplecticis ostendit, explicavit, *fol. 53. scribit*, se ea potius adduxisse, ut aliorum Medicorum placita sequatur, quàm ut opinetur, in Apoplexiâ respirationem aliquando penitus ita aboleri, ut ad eam cognoscendam certis indiciis opus sit: cum nullum certius signum vitæ & mortis, bonum vel malum eventum præfagiens desumi possit, quàm ex majori minorive respirandi difficultate. Si enim laboranti omnino intercipiatur respiratio, ita ut ad sensum thorax non moveatur, eum derepente strangulari statuit.

Verùm distinguendum hîc inter *respirationem manifestâ* & obscurâ aut etiâ *insensibilem transpira-*

*Respiratio
duplex.*

tionem, quæ occulta quasi & insensibilis respiratio vocatur: quia & per eam cor aliquo modo ventilari, attractusque aer cordi communicari potest. Verum est, & à nobis negari nequit, respirationem ad vitam esse necessariam, hominemque tam diu, quam vivit, respirare: at ea respiratio non semper sensibilis & manifesta est, sed sæpè ita occulta & insensibilis, ut manifestò, thoracem attolli, deprehendi nequeat, sicut exempla præfocatarum abundè testantur, quæ sæpè absque manifesta respiratione aliquandiu vivunt. Remanere igitur & non remanere potest in Apoplecticis respiratio: non remanet sæpè manifesta; perdurat autem usque ad finem occulta, in qua cor quidem cum pulmone aliquantulum naturali suo motu movetur; non autem huic motui thoracis elevatio & agitatio multum succurrit. Et hanc occultam respirationem ut cognoscere queamus, nonnulla signa à Medicis Practicis proponi solent.

An autem & hæc in Apoplecticis locum habeant, & an Attoniti aliquando citra manifestam respirationem vivere possint, non est quòd adeò dubitemus, cum id experientia aliquoties docuerit, quicquid etiam *Mercatus* & alii (nam de hac ipsa quæstione acerrimè inter se *Horatius Angenius*

&

*Præfocata
sæpè non
manifestò
respirant.*

*An Apople-
ctici citra
manifestam
respirationem
vivere
possint.*

& Alexander Massaria etiam disputant) hae de re dicant. Rarò quidem id accidere libenter concedo : tamen aliquando contingere, & respirationem in nonnullis, iis praesertim, qui cor spiritusq; adeò calidos non habent, & magnâ refrigeratione minimè indigent, ita occultari posse, ut non à quovis manifestò percipiatur & cognoscatur, penitus impossibile non est : siquidem data est respiratio manifesta animalibus calidioribus, ut cordis calor ventiletur; hic autem si parvus sit, ut ventilatione non adeò magnâ opus habeat, sufficienter urgente necessitate, ad tempus aliquod refici & attemperari potest per respirationem occultam, levemq; pulmonum agitationem; quam tamen in Apoplecticis non ita, ut in praefocatis vel aliis, qui syncope afficiuntur, obscurari facile concedo.

Objicis : In Apoplecticis licet aliquando tollatur respiratio manifesta, *pulsus* tamen semper remanere, ac propterea signis supra positis minimè opus esse. Concedo, pulsus in Apoplexiâ certissimum vitæ indicium praebere, & ad eum primario respiciendum esse : sed cum & hic aliquando obscurus, sit : nec adeò manifestò semper, etiam in sanis & optimè valentibus nonnullis, quibus arteriæ multâ carne teguntur, apprehendi possit, (te-

*An pulsus
semper ma-
neat.*

Respons.

statur namque *Baldwinus Ronseus in Epistol. ii. pag. 14.* Furnis in Flandriâ in viro quodam optime valente nullum manifestum motum arteriarum unquam percipi potuisse) omninò tum necesse, ut ad suprâ posita signa, vitam aut mortem ostendunt, Medici confugiant, & , num anima adhuc corpòri insit , ægroq; auxiliatrices manus porrigi debeant, nec ne, explorent: cum hoc sepè ipsis magnam gloriam pepererit, sicut de *Asclepiade* memoriæ traditum fuit.

Admonitio
ad Medicos.

Monet autem, nec sine caussa, *Amatus Lusitanus* Medicos omnes, ut curantes Apoplecticos in pulsus exploratione diligentes sint, & famæ suæ consulentes diligentissimè motus arteriarum observent, cum sæpius valdè obscuri, diligenter tamen inquirentibus, tandem innotuerint. Refertq; historiam de *Regina Isabella Medico*, qui aliquando *Salmantica*, cum ad quendam Apoplecticum vocaretur, pulsumq; non ad eò debilem deprehenderet, ægrum non citò moriturum assistentibus prædixit. Cum autem vespèri eundem de more invisum rediret, & è mulâ jam desilierat, quidam ex illis, qui ægroto astabant, illi ad scalas obviam venit, ægrotum obiisse exponens. Hic verò hoc, ut rem novam, admiratus, dictis fidem non

adhi-

adhibuit, sed iudicio suo magis confusus, ut qui non multis antea horis hominis ægrotantis vires exploraverat, ex quibus certus erat, eum non ita de facili moriturum, ad ægrotum ut generosus & magnanimus Medicus pervenire non dubitavit; quem primo aspectu panno contactum, & Franciscana veste indutum offendens, non nisi variis monachis circumstantibus eum detegit, ejusque in carpi regione arteriarum motiones explorans, eas vigere adhuc (quod alii deprehendere non poterant) observavit. Proinde eum ad cubile reverti fecit, & præfidiis idoneis adhibitis, tandem integrè restituit. Quæ omnia in curatione Apoplexiæ notare utilissima sunt, ne Medicus circa ejusmodi ægros versans, vivos adhuc pro mortuis aliquando derelinquat, sicq; sibi & arti maculam aspergat.

CAPUT XXXI.

Quando Apoplexiæ extincti sepeliendi sint.

Tutissimū proinde est, tales Apoplecticos, sicut & præfocatas, aliosq; ex acutis morbis su-

bitò ac repentiè mortuos, non sepelire, nisi post tri-
dium, elapsis scilicet septuaginta duabus horis.
Potest enim respiratio manifesta tam diu occulta-
ri in his, qui cordis ventilatione non adeò magnâ
opus habent. Et observatum, multos hoc tempo-
re ferè elapso ad se rediisse, ac revixisse, diuq; adhuc
superstites mansisse. In manibus habui, scribit
Forestus lib. 10. de cerebri morbis fol. 418. cum pra-
xin in Galliis exercerem, mulierem ex uteri suffoca-
tione pro mortuâ habitam, in quâ viginti quatuor
horis integris vita latebat, ut eam astantes mortu-
am putarent, quæ tamen per me, Dei omnipoten-
tis auxiliò, sanitati restituta fuit.

Guilhelmus Fabricius Centur. 2. obs. observat.
95. p. 391. recenset historiam de *Antonio Cormanno*
Bovio, rustico Helvetiæ pagi Mienere, indigenâ, qui
cû, peste correptus, gravi lypotymia detineretur,
& ab omnibus pro mortuo haberetur, corpus illi-
us, cognati sicuti ibi moris est, linteamini involve-
runt, atq; insuerunt. Advenientibus autem ves-
pillonibus, ut cadaver efferrent, cum illud non pla-
nè rigidum perciperent, novitatem rei mirati fue-
runt, jussuq; Pastoris, qui ipsos comitabatur, lodi-
cè circa faciem & pectus dissuerunt, corpus calidis
linteis fomentârunt, oriq; sepeliendi guttulas ali-

*Multis pro
mortuis ha-
bitis ad se re-
dierunt.*

*Alia histo-
ria.*

aliquot vini malvatici instillârunt, sicq; quem extinctum omnes putabant, paulatim ex sopore quasi profundo excitârunt: imò restituerunt, ut intra unius mensis spacium negotia sua rusticana iterum obire potuerit.

Gaudotus eidem *Fabricio* retulit, in Burgundia in oppido *Vertzel* quendam pro mortuo in templum deportatum fuisse, ut ibi humaretur. Cùm autem aliquis aquam benedictam in faciem ejus aspergeret, ipse expavescens quasi, oculos aperuit, & mox ad se rediit, pluresque annos supervixit.

Divioduni accidit in magnâ peste, cùm vespillones in sepeliendis mortuis tam occupati essent, ut cuilibet peculiare sepulchrum facere non possent, sed plura cadavera in communem foveam injicerent, ut mulier quædam nomine *Dame Nicole Lenillet* pro mortuâ cum aliis efferretur, & in foveam istam conjiceretur. Quid sit? Hæc totam noctem sub aliis cadaveribus latens sub auroram ad se rediit, animumq; collegit. Cùm autem, ubi esset, nesciret, neq; propter debilitatem aliorum cadaverum sibi impositorum pondus amovere valeret, clamare cœpit, sed quia longè ab hominibus remotus erat locus, exaudiri à nemine potuit.

Alia.

Alia.

Tandem redeuntibus vespillonibus, ut alios in idem sepulchrum inferrent, iterum miserè clamat, corpusq;, quantum quidem potuit, commovet. Hi strepitum cum voce exaudientes obstupefacti attentius auscultant, & vocem humanam esse percipientes, illicò foeminam illam effodiunt, eamq; reviviscere videntes domum suam apportant, ubi mox convaluit, & postea Divioduni per aliquot annos sana degit.

Nota quoq; omnibus verisfima illa historia de Nobili matronâ Colonienfi *Reichmuth Adolch nomine*. Cùm enim ea pro mortuâ elata in coemeterio Divorum Apostolorum sepelienda esset, maritus propter summum in defunctam amorem è digito ejus anulum, quem arrhæ loco ipsi dederat, detrahere noluit, sed corpus cum annulo isto armillisq; terræ mandare jusfit. Sequenti nocte vespillones sepulchrum cum lucernâ clam accedunt, & quò foeminam illam annulo & armillis spolient, corpus effodiunt, loculumq; aperiunt. Eo ipso autem momento, quo mulier manus injiciunt, hæc, quam pro mortuâ humârant, ad se redit & reviviscit. Quo viso, violatores sepulchri magno timore perculsi aufugiunt. Illa acceptâ lucernâ ædes mariti petit, à quo statim ex voce &

annulo recognita comiter excipitur, vivaq; servatur, tresq; deinceps adhuc progeniit filios, quos omnes ministerio Ecclesiastico consecravit ac destinavit.

Johannes Jacobus Krafftius in Epistol. ad Clarissimum Chirurpum Fabricium scriptâ, quæ habetur Centur. 2. Epistol. pag. 405. refert, Augustæ Vindelicorum matronam, pro mortuâ habitam, in tumbam cōcameratam sub templo ejus familiæ propriam super seshibulum positam fuisse, ostio ejus magno monumenti lapide occluso. Post annum unum atque alterum, cū alius ex eadem familia moreretur inq; eundem tumulum reponendus esset, aperto eo & revoluto lapide matrona supra gradus propè ostium mortua absque digitis invenitur. Exitum enim hinc inde quærendo hosce gradus quidem reperit, lapidem tamen dimovere, & clamando exaudiri non potuit, digitosq; ad famem pellendam devoravit, sicq; eo in loco occlusa miserè vitam suam finire coacta fuit.

Referam & hic quid nō ita pridem in vicinia nostra acciderit: Vivit hīc VVitebergæ mulier nomine *Eva Megers Stephani Sickingh*: arcularii vidua, quæ cū adhuc virgo esset, & ante triginta annos,

& quod amplius excurrit, in vicino oppido *Uten* in magna peste apud materteram, viduam *Elia Zabers* commoraretur; accidit, ut pestis hujus etiam viduæ domum invaderet, & aliquot personis in eâ jugulatis, demum etiam prædictam tum temporis virginem *Evam*, annum vigesimum tertium agentem, corripere; imò ita affligeret, ut eam omnes pro mortua haberent, corpusq; ferali amiculo vestitum ex loco calido in frigidum deportarent, ibiq; stramine supposito ad horam sepulturæ conservarent, quæ secunda erat post meridiem, nam extincta credebatur post mediam noctem, aliàs horâ duodecimâ, pro more istius loci tum consueto sepulta fuisset. Quid sit, paulò ante adventum vespillonum post meridiem, pro mortuâ habita & jam loculo imponenda, sese movere incipit, caputq; erigit; imò surgere tentat. Vidua, quæ cum alia muliere adhuc in domo supererat, expavescit, & spectrû esse rata, arrepto fuste ægræ jam resurgenti mortem parat, impedita autem ab astante muliere nihilominus istam in priorem locum summâ cum violentiâ trudit, seq; mox in hypocaustum foribus probè occlusis. & munitis recipit: ægra ita malè tractata & in pristinum locum detrusa quasi ecstatica, sed cum manifesta jam respiratione de-

cumbit;

cumbit; & elapsis ab eò tempore (funus enim dilatatum fuit) duodecim horis planè reviviscit, & adhuc hîc VVitebergæ vivit, etsi pretium quod scholæ, Pastoribus, & propulsu campanæ debetur, diu pro ea solutum sit. Mira autem, quæ de splendore, in quo versata sit, narrat, & quid quasi in cœlo viderit apud Christum, cum quo tum temporis se locutum dicit, lubens omitto. Plures tales historias qui scire cupit, vid. loc. allegat. *Fabr. Cesarem Baron. tom. 6. cap. 214. thesaurum Antiquit. Alexand. Bened. Paræum, Forest. Henric. Kornmann. de miraculis mortuorum, & alios.*

Atque ut in specie, & Apoplecticos pro mortuis ad tumulum elatos fuisse, ostendam, ea, quæ *Horatius Angenius & Amatus Lusitanus* hac de re annotarunt, hoc in loco paucis repetam. Testatur autem ille *tom. 2. Epist. lib. xi. Epist. 40. pag. 434.* se vidisse *Romæ* Anconitanum Patricium Apoplexiâ mortuum in Ecclesia *D. Mariæ* sepultum fuisse: octavo autem die post sepulchro iterum, ut alium ibi reponerent, aperto, inventum fuisse cadaver eversum, manibusq; simul ad caput & crines elevatis. Et hic *Amatus Lusitanus Cent. 4. Curat. 23.* recenset similem ferè historiam notatum maxime dignam. Nunc, inquit, occurrit, apud Ferrarienses

Apoplectici nonnulli videntur elati.

puellam quandam Apoplexiâ detentam fuisse, & ab omnibus Medicis pro mortua habitam. Cæterùm cùm mater puellam summoperè amaret, eam non ita facilè sepeliri permisit, & eò magis, quia ab aliis perceperat, quòd, qui subitò & repèntè gravioribus morbis corripuntur, & pro mortuis habentur, non sint facilè clero committendi. Demum mater puellam per triduum apud se, contra omnium opinionem, detineri fecit, & tertio die puella quasi ex inferis sublata revixit, & adhuc hodie (ut audio) pulcherrimè vivit. Hæc Amatus.

Talia exempla cum passim obvia, *Geneva*, & aliis in locis Magistratus neminem sepeliri permittunt, nisi prius à peritò quodam Medico, ad hoc opus conducto, cadaver inspectum exploratumque fuerit, hocce revera mortuum sit, nec ne. Et olim apud Judæos & alios populos testibus *Rhas. Levin, Lemnio; Horat. Angenio* fol. 414. & aliis, lege cautum erat, ne libitinarii & vespiliones ullum Apoplecticum, comitiâlem, præfoecatam vel alios subitò extinctos præproperè loculo includerent, eosque non nisi post triduum, elapsis *septuaginta duabus horis sepelirent*, cùm in illis nonnunquam delitescat anima, quæ rursus corpus spiritu vivifico imbuere queat.

Causam hujus rei, nempe quòd non nisi post triduum, & elapsis 72. horis Apoplectici & alii mortui sepeliendi sint, dat *Petrus PicTORIUS* sermon. convival. lib.1. pag.20. statuens, lunam in eâ temporis mensurâ unicum Zodiaci signum peragrare, & ad eundem gradum alterius signi pervenire, sicq; omnia in corpore commovere. *Petrus Aponensis* autem *Conciliator* dictus diff.182. fol.226. dicit, intra hoc spacium humores in corpore suas periodos & motus absolvere, sive sanguis, sive bilis, sive melancholia, sive pituita fuerint, & tum colorem in verè mortuis demum in perfectè cadaverosum mutari, humoresque putrescere, & jam cadaver foetere incipere. Ad ditq; insuper, quòd & *Pascalius* lib.1. cap.13. de curandis morbis, & alii asserunt, *Christum* Salvatorem nostrum *Lazarum* noluisse resuscitare, nisi expectato fine motionis cujuslibet humoris, post quartum nempe diem, ubi corpus jam foetebat, ne forsan *Judæi* hinc occasionem calumniandi sumerent & dicerent, *Lazarum*, ad diem unum vel alterum Attonitum, saltè mortuum & sensu orbatum jacuisse, non verò verè mortuum, & animâ privatum, sed viventem adhuc quasi excitatum fuisse.

Cur non nisi
post triduum
Apoplectici
sepeliendi
sint.

Cur *Christus*
Lazarum
non nisi elap-
so triduo
excitavit.

CAPUT XXXII.

De Signis Cauffarum.

Progredimur ad Signa cauffarum: & quidem à *pituuità* malum originem traxisse arguunt color faciei albicans; oris humiditas; narium mucus; otium; pigritia; temperamentum corporis frigidum & humidum, &c: Patiens usus fuit alimentis frigidis ac glutinosis aliisq; crassum succum generantibus aliisq; præcesserunt, de quibus supra cap. 27. actum fuit.

A *Melancholià* si ortum fuit malum, facies ex livido nigricat, in intestinis & hypochondriis flatus percipiuntur: Aeger tristis fuit. & melancholicus; cibusq; usus fuit succum melancholicum procreantibus.

Sanguinea si fuerit Apoplexia, facies rubet, oculorum venæ tument: Aeger plethoricus existit, sanguinisq; evacuatio consueta suppressa fuit.

Si autem ex *ictu, casu & contusione* capitis ortum traxerit, signa per se satis nota sunt. Et cum harum cauffarum indicia ubique extent, pluribus de iis hoc in loco agere, supervacaneum duximus.

Pituuita redundantis signa.

Melancholici indicia.

Sanguinis nota.

CAPUT XXXIII.

De Signis Prognosticis, & primò qui homines facile vel difficulter ab Apoplexiâ & corripiantur & ab eadem liberentur.

ANtequam ad alia Signa Prognostica bonum vel malum eventum morbi declarantia progrediamur, explicabimus, quæ ætas, & qui homines facile tam gravi malo obnoxii sint; item, qui Apoplectici facile vel difficulter iterum restituantur.

Et primò facile Apoplexiâ corripiuntur hi, quorum parentes & progenitores hoc morbo interierunt. Ut enim calculosi generant calculosos, & podagrici gignunt podagricos: ita Apoplecticos procreant liberos, qui facile eodem affectu corripiuntur. Nec obstat, quòd ii priusquam generaverint filios non ejusmodi morbo correpti fuerint. Sufficit, quòd illam latentem in corpore ad morbum hunc dispositionem habuerunt, eandemq; & filiis communicarunt. *Vide Cratonem in Consiliis Medicis à Scholziò collectis Cons. 37. fol. 97. & 98.*

Facile sunt Apoplectici.

1. Geniti ab Apoplecticis.

II. Senes &
Catarrhosi.

Deinde *senes decrepiti & catarrhosi*, vel alii etiam frigidum & humidum cerebrum obtinentes; vertiginosi, item ii, *quibus vasa cerebri angustiora*, aut constitutio eorum debilior fuerit, qui loca frigida & humida incolunt, & multum in diætâ peccant, otio, crapulæ, somnoq; intempestivo immoderatiùs indulgent, præ aliis facilè Apoplectici fieri solent. Vide plura de his infra cap. 46.

Mulieres nõ
ab Apople-
xia immu-
nes.

Mulieres autem ab omni Apoplexia immunes esse, ut aliqui statuunt, falsum, & rationi & experientiæ contrarium: siquidem aliquoties & eas Apoplexiâ corripì observavi; & qui non corripentur? Generant & hæ sæpe humores in capite crassos, qui Apoplexiam excitare valent, sæpèque excitant. Unde *Forestus observ. 20. lib. de cereb. morb. pagin. 403.* se multas mulieres in otio degentes Apoplexiâ tentatas vidisse scribit. Alios autores idem annotantes hîc non cito, cum putem, neminem facilè reperiri, qui non & mulieres Apoplexiâ corripì aliquando observaverit.

An senes A-
poplectici fa-
cili evadant.

Neque hoc simpliciter verum, quod *Aretaus* de curat. morb. acur. lib. 1. cap. 4. fol. 58. statuit, si æger senex sit, (quibus familiare id vitium) non liberari, sed morbi magnitudine & ætatis miseriam oppressum statim & illicò mori. Testatur enim *Hercules*

Saxon.

Saxon. praelect. cap. ii. fol. 36. se vidisse mulieres & senes sexagenarios attonitos & tamen servatos. *Et Donat. ab Altom. de medēdis humani corporis malis cap. 19. p. 192.* refert, se illustrem foeminam *Chrystomam, Comitissae de Aquino Ruborum* uxorem sexagenariam Apoplexiā correptam adhibi is idoneis remediis perfectè restitutā & sanatam obiervallie. Plura ejusmodi exempla vide ap. *Forestum* & alios.

Alii volunt, *juvenes* Apoplecticos omnes confestim & repentè interire, nec ullum servari. Verùm neque hoc catholicum esse, experientia quotidie testatur: etsi enim negandum non sit, hunc morbum naturæ juvenili multum contrarium, nec nisi à gravi & vehementissimâ causâ produci posse: tamen cum natura eorum fortior, nec ut in senibus debilitata validè causæ morbificæ resistat, non rarò & eos, imò faciliùs quàm senes servari deprehendimus.

Francisc. Valefius Com. in lib. 5. Epidem. fol. 463. omnes Apoplexias vehementiores esse arbitrat, quæ vigilantes, quàm quæ dormientes apprehendunt, tutioresq; esse & faciliùs sanari dicit nocturnas quàm diurnas. Sed neque hujus rei causa facile explicari poterit: probantque exempla passim obvia, nocturnas Apoplexias, si non vehe-

*An juvenes
sanari possint.*

*An ne et ur
na Apople-
xia mitio-
res diurnis.*

mentiores, æquè tamen vehementes ac perniciosas esse, quàm diurnas. Quàm multi enim in lecto hoc malo correpti illicò ac repentè obierunt, ut & accubantes id non persenserint?

*Melancholici
cur facile
fiant Apoplectici.*

Melancholici autem cur facilè, teste Hippocrate, fiant Apoplectici, caussa non est tam humor melancholicus copiosus solus in cerebro collectus, quàm vapores ejus tetri, qui cerebrum affligentes tandem id debilitant, & ejus coctionem ita lædunt, ut suum alimentum minùs rectè sibi assimilare valeat, sed plurima crassa excrementa producat, quæ non expurgata, sed collecta, vel per se, vel cum humore melancholico mixta, si fortè in cerebri meatus sinusq; ruant, Apoplexiam inducunt.

Idem Hippocrates sect. 6. Aphorism. 57. homines nec ante quadragèsimum, nec post sexagesimum annum apoplecticos fieri statuit. Verùm & hoc à veritate alienissimum esse, exempla ubiq; obvia satis superq; demonstrant. Ipse enim aliquoties & juvenes, imò & pueros, & senes septuagenarios ejusmodi malo corripì & mori vidi. Ita ut hic aphorismus ex iis sit, qui sapius, non tamen semper ita eveniunt.

CAPUT XXXIV.

De Signis bonum vel malum eventum denunciantibus.

Signa Apoplexiæ Prognostica, bonum vel malum eventum denunciantia, sumuntur ex affectus magnitudine, symptomatumq; quæ ei conjunguntur, vehementiâ. Et quidem optime sperandum est, si respiratio non sit valde inordinata, nec nimis violenta: si ex oculis ægrotantium lachrymæ exeant benè coloratæ; si æger adhibitis ptarmicis sternutat: si morbus in paralyfin degenerare incipiat. Quæ signalicè quidem pro bonis habeantur, non tamen temerè ipsis fidendum, vel aliquid certi ex iis prædicendum: Aliquando enim fallunt, & multi, præsentibus etiam hisce signis omnibus, ex insperatò sæpe moriuntur. Quiq; etiam paralytici facti, non extra periculum versantur, cum nonnunquam recidivam patientur, morbusq; recurrat. Quocirca hisce signis apparentibus omnibus, benè quidem sperare potest Medicus, non verò temerè salutem polliceri.

Malum autem eventum morbum habiturum ostendunt, si respiratio valde inordinata, vel ita imminuta, ut vix sentiatur: si sudor circa fron-

Signa bonum eventum denunciantia.

Malum eventum denunciantia.

tem & cervicem ex impenso labore naturæ, ad
 molendam respirationem, erumpat: si oculorum
 album nimis conspicuum sit: si alvus spontè fluat,
 & absque alleviatione multum dejiciat: si post san-
 guinis missionem neq; mens neq; motus redeat: si
 sternutantibus adhibitis æger non sternutet: si cir-
 ca os multa spuma hæreat: si stertor magnus adsit,
 & post eum anhelitus desinat, ita ut thoracis mo-
 tus ad sensum vix appareat: illa enim Apoplexia
 fortissima est, quâ qui corripuntur, rarò evadunt,
 secundum Hippocratem, qui lib. 2. aphorism. 42.
 scribit: *solvere morbum, quem Apoplexiam vocant
 fortem, impossibile esse, debilem verò non facile.*

*Notha Apo-
 plexia sem-
 per lethalis.*

Apoplexia *notha*, quæ ex diffluxu & colla-
 psu cerebri originem habet, *semper lethalis*. Cùm
 enim tam nobile & principale membrum corpo-
 ris ita læsum rursus ad sanitatem reduci nequeat,
 quid mirum, quòd eo planè destructo. protinus
 mors subsequatur.

In summâ, *nulla Apoplexia periculo caret*:
 quia ut plurimum occidit, &, si hominem non ju-
 gulat, ad minimum post se paralyfin, vel alium
 quendam morbum periculosum relinquit, cere-
 brumq; valdè debilitat. Unde, notante etiam *Fore-
 sto*, omnes Apoplectici, etiam à morbo profus li-

berati,

berati, de facili tamen & levi de caussa lachrymas profundunt.

Nec, qui semel à tam gravi affectu liberati, postmodum penitùs ab eo immunes sunt. Et enim non rarò morbus redit, & reversus plerumque ægros jugulat. Quare idem *Forestus*, homines secundâ aut ad summum tertiâ vice Attonitos factos rarissimè convalescere, sed ut plurimum omnes interire se observâsse refert.

CAPUT XXXV.

*An spuma in Apoplecticis certum
mortis indicium præ-
beat.*

Affirmat id Hippocrates lib. 2. Aphorism. 43. ubi inquit: τῶν ἀπαγχομένων ἢ καταλυομένων, μηδέπω δὲ τεθνηκότων, ἐκ ἀναφύεσσι, οἷσι ἂν ἀφρός ἦ περὶ τὸ σῶμα: *Strangulati ac dissoluti, nondum tamen mortui, non referuntur, quibus circa os spuma fuerit &c.* Cui *Conciliator* & alii, imò ipse quoque Galenus in *Comm:* contradicunt, demonstrantes, multos Apoplecticos, quibus spuma circa os apparuit, integrè curatos fuisse.

Mercurialis decurat. Apoplex fol. ii. ut Hippocratis aphorismum ad bonum sensum trahat, dicit, non referri, seu non restitui Apoplecticos, quibus circa os spuma apparuit, duplici modo intelligi posse: vel quod nunquam redeant ad integram sanitatem; vel quod non redeant ad vitam seu sanitatem quamcumq;. Quibus circa os spuma apparet, inquit, illi non redeunt ad sanitatem, id est perfectam; quia nunquam queunt integrè curari; sed manent paralytici: redeunt autem ad sanitatem, quatenus servantur; & vindicantur ab interitu. Idem ergo, secundum Hippocratis sententiam, putat esse redire ad sanitatem, ac integrè & perfectè sanari. Quam interpretationem an verba Hippocratis admittant, aliis perpendendum relinquo.

Aliud spuma
aliud corpus
spumosum.

Aliqui hîc distinguunt inter *spumam* propriè dictam & *corpus spumosum*. Veram *spumam* definiunt corpus levisimum, spongiosum, secundum omnes partes suas, etiam minimas, contractum: idq; dicunt generari ex humore crasso, cum aere spirituq; permixto, si nimirum ille ob agitationem spirituum vitalium in crasso illo humore inclusus ob loci proprii appetentiam sursum vergat, humoremq; sibi exitum denegantem simul eleuet. *Spumosum* verò corpus leves saltem bullas in superficie

humo-

humorum apparentes vocant, idq; ex quovis liquore, etiam tenui, utpote vino, urinâ, aquâ &c. produci posse afferunt. Ultramq; autem hanc spumam, tam veram quàm notham in Apoplecticis generari statuunt. Veram quidem ex colliquatione humidi substantifici pulmonum, summâ eorum vi & spiritu, qui tentat expirationem facere, elevati, agitati, & in spumam conversi, talemq; spumam in Apoplecticis semper mortem prælagire dicunt: cum cor pulmonesq; tantam violentiam, quantam in hujus generatione & separatione humoris substantifici patiuntur, perferre nequeant. Corpus autem spumosum solum bullæ, non verò spumæ speciem representans à salivali humiditate, in ore existente, produci, & in Apoplecticis citra vitæ periculum generari volunt: cum in ejus generatione neque cor neque pulmones magnam violentiam sustineant, sed ejusmodi corpus ex quovis spiritu exhalante formari queat. Verùm utut sit, de generatione spumæ veræ hoc in loco, quanquam de separatione humoris substantifici cordis & pulmonum multa objici possent, non disputabimus, sed cum Galeno dicimus; hunc Aphorismum Hippocratis *non esse universaliter verum, sed ut plurimum.*

CAPUT XXXVI.

An stertor, quem Apoplectici sæpè edunt, imminētis mortis signum sit.

DE Stertore scribit Hippocrates lib. 6. aphor. 51: *Qui valentes seu sani capitis doloribus repente corripuntur, & protinus muti fiunt, & stertunt, intra septem dies intereunt, nisi febris supervenerit.* Ubi sciendum, stertorem illum in Apoplectis ut plurimum fieri, musculis gutturis & thoracis resolutis, iisq; non amplius ad expirationem concurrentibus, ac propterea magnum stertorem, magnam musculorum, faucium, colli & thoracis resolutionem & læsionem, adeoq; fortem Apoplexiam indicare. Nam talis in stertore Apoplectico editur sonus, quod spiritus diu in gutture hæreat, nec expelli possit, donec alius superveniens eum necessitate urgente protrudat & elidat, linguamq; laryngis & epiglottida commoveat & agitet. Fortem proinde stertor arguit Apoplexiam, & si cum spuma circa os fuerit, fortissimam, nõ autem semper & ex necessitate lethalem & exitiosam: cum aliquando & ii, qui magno cum stertore decubuerunt, tandem idoneis præsidiis adhibitis restituti & à morte liberati fuerint.

*Stertor in
Apoplectis
unde.*

CAPUT XXXVII.

*An Febrem Apoplexiæ supervenire
bonum sit.*

Communis est opinio, bonum esse, si Apoplectici febre corripiantur, affirmatq; idem etiam Aphorismo jam allegato Hippocrates, ubi inquit, omnes Apoplecticos cum stertore decumbentes interire intra septem dies, nisi febris superveniat. Et sunt, qui hujus rei causam exponentes, calorem supervenientem crassos in cerebro humores concoquere, fundere, attenuare eosq; ad exitum preparare, hacq; ratione ægros servari statuunt.

Verum neq; horum assertioni simpliciter subscribendum censeo. Nam quamvis calor humores frigidos & crassos in capite calefacere & non nihil attenuare possit: tamen cum is non in ipso loco affecto generetur, sed è corde, quod in omni febre principaliter affligitur, & in Apoplexiâ de suffocatione aliâs valdè periclitatur, illuc transmittatur, auctus plurimas fuligines producet, quæ mirè organa vitalia afficient, eaq; citò interiment ac suffocabunt. Nam non quamlibet febrem sed fortem, Apoplexiam sanare Medici asserunt: for-

tis autem calor usum cordis & pulmonum insigniter auget, magnamq; ventilationem & frigidioris aeris attractionem ac validam fuliginum productarum expulsionem requirit. Quibus omnibus cum satisfieri à corde & thorace nequeat, ægrum citius, quàm sine febre mori necesse est. Hinc Hippocrates 1. Prorrh. 2. aphor. 50. ipse scribit, *subitaneis Apoplexiis si febris diutina & mediocris superveniat, periculosum esse.* Jam si mediocris febris Apoplecticis perniciosa, multò periculosior fortis erit, quæ majorem vim cor debilitandi & afficiendi habet, magisq; æger periclitabitur, si due partes principales in corpore per se afficiantur, quàm si una saltem lædatur.

CAPUT XXXVIII.

An post Apoplexiam magis dextra quàm sinistra pars paralytica fiat.

Disputatum & inter Medicos hæctenus fuit, an post Apoplexiam, si morbus terminetur in Paralytin, potius dextra quàm sinistra pars afficiatur. Non defuerunt, qui Apoplexiam magis in sinistram quàm dextram partem terminari voluerunt; quippe cum hæc fortior sit, fluentemq; materiã non facilè recipiat, illa autem debilior ad cujuscunq; humoris receptionem aptissima existat.

Verum

Verùm quis non videt, hos magis ex imaginatione, quàm propriis observationibus loqui? Non hîc contendam, an pars sinistra debilior sit dextrâ, ut multi volunt, & rationibus quibusdam ostendere satâgunt. Tantum hoc addâ, mē post Apoplexiâ tam crebrò dextrum quàm sinistrū latus paralyfi affectum deprehendissē. Et si paralyseos causa humorum in nervos influxus, ut volunt Medici, nulla reddi potest causa, cur magis in nervos sinistralateris, quàm dextrî materia irruat, cùm æquè hujus, quàm illius viâ pateant. Credo itaq; magis nunc hanc nunc illam partem post Apoplexiam paralyticam fieri, pro læsione ipsius cerebri, ejusq; elevatione, vel etiam humorum in partem magis vicinam expulsionē. Et hæc de Apoplexiâ naturâ, causis & signis sufficiant.

CAPUT XXXIX.

De Curatione Apoplexiæ à crassis humoribus orta.

Progredimur jam ad curationem, quam ut Medicus rectè instituat, ante omnia ad causam, quæ hunc morbum produxit, respicere debet. Aliter enim curandus est, si ab humo-

ribus crassis, cerebri meatus & vasa oppilantibus & occludentibus oriatur; aliter autem si ab ictu & contusione capitis, casu, aut aliâ externâ causâ originem traxerit.

An Apoplectici relin-
quendi.

Monent autem hîc Practici omnes, non temerè esse Apoplecticis manum adhibendam, sed priùs perpendendum, an vehemens fuerit morbus nec ne. In forti Apoplexiâ nulla remedia adhibenda, sed ægros solis Prognosticis relinquendos esse suadent, ne tam remedia, quàm ars ipsa ab imperitioribus diffametur. *Prudentis enim, inquit Celsus, hominis est, eum, qui servari non potest, non attingere, nec subire speciem ejus ut occisi, quem fors ipsius peremit; & Mesues omnes Medicos hortatur, ut sibi caveant, à curationibus malorum ægritudinum, ne eorum existimationi aliquid derogetur.* Verùm cum aliquando monstra, teste *Averrhoë*, in medicina fiant, & *Avicenna* referat, se nonnullos Apoplecticos omni ferè respiratione privatos, nec quicquam à mortuis differentes, sanatos vidisse; imò & astantes atque cognati plerumque sanationem & auxilium valde urgent, hisq; sæpius gratificandum sit, non omnes Apoplectici imò nec illi, qui forti Apoplexiâ detinentur, prognosticis semper relinqui debent aut

possunt,

possunt, sed quandoq; & ipsis Medicus, ne ægrum deseruisse videatur, enumeratâ tamen prius morbi magnitudine, & exposito periculo, in quo patiens versetur, factôq; prognostico, ac implorato divino auxilio, (sine quo omnes ejus conatus aliàs irriti sunt,) auxiliares manus porrigere & quantum divina gratia effici possit, tentare necesse habet.

Quia verò morbus hic acutissimus est, nec sananti inducias dat, vel longius in curando deliberandi spatium relinquit, Medicum suis remediis paratissimum esse, & quod facere necesse, maturè, citò & absque ulla cunctatione & morâ peragere oportet, ne, dum de curatione diutius consulat, forsan æger moriatur. Habet enim si ullibi, hîc maximè locum aphorismus ille Hippocratis lib. 4. cap. 16. *Medicari in valde acutis eadem die oportet: tardare enim in talibus, malum & periculosum.*

Instituenda autem curatio secundum indicationes: Has enim qui negligit, instar cœci ambulat, estq; teste Galeno, similis illi, qui pontem in tenebris pervadere cupit, ubi, dum maximè se recto tramite incedere credit, in aquam delabitur: Sic licet Medicus optima remedia habeat, nisi ta-

Quid Medico faciendum.

men ea juxta indicationes adhibeat, faciliè in sanatione aberrare potest.

Indicationes Curativæ à causâ non morbo sumuntur.

Sumuntur verò hæ à *morbi causâ*. (ut semper accidit. Ipse enim morbus per se & simpliciter consideratus utiles indicationes non suppeditat. Et quamvis nonnulli, quando morbum non Philosophicè, hoc est, per impotentiam ad agendum, sed per malam dispositionem definiunt, se pro formali definitione causâle substituere, idq; ideò, ut à morbo, hoc modo considerato, utiles indicationes desumi possint, prætendant : tamen & id falsum esse, nec ab hac etiam causâ seu à dispositione, ut dispositione, sicq; morbo Medicè sumto, sed potiùs illius malæ dispositionis causâ adhuc aliâ veram indicationem curatoriam; de præservatoria enim hic non loquor, sed unde ea petenda sit, & an plura indicantia juxta *Salæ* opinionem constituenda sint, suo loco exponam, desumi, pluribus alibi ostendi.) Cùm autem in Apoplexiâ actiones cerebri aboleantur, hæ restitutionem indicant. Quia verò restitui nequeunt, nisi spiritui vitali iterum ad cerebrum via aperiatur; hæc q; aperiiri non possit, nisi materia, viam illâ occludens, vel tollatur aut aliunde derivetur, ad eam curationem Medicus unicè dirigat: quod enim in resolu-

tione

tione ultimum, in curatione primum esse debet. Quocirca omnibus Apoplexiam curaturis summo perè laborandum, ut ejus causam & materiam vasa cerebri occludentem, spiritibusque viam intercipientem è loco, in quo hæret, educant, revellant, aut aliò retrahant; vel cum præter naturam sit, eam etiam prorsus, modò id commodè fieri possit, è corpore evacuent. Quia verò eadem hæc materia crassa existit, & ob crassitiem minùs præsidii revulsorii vel evacuatorii obtemperat, ea incidenda & attenuanda, cerebrumq; roborandum, ut hosti suo validius resistat, ac tandem eundem prorsus vincat & ejiciat. Irritare etiam quidam facultatem jubent: Verùm cum hæc in insensibili corpore vix excitari possit, ut agat, imprimis cum organa non rectè disposita, neque etiam alia requisita ad actionem necessaria obtineat, illam irritationem & excitationem in Apoplecticis ferè frustra institui credendum.

Quomodo ager tractandus.

Quando ergo ex signis supra enumeratis certò constat, hominem Apoplexiâ laborare, is in *loco modicè calido continendus* & asservandus, ne frigus poros occludens, & humores in crassans, morbum augeat & foveat. *Corpus ejus erigendum*, & ita

collocandum, ut erectâ nonnihil cervice quasi se-
deat, hocq; positu pulmones liberiùs aerem trahe-
re valeant, minusq; humores, ut in supino decubi-
tu accidit, ab inferioribus partibus in caput ruant,
sed potiùs ex eo in membra illi subjecta & inferio-
ra descendant. *Thorax leviter tegendus*, ne one-
ratus tegumentis respirationem difficiliorem red-
dat. *Corpus interdum agitandum & concutien-
dum*, an forsan materia in cerebri vasis hærens loco
moveri possit. Est tamen & hîc cautio adhiben-
da. Nam si corpus cacochymicum sit, multisq;
vitiosis humoribus scateat, ex illâ commotione
sæpè & ii, qui in motu nondum sunt, moveri pos-
sunt. Sic mihi notum exemplum, quòd ejusmodi
agitatio ægro aliquando plurimùm obfuerit, eiq;
mortem subitanèa accelerarit. Postmodum *mate-
ria revellenda, discutienda, expurganda* per frictio-
nes extremorù asperiores, venæsectionem, cucur-
bitulas, suppositoria, clysteres, vesicatoria, aliaq;
similia remedia. Tandemq; *cerebrum roborandum,
ac reficiendum*, id quod *Aquis Apoplecticis, Balsa-
mis, Sacculis, Unguentis, Odoramentis* aliisq; præsi-
diis postea explicandis, cõmodissimè fieri poterit.

Non autem adeò necesse videtur os Apople-
cticorum cuneo aperire, ut plurimi Practici jubent,

qui

qui tamen ubiq; eos ore patente respirare asserunt. Nam cum id alias pateat, membraq; ægris omnia resoluta sunt, ut sunt, nec veluti in Epilepsiâ convelluntur: ita ut interdum etiam intestini recti extremitas planè hiet, atq; nisi ab astante præcaveatur injecta clysmata repenti iterû effluant; quemadmodum non rarò accidit, os ægotantes tantâ violentiâ aperire opus non semper erit.

Notare etiam hîc expedit, in tam gravi & periculoso morbo medicamenta non semper eo ordine adhiberi (quanquam & hic aliquem delectum habere non inutile sit,) debere, quo ea jam recesimus, vel tam curiosè ut in aliis affectibus, observandum esse, an, non præmissis universalibus, particularia præsidia adhibenda sint. Multò minus concoctionem humorum exspectandam esse: sed quamprimùm ægri tam gravi malo corripuntur, ipsis auxiliares manus illicò porrigendæ sunt, & vel clyster injiciendus, vel vena secanda, sive de die sive nocte morbus hominè invaserit. Præstatque etiam in tam præcipite affectu plurimis remediis simul uti, & unâ eâdemque horâ & clysterem injicere, & sanguinem mittere, hasque ipsas operationes repetere, quemadmodum in Apoplexiâ non inconveniens, unico

An os Apoplecticorum tunc aper- tum servandum,

die vel tria enemata infundere, non neglectis interimaliis, quæ humores discutiant, attenuent, cerebrumq; roborent.

Quid in Paroxysmo faciendum.

Atque ita quando & quocumque tempore ægri decidunt, sine omni morâ extrema eorum linteis calidis fovere, plantasq; pedum & volas manuum aceto & sale, vel decocto salviæ, roris-marini &c: fricare expedit: Scholiographus in *Hollerium* etiam colli sedem anteriorem, quâ jugularia vasa ascendunt, iisdem fricare jubet) postea naris odorata adhibenda, oriq; Aquæ Apoplecticæ vel alia similia, utpote theriacæ vetus, mithridatium, Confectio Anacardina &c. quæ crassos humores attenuent, discutiant & dissolvant, infundenda atque indenda; suppositoriis vel clysteribus alvus ad excretionem sollicitanda; venæ sectione aut cucurbitulis sanguis detrahendus & revellendus; aliisq; particularibus evacuationibus materia è capite avertenda, & reficientibus cephalicis remediis, cerebrum corroborandum, quemadmodum de singulis hisce remediis tam evacuatoriis, quam revulsoriis & confortantibus jam ordine agam.

De Suppositoriis & Clysteribus.

Cum

Cum autem obstructio alvi in hoc morbo plurimum obsit, ante omnia hæc solvenda, & corpus à vitiosis humoribus repurgandum; id quod commodissimè per *glandes* & *clysteres* fieri potest. Et quamvis hi à vulgo rejiciantur, quòd caput non attingant, (in quâ sententiâ etiam famulus ille cujusdam principis fuit, qui, referente Doctissimo Laurembergio, cum graviter à dolore capitis vexaretur, & Medicus ei, ut materiam è capite averteret, clysterem præscripsisset, eundemq; jam pharmacopæi minister per posteriora infundere tentaret; altâ voce exclamavit, se isthîc neutiquam dolere, & indignabundus factum & è manibus pharmacopæi surreptum clysterem ægro suo capiti superfudit, significans parti dolenti medicinam admovendam esse.) sed saltèm alvi excrementa subducant: tamen hisce evacuatis, consecutionis ratione & alios vitiosos succos, qui in partibus superioribus, adeoq; capite ipso hærent, simul commovere, eosque ad inferiora, ut postea per alvum ejiciantur, trahere possunt: Ne quid de eo dicam, quòd prohibeant, ne alii humores pravi ex venis sursum in caput ruant, morbumq; augeant; viasq; præterea, evacuata eâ illuvie, quæ in primâ regione existebat, apertas servant, ut per eas peccans.

*An Clysteres
in Apople-
xia. conve-
niant.*

*Clysterum
Ulus.*

materia ad excretionem imprimis stimolata & irritata facile descendere possit.

Suppositoria.

Quod autem primò *Suppositoria* attinet, cum ea citò parari possint, & in officinis etià semper parata habeantur, alvumq; egregiè irritent, ac rectius, quam clysteres, retineantur, ante omnia ano appenso filo, ut retrahi possint, indenda sæpeq; reiteranda sunt.

Præparatio, eorum etiam quæ hic conveniunt, omnibus notissima est. Sumuntur purgantes species ut hieræ simpl: hieræ cum agarico; hieræ logadii, aloë vel alia purgantia, aut succi, hæc q; melle crudo vel cocto excepta addito sale in formam suppositorii rediguntur, quod podici oleo illitum inditur, ut v. c.

℞. *Agarici*.

Scammonei an. ʒ℞.

Ellebori albi gr. viij.

Salis gemma gr. vj.

Mellis ad spissitudinem cocti, ut digitis tractari possit ʒ℞.

F. Suppositor:

Vel ℞. *Spec. hieræ s.*

Agarici an. ʒij.

Ellebori albi ʒ℞.

Salis gemma ʒ℞.

Mellis q. s. F. suppositor:

Monendum hîc, malè à nonnullis species purgantes cum melle coqui, nam vis earum coctura facile evanescit: idcirco crudo melli eadem injici & inde glandes formari possunt.

Si hæc leniora suppositoria nihil efficiant, talia *Acriora.*
acriora hic saltem convenientia parari possunt.

R̄. *Succi Mercurialis* ℥℞.

Fellis tauri ℥ij.

Mellis ℥ij. vel q. s.

Coq. l. a. adde in fine

Colocynthid. ℥℞.

Pyrethri

Ellebori albi an. ℥j.

Salis gemma ℥iiij.

Misc. & formentur Suppositoria.

Vel R̄. *Hiera piera* ℥j.

Colocynthid. ℥℞.

Pyrethri ℥j.

Scammonei ℥℞.

Salis gemma ℥℞.

Ellebori albi ℥j.

Cum melle cocto, vel, ut citius conficiantur, cum crudo etiam formentur *Suppositoria.*

Quidam his & Euphorbium aliaq; adurentia addunt. Cum enim sine sensu sint ægri, nihil ea nocere existimant.

Clysteres.

Cur non sola
emollientia
usurpanda.

Posthorum usum *Clysmata* injiciantur, quæ ex emollientibus & stimulantibus, quibus & nonnulla *cephalica* addi debent, parantur, utpote *Malvâ*, *Altheâ*, *Parietaria*, *Brancâ Ursina*, *Mercuriali Parietaria*, *Betâ*, *Betonica*, *Origano*, *Pulegio*, *Veronicâ*, *Chamamel*: *Meliloto*, *Rutâ*, &c. Suntq; qui hîc sola emollientia non usurpanda esse censent, ne, cum nimis relaxent, nervis obfuisse, & paralyfi occasionem præbuisse videantur.

℞ *Malva*,
Parietaria
Branc. ursina
Mercurialis
Origani
Pulegii
Fl. Chamem.
Meliloti an. M. ℞.
Sem. fœnic. ʒij.
 Coq. in aq. f. Colaturæ ℔.j. adde
Bened. laxativa ʒ℞.
El. Diaphœnic:
Hier. a f. an. ʒij℞.
Ol. Rutæ.
Anetbi an. ʒj.
Mellis rosacei ʒvj.
Salis ʒj.
 M. F. Clyster.

Qui

Qui si non rejiciatur, indito Suppositorio, eum promoveri posse nonnulli existimant.

Vel ꝑ. *Althea*

Malva

Mercurialis an. Mj.

Betonica

Origani

Fl. Chamem. an. Mß.

Centaur. minor. Pij.

Sem. Carthami ʒij.

Cumini ʒj.

Coq. in aq. s. Colat: ℞. j. adde

El. Indi

Confect. bamecb. an. ʒiij.

Bened. laxativ. ʒß.

Ol. Castorei

Chamam. an. ʒj.

Mellis rosac. ʒß.

Salis ʒj.

F. Clyster.

Primis viis ita evacuatis & apertis, alii fortiores clysteres ex cephalicis pluribus compositi infundantur; neque, si malum valde urget, quicquam vetat etiam in initio ejusmodi, validioribus uti. Fiunt autem ex *herbis, radicibus, floribus, seminibus, fructibus, succis, oleis* &c. quibus purgantia tam simplicia, quam composita addi possunt.

*Clysteres
Fortiores.*

Herbæ sunt: *Malva*, *Branca ursina*, *Mercurialis*, *Beta*, *Betonica*, *Origanum*, *Melissa*, *Pulegium*, *Salvia*, *Ruta*, *Calamentha*, *Hissopus*, *Thymus* &c.

Flores *Chamamel*: *Meliloti*, *Centaurii minoris*, *Antbos*, *Stœchad*: *Arabica*, *Primula veris*, *Verbasci*, *Anethi*.

Radices *Ireos recent*: *Imperatoria*, *Sigilli Salomonis*, *Angelica*, *Pyrethri*, *Ari*.

Semina *Carvi*, *Cumini*, *Cartbami*, *Urtica*, *Ruta*, *Nasturtii*, *Sinapis*.

Purgantia simplicia: *Elleborus niger*, *Turbitib*, *Fol. Sena*, *Agaricus*, *Colocynthis*: quæ duo posteriora in panno ligari debent. Monet autem de *Colocynthide* *Rombertus Dodonaus* parcè eâ utendum, nec in clysteribus etiam ultra 3[℞]. usurpandam esse, cum abradat intestina, venasq; mēsaricas referet: Memini enim, inquit, *in observ*: ab enemate, cui drachma una colocynthidis incocta fuerat, hominem robustum non diu supervixisse, & post mortem per sedem copiosum sanguinem rejecisse. Abstinendum etiam puto hîc à *Croco Metallorum*, facilè enim ob coli intestini cum ventriculo connexum, vomitum movere posset, qui in hoc morbo valdè noxius, & reso-

Colocynthis
cum cautio-
ne adhib.

lutis musculis, Apoplecticos aliquando suffocat
& extinguit.

Purgantia composita sunt: *Bened: Laxativ:*
El. Indum, Diaphœnic: Confect. Hamech, Hieraf.,
Hiera Logadii, Hiera Colocynthid: Pilula Cochia,
Aurea, Lucis, Assaireth, & similes.

Succi; *Mercurialis, Beta, Fel tauri, Mel*
Anthosatum, Anacardinum.

Olea; *Rutaceum, Castorin: Laurinum,*
Anethin: De quibus notandum, quòd eorum do-
sis uncias duas non excedere debeat; siquidem
infringunt & obtundunt non parùm vim medi-
camentorum purgantium, ut minùs fortiter ope-
rentur, nec Medicus eum finem, quem intendit,
assequatur.

Liquores, in quibus hæc omnia coqui so-
lent, sunt *aq. simpl: Hydromel, Urinapueri &c. Vi-*
num forte verò & Malvaticum, quæ alii sumunt,
Massaria, eò quòd caput tentent & repleant, reji-
cit, & cùm vim narcoticam simul habeant, cere-
broq; obesse possint, ab iis abstineri potest:

Ut autem formulas & horum clysmatum
in conspectu semper habeat Medicus, unam vel
alteram hîc subjungere placet.

*An Clysteres
cum Vinis
fortibus pa-
randi.*

Clysteres
Fortiores.

℞. *Herb. Malva*

Branc. ursina an. M℞.

Origani

Tbymi

Pulegi an. Mj.

Sum. Centauri minoris

Anethi an. P ij.

Rad. Ireos recentis ℥℞.

Imperatoria ℥ij.

Sem. Carvi ℥j℞.

Cartbami ℥ij.

Cumini ℥℞.

Baccar. lauri ℥j.

Agarici in panno ligati ℥ij.

Coq: in hydromel. Colat: ℥℥. adde

Hiera colocynthid. ℥ij. Plus minusve.

Pro conditione enim & constitutione ægri purgantium dosis augeri minuive potest.

El. Indi ℥iij.

Mellis anthosati ℥j.

Succi Mercurial. vel Betæ ℥vj.

Ol. Rutacæ

Castorei an. ℥j.

Salis fossilis ℥j.

F. Clyster.

Fortissimus.

Fortissimus sic paratur.

℞. *Summ. Centauri minoris* P ij.

Hysopi

Lauri fol.

*Calamintba**Ruta**Malva.**Fl. Chamam. an. Mß.**Meliloti Pij.**Rad. Angelica ʒj.**Ireos recent. ʒijß.**Pyretbri ʒjß.**Ellebori nigri ʒij.**Sem. Carthami ʒiij.**Ruta.**Sinapis an. ʒj. vel ʒij.**Colocynth. in petia ligat. ʒß.**Coq. in aq. vel hydromel. Colat. ʒj. adde.**El. Indi ʒj. vel ʒß.**Hiera logadii ʒij. vel quantum satis videtur.**Pih. cochiarum ʒß.**Mellis anthosati.**Ol. Rut.**Castor. an. ʒj.**Euphorbiæ ʒj.**Salis gemmæ ʒj.**M. F. Clyster.*

Si clyster citò, ut sæpius in Apoplecticis contingit, iterum rejiciatur, mox alius infundi potest, nec cunctandum, vel à remediis in tam præcipiti malo desistendum, usq; dum æger ad se redierit, causaq; morbi maxima ex parte ablata sit. Nec peccamus, si eadem die vel nocte tres etiam cly-

steres, non tamen simul sed successive & unum post alterum infundamus atq; injiciamus.

De Vena Sectione.

Ut autem aliàs generosum, ita in hoc morbo utilissimum auxilium est *Pblebotomia*, quæ nullo modo vel omitti vel negligi à Medico debet, sed quia potenter à capite revellit, quam primùm æger affectu hoc corripitur, sive de die sive nocte id acciderit, etiam (præsertim si Apoplexia fortis sit, malumq; urgeat) antequam clyster injiciatur, ei vena aperienda, sanguisq; extrahendus: periculosum enim hîc tardare aut Alcinoi lunam vel certum in cœlo siderum positum expectare, aut si luna in Geminis brachia occupantibus existat, venæsectionem differre, usque dum ea ad aliud signum progrediatur: sed cum occasio præceptis & brevis sit, ægerq; citò jugulari queat, maturanda phlebotomia, quantum possibile, sanguisq; subito extrahendus, cum in ejus extractione potissima curandi ratio & spes consistat: Si enim post venæsectionem non redeunt ad se ægri, ferè de eorum salute actum est. Hinc scribit *Aurelius Cornelius Celsus* lib. 3. de re Medica cap. 27. fol. 62. *Si membra omnia vehementer resoluta sunt, sanguinis detractio vel occidit vel liberat.* Aliud curationis

genus vix unquam sanitatem restituit, sapè mortem tantùm differt, vitam interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit motus & mens, nihil spei superest &c.

An autem ea sine discrimine in omnibus ægris institui debeat, non leve movetur inter Practicos dubium. Plurimi saltèm sanguinem detrahendum esse censent, tum, quando patiens juvenis, robustus, plethoricus, malumq; ex sanguine ortum habuerit; Si autem is senex fuerit, & robore virium minùs valeat, vel etiam plurimis excrementis pituitosis abundet, planè à phlebotomiâ abstinendum esse suadent, ne vires dejiciantur, corpus refrigeretur, humoresq; magis incrassentur.

Verùm cum in tam periculoso affectu tota salutis ratio in celeri materiæ è capite revulsione & retractione consistat, neque ullum remediũ dari possit, quod tam citò & repenti humores à cerebro avertere & aliunde derivare, imò & evacuare queat, quàm venæ sectio, eam cunctis aliis præfidiis in curatione Apoplexiæ præferimus, fereq; in omnibus individuis, siue plethorica fuerint siue non, convenire statuimus. Et res loquitur ipsa, plurimos Apoplecticos solâ sanguinis per venæ sectionem detractione restitutos & integrè sanatos esse:

Siqui-

*An in omni
Apoplexia
venæ sectio
da.*

Siquidem demto in brachio sanguine, is etiam, qui in jugularibus vasis existit, deorsum rapitur, cui succedit portio materiæ in sinibus hærens, quæ, licet sæpius pituitosa sit; non tamen absq; sanguine reperitur, sed cum eo moveri & revelli potest. Et eâ de causâ, si nihil aliud grave obstiterit, largam in Apoplecticis sanguinis missionem instituimus, quæ ad humores superiores se extendat, eosq; loco dimoveat; eandemq; bis vel ter, nonnunquam & in utroq; brachio, repetimus, quò venæ utrinq; exinanitæ potenter ex jugularibus humores trahant & deorsum revellant.

An vires
obstant.

Neq; in Apoplexiâ *virium imbecillitas* adeò metuenda: Nam, ut rectè ostendunt Medici, & pluribus etiam demonstravit *Horatius Augenius de missione sanguinis lib. 3. cap. 4. fol. 78. & l. 5. cap. 5. & 6. fol. 132.* Item de *curat. per sanguinis missionem. lib. 4. cap. 2. fol. 431.* Vires duobus modis possunt dici debiles, vel *propter dissolutionem*, & quòd in propriâ essentiâ, ut *Augenius* loquitur, patiantur, vel *propter oppressionem*, nempe quòd à multitudine humorum opprimantur & quasi suffocentur. Si priori modo imbecillæ sint vires, non immeritò à sectione venæ abstinemus, ne eæ prorsus dissolvantur: Si autem posteriori modo debiles, hoc est,

Vires duobus
modis
debiles sunt.

saltem

ialtè oppressæ sint, veluti in Apoplexiâ contingit, tantum abest, ut phlebotomiam prohibeant, ut & eandem coindicent. Cùm enim aliter, quàm per sanguinis detractionem, ab illâ opprèssione liberari nequeant; eam non solùm postulant, sed & urgent. Monentq; non sine causa *Augenius* & alii, in Apoplexia non æstimandas esse vires ex animalium functionum abolitione *jam præsentè, sed pensitandas eas esse, quales antea extiterint, antequam ager morbo correptus fuerit.* Si enim tum fortes fuerint, etiam in ipso morbo eas satis validas esse, ut sanguinis detractionem ferre ac permittere possint, statuunt.

Quod autem *refrigationem corporis & incrassationem humorum*, ob quæ nonnulli venæ sectionem rejiciunt; attinet, id nullius momenti est. Nam in Apoplexia nil magis quàm materiæ è capite aversio & revulsio urget, unicèq; laborandum est, ut hæc citissimè fieri possit: & quia huic indicanti subitò satisfacit venæsectio, plusq; commodi è causæ morbificæ translatione, quàm incommodi ex corporis refrigeratione (quæ postea de facili iterum corrigi potest, neque etiam adeò urget) sperandum, nullo modo vel ab humorum incrassatione, vel capitis refrigeratione

An refrigeratio corporis phlebotomiam prohibeat.

sanguinis missionem impediri posse statuimus: imò cum ea, retractis è capite humoribus, spiritibus vitalibus viam iterum aperiat, tantum abest, ut caput refrigeret, ut potius ob spirituum absentiam jam refrigeratum calefaciat, &, ut eidem pristinus calor restituatur, efficiat.

Monemus tamen, hïc etiam aliquam in sanguinis detractioe cautionem non immeritò adhiberi. Nam si æger antea gravi quodam morbo, Chronico vel acuto, laboraverit, summeq; imbecillis, aut septuagenario (quamvis in Consule quodam Apoplectico septuagesimum annum excedente, & eam feliciter institutam fuisse observaverim) major fuerit, ut nihil planè cõmodi ex venæ sectione sperari possit, sed certissima mors præforibus sit, ipsimet suademus, ut Medicus, ne ægrum occidisse aut mortem accelerasse videatur, ab ea abstineat; In aliis autem, etiam cacochymicis & pituitosis corporibus, si vires parum fortes ante morbi invasionem fuerint, citò venam aperire licet, nec quenquam corporis constitutio etiam frigidior moveat: nam ejusmodi corporibus etiam phlebotomiam præsentaneum auxilium attulisse experientia aliquoties comprobavit, testaturque Medicus *Clarissimus Rombertus Dodo-*

neus in observat: Medicinalibus, cap. 8. ubi, postquam prius ostenderat, quomodo mulierem fortissimâ Apoplexiâ laborantem, ab omnibus aliis Medicis senioribus derelictam, per phlebotomiam bis in unicâ die institutam servasset, in *scholiis pag. 23. scribit*, nihil consultius esse, quàm in Apoplexiâ confestim sanguinem mittere, etiamsi corporis temperies frigidior, & morbi causa pituitosa videatur, si modò vires ferant, hoc est, non ex dissolutione planè imbecilles sint. Nequit enim, porrò ait, citius à superfluis humoribus exonerari cerebrū, quàm per sanguinis detractionem, *præcipuè cum humores cerebrū occupantes absq; sanguine permixto non sint &c.* Id quod etiam in aliis affectibus accidere videmus. Nam ubi humorū etiam vitiosorum affluxus, ut in glandularū tumore, anginâ &c. accidit, iis semper sanguis permiscetur, ad locum affectum succos vitiosos ceu vehiculum quoddam deducens ac derivans.

Quæ autem vena in Apoplecticis secanda sit, non adeò planum. Nonnulli venas *frontis & narium aperiunt*. Verùm cum hæ non satis fortiter initio morbi materiam à cerebro revellere possint, non, nisi aliæ majores prius sectæ fuerint, incidi debent. Quidam Venam, quæ inter indicem & pol-

*Quæ vena
secanda.*

licem existit, à capite multum revellere, & in Apoplexiâ commodè etiam secari volunt: Hinc à Chirurgis vel potius barbitonsoribus nostris, *die HauptAder* dicitur; quorum errorem in lectione publicâ Anno 1627. 13. Februar. multis taxavi, & clarè demonstravi, hanc venam non tam ex Cephalica, quàm Mediana superficiaria, ex utroque axillari ramo conflata, constitui. An autem simpliciter verum sit, ex Cephalicâ nullum ramum ad manus tendere, sed omnes in manu venas vel basilicæ vel cephalicæ surculos esse, ex iis facilè, quæ ibi subjunxi, colligi potest.

Sapbena insignis Vena est.

Leonillus Faventinus & alii multi à *Sapbena* sectione curationem incipiunt, imprimis in foemina mensium obstructionibus laborantibus. At quamvis negari non possit, *Sapbenam insignem, quoq. venam esse*, propè inguina ex crurali ramo externo emergentem, per quam multum sanguinis etiam evacuari queat, tamen cum à capite valde distet, nec ex ea humores sat citò evacuari ac revelli possint; nec ab ea curationem auspiciandam esse censemus.

Rectiùs alii *Cephalicam* in brachio incidunt. Nam cum hæc sæpè ramulo quodam cum jugulari venâ externâ, ut in meo *tractatu de Venis* osten-

di, jungatur, citissime à cerebro materiam retrahere & avertere potest: postmodum hæc sectâ & aliæ minores, utpote narium, vel etiam inferiores venæ nonnullæ aperiri possunt.

Si *Cephalica* in brachio conspicua non est, ejus ramus, qui per flexuram cubiti ad constituendam Medianam excurrit, vel si hæc magis conspicua, etiam ipsa vena Communis seu nigra incidi potest. Cum autem hæc, ut suo loco ostendi, ex utraq; brachii venâ sanguinem hauriat, hic tamen magis cephalicæ, quam basilicæ evacuatio conveniat; ego, quoties ea secatur, & mihi à capite revellere animus est, alterum venæ basilicæ ramum digitis comprimere & occludere soleo, ut potius ex Cephalicæ quam Basilicæ sirculo sanguis effluat, meoq; scopo rectius satisfiat.

In quo autem brachio incisio venæ cephalicæ institui debeat, Practicos dubitare video. *Hieronimus Mercurialis* magis laudat sectionem in latere dextro quam sinistro. At cum nullam hujus rei rationem afferat, neq; major hujus, quam illius cum jugularibus venis communio ex Anatome demonstrari possit, nihil referre credo, utra secetur, & ex quâ sanguis evacuetur.

Nicolaus Piso lib. 1. cap. 16. pag. 106. Montanus

Quid faciendum si Cephalica non conspicua sit.

In quo brachio vena secanda.

An jugula-
res venæ se-
cari debe-
ant?

& alii præsentaneum in Apoplexiâ auxilium *vena-
rum jugularium sectionem afferre dicunt*, modò ea
absque periculo fieri possit: Non posse autem, o-
stendunt *Hieronymus Montuus in morborum Anasc:
cap. 14. pag. 61. Alexander Massaria lib. 1. Practica
cap. 13. fol. 82. Marcus Gattinaria fol. 6. &c.* ob ar-
ctiorem colli ligaturam, quæ ad earum incisio-
nem opus sit, & Apoplecticis minùs conveniat:
Imò si vel maximè aperiuntur, fluentem tamen san-
guinem non sisti nec vulnus consolidari posse do-
cent. Verùm cum harum venarum ad cerebri fi-
nus posteriores pertingentium evacuatio utilissi-
ma sit, non video cur in Apoplecticis earum aper-
tio adeò metui debeat, imprimis cum in ejusmodi
ægris aliàs valde tumeant, & absq; arctiore ligatu-
râ colli facilè tundi possint

Occlusionem verò earum quod attinet,
(quam *Mercatus* rustico quodam timore Medi-
cos nonnullos timere dicit) ea facilis est, præci-
puè si venæ hæ per longitudinem secentur, pot-
estq; foramen emplastro ex thure, mastiche, bo-
lo armeno, pilis leporinis &c. cum albumine o-
vi subactis confecto obturari & postea consoli-
dari, ut id optimè docuit *Doctiss: Chirurgus
Guilhelmus Fabricius Centur: 3. observat. 22. pag.*

99. idq; ego in meo de venæsectione tractatu, quem sub manibus habeo, brevi quoq; pluribus demonſtrabo.

Majori cum periculo *arterie* ſecantur, tum quòd profundius, quàm venæ exteriores locentur, tum quòd ſpirituolum ſanguinem continent, qui earum occluſionem multum impedit. Si tamen & peritus Medicus vel Chirurgus (nam noſtris barbitonſoribus res vix committenda) adeffet, qui eas commodè ponè aures, ubi in hoc affectu ſecari ſolent, aperire, vel quod melius eſt, totas præſcindere vulnusq; tutò & conſeſtim conſolidare poſſet, ut fieri poteſt, nec earum incifionè diſſuaderem; imò valde probarem: citò enim iſtæ ex ſinibus & quidem ſatis validè humores retrahere valent. Miratur autem *Marcellus Donatus lib. 2. Hiſtor. Medic. mirabil. cap. 6. pag. 169.* cur multi Medici & *Galenus ipſe, lib. 5. Meth. medend. cap. 7. lib. de curatione per ſanguinis miſſionem* in longè mitioribus morbis arteriotomiam inſtituant, & tamen eam in hoc morbo deplorato & lethali, in quo fatius eſſet aliquid cum bona ſpe operari, quàm agrotum morti certæ relinquere, adèò metuant & vereantur. Noverunt, inquit, viri Clariffimi nocumenta, quæ ſubſequi poſſunt

An Arteria
ſecanda.

copiosi & spirituosus sanguinis effusionem. Sed ad hæc mala evitanda prælidia inventa esse ostendit. Et paulò post concludit, non esse in Apoplexiâ, si modò hæc non omnem curandi spem nobis penitus ademerit, arteriotomiam, (quam, non in collo, sed ponè aures instituere jubet,) adeò formidandam, cum majus inde juvamen, quam damnum evenire experientia docuerit.

Quo sem-
pore bene
scanda
bit.

Cæterùm de tempore, quo sanguis mitti debeat, non omnes Medici consentiunt. *Cælius Aurelianus lib. 3. de acutis cap. 1.* sanguinem mittendum esse dicit in declinatione paroxysmi, seu, ut ille loquitur, in ortu primæ lucis, nec antequam humores præ frigore concreti liquecant, & vel à naturâ vel arte oleis, Syrupis, frictionibus aut aliis remediis fusi fuerint: Si enim antea & in principio morbi sanguis mittatur, malum lethalius fieri, humoresq; incrassari, frigidiores reddi, nec per venam sectam exire statuit; in statu autem & vigore morbi omnino à venæsectione abstinendum esse suadet, ne æger summo cum Medici dedecore intereat.

Hanc Cælii opinionem sibi non displicere *Mercatus tom. 3. lib. 1. cap. 13. fol. 54.* scribit, dummodò affectio ab externo frigore principium fortia-

tur,

tur, siquidem & naturam ex Apoplexiâ Paralyfin facientem prius semper humores fundere & attenuare, antequam eos expellat, statuit, esseq; & hinc eam imitandam, & materiam caloricis ante venæ sectionem dissolvendam, vel exspectandum, donec ipsa humores liquarit fuseritq;.

Verum quamvis utile sit, crassos humores ante purgationem fluidos reddere, teste *Hippocrate lib. 2. Aphor. 10.* cum tamen hic morbus acutissimus sit, & omnis spes salutis in celeri medicamentorum juvantium applicatione consistat, non tam diu venæ sectio differri debet, usq; dum humores arte aut à naturâ planè fundantur: priusquam enim id fiat, aliquot dies præterire ægriq; mori possent. Si & eò usque malum progressum, ut humores in cerebro omnes fusi & attenuati sint, obstructions jam maximâ ex parte referatæ sunt, nec amplius de sanguinis missione Medicum tantopere sollicitum esse oportet, sed potius id agendum, ut morbi jam declinantis causa aliis remediis mitioribus evacuetur, non autem tam generoso & valido præsidio, quale venæ sectio est, æger sine necessitate molestetur. Taceo, quòd aliquot diebus elapsis phlebotomia magis quàm in morbi principio, ubi vires adhuc satis valida

An humorum fusio exspectanda.

sæpè sunt, debilitet. Et nescio quam humorum à frigore congelationem in cerebro *Aurelianus* sibi imaginetur: talem ego nunquam vidi, nec in corpore vivente eam ab aliis unquam visam credo.

Quicquid itaque de venæsectione objiciatur, manet verissimum, eam in principio Apoplexiæ tutissimè & utilissimè administrari posse. Quid & ejus dilatio ægris nocuerit, apud *Thaddæum Dunum* & alios videbis. Proinde sive de die sive noctu æger malo hoc gravi corripiatur, etiamsi nullus etiam clyster injectus fuerit, mox venam aperire & sanguinem sæpè extrahere licet, potestque illa extractio repeti: Etenim per iteratam sanguinis missionem materia magis revelitur, viresque minùs dejiciuntur. Quanquam non inutile sit, ante venæ incisionem extrema fricare, odorifera, aut alia quæ humores crassos attenuent & incidant ori infundere, an forsitan nihil materia fundi liquari, ad evacuationem & commotionem obsequentior reddi possit: modò ea omnia cito adhibeantur & peragantur, ne propterea phlebotomiam & sanguinis missionem, quæ hic valde urget, diutius differre necesse sit.

Venæsectio
iterari de-
bet.

Quan-

Quantum autem sanguinis detrahendum sit, nonnulli determinarunt: & aliqui sex alii octo, imò plures uncias evacuandas esse statuerunt. *Aretius de curatione morborum acutorum lib. 4 fol. 58. parè* Apoplecticis sanguinem demendum esse monet. Si enim, inquit, paulò plus detraxeris, hominem planè strangulasti: ad vitam enim tuendam his vel paucus sanguis efficacissimus est, cum sit vitæ corporisq; alimenti fomes. Et *Aetius* scribit, copiam sanguinis detrahendi hîc esse dividendam; *nam oportere vires excitare, non verò exsolvere*. Contra autem *Avicenna*, & alii audaciores sunt, nec tantum ad uncias verum etiam libras aliquot Apoplecticis sanguinem detrudere jubent.

Quantum sanguinis evacuandum.

Verùm quod hanc litem attinet, dicimus, quantitatem detrahendi sanguinis non adeò exactè determinari posse, sed peritis Medicis moderandam relinqui, qui in aliis corporibus plus, in aliis minus evacuabunt, pro virium tolerantia, sanguinis multitudine, & conditione ægri. Expedi autem hîc ob fortem revulsionem plus quam in aliis morbis detrudere. Et si respiratio inde facilior fiat, ægerq; phlebotomiam benè toleret, longè auda-

cius emitti sanguis potest, quàm si nil tale accidat.

De Cucurbitulis & Hirudinibus.

Post venæsectionem utile est, agris *Hirudines* aut *Cucurbitulas* cum vel sine scarificatione applicare. Si & omninò in quodam agro phlebotomia locum non habeat, cucurbitulæ ejus vices supplere poterunt. Dubitatur autem quibus locis ea affigi debeant. *Aetius lib. 2. tetra-bibl. cap. 27. fol. 264.* & alii illas hypochondriis applicant; quod tamen non satis tutò fit: nam contractis ibi musculis abdominis respiracioni obesse possunt. Estq; aliàs etiam affixio cucurbitularum ad hypochondria cum quodam periculo conjuncta: inde enim lethalem epatis inflammationem, cum ibi obnarium hæmorrhagiam applicarentur, subsecutam fuisse, *Guilbelmus Fabricius* in *Cent. 2.* observat: chirurgic: 47. p. 162. annotavit.

Aliqui *mento* adhibent, quos *Aretæus* lib. 1. de curatione morborum acutorum fol. 60. imperitos vocat, cum non hic gulæ dilatatione, sed humorum è cerebro revulsione opus sit.

Utiliter brachiis, scapularum regionibus

& hu-

Quibus locis
cucurbitula
affigenda.

& humeris applicantur: cùm enim, utin meo tractatu de venis ostendi, & caput iis in locis expurgari, & materia inde, imprimis si cucurbitulæ cum magnâ flammâ affixæ continuò deorsum trahantur, revelli queat; multùm adjumenti afferre possunt.

Hercules Saxon, Petrus Aponensis Conciliator dictus, & Crato in consiliis summo vertici adhibitas laudant. Et quando tertium meningis sinum, ductusq; ejus, quos per foramina cranii in vertice exsculpta exterius ad pericranium transmittit, considero, hoc in loco, modò prius brachii vena secta fuerit, non inutiliter affigi posse video: ex ipso enim sinu sanguinem trahendo obstructions referare, cerebrumq; simul in se subsidens non nihil erigere valent. Inde legimus in vitâ *Hieronymi Fracastorii*, pag. ultim. ipsum, cum ex forti Apoplexiâ paulò ad se rediisset, loqui autem non posset, ægram, ut potuit, manum in verticem sæpius exporrexisset & innuere voluisse, ut celeriter eo loci laboranti cerebro cucurbitulam (quò peropportuno remedio se olim *Veronæ* monialem virginem divo *Bernardino* dicatam, curasse adhuc meminerat) affigerent. Re autem nequaquam ab astantibus intellectâ, cum alii alia interim remedia adhibe-

Vertici utiliter adhibentur.

rent, & morbus paulò post rediret, æger placidè sub noctem exspiravit.

Hirudines.

Sanguisuga seu hirudines, cum sanguinem quoq; sugendo & fortiter trahendo eliciant, venis brachii, aliquando etiam aliis, adhiberi possunt. Scribitq; *Valescus de Taranta lib. 1. cap. 19. fol. 40.* Medicum quendam, cum in Apoplectico obæso nullas venas observare posset, cuti ferè per totum corpus sanguisugas applicasse, sicq; ægrotum pristinae sanitati restituisse.

Quæ autem hirudines ad sanguinis detractionem eligendæ sint, & quomodo ante applicationem præparari debeant, in alio tractatu, quem suo tempore videbis, exposui: Interea consulere poteris Medicos Italos, apud quos hirudinum usus frequentissimus, & imprimis *Gavassetium*, *Hieronymum Fabrici*, *Aquapendent*: in Chirurgicis, *Horatium Angemium*, lib. de Curatione per sanguinis missionem, *Herculem Saxon*, *Capivacium* & alios.

De Purgatione.

Si post horum usum æger paulum ad se redierit, ut aliquid iterum deglutire queat, commodissimè medicamenta purgantia ei exhiben-

tur, ut, quod de vitiosis humoribus in cerebro reliquum est, deorsum rapiatur & evacuetur: nusquam enim magis & rectius cathartica caput expurgare possunt, quam si in ventriculo contineantur, è quo vis eorum facile cerebrum ferire potest. Videndum tamen probe in exhibitione medicamenti purgantis, ne quid ejus in asperam arteriam incidat, agrumque in suffocationis periculum adducat. Idque ut præcaveatur, nonnulli liquorem per vas aliquod, cui longus canalis, non nihil contortus, appositus, collo profundius intrusum, protinus in œsophagum infundunt, ut inde subito in ventriculum descendens laryngis rimulam nunquam subintret.

Conveniunt autem ex purgantibus *I. Agaricus, Fol. Sena, Turbitb, Semen Carthami &c.*

II. Pilulæ Cochia, summopere à Foresto & aliis Medicis laudatæ, sæpiusque probatæ, Fœtida, Arabica, Indæ, Aurea Assiareth &c. quæ cum trochiscis, albandal, extract. scammonæi, aliisque acui possunt.

Extractum foliorum Sena, Cnicopharmac: Agarici &c: Utile etiam est. in melancholicis ellebori nigri extractum, modo rectè paratum sit, nec metus de vomitu movendo adsit.

Qua purgantia conveniant.

Electuarium *diacarthami*, *indi major*: *diaphœniconis*, *diacatholici*, *confect*: *Hamecb*, *biera Pachii seu Colocynthid*: quâ *Scribonius Largus* se multos *Apoplecticos* revocasse testatur, *biera Logadii*, imprimis si *melancholia* abundet, ut ab *Hippocrate* in excellentibus ingeniis à quadragesimo anno ad sexagesimum abundare dicitur, quibus remediis omnibus, ut vis eorum citius ad caput ducatur, aliquid *Castorei* addi debet. Neque hîc verendus sapor eorum ingratus: cum enim stupidi sint ægri, à nullo sapore affici possunt.

Quo verò hæc omnia facilius deglutiantur, dissolvi debent in aquis aut decoctis convenientibus & appropriatis, v. gr. *Aqua Salvie*, *Rorismarini*, *Cerasorum*, *Lavendula*, *Majorana* &c. v. gr.

Pilule.

℞. *Pill. Cochiarum* ℥iij.
Fœtidar. ℥j.
Trocb. Albandal. gr. iiii.
Castorei gr. vj.
 Cum *Oxymel. scyllitico* q. s.

Fiant *Pilule*, quæ in aquâ *cerasorum* & *Salvie* ℥iij. vel ℥iiij. dissolvi possunt.

Vel ℞.

Vel ℞. *Pill. Cochiar.* ʒʒ.

Extr. Mechoacann. gr. xv. vel ʒj.

Scammonei gr. ij.

Castorei gr. vij.

Cum syr. *Stæchad. Arabica*

F. *Pilulæ* in Aq. *Salviæ & Rorismarini*
dissolvendæ.

Alii sumunt *tabulas Diaturbitib: cum rhab: diacarthami &c.* hasq; in aquis dissolutas exhibent.

Possunt & ex simplicibus infusa parari, ut: *Potiones.*

℞. *Fol. sene* (quæ valde in capitis affectibus commendatur) ʒiij.

Agarici (qui pituitam egregiè è cerebro evacuat) ʒʒ.

Mechoacanna ʒij. plus minusve, pro ægri constitutione & robore.

Zingiber. ʒj.

Galanga ʒʒ.

Stent in infusione per horas aliquot

Colat. ʒiij. vel q. v. adde

Oxymel. Elleborati Gesneri ʒʒʒ. vel quod satis videtur

M. F. Potio.

Quidam in aquis vel decoctis Cephalicis etiam Electuaria purgantia dissolvunt, at cum hæc crassas potiones reddant, ægriq; alias difficulter medicamenta deglutiant, rectius eorum loco ex-

tracta cathartica, quę in minore quantitate porri-
gi possunt, sumuntur, nec minus quam Electua-
ria operantur. v. gr.

R. *Salvia*
Rorismarin.
Majoran.
Melissa an. MB.
Fl. Centar. minor. P ij.
Tilia P j.
Rad. pyrethri ʒij.
Angelica ʒj.
Sem. Sinapis ʒij.
Coqu. in aq. f. in Colat. ʒijj.
Dissolv.
Ext. enicopharmac. ʒij.
Mecboacann.
Fol. sena an. ʒj.
Castorei gr. v.
Troch. albandal. gr. iij. *vel q. f.*
M. Pro potu.

De purgantibus id monendum, nonnullos existi-
mare, eam inus tutò Apoplecticis in initio morbi
exhiberi. Cùm enim, teste Hippocrate *lib. 1.*
Aphorism. 22. concocta non cruda, neque in initio,
nisi materia turgeat, purgare ac movere oporteat;
cum temporis autem, quando purgantia à Medicis
Apoplecticis exhibentur, nondum facta sit conco-

ctio,

Etio, nec etiam humores turgeant, penitus ab iis abstinendum esse censent, ne ex simplici malo duplex efficiatur.

Verum hinc nota, *cruditatis* vocem à Medicis multifariam sumi. Primò enim accipitur pro *humoribus vitiosis in ventriculo & intestinis existentibus*, genitis ex cibis non rectè elaboratis. Et talem cruditatem, vel ejusmodi crudos humores Hippocrates loco citato non intelligit. Omni enim tempore hi evacuari possunt, nec in iis concoctio expectari debet ulla.

Secundò sumitur aliquando pro *humoribus biliosis, pituitosis & melancholicis in venis existentibus*, nondum tamen putrescentibus, aut febres excitantibus. Et nec de talibus humoribus Hippocrates loquitur. Nam ipsemet nullâ expectatâ concoctione illos expurgat.

Tertiò accipitur sæpius pro *humoribus in vasibus putrescentibus, totamq; massam sanguineam dissimilem reddentibus*: quales crudi humores in febribus putridis occurrunt. Cum enim omnis putredo corruptionem molitur, massam sanguineam inquinat, eamq; dissimilè reddit, ut quasi ebullientè, natura coquendo & alterando seu fermentando humores emédare, utilesq; ab inutilibus demū segregare

*Cruditatis
vox quo-
modo acci-
piatur.*

2.

3.

Cur in initio
februm à
catharticis
abstinen-
dum.

Humores
Confusi Hip-
pocr. crudi
dicuntur.

An uno die
purgandum
& sanguis
destrahend.

gare necesse habeat. Et quia illa humorum alteratio, fermentatio, & demum inutilium segregatio successivè & in tempore fit, rectè jubet Hippocrates in februm initiis à catharticis, propriè ita dictis, seu electivè purgantibus abstinere, nec ejusmodi remediis fortiores humores *confusos* (qui *crudi* Hippocrati dicuntur) commovere & turbare: nam cum Natura nondum id omne, quod crudum est, in initio febris emendaverit, vel utile ab inutili segregaverit, adeoque nec ipsa expurgationem moliat, nec eam Medicum tentare decet. Et quanquam eandem etiam tentet, non succurrente Naturâ, non tantum nihil, quod aliquis momenti, evacuabit, sed & *confusos* humores magis turbabit, ægrumq; in gravius periculum dejiciet, ut id verè & solidè explicavit & demonstravit Argenterius Comment: ad aphorismum Hippocratis jam allegatum.

An autem uno & eodem die venæsectione & purgatione simul uti liceat, acerrimè inter Medicos disputatur. Nos, ut breviter ex hâc controversiâ nos expediamus, dicimus, in aliis mitioribus morbis non satis tutò corpus duobus validis & generosis remediis uno die macerari, sed unum post alterum diversis diebus adhiberi posse. At in

Apoplexiâ, malo tam præcipiti etiam eâdem die venam secare & purgare licitum est: malo enim nodo malus quærendus est cuneus, hostiç; valido validè etiam resistendum & occurrendum. Quare modò nominatus *Argenterius* comment: in lib. 4. aphorism. 10. Hippocr: fol. 1326. postquam idem ferè, quod jam docuimus, ostenderat, scribit: Non defuturos, inquit, scio, qui negabunt eâdem die hæc fieri posse, quòd natura nequeat duo valida remedia unâ die sustinere, & contrarii motus ferri non possint, si subito sibi succedant, nec differri possit purgatio in horas vespertinas, ob concoctionem alimenti. Quorum quidem rationes etsi contemnendæ non sunt in levioribus & tardioribus malis; tamen in peracutis, in quibus est præsens periculum, non solèo vereri post sanguinis missionem, interjecto spacio unius horæ, exhibitionem purgantis medicamenti, nec me unquam hujus instituti pœnituit optimis successibus confirmati &c.

Eustachius Rudius lib. 1. cap. 10. fol. 43. *Actium* & *Paulum Aeginetam* fortè secutus, vomitum laudat, quo non solùm cruditates expurgentur, verùm etiam caput calefiat, & ex eo materia revellatur: cujus gratiâ agris antimonium hyacinthinum

*Act. vomitus
conveniat.*

Grana Tylli
quid?

(proculdubio vitrum & intelligit & tichymali grana,) sed quæ? vereor ne *Ricini minoris* semen, quod hodie sub nomine granorum Tylli imperitoribus pharmacopœis venditur, & tanquam novum aliquod purgans mirè commendatur: quemadmodum ante triennium in celebri urbe Bohemiæ mihi id ostendebatur, & instar secreti communicabatur ac, nisi hujus seminis notitiam antea habuissem, nescio quas facultates ipsi attribuissem, & quomodo mihi imposuissent) quæ ex Indiâ afferri & efficacissima esse dicit, porrigit. *Paulus* tamen *Aegineta* lib. 3. de re Medicâ cap. 18. fol. 427. & *Aetius* lib. 2. tetrabibl. serm. 2. cap. 27. fol. 263. mulso & aceto contenti sunt, quæ ægrotantis ori infundunt, pennaq; oleo imbuta fauces ejus irritando & stimulando vomitum provocant.

Verùm cum vomitus non nisi succurrentibus thoracis, vel etiam abdominis musculis commodè fieri possit; omnes autem hi jam affecti aut resoluti sint, nec magnum illum naturæ conatum juvare queant, à tam suspecto & periculoso medicamento abstinere tutissimum est. Observaruntquè *Jason Zircanus*, *Platerus* & alii, multos Apoplecticos, in quibus vel Natura spon-

te vomitum movit, vel etiam à Medicis motus fuit, citò suffocatos fuisse. Taceo quod vomitus aliàs caput multis vaporibus impleat, & ex inferioribus partibus materiam sursum ad cerebrum deducat.

*De medicamentis, quæ ori agrotantis infundi debent: Et in specie de
Aquis Apoplecticis.*

Dum autem Medicus his omnibus materiam è capite revellere ac evacuare nititur, non negligat quoque ea, quæ cerebrum roborent & confortent, humoresque fundant, attenuent, discutiant, eosq; simul ad motum habiles ac idoneos efficiant. Et ob eum finem convenit, mox in initio paroxismi fricare palatum *theriacâ* veteri (recens enim ob opium minus utilis) *mithridatio*, *confectione anacardinâ*, in omnibus cerebri morbis frigidis tantoperè decantatâ & probata, *diacoro*, *Aurea Alexandrina* &c. quæ omnia in vino aut Aqua vitæ seu Apoplectica, addito oxymelite scyllitico, prius dissolvi possunt.

*Friciones
Palati.*

Efficacissimum ab omnibus ferè deprehensum est & *semen Sinapis*, item *radix Pyrethri*.

Alii

Alii & *Euphorbium* sumunt, nec ejus adurendi vim
timent: Quæ omnia cum castoreo permista, vel
in pulverem redigi, aut in vino coqui, vel melle ex-
cipi possunt.

Ut: ℞. Pulv. Sem. *sinapis*
Rad. *Pyrethri*
Piperis longi an. ʒ ij.
Castorei ʒ℞.

Cum melle *anacardino* vel *oxymell. scyll.*

F. Electuarium, quo palatum fricetur. Si
succum rutæ ei addas, efficacius o-
perabitur.

Ori naribusq; infundi possunt commodè
*Spiritus, olea, essentia, extracta, aqua cephalica sim-
plices & composita, clareta decocta* &c.

Spiritus.

Ex Spiritibus conveniunt *Cerasorum nigro-
rum, Rorismarini, Melissa, Juniperi* &c.

Olea.

Ex oleis laudantur *Salvia, nucis moschata,*
per expressionem paratum, quod in spiritu vini
dissolutum pro secreto *Mercatus* habet, si ori, au-
ribus & naribus ægri instilletur, *ol. Succini albi, Ci-
namomi, Melissa, Lavendula, Rorismarini, Macis,
Angelica, Pulegii, Ruta,* quæ tamen omnia non sola,
sed in conveniente liquore dissoluta usurpanda
sunt.

*Ol. Nucis
moschata
Sic.*

Extracta: Salvia extractum singulare ad Apoplexiam experimentum statuitur, si cum aquâ appropriatâ ægro propinetur, vel solo ejus succo palatum fricetur: nec multo minoris efficaciam sunt *Extract. Castorei, Melissa, Rorismarini, Helenii, Angelica, Acori veri, Cubebarum.* Loco extractorum & Essentiæ hodiè à nonnullis dictæ sumi possunt.

Aqua simplices rectè destillatæ valde quoque potentes sunt, & plurimum profunt. Laudantur autem præ cæteris *aq. Rorismarini & Nucis moschatae*, de quâ *posteriore scribit Hollerius* lib. 1. de morbis internis cap. 7. pag. 61. quòd inter cætera commodatissimum remedium sit, si destilletur cum spiritu vini, seq; hoc præsidio *Senectensem episcopum* horas jam 20. sideratum jacentem excitasse. Utiles & efficaces etiam hæc deprehensæ fuerunt, *Salvia, Liliiconvallii, Lavendula, Cinamomi*, quæ mirè cerebrū & cor reficit, *Melissa*, quæ valde etiam cerebro grata, *flor: tilia*, quæ & humores attenuat, & simul vapores discutit, *Cyani*, quæ in loquelæ defectu singulare experimentum: Unde & Apoplecticorum palatum solis floribus *Cyani*, vel rectiùs eorum decocto fricare solemus.

In aquis hisce nonnulli Magisteria *margari-*

*tarum & coralliorum rubrorum dissolvunt, easq;
ita adhibitas mirè conferre credunt.*

Ut: *R. Ext. Elenii*

Acori veri an. ℥℔. vel ℥j. aut q. l.

Castorei ℥j.

Aq. Rorismar.

Infusionis lavend. an. ℥ij.

Cinamomi ℥j.

Nuc. mosch. ℥j℔.

Magister. Corallor. ℥℔.

Ol. succin. albi gutt. vjj.

Spirit. Cerasor. nigr. ℥j.

Ambra gr. iiij.

Misc. F. Potio

de qua Cochlear. j. vel duo per interval-
la ægro infundantur.

Compositarum aquarum Apoplecticarum

descriptiones passim circumferuntur varia, vixq;
reperitur Practicus, præ aliis eminere cupiens, qui
non novam aquam Apoplecticam in suum phar-
macopolium, sæpe magis arrogantia quam utili-
tatis causâ introduxerit, & non rarò priorem lon-
go usu jam probatam abjecerit, aliamq; adhuc
probendam substituerit: Hoc autem quàm no-
xium sit rebus publ. experientia testatur. Nam præ-
scribere medicamentum quoddam, artis non est:
quavis Medicinæ tyro id facere potest: at simplicia

*Aq. Apople-
tica.*

*An cuius
Medicamenti
sit no-
tas Apople-
ticas Aquas
prescribere.*

medi-

medicamenta omnia uni & eidem affectui dicata rectè eligere, omniaq; convenienter & proportionaliter inter se miscere, hoc opus hic labor est. Accidit enim sæpe, ut duo remedia uni & eidem affectui appropriata, quæ per se sola adversus ipsum exhibita multum utilitatis afferrent, viresq; morbi, ad quem curandum porriguntur, non parum infringerent, in composito tamen nihil efficiant, sed ob contrariam naturam, & singularem, quam inter se habent, antipathiam, unum alterius vires ita infringat, ut postmodum neutrum morbo sufficere queat, imò à calore nostro in actum deducta magis inter se quam cum morbo pugnent, hincq; totius compositi operationem impediunt, corpus turbent, summasq; molestias & angustias ægris pariant, ut his non rarò deliquium animi superveniat, & Natura medicamentum demum totum per vomitum ejicere & expellere necesse habeat. Atque cum hæ antipathiæ, quæ inter plantas crebrò observantur, non omnibus notæ sint, (nam paucis in studio Botanico hodie exercent: quique etiam se satis exercuisse opinantur, sæpè ne vulgarium plantarum quidem veram notitiam habent, & vulgatissimas herbas discernere valent; & ideo nec earum facultatum viriumq;

infitarum, quas sæpe ob incitiam & plantarum confusionem perperam rutæ ascribunt, quæ salviæ debentur, scientiam habere poterunt ullam) fatius esset nonnullis in cognitione simplicium minus versatis, ab ejusmodi remediorum novis compositionibus abstinere, & in morbis tam periculosis probatis uti, quàm iis alias adhuc probandas substituere. Hinc & in bene constitutis rebus pub. lege cautum est, ut ea remedia, quæ in communem usum parantur, & ab omnibus ægris in morbis acutis & periculosis promiscuè ex officinis peti debent, à toto collegio & omnibus Medicis præscribantur, vel ad minimum ab iis approbentur, cum oculi plus videant quàm oculus, & sæpe aliquid ab hoc deprehendatur, quod ab altero non fuit animadversum. Estq; in hanc rem elegans Cratonis sententia in consil. à Scholtzio collectis 322. fol. 909. quâ dicit: *De his omnibus*) nempe morbi causâ locoq; affecto:) *Medicus diligenter cogitet, atque in eo plus quàm certis medicamentorum mirificis formulis situm putet: medicinam tamen expertam cum ratione adhibitam plus valere eâ, qua interdum subitò à doctissimo etiam Medico magnâ ratione adhibita excogitatur, non dubito, atque hac in parte rationales etiam Medicos Empiri-*

cis-cedere debere, de sententia Hippocratis statu.

Sed ad aquas Apoplecticas redeo, & unius vel alterius sæpius probatæ descriptionem subjungam.

Valde autem commendatur hæc *Langii*: quam habet 3. *Epist.* pag. 854.

Aqua Apoplectica Langii.

R. Flor. primul. veris

Rorismarini

Majoran.

Iva arthetica an. Mj.

Spec: Diambra

Diamoscb.

Diaplrir an. ʒ ʒ.

Confect. Anacardina ʒj.

Cubeborum

Ligni aloes

Nucis moschata

Caryophyllorum

Macropiperis

Carpo balsami an. ʒj.

Rad: Acori

Ireos

Aristoloch: rotunda an. ʒj ʒ.

Sem. Siler. montan.

Peonia

Fœniculi an. ʒj.

Hb 3

Aq:

Aq. Herba Paralyf.

Salvia

Betonica an. ℥. j.

fl. tilia ℥. j.

Gummi Serapin.

Opopanax.

Myrrha

Juniperi an. ʒ. j.

Stent omnia simul mixta in infusione per dies octo, postea destillentur per alembicum in cineribus, illaq; destillatio ter repetatur.

Ex *Gabelchoveri Aqua Apoplectica*, demtis nonnullis quæ minus convenientia, & additis aliis, quæ necessaria videbantur, hanc demum composui forte non inefficacem; recipit enim cephalica præstantissima, nec pugnancia & quidem in dosi legitima, in qua interdum, qui nimis hîc religiosi sunt, peccant.

R. Flor. Lili Convallii ℥. ij. infundantur in vini Rhenani aut malvatici cantharis quatuor vel q. s. stêt per dies decē vel plures probè clausa in vase Waldeburgico, postea destillentur, liquor prodiens servetur, donec reliqui flores haberi possint. Deinde quoslibet suo tempore, vel etiam si res ferat, aliquos conjunctim infunde.

Flor. Lavendula ℥. j.

Tilia ℥vij.*Anthos* ℥ij.*Chamemom. Roman.* ℥viii.*Ruta* ℥vij.*Salvia* ℥v.

Macerentur & destillentur ut antea. Hinc in li-
quore toties destillato, additis Spiritu anisi ℥iij.
& aq: cerasorum nigrorum q. s. videtur infunde.

Flor. primul. veris in umbra siccata: Mij.*Summ. Melisophyll.* Mv.*Pulegii cum flor.* Mij.*Sem. Eruca par: contusi:* ℥iij℥, vel ℥iij.*Peonia**Carvi**Nigella an.* ℥j.*Rasur. visci querni* ℥℥.*Cubebar.* ℥ij.*Nucis moschata* ℥ij℥.*Cinamomi* ℥iij.*Galanga**Caryophyllor.**Corticum citri**Macer. an.* ℥j.*Baccar. lauri* ℥x.*Radic. Angelica* ℥iij.*Paeonia, Scorzonera an.* ℥ii.

Stent in infusione per dies 14. postea lento igne de-
stillentur bis, in destillatiliquoris parte dimidia casto-
rei portio infundi potest, ob mulieres, quæ bene

odorata perferre nequeunt, in alterâ infundatur aliquid *moschi & ambræ*, quæ valde cerebro profunt, spiritusq; reficiunt ac instaurant.

Convenit hæc aqua non solum in Apoplexiâ, sed & Epilepsia & animi deliquio. *Utiliter etiam irâ vel terrore commotis cochlearia duo infunduntur.*

*Aqua Vita
Matthioli.*

Aqua Matthioli Apoplectica, quam & Elixix & Aquam Vitæ vocat, & lib. 5. in Dioscorid. 7. fol. 907. describit.

*℞. Cinam. ʒj.
Zingiber. ʒʒ.
Santal. omnium ʒvj.
Caryophyllorum
Galangæ
Nucis mosche an. ʒijʒ.
Macis
Cubebæ. an. ʒj.
Cardamom. utriusq;
Seminis melantbii an. ʒijj.
Zedoaria ʒʒ.
Sem. anise
Fœnic.
Pastinac. sylvest.
ocymi
Rad. Angelica
Caryophyll.*

Glycer-

Glycyrrhyza

Calami odorati

Pbu. minoris

Fol. Melissa (pro Scharlea)

Mentha

Calamintb.

Pulegii

Thymi

Serpilli

Amaraci an. ʒij.

Flor. Rosar. rubear.

Savia

Lavendula

Betonica

Rorismarin.

Stæchad.

Bugloss.

Borragin. an. ʒjʒ.

Corticum citri ʒiij.

Spec. diambra

aromatici rosati

Diamoschi dulc.

Diamargari. calidi

Diarrhod. Abbatis

Elect. de gemmis an. ʒiij.

Macerentur omnia in lb. xij. aquæ vitæ per dies
aliquot, & destillentur, tandem adde

Julepi Rosar. lb. j.

Moschi

Ambra linteolo inclusa an. ʒj.

Santal. odorati ʒij. Serv. pro usu.

Commendatur & à plurimis valde *Aqua vite An-*
dernaci, diciturq; ad memoriam roborandam,
 vertiginem, Epilepsiam, & Apoplexiam, tum cu-
 randam, tum præservandam præciosissima, ejus de-
 scriptio hæc est.

- ℞. *Cardamom.*
Piperis albi
 longi an. ʒʒ.
Galange
Macis
Caryophyll.
Granor. Paradys. an. ʒʒ. ʒj.
Zingiber. ʒiij.
Ligni aloes ʒij.
Cinamom.
Cubebæ. an. ʒʒ.
Majoran.
Rorismarin.
Mentha
Pulegii
Ruta
Salvia
Nardi gallicæ
Asparagi
 ℞. *anthos.*
Rosar. rubr. an. Mʒ.
 Sem. *cumini sylvestris seu carvi* ʒʒ.
Anisi
Fœniculi. an. ʒj.

*Coriand.**Sinap. an. ℥ij.**Pæonia ℥j.**Cumini Roman. ℥ij.**Rad: enula campan.**Irid. an. ℥j.**Angelica ℥vj.**Pimpinella**Pæonia**Doronici an. ℥℞.**Dictamni albi ℥iij.**Sacchari candi albi ℔.ij.*

Crasiusculè contusa aut concisa omnia infundatur
in Spiritu vini quinquies rectificato, stent in infusi-
one diebus 14: postea lento igne in B. M. destillentur,
liquor destillatus, fecibus iterum affundatur,
& destilletur, illaq; operatio quinquies repetatur.
(Verum si primò rectè operatus fueris, toties de-
stillationem repetere vix opus habebis) tandem
destillato spiritui adde

*Croci orient. ℥j.**Moschi**Ambra an. ℥j.**Fol. Auri ℥℞*

Dosis Cochlear dimidium cum *Aq. Melissa, Ce-
rasor. nigror. Tilia &c.*

Si loco spiritus vini *Vinum Malvaticum* aut ali-
ud generosum sumatur, optima inde Aqua Apo-
plectica etiam fieri potest.

An Aqua
Apoplectica
in initio
conueniant.

De hisce Aquis Apoplecticis, ut & sequentibus odoramētis movetur dubium, *An in initio paroxysmi rectè agris porrigantur.* Cum enim humores crassos fundant & attenuent, magis eorum fluxum promoverē, morbumq; augere, nec satis tutò antevēnā sectionem à *Johanne VVittichio* & aliis exhiberi creduntur.

Verùm etsi facilè concesserim, insignē hęc remedia penetrandi, humoresq; crassos dissolvendi vim obtinere; tamen cum plus utilitatis quàm incommodi ex illa humorum fusione in hoc affectu sperari possit, non video, cur simpliciter rejici debeant. Nam eo ipso, quo alios cerebri humores fundere dicuntur, etiam illos, qui obstructiones pariunt, dissolvere, eosq; ad motum præparare, obstructiones referare, atq; ita spiritibus vitalibus iterum viam ad cerebrum aperire possunt; imprimis cum præter illam attenuandi potentiam & discutiendi vim habeant, ac cerebrum robovent, ut ceu à spiritibus vitalibus afficiatur sicq; affectum non nihil reficiatur, fortiusq; causæ morbificæ renitatur, nec tam subito sub morbo succumbat. Probavitq; experientia sæpius, tam aquas, quàm balsama Apoplectica aliaq; similia remedia ori infusa, naribusq; ægri adhibita præsentaneum auxi-

lium

ium ipsis attulisse, multosq; servasse. Interim tamen magis tutum earum usum dicimus in Apoplexiâ pituitosâ, & à crassis humoribus genitâ, quam quæ ex causâ violentâ, & sanguine è cerebri vasis adhuc fluentè producitur. In ejusmodi enim Apoplexiâ sanguineâ (nisi fortè sanguis à quadam causâ grumosus factus sit, ut infra dicetur) ipsimet suademus, ut Medici ab his in principio morbi abstineant, ne fortè attenuandi suâ vi sanguinis fluxum promoveant, eumq; magis pro-
 ritent.

Si tales aquæ ad manum non sint, herbæ vel alia cephalica in spiritu vini mox macerari ac infundi, ægroq; propinari possunt. Et quamvis spiritus vini vim aliquam stupefaciendi habeat; à plantis tamen istis narcosis ipsius ita obtunditur, ut non amplius cerebro nocere possit. Experimentusq; horum infusorum efficaciam sæpius fuit *Platerus*, qui dicit, spiritum vini eximiâ suâ subtilitate & calore, quibus pollet, ad cerebrum vim plantarum citò deducere, & pituitam egregiè incidere, imò & exturbare.

Mullerus in miraculis chymicis experimentum affert hoc, quo & amissam loquelam statim restitui scribit:

*An planta
 in spiritu vini
 macerari
 debeant.*

Granor. juniperi contrisorum, affund. S. V.
 (ego spiritum ceraforum nigrorum magis
 probo) macerentur per triduum, in cola-
 tur. infund.

Salvia

Pulegii

Nasturtii (forte semen) an. Mj.

Croci ʒj. De hoc liquore cochlearia
 duo ægrotantis ori infundantur.

Nec quoq; inutile erit Extracta, vel Essen-
 tias Plantarum cephalicarum cum conveniente
 liquore miscere, & ea ægris infundere.

De Odoramentis naribus adhi- bendis.

Ex odoramentis, quæ ægri naribus adhibe-
 ri debent, conveniunt *Ruta* vel *Pulegium*. aceto
 simplici vel lilior. convall. madefacta. Valdè
 efficax etiam est *Castoreum*, si in spiritu vini dis-
 solvatur; item *Ol. Succini albi*, *ol. Nucis Moscha-
 ta*, de quo supra dixi; *Ol. Salvie*, *Roris marini*, *Ma-
 jorana*, *Melissæ*, *Ruta*, *Spice*; quæ omnia ne cito
 evanescant, cum quodam solidiore corpore mi-
 sceri, vel eorum ballamâ usurpari possunt

Succus ceparum vel *Cortices* earum nari-
 bus admota valde pituitam in cerebro attenuant,

ut & lachrymas evocent. Utilis est & succus raphaniacris, & succus majoranae.

Ambra, moschus, zibethum cerebro valde quoque grata sunt, & mirè in hoc affectu profunt: quibus alii & graveolentia admiscunt, utpote galbanum, assam foetidam, opopanaxum, sagapenum & alia.

Suffumigia ex *sulphure, succino, capillis aegri, semin: nigella, rasura C. C. gummatis* aliisque similibus, super ignitam laminam positis, parata, etsi materiam in cerebro attenuare possint; caute tamen iis utendum, ne fumus asperam arteriam ingrediens patientem suffocet.

Suffumigia

Si autem utiliter adhiberi possent hoc sequens fortè conveniret.

℞. *Rasura cornu cervi* ʒss.
Gumm: gagatis
galbani
succini albi
ammoniac. an. ʒi.

Castorei ʒss.
Sem. nigella ʒi.

M. F. Pulvis

Vel horum loco parentur vaporaria dicta,
 Ut:

℞. *Pulegii*

R. *Pulegi*
Origan
Majorana
Rorismarini
Callamenthe
Thymi an. Mj.

Coquantur in vino, vapor ægri naribus
 adhibeatur, ut cerebrum afficiat.

Balsama.

Pertinent & huc imprimis *Balsama*, tam *Sim-
 plicia*, quam *composita*, *Apoplectica dicta*, quæ ex
 prædictis oleis conficiuntur.

Simplicia sunt *Balsamum Ruta*, *Succini albi*,
Lavendula, *Rorismarini*, *Nucis Moschatæ*, *Majo-
 rana*, *cinamom*: &c. Item *Balsam. Peruvian*: ex
 quibus demum additis nonnullis odoratis *Com-
 posita* fiunt. v. gr.

R. *Ol. destillat. succini albi*
Majoran.
Ruta an. ʒʒ.
Salvia
Melissa an. gr. viij.

Ambra
Moschi an. ʒʒ.
Zibethi gr. xv.

*Ol. Nucis Moschata expressa q. ad incorporatio-
 tionem.*

F. *Balsam.*

Vel R.

Vel R̄. *Ol. rorismar.* gutt. vij.

succini ℞.

ruta gr. viij.

Pulveris Nicotiana compositi, quem

Schnuptabac vocant, ℞.

Excipiantur *Ol. nucis moschata* per expressionem paratæ q. s.

Misc.

Valde etiam efficax est hoc *Balsamum Apople-*
Ticum Crollii:

Balsamum
Apoplecti-
cum Crollii.

R̄. *Ol. nucista expressa* ℥ij.

Ambra grisea ℥j.

nigra ℥j℞.

zibetta ℥j℞.

Ol. destill. lavendula, in quo lili convallii
flores maduerint ℥℞.

Cinamomi ℞.

Majorana ℥℞.

Caryophyllor. gutt. vj.

Succini albi ℥j.

Ruta ℥℞.

M. F. Balsam.

Neque hisce Balsamis & Aquis Apoplecticis solummodo nares, sed & vertex, tempora, carpi regiones, & volæ manuum inungi, illiniri & fricari convenit; ut per arterias vis eorum etiam ad caput derivetur.

De Electuariis.

Si æger Electuaria deglutire possit, sequentia usurpanda:

Electuaria.

Rj. Conserv. *salvia*

fl. Lavendula.

Anthos.

Betonic. an. ʒj.

Rad: *Scorzoner. condit. ʒij.*

Acori veri condit: ʒʒ.

Enula condit. ʒijʒ.

Spec. *Diamoschi*

Diambre an. ʒij.

Confect: *anacard. ʒijʒ.*

Castorei ʒj.

Cum *oxymell. scyllitico, vel syr. stæchat. Arabica.*

F. Electuarium molle.

Sign. *Lattwerg.*

Vel Rj. Conserv: *anthos.*

Majorana

Lili convall.

Fl. tilia

Primul. veris an. ʒʒ. vel ʒvj.

Pulv. Cubebarum

Sem. Eruce an. ʒj.

Lapid. carpio. semilunar. ʒij.

Maccis ʒj.

Nuc. moschat. ʒij

Extract Helenii ꝯj

Angelica, aut acori veri

Magisterii corall.

Perlarum an. ꝯß.

Cum syr. stæchad. Arabica q. s.

F. Electuarium.

Commendat & Nicolaus Myrepsus in Antid.
Electuar. de Zingibere, quem vide fol. 470. 456.

De Sternutatoriis.

Postquam per venæ sectionem sanguinis copia detracta, & adhibitis clysteribus corpus probe purgatum fuit, ad particulares capitis evacuationes, maxime eas, quæ per *Errhina* & *Parmica* fiunt, confugere licet: estque inprimis laborandum, an forte sternutatoriis cerebrum irritari possit, ut, si non sensu animali (Nam hunc non obtinet, ut alibi monstravi) tamen naturali ad expulsionem assurgat, causamq; morbificam expellat. Habeturq; pro bono signo, si post eorum usum æger sternutet. Parari autem hæc possunt ex *Zingibere, pipere, elleboro albo, semine staphydis agria, radice pyrethri, euphorbio*; quæ omnia vel sola, vel cum aliis mixta pulverisari, pulvisque eorum naribus inflari potest, paucâ tamen quantitate, ne forsan narium foramina obstruat & obturet.

Ut:

R. Pulv. Ellebori albi ℥j.
 Rad. pyrethri ℥ss.
 Castorei gr. vij.
 F. Pulvis pro sternutatorio.

Sternuta-
toria.

Alii sumunt *fibrã radicis ellebori nigri*, eaq; narium tunicas vellicant, sicq; sternutationem proritant.

De aliis Nasalibus & Errhinis.

Parmicis nihil efficientibus, convenit & alia Errhina in specie sic dicta, seu Nasalia naribus adhibere; eaq;, si fortè in forma sicca ad modum turundæ ipsis indantur, filo alligare, ut iterum retrahi possint, hâc tamè cautione adhibitâ, ne nimis crassa fiant, nariumq; foramina, quæ pro respiratione libera esse decet, occludant. Parantur autem ex *semine nigella, cubebis, cariophyll: nucis moschata: radice betæ, ireos, pyrethri, cyclaminis: succo majorana, anagallidis, betæ, hedera*, quem *Guilhelmus Seraphinus* valdè commendat; ex quibus omnibus, addito Agarico vel scammonco, liquida vel arida errhina fieri possunt, Ut:

Errhina.

R. Pulv. majorana
 Saliæ
 Nucis moschata

Sem.

Sem. nigella

Rad. cydamin. an. ʒj.

Agarici trochisc. ʒj.

Castorei ʒʒ.

Cum *ol. irino* additâ *paucâ cerâ*

F. Linimentum. Sign.

Nasensälblein.

Vel R. *Succi betæ*

anagallid. Phœnic.

majorana. an. ʒj.

M. & cum pennâ illinantur nares.

Potest etiam aliquid de Agarico, & semine nigellæ addi. Si vero succi ad manum non sint, eorum loco decocta vel Aquæ sumantur.

Vel R. *Sem. nigellæ*

Nucis moscbatæ

Cubebæ

Caryophyllor. an. ʒij.

Majoranæ

Salviæ

Rad. cyclamin. an. ʒj.

F. Pulvis, ex quo add. *therebinth.*
& *cerâ* formentur *turundæ*, quæ
oleo *illitæ* naribus indi, filoq; alli-
gari possunt.

Ex radice *ireos, betæ, cyclamin:* &c. etiam ta-
lia *nasalia* parari possunt, si in formam *pyrami-*

dalem figurentur, & in succis vel aquis convenientibus macerentur.

Vide de Parmicis & Errhinis plura infra cap. 46.

De Fomentis & Embrocationibus.

Tandem deveniendum & ad ea, quæ non solum cerebrum confortant & humores attenuant, sed & per insensibilem transpirationem materiam discutiunt & evacuant; inter quæ primum locum obtinent *Fomenta & Embrocationes*, quæ fiunt ex plantis cephalicis; utpote *Pulegio*, *Majoranâ*, *Roremarino*, *Mehloto*, quæ Germanis *Hirnfraut* dicitur, *Chamamelo*, imprimis *Romano*, quod valde cerebrum roborat, *Hyssopo*, *Salviâ*, *Melißâ*, *Serpillo*, *Satureja*, *Betonica*, *Ruta*, *foliis lauri*, *Verbena*, quæ miram vim habet dissolvendi in cerebro humores etiam melancholicos, *calamentho*, *anetho*, *linariâ* vulgari luteâ, *Clusio osyris Austriaca* vocatâ, cujus efficaciâ mihi notissima; quibus & alia addi possunt, utpote *Bacca lauri & juniperi*, *Semin: fœniculi, cumini, carvi: nux moscata, cubeba*, *Radices: Angelica, cyperi, Ireos florentina, pœonia, acori veri &c.* v. c.

Planta
Cephalica.

R. *Hyssopi*
Pulegii
Linaria
Meliloti
Origani an. Mj. vel Mjß.

Rad. *Angelica*
Ireos siccatis an. ʒß.

Cubeborum ʒj.

Baccar. lauri

juniperi an. ʒvj.

Sem. *Feniculi*

Anisi an. ʒijß.

Incid: & contund: omnia, crasso modo, coquantur in vase clauso pro Embrocatione vel capitis fomento.

Vel R. *Calamintib.*

Melisse

Origani

Rorismarini

Fol. lauri

Serpilli an. Mj. vel g. v.

Rad. *Ireos*

Cyperis rotundi an. ʒvj.

Acoris veri ʒij.

Sem. *Carvi*

Feniculi an. ʒijj.

Fl. *Chamem. Roman.*

meliloti an. Mj.

Coq. in lixivio & vino pro Embrocatione seu fomento.

Fomenta &
 Embrocationes.

Ex relicto magmate, additis oleis conveni-
entibus, *Cataplasmata* fieri Capitiq; applicari
possunt.

Sacculi.

Sacculi & Cucupha.

Hiscē itā adhibitis, capiti raso utiliter & sacculi
imponuntur, vel cucuphæ ex cephalicis compositæ
applicantur; Ut:

R. Pulv. nucis moschata ʒj.

Macis ʒʒ.

Caryophyll. ʒij.

Cubebæ.

Herb. Majoran.

Meliss.

Pulegii an. ʒj.

Rad. Ireos

Cyperii

Angelica an. ʒijʒ.

Fl. Anthos

Lavendulæ an. ʒij.

Sem. Nigellæ ʒj.

Styrac. calamitæ ʒij.

F. Pulvis & inde *sacculi vel pilei* pro capi-
te, qui calidè adhibeantur.

Vel *R.* *Melissæ*

Rorismarin.

Majoran.

Fl. Chamæm. Roman.

Lavendulæ

Stœchad. Arabica an. Mß.

Nucis moschat. ʒij.

Macis

Caryophyllor. an. ʒj.

Rad. Ireos florentinae

Cyperi rotundi

Sem. Nigella an. ʒjß.

Sileris montani ʒj.

Incidentur & contundantur crasso modo, insuantur linteo tenui pro *sacculo* seu *cucuphâ*, unâ, vel pluribus.

Inunctiones.

Post fomentationes caput ut & occipitis regio inungatur oleis calidis, utpote *laurino*, *irinô*, *rutaceo*, *castorei*, *de piperibus*, *nardino*, *de lateribus*, *de Euphorbio*, *spicâ*, *seminis sinapis*: ol. destillat. *lavendula*, *rorismarini*, *juniperi*, *cera*; quibus majoris penetrationis causâ aliquid de *spiritu vini* vel *Aq. Apoplect.* addi potest; Ut:

℞. *Ol. rutac.*

laurin. an. ʒj.

Semin. sinap. ʒß.

destill. rorismarini

majorana

spicâ an. ʒj.

Bdellii in *aq. vitæ dissoluti* ʒiß.

M. Sign. *Del.*

Inunctiones

Vel paretur tale *linimentum* :

℞. *Ol. castorei*
nardini an. ʒjʒ.
destill. baccar. junip. ʒij.
cera ʒj.
Salvia ʒʒ.
Opopanac.
Bdellii in S. V. dissoluti an. ʒjʒ.
Pulv. castorei ʒiiij
Baccar. lauri ʒʒ.
Euphorbii ʒj.
Cera q. s.

F. *Linimentum*.

Olea destillata in fine addantur; Si enim super igne misceantur, mox evanescunt, & in auras evaporant.

Emplastra.

Laudantur & in Apoplexia emplastra, vertici raso applicata; & imprimis commendatur à Casparo VVolphio pag. 13. aliisq; *oxycroaceum* Vigonis cum oleo laurino subactum.

Vel parentur nova ex *sagapeno*, *opopanace*, *Ammoniaco*, *tacamahacâ*, quam alii & solâ applicant ipsiq; multum tribuunt, *caranna*, *asâ foetida*, pulvere *radic. pyrethri*, *Angelica*, semine *staphidis agria*, *sinapis*, *euphorbio*; ex quibus cum cerâ, pice seu resinâ emplastra formari possunt: Ut:

℞. Gal-

Electuaria.

Emplastra.

℞. Galban.
 Sagapen.
 Opopanac.
 Tacamahac. dissolut. in aceto an. ʒij.
 Pulv. sem. sinap.
 Rad. pyrethri an. ʒij.
 Castorei ʒʒ.
 Bacc. laur. ʒj.
 Therēbinth. ʒʒ.
 Cera & resina q. s.
 F. Emplastrum.

Afferem cupressi calefactum Crato & alii nonnulli vertici adhibent, eiq; magnam efficaciam assignant.

Utilia etiam sunt melipecta Noribergensia, si nempe calida vertici raso applicentur.

Sartago Candens.

Post horum usum, si res nondum ex voto succedat, ex Arabum sententia, sartago, pala, aut alia lamina ferrea candens capiti eousque admoveri, potest ut id valde calefaciat, & veluti pilos incurvet. Laudatq; hoc remediigenus etiam *Platerus*, quando scribit pag. 45. ejusmodi praesidium extrorsum humores egregie eliciendo, Apoplecticos nonnullos, ut ad se redierint, effecisse: cautè tamen illa candentia instrumenta omnia capiti adhibenda sunt,

ne fortè cutim exurant, sicq; poros ejus potiùs occludant quàm aperiant, vel aliud malum pariant. Notavit enim *Forestus*, mulieres aliquando, cum juveni cuidam ex amore insanienti patinam æneam candentem, quâ lectum calefacere solebant, adhibuerint, caput ejus ita combussisse, ut superveniente dolore intolerabili, & ulcere hinc oborto, cutim & pericranium corrodente, ipsum tandem summo cum cruciatu perire & mori oportuerit.

Dropax seu Picatio.

Ad exteriora materiam trahit *Picatio* vel *Dropax*, qui vel *Simplex* est, & ex solâ pice cum oleo liquatâ conficitur; vel *Compositus*, & præter picem & oleum etiam alia nonnulla in Apoplexiâ convenientia remedia recipit; qualia sunt *piper*, *pyretbrum*, *sinapis semen*, *euphorbium*, *castoreum*, &c. Ex: gr.

Dropax.

R. *Picis* ℥. 8.
ol. rutac. q. s. ut liqueſcat, adde
Pulv. rad. pyrethri
Sem. sinap.
Piperis an. ʒj.
Castorei ʒj.
Euphorbii ʒ8.

F. Dro.

F. *Dropax*, qui *calidus capiti depili applicandus*, & *antequam penitus refrigescat, detrahendus, iterumq; apponendus.*

Sinapismi & Vesicatoria.

Commendantur etiam in Apoplexiæ curatione *Sinapismi & Rubificantia* tum *mitiora*, quæ *Phœnigmi* dici solent, tum *validiora*, quæ *Vesicatoria* appellantur. Mitiores sinapismi præparantur ex seminis *sinapis & pulpæ ficuum partibus æqualibus*, vel etiam unâ parte pulpæ, & duabus *sinapis*, addito liquore convenient, tantumq; rubificant cutim, & eò materiam avocant. *Fortiores* autem ex *cantbaridibus*, (quarum tamen usus multis non parum suspectus, nam malignitatis cujusdam participes videntur, & quandoque varia symptomata relinquunt; de quibus consule *Hercul. Saxon. de Phœnigmis, & Hieronym. Fabrit. in operatione: Chirurg. part. 1. cap. 110. p. 486.*)

Mitiores.

Fortiores.

Mitior sinapismus *Plateri* hic est:

℞. *Pulpæ ficuum ex illorum decoctione extract.*

Sem. sinapis an. ʒij.

Stercoris columbini ʒiij.

Piperis.

Euphorbii an. ʒß.

Castorei ʒj.

Ol. spica gntt. vj.

M. cum aceto acerrimo, vel potius alio li-
quore, vim enim aliorum acetum infrin-
gere, experientia constat.

F. *Sinapismus.*

*Fortior sinapismus, qui Vesicatorium dici
solet, ex solâ flammula jovis, ranunculo & simili-
bus, nuchæ seu brachiis adhibitis, fieri potest.*

Vel R. *Fermenti ʒij. vel q.ʒ*

Pulv. cantbarid. si alia ad manum non sint

ʒj. vel ʒʒ.

Succi flammule jovis parum,

F. *Vesicatorium.*

De *Vesicatoriis* monendum hîc, ea non satis
tutò capiti adhiberi, sed, cum validè trahant, longè
rectiùs brachiis, partibusq; inferioribus affigi.

Cauteria.

Tandem, aliis non juvantibus, Practici et-
iam ad *cauteria* tam *actualia* quàm *potentialia*,
confugere solent. Probantur autem magis illa
quàm hæc, quæ nimis tardè operantur, nec sat
citò in tam præcipiti malo revellere possunt. Qui-
bus autem locis commodè ejusmodi cauteria ap-
plicari debeant, & quam malè futuræ coronali af-
figantur, infra in præservatione hujus affectus ex-

ponam.

ponam. Etenim magis ea ad morbum præcavendum, quàm curandum conferre existimo.

Amuleti loco *Hieronymus Montuus* in morborum Anasceve Apoplectici collo smaragdum appendit, ut nudam carnem contingat: magnamq; vim & potentiam etiam alii huic lapidi tribuunt. A. Hist. 1.

Diata.

De *Diata Apoplecticorum*, multis hoc in loco agere, supervacaneum est. Cum enim morbus hic acutissimus sit, statimque extremos labores habeat, & ægri nihil deglutire possint, victus ipsis extremè tenuissimus convenit; hoc est, nihil cibi morbo vigente ægròtantibus dandum, sed expectandum, donec malum parum remiserit, & ægri iterum aliquid per os assumere queant; ubi ipsis potùs loco *hydromel, mulsum*, in quibus plantæ cephalicæ v. gr. *Rorismarinus, Salvia, Hyssopus, Melissa, Pulegium* &c. maduerint, porrigi potest. Potus. Cibi sint liquidiores, & condiantur *Macere, Nucemofchata, Majorana, Caryophyllis, Cinamomo, Roremario*. Cibus. *Salvia Aer*, in quo æger fervetur, sit calidus: frigus enim cerebro valde noxium.

CAPUT XL.

De Curatione Apoplexiæ à Melancholiâ orta.

CUm ex solâ melancholiâ rarò, sed plerumq; ex melancholiâ cum pituitosis cerebri humoribus aliis commixtâ aliquando Apoplexia excitetur, de curatione ejus in specie hîc agere superfedebimus. Ea enim, quæ in pituitosâ Apoplexiâ conveniunt, omnia & in melancholicâ utiliter adhiberi possunt; hoc tantùm observato, quòd medicamentis pituitam respicientibus etiam alia, quæ melancholiam concernunt, addi, & phlegmagogis etiâ nonnulla melanagoga, v.g. *folia senæ: polypod: asari radices, elleborus niger* &c. tum clysteribus, tum aliis purgantibus admisceri debeant: humorq; Melancholicus syr. vel extract. de *Tunicis, Meliss. Betonica* & similibus aliis præparandus sit.

CAPUT XLI.

Apoplexia ex sanguine, vel aliis causis externis. Et violentis excitata curatione.

SI verò ob casum, ictum, vel alias externas causas violentas Apoplexia oriatur, metusq; sit ex vasis cujusdam in cerebro ruptione; à sangui-

ne in-

ne intra cavitatem cranii effuso ductûs illius com-
primi & occludi, ante omnia, & mox antequam
clyster injiciatur, sanguinem, & quidem largissimè,
ex brachio detrahere convenit; partim ut ejus flu-
xus & impetus sistatur; partim ut ille, qui ad caput
vergit, revellatur, & ad inferiora detrahatur. Pot-
estq; illa sanguinis detractio, si æger ex priore non-
dum ad se redierit, & in altero brachio repeti, nisi
quid aliud gravius obstiterit.

Cum autem rarò solus sanguis Apoplexi-
am excitet, sed ei ut plurimum & alii crassiores hu-
mores commisceantur, hiq; ex violentia ictûs si-
mul cum eo commoveantur, magisq; quàm ipse
aliquando ductus cerebri occludant; post venæ
sectionem clysteres etiam tutò & fructuosè appli-
cantur, tandemq; & purgantia exhibentur.
Nec inutile erit & in hâc Apoplexiæ specie, per
frictiones extremorum materiam deorsum revel-
lere, aut cucurbitulis dorso brachiisq; affixis, vel
aliis præsiidiis, quæ materiam è capite avertunt; &
suprà enumerata fuerunt, eandem retrahere. Ab
odoramentis validis autem, a quibus Apoplectis,
aliisq; calidioribus remediis in initio morbi absti-
nendum, ne sanguis ab iis attenuatus magis com-
moveatur, ejusq; fluxus promoveatur: Si autem is

*An odor a-
ment a hic
convenient.*

non ampliùs in motu, sed jam grumofus in cerebro factus fit, vel alia etiam ex caufa citra externam violentiam concretus fit, nullusq; ejus è venis effluxùs ampliùs metuatur, & iisdem, ut & aliis reſolventibus, iterum tuto uti licet. Poſſuntq; etiam ea de cauſâ capiti Cataplaſmata *ex abſinthio, cerefolio, artemiſia, meliſſâ, chamædry: ſcabioſâ, radic. angelicæ, cyperi, imperatoria; florib. ſambuci, tilia,* aliisq; ſanguinem concretum diſſolventibus parata applicari, vel *pullus columbinus* aut gallinaceus per medium diſſectus & calens adhuc, (egregiam enim diſcutiendi vim obtinet,) vertici imponi, peccansq; materia demum per particulares evacuationes alias educi.

An repellentia convenient.

Unicum ſaltem hîc quæritur, an nempe in hâc Apoplexiæ ſpecie *repellentia* convenient? In aliâ enim, quæ ex craſſis humoribus producitur, non convenire certum eſt: an autem in hac tuto uſurpentur, inter Medicos controvertitur.

Jacchinus & Foreſtus ea ſimpliciter rejiciunt, eò quòd nullum indicans, quod ea poſtulet, in hoc morbo adſit. Duplici enim de cauſâ repellentia uſurpari dicunt: 1. ad *augmentum morbi prohibendum*, 2. ad *fluentes humores repellendos*, ne cauſſam, proximam foveant. Pro primo ſcopo in-

quit

quit Forestus non adhiberi posse, ideo quòd Apoplexia confestim & illico ad statum perveniat. Pro secundo autem, revulsoria præsidia sufficere. Idem què ferè & *Petrus Salius Diverfus* ostendit, quando in Apoplexiâ repellentia nec ratione humoris peccâtis, nec ratione principii cõvenire demõstrat.

Contra alii, ut *Rhases*, *Montanus*, *Massarea*, *Jafon Ziricaus* &c. repercutientia, si caput æstuet, sanguisq; adhuc fluat, tutò usurpari, & à Galeno etiam in omnibus capitis affectibus commendari statuunt: Id tamen simul monent, ne repellentia actu frigida, aut validè astringentia capiti adhibeantur, sed *oxyrrhodina* saltem, quæ parant ex *aq. ros. ʒij. succ. plantag. aceti rosac. an. ʒj. album ov. n. ij.* &c. Olea vero ob laxitatem omittunt.

Verùm cum hæc repellentia materiam intrò pellant, & cerebri sinibus magis impingant, humorumq; resolutionem impediunt; eorum usus non immeritò & in hac Apoplexiæ specie suspectus videtur, etiam si post venæsectionem adhibeantur: Et quamvis sanguinis ratione quodam modo convenire possent; cum tamen, ut antea dictum, hic rarò solus Apoplexiam faciat, sed alios crassiores humores admixtos ut plurimum habeat, horum ratione non adeò convenienter applicatur.

Nec *Galenus* repellentia in Apoplexia laudat, sed in capitis affectibus prodesse dicit, iis scilicet, in quibus quid utilitatis afferre valent, quod hîc fieri non potest.

Si verò *cranium* ex ictu, casu, vel aliis de causis depressum fuerit, opera danda, ut portio ejus depressa elevatorio iterum attollatur. Neque inutile erit in sanguineâ Apoplexiâ interdum, si opus, cerebello, cranium perforare, ut, si quis sub eo etiam contineatur, sanguis effluat, rectiusq; à natura morbi causâ expurgari queat.

Nota Apoplexia, in quâ prorsus cerebrum collabitur & quasi diffluit, lethalis est, nec ullamurationem suscipit, acrique in eâ citò moriuntur.

CAPUT XLII.

De Curatione sensuum consternationis à spirituum affectione ac conturbatione, ob flatum potissimum ex hypochondriis ascendentes.

Curatio Affectûs, quem supra sub nomine sensuum consternationis à spirituum conturbatione, tanquam ab actione lasâ maximè evidente, descripsimus, cum magnam cum Apople-

xia cognationem habeat, & de ea quædam hîc ad-
dere lubet.

Quæquam autem flatus etiam in ipso capi-
te vel alibi generari possint: aut extrinsecus inter-
dum, à ventis vel aliis rebus odorem gravem &
fortem, vel etiam fœtidum spirantibus, ut sunt, Co-
riandri folia, Scarlea, Ocymum, Scrophularia, Ci-
cutaria fœtida; odor locorum palustrium: Ther-
marum nonnullarum; cadaverum putrescentium,
cloacarum, & similibus, in cerebrum penetrent,
idq; repleant: tamen qui hoc malum, de quo hic
agimus, pariunt, potissimum ex infimo ventre,
ex humoribus pravis & corruptis, sæpè etiam ma-
lignitatem aliquam obtinentibus, ibi collectis, a-
scendunt: Quare utilissimum est, eos per idonea
remedia non solum discutere, sed & deorsum re-
vellere, demumque prorsus una cum materia è
qua elevantur evacuare. Id quod *frictionibus Ex-*
tremorum, *Clysteribus*, qui flatus, eorundemque
materiam expurgant & simul revellunt: *Sudori-*
feris, vapores per Corporis habitum expellenti-
bus; aliisque *discutiensibus* capiti vel naribus adhibi-
tis: imò demum & *Vomitivis*, commodissimè fieri
poterit.

Clysteres ex *Emollientibus* supra enumeratis

Mm 3;

confe

Flatus ubi
generentur.

confici possunt; quibus tamen flatus discutientia: ut *Veronica*, *Origanum*, *Bacca Juniperi*, *Lauri*; *Semina Anisi*, *Fœniculi*, *Carvi*, *Cumini*: Item alia quæ humores vitiosos, sæpè & scorbuticos, in hypochondriis respiciunt; ut sunt, *Fumaria*, *Carduus Benedictus*, *Betonica*, *Chamadrys*, *Melissa*, *Scolopendrium verum*, *Chelidonium minus*; Flores *Genista*, *Centaurii minoris*. *Sambuci*, *Chamamel*. Semen *Aquilegia*. Radic. *Scorzoneræ*, *Elenii*, *Filicis*, *Oxylapathi*, *Polypodii Asari*, *Ellebori nigri*, *Cortices Tamasci*, Rad. *Cappar*. vel si humores, flatusq; calidi & acres simul sint, etiam *Acetosa*, *Violaria*, *Borrago*, *Buglossum*, & similia addi possunt.

Ut:

Rx. *Malva*
Mercurial. vel Beta an. Mj.
Fumar.
Card. Bened.
Fl. Chamam. an. Mß.
Sambuci an. Pj.
Sem. Aquilegia ʒjß.
Carvi an. ʒi.
Rad. Scorzoner.
Polypod. an. ʒiiij.

Coq.

Coq. in f. q. a. f. in Colat. ℥. j. dissolv.

Bened. Laxativ. ʒiij.

El. Diacathol. ʒ. B.

Diaphœnic. ʒjß. *vel q. f. v.*

Ol. Anetbi

Violar. an. ʒj.

M. F. Clyster.

Vel R. *Malva*

Parietar.

Branc. Ursina an. Mj.

Mercurial.

Betonica

Fl. Chamæm. an. Mß.

summ. anetbi P. ij.

Centaur. minor. P. j.

Rad. Lapatb. acuti

Scorzonera an. ʒiijß.

Bacar. Juniperi ʒiß.

Sem. Aquilegia

Anisi an. ʒj.

Cumini ʒß.

Coq. in Aq. f. in Colatur: ℥. j. dissolve.

El. Diacathol. ʒß.

Benedict. laxat. ʒiij.

Hiera f. ʒij. *vel ʒiij.*

Ol. Anetbi ʒß.

Chamam. ʒjß.

M. F. Clyster.

Ori qua in-
fundenda.

Aque.

Ori agrotantis infundi possunt, quæ Cor & cerebrum roborant, spiritus reficiunt flatuſq; discutunt: Ut sunt, *Aqua Apoplectica, Vita,* vel *Epileptica,* cordialibus mixtæ. Valde efficax est *Aqua Melissa* cum vino destillata: Item *Aqua Carfunkuli, Cinamomi, Zedoaria, Cardui Benedicti, fl. Tilia, Dentaria apbyll., Infusionis Lavendulae;* & si flatuſ humoresq; acres & calidi existant. *Aq. Borrag. Acetosa, Fragorum, Calendula fl. Tilia* &c. hisce omnibus utiliter adduntur.

Spiritus.

Ex *Spiritibus* conveniunt, *Anisi, Juniperi, Melissa, Cerasorum,* quos tamen nunquam solos, sed cum aquis convenientibus parum temperatos, exhibere convenit.

Si vis *Narcotica* quædam in flatibus metuat, spiritibus parcius utendum, & potissimum aquæ enumeratæ usurpandæ; hisq; acida, veletiam acetum ipsum addendum. Apud huius Pharmacopœi antecessorem olim in nostra officina *Aqua Apoplectica acida,* quam *Sauerschlagwasser* vocabant, proſtabat, cujus in discutiendis flatibus vim, sæpè expertus fui: Vel si hæc ad manum non est, commodè cum jam nominatis aquis *succus Citri, Granatorum, Rhibium, Berber:* Item *Syrup: Aurantior acidor:, Acetosus, de Tunicis* &c. miscetur

Succi.

hæc

hæc enim præterquam quod narcoticorum vim valdè obtundant, cordi quoq; mirificè succurrunt, & ab eodem materiam noxiam depellunt, flatusq; mirè deprimunt, unde in Melancholiæ Hypochondriacæ paroxysmo sæpè præsentaneum auxilium afferunt.

Utiliter & in hoc affectu exhibentur *Essentia, Extracta, Confectiones* & alia cap. 39. exposita: Imprimis autem hic convenit *Confectio Alchermes*, si in Aqua *Apoplectica*, aut alia *Cordiali*, vel etiam vino malvatico dissoluta, exhibeatur.

Theriaca, cum flatus optimè quoque discutiat, eorum malignitatem corrigat, eosque à corde validè depellat, & simul sudorem cieat, hic quoque cum liquore conveniente exhibita egregiè confert.

Magnarum etiam virium sequentia sunt: *Spec: Confect. de hyacynth. Cordiale, Diamosch. dulc: Diambra: CC. cum vel sine unctione præparatum, Magister. Corallor. Perlarum, Semen Aquilegia, Cardui Benedict: Castorium*, quo in flatibus discutendis, & roborando cerebro vix aliud efficacius; *Ambra*; quæ Spiritus valdè instaurat, *Spiritus ♀ Compositus*, qui mixtura simpl. appellatur & spiritum Theriacalem recipit: *Bezoarticum minerale; Lap: Be-*

*Essentia
Extracta
&c.*

Theriaca.

zoar : ol. *Succini*; quod ad spiritus recreandos & instaurandos experimentum singulare: ex quibus varia remedia parari possunt.

Ut:

otions.

Rx. Aq. *Meliss. c. vin.* ℥j℥.

Cinamom. ℥j.

Acetosa

Fl. Tilia

Zedoaria an. ℥℥.

Julep. Rosac.

Succi Citri

Granator. an. ʒvj.

Confect. Alchermes ℥ij. vel ʒj.

M. F. *Potio*, de qua ægro per intervalla aliquid infundatur.

Sign.

Tranf :

Alia Potio efficacior.

Alia Potio.

Rx. Aq. *Apoplectic. c. Castoreo vel ambr.* ℥i℥.

*Epileptica aut carfunculi, vel Aq. vita Mat-
thiol. aut. Andernac.* ℥℥. plus minusve

Cinamomi ʒvj.

Meliss. cum vino ℥j.

Card. Benedict. ʒvj. vel eius loco Aq.

Fl. Tilia aut dentaria apbyll. q. s.

Spirit.

Spirit. Anisi ʒij.

Succi Citri

Vini granator.

Syr. de Tunicis an. ʒvj.

Confect Alkermes ʒj.

M. F. *Potio*, propinentur de ea ægro

ſapius cochlearia duo, vel tria.

Vel:

℞. *Extr. castorei liquid.* ʒʒ.

Mistur. s. seu Spir. ♀ *Compos.* ʒʒ.

Aq. Meliſſa

Card. Bened. an. ʒj.

M. F. *Potio.*

Sign.

Trancé auff i. mahi.

Utiles sunt & hi *Pulveres.*

Pulveres.

℞. *Spec. Confect. de hyacint.*

Pulv. gran. Chermes an. ʒʒ. vel ʒj.

Ambræ gr. v. vel q. l.

Lapid. Bezoar. gr. v. vel. vij.

M. F. *Pulvis.*

Sign. *Pulver.*

℞. *Card. Bened.* ʒj.

Castorei gr. viij.

Spec. Cordial. ʒʒ.

M. F. *Pulvis.*

Sign. *Pulver.*

Vel ℞. *Magister. Corallor.*

CC. sine unction. prepar. an. ʒ℞.

Bezoartic. miner. gr. ij.

Bezoar. gr. iij. vel q. v.

Pulv. gran. chermes ʒ℞.

M. F. Pulvis, qui vel in potionibus modo præscriptis, vel Aquis solis exhiberi potest: Si æger post horum usum sudet, flatus citius discutientur.

Olfacienda exhibeantur, quæ spiritus reficiant, flatus discutiant, & malignitatem eorum emendent: ut sunt, *Pulegium & Ruta*, quæ acetomada facta mirè in hoc affectu profunt. *Fl. Chamameli Romani*, qui anima quasi cerebri & spirituum dici possunt: *Majorana. Balsam. Apoplecticum, Rutæ, Rosmarini, Succini, Majorana, & alia similia.*

Caput inungatur oleo *anethino, Chamamelin: Irino*: vel vertex irroretur, *Aq. Cephalica Externa*, valde hic utili, quam infra cap. 46. descripsimus: aut foveatur decocto *Anisi, Chamem: Meliloti, Melissa, Pulegii, Salvia, Serpilli, Majorana, fol. Lauri. Flor. Lavendula, Linaria lutea, Sambuci, Radic. Cyperi, angelica, Sem. Cumini, Carvi, Fœniculi, Anethi, &c.* vel applicetur ei hic sacculus.

℞. *Pulegii Mj.*

Majorana

Odoramen-
ta.

unctiones
capitis.

Sacculus.

lina-

linaria lutea an. Mß.

Rad. Ireos

Cyper

Angelica an. ʒij.

Fl. Chamem.

Meliloti an. Mß.

Sem. anethi

Cumini an. ʒj.

Milii torrefacti Mß.

F. Sacculus capiti imponendus.

Si materia circa ventriculum potissimum hæreat, & ad superiora vergat, non inutile est & vomitum provocare: non enim muscoli in hisce ægris, ut in Apoplecticis, resoluti sunt, & natura non raro per vomitum seipsam à tali morbo quoque liberat.

Vomitoria.

℞. *Aq. bordei* ʒiiß.

Anethi ʒjß.

Syr. acetos.

Oxymel. simpl. an. ʒß.

Olei communis ʒvj.

M. F. *Potio*, quæ ægrotantis ori infundatur.

Sign. *Brechtranc.*

Vel ℞. *Sem. atriplic.*

Raphani an. ʒj.

Rad. Asari ʒj.

Betonica ʒß.

Coqu. in hydromel. in Colat.

℥ iiiij. dissolv.

Oxymel. s. aut scyllit. ℥ j.

M. F. Vomitorium.

Si maturandus est vomitus, sola *Aqua tepida*, cum *butyro aut oleo* simplici exhibeatur: vel *Pulv. Rad. Asari*, aut *Sal ♂ albi* cum aquis convenientibus vel jure pingui propinetur.

Vel

℞. *Aq. Nucum*

Raphan. an. ℥ ij.

Oxymel. simpl.

Ol. amygd. dulc. an. ℥ j.

Salis ♂ albi seu gilla gr. iiij. vj. vel q. s.
videtur.

M. F. Vomitorium.

Cum & *Vena sectio* humores à capite avertat, flatibusq; exitum concedat, nec ea planè in hoc morbo omittenda erit, modò alia consentiant, nihilq; adsit gravius, quòd eam prohibeat.

Post Paroxysmum materia è quâ flatus elevantur, per alterantia medicamenta corrigenda; tandemque sensim evacuanda, & si mala quædam in visceribus dispositio adsit, ea, ne alios vitiosos humores iterum generet, emendanda.

Vena sectio.

CAPUT XLIII.

A Fulmine læsis, quomodo succurrendum.

Fulmen etsi rarius Apoplexiam veram excitet, (nam ut plurimum homines vel planè occidit, vel ipsos, læsis potissimum organis vitalibus, ita prostermit, ut colore faciei vivido deperdito, pulsuq; & respiratione prorsus ferè ablati, motuis similes appareant) tamen si & id aliquando contingat, ut interdum contingere supra pag. 158. ex Benivenio, Cardano & aliis annotavimus, sciendum in hisce Attonitis curationem quidem eo modo, quem cap. 39. proposuimus, instituentam esse; verùm cum fulminis vis maligna etiam sit, cordi quoq; insigniter læso simul prospiciendum esse, ac medicamentis Cephalicis ibi præscriptis etiã cordialia spiritusq; vitales reficientia addi debere: Venamq; insuper magnâ cautione secandam, corpusq; non facilè fortioribus purgantibus debilitandum esse, ne, cum non solum cerebrum, sed ut modò dictum cor etiam hic primariò affectum, viresq;, non tam ex oppressione quam resolutione debiles existant, prorsus eæ deiciantur, ægriq; confestim jugulentur.

A Fulmine Apoplectici facti, quomodo tractandi.

Frequen-

*Fulmine læ-
sis quomodo
subvenien-
dum.*

Frequentissimè autem, ut jam etiam annotatum *Fulmen*, in iis, quos tangit, nec planè occidit, Germani vocant *vom Wetter oder Donner geschlagen*/cor vehementer affligit, ejusq; actiones lædit, & Spiritus vitales, quasi homines syncope laborarent, graviter afficit aut extinguit. Quare si ad hosce sanandos Medicus vocetur, & aliquod vitæ indicium adhuc superesse videat, unicè laborret, ut Spiritus citò revocentur, re ficiantur, ac reparentur, corq; à malignitate, qua opprimitur, illicò liberetur. Et idè ante omnia, prius tamen ægri vestibis detractis, ut cor liberius per arterias transpiret; nec vapores maligni, in vestibis adhuc hærentes, magis in corpus transpiratione trahantur, extrema corporis fortiter ligentur, aut linteaminibus; baccis *Juniperi: foliis lauri, Ruta; Radic. Angelica* &c. suffumigatis, fricentur, volæq; manuum, & plantæ pedum; ut & arteriæ in carpi regione, & circa tempora, ubi pulsus observatur, *Tberiac* in vino malvatico, aut aqua vitæ conveniente dissoluta inungantur.

*Interna
Medica-
menta.*

Ori infundantur *Aq. Apoplectica, Cordiales*, vel alia etiam medicamenta Cor potissimum respicientia, Spiritusq; vitales reficientia, & auræ malignæ resistantia; qualia & quidem sæpius probata

sunt

sunt *Theriaca*, de qua mox ʒij vel ʒj . Cum *Aqua Apoplectica*, aut *Vino Malvatico* utilisime exhiberi possunt: Item *Confect. Alkermes*; *Lapis Bezoar*, *Radic. Angelica*, *Vince toxici*, *Scorzoneræ*, vel paratur hæc potio.

℞. *Aq. Melissa* c. v. ʒib .
Cinamom.
Apoplectica
Card. Bened. an. ʒb .
Confect Alkermes ʒij . vel ʒj .
Lapid. Bezoar. gr. vj.

M. F. *Potio*. Potest etiam *Bezoar* solus cum potione hac exhiberi.

Aliæ potiones Cordiales & Cephalicæ, præcedente capite descriptæ, hic quoq; conveniunt.

Si æger *Electuaria* deglutire possit, hoc utile esset.

*Electuari-
um.*

℞. *Conf. Melissa* ʒj .
Tunicis ʒij .
Borrag. ʒj .
Rad. Scorzoner. condit. ʒb .
El. Citri condit. ʒij .
Spec. Confect. de hyacynth. ʒj .
Pulv. Unicornu veri gr. vij. vel *CC. sussion. prepar.*
Magister: Corallor.
Perlarum an. ʒb .
Lapid. Bezoar. gr. vj. vel ʒb .

Cum *Syr. Cinamomi* q. s.

F. Electuarium molle.

Cum *Sudor* venena ad exteriora corporis propellat, danda opera, ut post horum usum ager nonnihil sudet.

Odoramen-
ta.

Naribus adhibeantur *Pulegium*, vel *Ruta* cum aceto; Balsamum *Apoplecticum*, *Ruta*, *Succini*, *Majorana*, *Cinamomi*.

Epithema.

Palatum fricetur *Theriaca* & *Mithridatio*.
Cordi applicetur sequens *Epithema*.

℞. *Aq. Rosar. fragr.* ʒiʒ.

Meliss. ʒijʒ.

Rorismarin. ʒj.

Vini Malvatic. ʒiʒ.

Succi Citri ʒj.

Pulv. Caryophyll. ʒj.

Theriaca ʒj.

Campbora

Croci an. ʒʒ.

M. F. *Epithema* pro corde.

Maculae
pustulae quo-
modo cu-
randa.

Quod si corpus à fulmine simul exustum fuerit, inq; eo maculae aut pustulae nonnullae apparent, iis protinus *Cape* cum sale, *foliis ruta* & *theriaca* conquassata applicanda: *Eschara* scalpello aut forficibus excidenda, ulcusq; debito modo tractandum: de quo consule *Chirurgum Excellentissimi*

tissi-

tissimum, Guilbelmum Fabricium lib. de Combustionibus, in Thesauro Chirurgico fol. 1163.

A Venæsectione autem, validaq; purgatione ut antea dictum, hîc abstinendum, ne fortè vires, sat alias debiles & resolutæ, magis dejiciantur. Si tamen æger non nihil ad se redierit, viresq; ferant, supposito, vel leni Clystere alvum emollire, & primas saltem vias evacuare, non inutile erit.

An Venæsectio & purgantia hic conveniant.

CAPUT XLIV.

Quomodo illi, qui à Vaporibus Metallicis, Carbonum vel Musti exhalationibus; Item aqua aut laqueo penè suffocati sunt, in vitam revocari debeant?

SÆpè accidit, ut à vaporibus Metallicis, quos Metallarii den Bergschwaden vocant; vel etiam Musti, Cerevisia, aut Carbonum (si fortè hi non veram Apoplexiam excitent, ut crebrò contingit) exhalationibus homines quasi suffocentur; & nisi ipsis protinus succurratur, planè etiam extinguantur. Quare si talis æger fortè curandus offeratur, is mox in liberum aerem deportandus, vestes ipsi detrahendæ, atque extrema linteis calidis fricanda sunt.

Curatio quæ ratione in-stituenda.

Oris infundantur *Aqua Apoplectica*, *Aq. Vita*, in quibus *Tberiaca*, quæ hîc valde utilis, dissolvenda. Item *Aqua Zedoaria*, quæ ad vapores metallicos præsentaneum remedium creditur. *Cinamom.* *Carfunculi*: Probata sæpius in hoc malo est *Aqu. Vita Matthioli*, quâ plures à vaporibus metallicis penè enectos, se in vitam revocasse Doct: D. Hornick. mihi certò referebat.

*Frictiones
Palati.*

Palatum fricetur *Tberiaca* & *Mitbridatio*, quibus utiliter extractû *castorei* liquidû permisceri potest.

Epithema.

Cordi adhibeatur *Epithema* supra descriptum, cui aliquid de *Aqua Zedoaria* addendum.

Facultas animalis sopita *vellicatione* pilorum, aut *sternutatoriis* vel similibus excitetur.

Abus suppositorio aut *Clystere* irritetur: *Vomitusq;* qui valde convenit, mox initio provocetur, eo modo quo supra cap. 42. expositum fuit.

Testes consensum habent cum corde.

Testes vino calido, in quo *Cinnamomum*, *Caryophylli*, *nux moschata*, *melissa* &c. ebullierint, foveantur. Cum enim magnum cum corde consensum habeant, cordialia medicamenta in virum defectu, vel aliis cordis affectibus iisdem etiam adhibita plurimum profunt.

In Aqua seve suffocati, quomodo revocandi.

Quod si æger in aqua penè suffocatus sit, consulit quidem Halyabbas, ut pedibus suspendatur,

capit-

capite demisso, quo eo modo aqua commodius effluat. At malè: nam in illo corporis positu inverso & præternaturali, imi ventris viscera nonnulla diaphragma valdè comprimunt & respirationem impediunt, atque ut æger citissimè suffocetur, efficiunt. Taceo, quod magna copia aquæ corpora illa non subintret, ut ipse in ejusmodi suffocatorum sectionibus sæpius deprehendi, sed hi maximè ob aerem interceptum extinguantur. Idcirco, cum magis Medicū de actione vitali revocanda, quàm aqua evacuanda sollicitum esse oporteat, protinus tales egros in locū calidū deportari, *linteis q̄ calidis* probè foveri jubeat: *naribus* eorū adhibeat odorata, quæ spiritus instaurent cerebrūq; ac cor reficiāt, quorum suprà passim mentio facta fuit: Cordi epithemata applicet, *Testes foveri* curet, decocto jam descripto: demumq; *ori* infundat aquam *Cinamomi, vitæ, Apoplecticam, Carfunkuli, vinum malvaticum* & similia: detq; operam ut Spiritus iterum revocari & facultas vitalis excitari possint. Vulgus ex *Guidone* piper in aceto decoquit, decoctūq; addito pauco melle ægris utilissimè infundit. Tandē si ægri ad se redierint, decocto fl. Chamem: sudor provocetur, sæpius enim hoc à *Foresto* in ejusmodi malo probatum.

Suspensifere
quomodo in
bitare vooa-
ri possint.

Non planè dissimili modo & à laqueo ferè e-
necti interdum restitui possunt, si nempè repente
& horum *extrema fricentur, collumq;* constrictum
ut aperiatur, oleis calidis *foveatur, larynx* si opus
dilatetur, *ori* pulvis nucis moschat; caryophyllor;,
cinnamom; , Pulegii & qui hîc maxime utilis, Ca-
rii inspiretur; aut horum aquæ vel extracta, aliaq;
suprà enumerata cephalica & cordialia efficacia,
quæ citò operentur; infundantur. Convenit et-
iam hîc, sanguinem per *venasectionem* ventilare.
Nam *Diomedes* Cornarius in historiis admirandis
refert Anno 1492. *Conradi* Praiteneurs de Puch-
berg ob furta strangulati corpus, Medicis secan-
dum traditum fuisse. Cum autem hi animadvert-
rent, aliquem spiritum vitalem in eo adhuc super-
esse, quamvis morti valde propinquus esset, ex
utraq; cephalica sanguinem largissimè detraxe-
runt, aliaq; simul necessaria ministrantes, homi-
ni vitam restituerunt. Memorat & idem *Corna-
rius* An. 1440. 16. Martij, cum *Viennæ* octò fures sus-
penderentur, unum eorum Anatomia destina-
tum, ad spiritum S. introductum fuisse. Sed cum
nec eundem planè mortuum Medici observarent,
simili modo ipsum servarunt, liberumq; dimise-
runt. Hinc etiam *Joubertus* cap. 1. de affect. Tho-

rac. scribit, se amoto laqueo, sanguinis missione, & vini meracioris haustu aliquot suspensos restituisse. Nec inutiliter & hîc *Balnea* instituuntur. Nam *Verulamio* lib. de vita & morte narrat, se à Medico audivisse, quod hominem, qui se suspenderat, atq; per horam dimidiam suspensus manserat, in vitam balneis calidis & frictionibus reducerit. Ita & Doctissimus *Riolanus* refert, se à parente suo, Medico etiam doctissimo audivisse, Parisiis quendam suspensum & sectioni destinatum vitæ superstitis indicia dedisse, atq; ideo Medicos, à sectione (& quidem rectè, nam ejusmodi corpora incidere humanitas & pietas vetat, Mediciq; non adsunt, ut vitam hominis perdant, sed eandem conservent,) abstinuisse, studiososq; Medicinæ calidis fomētis & aquâ vitæ strangulatū rursus in vitam revocasse, ut is salvus & incolumis abierit. Quæ non ideo recenseo, ac si Medicos de suspensis in vitam revocandis adeo sollicitos esse oporteat, sed ut in his aliquando vitam latere, eamq; idoneis remedijs adhibitis iterum excitari, istisq; etiam hominibus, modò anima adhuc corpori insit, ope artis Medicæ spiritum, si fortè opus fuerit, reddi posse omnes videant, atq; inde medicamentorum potentiam rectius cognoscere discant.

CAPUT XLV.

De Stuporis ab Ebrietate curatione.

REferri & huc potest *sensuum stupor gravis*, à nimio Vini; vel ejus spiritus, aut etiam Cerevisiæ multo lupulo conditæ usu, vel aliis narcoticis inductus, in quo ægri interdum, ac si Apoplectici essent, insensiles jacent, astantesque & cognati Medici opem implorant.

Utilissimum autem est & in hoc stupore mox per *vomitum* ventriculum evacuare, eundemq; ab humoribus, narcoticam vim obtinentibus, quos continet, liberare: Posteaque ori ebrii *Acetum, Succum Citri; Granatorum*, vel alia *acida*, quæ valdè vim narcoticam infringunt & corrigunt, infundere; demumq; ad temperandum calorem viscerum, eidem Julepum refrigerantem, vel quod sæpius probatum in hoc affectu, *lac Caprinum* propinare: Vel si hoc ad manus non est, ejus loco *Emulsi*o talis parari potest.

Acida vires narcoticam infringunt.

*Emulsi*o.

Rx. Amygd. dulc. excortic. n. x.

Sem. Melon.

Cucurbit.

Cucumer. excortic. an. ʒj.

Aq.

Aq. hordej ꝑij.
 Lactuca ꝑj.
 Portulac.
 Acetosa an. ꝑij.

Julep Violac. ꝑj.

M. F. l. a. Emulfio.

Aliqui Testibus linteolum *Oxycrato* imbutum frigidè admovent, taleq; remedium ebrietatem potenter corrigere dicunt.

Si caput post somnum doleat, *oleo rosaceo* cum succo *Betonicae* & *hederae* mixto, inungatur. Valde enim efficax ad sanandam ebrietatem hederæ statuitur: ita, ut antiqui quando largius potare ipsis animus erat, caput lauro, hederæ & anetho cingerent; quidam ne ebrientur *amygdalas amaras* vel *brassicam* comedunt; alij ol. *amygdalarum dulcium*, vel *olivarum* Uncias tres ebibunt, nonnulli *abstinthij comas* mane assumtas laudant, rectius autem facere videntur illi, qui non mox in prima mensa potum ingurgitant, sed ab eo ad horam unam vel alteram abstinent, donec ad satietatem ferè comederint: refertq; in observatione: *Platerus* pag. 38. se etsi aliquando liberalius biberit nullam tamè, modò hoc observaverit, inde offensam sensit, aliosq; , quos id docuerat, ita egregiè ab ebrietate etiam præmunitos fuisse.

Quod, ut potatoribus etiam gratificarer, hic obiter quasi addere volui.

CAPUT XLVI.

De Præſervatione ab Apoplexia.

CUm verò longè tutius fit, hōstem non admittere, quam admiſſum expellere; Medicis ſummopere laborandum, ut diſpoſitos à gravi morbo Apoplectico præſervent; vel eos, qui ſemel ab eo correpti fuerunt, præmuniant, ne iterum, ut ſæpius contingit, in eundem recidant.

*Qui facile
Apoplexia
ſerripiantur.*

Sciendum autem hîc, eos facile Apoplexiâ corripî, quorum Parentes & genitores, Apoplectici fuerunt, qui cerebrum humidum & frigidum habent; catarrhoſi & ad ſomnum nimis propenſi ſunt, qui multis humoribus vitioſis & craſſis abundant, gravedinem & dolorem nonnunquam in capite perſentiunt; crebro vertigine & inſomniis terribilibus auriumq; tinnitibus vexantur: lingua ſæpius baſitant, partes tremulas, & faciem vel pallidam & ſubtumidam, vel ex atro quaſi rubentem, (hos enim præ aliis facile Attonitos reddi aliquoties obſervavi) obtinent; quiq; profundè & cum magno ſtrepore dormiunt; otio, Crapula aut Veneri, immode-

ratius

rarius indulgent, aut qui abortu Cerebri vasa angustiora, occludi quam facilima, nacti fuerunt. Et quia Senes & Litterati caput maximè debile habent, plurimosq; frigidos & crassos succos in eo generant & cumulant, illi ob diminutum calorem, hi verò ob assiduas speculationes & cogitationes, quæ cerebrum valde debilitant multumq; Spirituum absument: ut & *Helluones*, qui nimia potus, præcipue vini, ingurgitatione, ejusdem cerebri & aliorum viscerum constitutiones, etiam optimas, indefinenter & continuò oppugnant, tandemq; & expugnant, hisce omnibus ab hoc morbo summo perè cavendum erit.

In quibus itaq; jam enumerata Signa plurima, nam omnia non semper adesse necesse est, apparent, istis medicamentis prophylacticis convenientibus maturè subveniendum, seduloq; annitendum, quo hi à tam horrendo malo præserventur. Quod fieri potest, si cerebrum in ijs roboretur, ejus intemperies; imprimis frigida & humida, quæ quasi Apoplexiæ mater est, emendetur ac corrigatur; Spiritus reficiantur ac instaurentur; Crassorum ac frigidorum, vel etiam serosorum, humorum generatio impediatur; vel si qui ex his etiam generentur, mox discutiantur, aut per evacuatio-

nes tam universales quam particulares educantur, aliaq; quæ morbo huic occasionem præbere possunt, ab hominibus ad siderationem dispositis vitentur aut fugiantur.

Et, cum ad præcavendam Apoplexiam multum faciant *Res non naturales*, à Medicis dictæ, imprimis earum maxima ratio habenda. Quare quod primò *victum* attinet, cuncti, qui se ad morbum hunc pronos sentiunt, bonam diætam instituant, abstineantq; ab omnibus alimentis crassū & pituitosum succum generantibus; qualia sunt *pisces majores*, vel alij in aquis stagnantibus & lacubus degentes, aves palustres, *carnes crasse & duriores*, præcipuè fumo indurata, *olera, lacticia*, semen *Cannabis*, Rad: *Rhabani Rusticani*, *Cæpæ* &c. Eligant verò sibi ea quæ bonum sanguinem suppeditant, morboq; contraria existunt, cuiusmodi sunt *panis*, cui semina anisi, carvi, fœniculi, melanthii, dum pistatur, commixta fuère; Item *carnes* vitulinæ, hædorum, gallinarum, caporum, perdicum, columbarū, (etsi hanc Vegâ & alij nonnulli cerebro nocere perperam statuunt, de quib9 Vide Forestum l. 10. de cerebri morbis, & Valleriol. in Enarrat. Medicis) avicularum sylvestrium minorum, quæ cephalicis, utpote *Rosmarino*, *Majo-*

*Cibi utiles
& noxij.*

ranâ,

ranâ, Thymo, Salviâ, nuce moschatâ, Cinamomo, baccis juniperi & capparibus condiri, ac, si assæ fuerint, cum bellario ex *smapi*, condimentiloco mensæ adhibito, assumi possunt; item *pisces saxatiles*, funduli, soleæ, percæ, & qui hujus generis sunt alij.

Pineæ nuces & pistacia, cum cerebrum & nervosum genus egregiè corroborent, maximo perè quoq; probantur & mirè commendantur.

Pro potu convenit *cerevisia tenuis*; & quæ ob lupuli copiam cerebrum non gravet, beneq; defecata, vel *Salvia, Melissa, Rosemarino*, aut aliis cephalicis condita sit; *Vinum* parcius sumendum: nam omnia vina, & imprimis fortia ob narcoticâ, quam habent, vim cerebrum debilitant, & nonnunquam, ut modò dictum, Apoplexiæ occasionem præbere possunt, sicuti potatores, qui crebrò spiritu vini immoderatiùs utuntur, suo damno sæpè experiuntur. Laudant nonnulli magis vinum *salviatum, rosmarini, melissa, absintbides*, quod tamen, cum etiam cerebrum turbet, moderatè usurpandum; quemadmodum largior potus aliàs hîc improbatûr.

Peractâ cœnâ non nisi elapsis duabus horis cubitum eundum, nec post pastum largiore potu concoctio interturbanda.

Potus.

Vina Cerebrum debilitant.

Pulveres
Peptici.

Atq; hæc ut rectius perficiatur, valde utile est, si post prandium vel cœnam pulveres *Peptici* dicti, seu tabulæ & morsuli ex ijs parati assumantur, qui ventriculum claudunt, & roborant, ejus coctionem juvant atq; ne vapores ex eo ad caput ascendant, impediunt; Fiunt hi ex Pulv: *nucis moschatae, Mastichis, Cinamomi, Maceris, Corallor. rubror. preparator: Eufrasia, Majorana, Melisse: Sem. coriandri preparati, carvi cuminifœniculi: Corticibus citri: Specieb. Diagalangæ: Diacyton. sine speciebus, saccharo rosato tabulato, pane albo tosto & similibus.*

Ut R. *Diaciton s. specib.*

*sem. coriand. prepar. & sacchar. coopert. an. ʒiʒ
anisi ʒij.*

Cortic. citri ʒʒ.

Nucis moschat ʒj.

Corall. rubr. prepar.

Mastich. an. ʒij.

Maceris ʒʒ.

sacchari rosat. tabulat: ad pondus omnium.

F. *Pulvis.*

Vel:

R. *Sem. fœniculi ʒʒ.*

coriand. prepar. ʒj.

carvi ʒʒ.

Nucis moschat. ℞ij.

Cinamomi.

Majoran:

Euphrasie an. ℞i.

Corall. rubr. prepar. ʒ℞.

sacchari q. s.

M. F. Pulvis, cum saccharo in Aqua conveniente dissoluto, parentur morsuli aut Tabulæ, de quibus alternis diebus, veletiam singulis, una vel altera in fine mensæ sumi potest,

Nec plus cibi semel assumere expedit, quàm ventriculus concoquere valet: cavendumq; ab eorum varietate; cum, teste *Fernelio*, multos morbos plurima fecerint fercula.

Fugiantur etiam odores rerum graveolentium, ut pote *Caryophylli Africani*, quem Italicorum *othonnam*, & cum Carolus Quintus, cum civitatem *Tunis* obsideret, primum eum in Germaniam attulerit, *Florem Tunis* aliqui indigitant, Nostrates *Indianische Negelein vnd Studenten Blumen* / vocant: Item foetor *fol. coriandri, cicutanae foetida locorum palustrium*; maxime vero improbantur ij, qui ex *lychvo extincto* aut *lintheis humidis*, quando vel juxta fornacem, vel alijs instrumentis à mulieribus exsiccantur exhalant, caputq; valdè affi-

ciunt.

ciunt. Vulgus & *leucoij luteiflores* rejicit, eosq; â proprietate Apoplexiam inducere credit, cujus tamen certitudo me latet, cum nullum ex ijs Apoplecticum evasisse unquam viderim, neq; etiam alios id annotasse meminerim.

Aer. E Ventis eligantur *Orientalis & subsolani*; vitentur verò *Boreales & Aquilones*: Item *radij Lunares, aerq; pluviosus, nebulosus & humidus*, imprimis verò *frigidus*, vel si quis in hoc versari necesse habet, corpus, & præcipue caput ac pedes, qui cum capite magnum consensum habent, pelibus probe muniat; quam enim capiti nocendi vim frigus obtineat cunctis notum, testaturq; quotidiana experientia, homines magis in hyeme quàm æstate Apoplecticos fieri. Hinc consultum est, pluvioso & nebuloso, hybernoq; tempore fenestras non aperire, aeremq; in conclavibus calefacere, vel odoratis v. gr. *Salvia, Melissa, Pulegio, Rosemarino, Serpillo, Lavendula, Majorana*, hinc inde stratis, vel Aquis eorum ad pavimentum conspersis; aut alijs bene olentibus, carbonibus injectis, eundem alterare. Valde commendatur â *Jobanne Wittichio*, ad præferendum ab Apoplexia hic pulvis, si super ignitis carbonibus sæpe accendatur.

℞. *Ligni aloes opt.*
Succini albi.
Benzoi.
Styrac. calamita an. ʒiij.
Santali citrini ʒij.
Thuris masculi ʒiij.

Contund. omnia crasso modo. F. Pulvis.
 Sig. *Reuchpulver.*

*Alius Pulvis aerem temperans, cerebrum
 siccans, & humores absumens.*

℞. *succin. albi*
Masticis
Benzoes
thuris an. ʒiʒ.
gummi juniperi ʒi.
Styrac. calamit: ʒi.
Bacc. juniperi ʒiʒ.

M. F. Pulvis crassus
 Sig. *Reuchpulver.*

Utiles etiam hic sunt *Candela profumo seu
 aves Cypria*, quæ ex *Asa dulci, thure, mastiche, suc-
 cino, styrace calamita, ladano, myrra, bdellio, gum-
 mi juniperi, hedera, campbora, Caryophyllis, Nuce
 moschata gallia seu alypta moschata, semine nigel-
 la torrefacto, ambra, moscho, conveniente liquore*

gummi, ac mucilagine exceptis, carbonibus tiliæ
& salicis additis, componuntur.

Ut R^y. Benzoi ʒij.
Ladani ʒiʒ.
thuris
succini an. ʒi
Styrac. calamit. ʒiiij.
Mastich. ʒij.
Caryophyll. ʒi.
Nucis moschatæ
roris marin.
ligni aleos an. ʒij.
Ambre
moschi an. gr. v. vel vij. seu. q. s.
Carbon. salicis
tiliæ an. q. s.

Cum mucilagine tragacanthæ & Styraçeli-
quido & pauxilla etiam aq. Rosarum.

F. Cypriæ aviculæ seu Tedæ.

Sign. *Neucher Kerblein.*

Vel parentur hi trochisci.

R^y. Granor. peonia
Radic. peonia
Visci quercini
Cubeborum
Galanga an. ʒj.
Succini albi ʒij.
Ligni aloes
Nucis moschatæ

Sem. ruta an. ℥℞.

Benzoi ℥ij.

Ladani ℥℞.

Aqua infusionis Lavendulae q. s.

F. Trochisci pro fumo, valde in Apoplexiâ ceu probatissimi â multis laudati.

Sign. Räuch Röchlein für den Schlagf.

Ex solo etiam *succino, Thure & mastiche, Trochiscis de Benzoe c. moscho*, suffumigia fieri possunt, quæ aërem temperant, caputq; roborant; at modicè, nec nisi corpore purgato, usurpentur:

Venus quia valde cerebrum debilitat, ut exemplo eorum, qui in ipso congressu Apoplexiâ extincti fuerunt, demonstrari potest, omnes, qui morbum hunc metuunt, ab ea sibi temperent.

Caveant etiam sibi ab animi pathematis vehementioribus, terrore, consternatione, maxime autem *Ira*, quæ sæpissime Apoplexiæ originem præbere solet: Item alijs supra cap. 27. enumeratis; ut & â *somno meridiano*, qui, præcipuè in non assuetis, cerebrum valdè gravat, idq; multis vaporibus replet, calceatis pedibus dormire maxime quoq; capitinoxium esse, Villanovanus pag. 613. statuit.

Venasectio & Cucurbitula.

Venæsectio.

Si corpus plethoricum fuerit, Vere & autumnō per venæsectionem sanguinē detrahēre conuenit, ut natura parte oneris levata, id quod reliquum de eo est, facilius regat ac gubernet.

*Cucurbitula.**Hæmorrhoides.*

Expedit etiam ob eandem causam singulis mensibus, si necessitas postulare videtur, *cucurbitulas* cruentas brachijs, humeris & natibus, (nam & ibi humores à capite revelli posse, in libro meo de Venis ostendi,) affigere: aut *hæmorrhoides* provocare, quibus ad præservationem Apoplexiæ nihil utilius & efficacius dari potest, ita ut multi, quandiu hæc decenter fluant, tandiu etiam homini ab Apoplexia immunitatem polliceri non dubitent.

Fonticuli.

ubi applicandi.

Nec minorem, humores vitiosos expurgando, eosq; à capite avertendo, in præcavenda Apoplexia efficaciam & *Fonticuli* obtinent, qui brachijs inter *musculum deltoideum* & *bicipitem*, eo in loco, ubi vena Cephatica descendit, applicari possunt: ibi enim singulis diebus de superabundantibus cerebri humoribus aliquid evacuunt, & materiam à capite avertunt, sicq; ne ea forte copiosius colligatur, egregiè præcavent. Vel si ob abundantiam humorum unus fonticulus nō sufficere videatur,

& ali-

& alium in altero brachio, aut pede etiam, inter *musculos tibiam flectentes* & *vastum internum*, tribus digitis transversis super patellam, ubi Saphena in tibiam descendit: vel etiam suræ regioni, ad *gastrocnimij externi cavitatem*, inurere non inutile erit, trahent namq; & hi humores ad inferiora ex cavæ trunco, & ne forte ad caput ferantur, impediunt, simulq; eos paulatim expurgant. Suntq; mihi nota exempla Apoplecticorum, à morbo restitutorum qui, postmodum solorum fonticulorum ope ab eodem, qui tamen facile alias redit, prorsus immunes conservati, nec unquam recidivam passi fuerint.

Minore autem cum fructu Fonticuli *posteriori parti capicis* inter secundam & tertiam vertebram, ut aliqui jubent, applicari videntur. Nam locus hic capiti, sinibus & ductibus cerebri, imo & ipsis nervis eorumq; principio nimis vicinus est, humoresq; illuc tracti plurima cerebro mala crearent possent. Taceo, quod non videam, qua ratione ibi adhibiti fonticuli commodè ligari, & sine arctiore colli & gutturis constrictione conservari queant.

Gravius adhuc errare videntur, qui tum ad curandam, tum præcavendam Apoplexiam cau-

*An fonticuli
in nucae ap-
plicandi.*

*An satura
coronalius-
teria adhi-
benda.*

teria, ex quibus fonticuli fiunt, *Sutura coronali* adhibent. Etenim cum ibi, veluti expertis Anatomicis notum, pericranium fibrosis nexibus per futuras transeuntibus, cum ipsis cerebri meningibus copuletur, neq; hic locus ad unctionem & cauteriorum applicationem adeò aptus esse potest: imo læsus facilè & cerebri membranas afficere, easq; in consensum trahere valet. Et quanquam non tantum ex Venis, anteriorem capitis sedem percurrentibus, sed & ipso cerebro, tum propter posteriores capitis venas, quæ in vertice calvariæ, per duo foraminula ibi exsculpta, intrant, & cum hisce anterioribus junguntur: tum propter alios ductus à tertio meningis sinu per eadem foraminula ad capitis cutem excurrentes, aliquid evacuare possint: (ut facilè videbis, si ea quæ in tractatu meo de Venis, quem brevi, si DEUS mihi vitam concesserit editurus sum, de Vasis capitis, Venisq; Jesue, proposui, diligenter consideraveris,) tamen cum id quod expurgant, valdè paucum, quod autem attrahunt multum & copiosum sit, magis in hoc affectu nocere quam prodesse videntur: Siquidem in ijs, qui Apoplexiâ laborant, vel eandem metuunt, humores non ad caput ducendi & alliciendi, sed potius ab eodem aver-

tendi

tendi & revellendi sunt, ut re paulò diligentius pensitatâ, quilibet faciliè intelligere poterit.

Setaceum & Vesicatoria.

Si cum crâsis humoribus etiam *serosi* in cerebro abundant, posteriori Colli parti, magis tamen ad thoracem quam occipitis sedem *Setaceum* adhiberi potest; vel per intervalla brachijs, ubi *Cephalica* descendit, vesicatoria suprà exposita applicentur. De *Setaceo* Vide Hieronymum Fabricium ab Aquapend: cap. de *Setaceo*: & Guilhelmmum Fabricium Hildanum Cent. 1. observat. observ. 40. & 41.

Præparantia.

Cum quoq; nec fonticuli nec *Setacea* ad omnes, etiam crassiores humores, qui in ijs, qui ad Apoplexiam proclives sunt, continuò generantur, expurgandos satis sint, præstat per intervalla tum per Universales purgationes, quæ totum corpus evacuunt, tum per particulares, quæ solum caput expurgant, eos educere ac expellere: Et cum plerunq; alteratione opus habeant, nec ob crassitiam faciliè purgantibus cedant, ipsos idoneis medicamentis præparare, attenuare incidere & ad evacuationem aptiores reddere, convenit.

Præparant autem alterant & attenuant humores

Præparantia.

mores crassos & frigidos in capite (vel alibi etiam) hærentes potissimum sequentia.

Herbæ : *Betonica, Hyssopus, Calamintha, Origanum, Eufrasia, Cardus Benedict. Thymus, Ruta, Chamadrys, Chamamelum, Spica.* Et si humor melancholicus simul adsit, *Ceterach, Fumaria, Melissa.*

Flores : *Betonica, Centaurij minoris, Chamameli, Sambuci, primula veris.*

Semina : *Carvi, Cumini, Sileris montani, fœniculi, Sinapis, Nasturtij, Ruta, & quod humores melancholicos etiam respicit Aquilegia.*

Fructus : *Bacca Juniperi, lauri, Anacardia.*

Radices : *Elenij, Acori veri, Imperatoria, Caryophyllata, Ireos, scylla, Pyrethri, Pimpinella: & ubi humor melancholicus admixtus, Oxylapathi, Rhabarb. Monachorum, Glycirhyza, Scorzone-
ra, Filicis, Polypodij, Ellebori nigri, Gentiana, Bryonia, Asari, Apij.*

Cortices : *Guajaci, Sambuci, Fraxini, Ebuli, Frangula.*

Aromata : *Nux moschata, Macis, Cinnamomum, Piper, Cardamomum.*

Olea destillata : *anis, fœniculi, Cumini, juni-*

peri,

peri, Caryophyllorum, Cinamomi, Majorana, Ruta.

Aquæ destillatæ & Spiritus: *Majorana, Melissa, Betonica, Hyssopi, Cardui Benedicti, Serpilli, Centaurij minoris, Calamintba, Origani &c.*

Conservæ: *Betonica, Hyssopi, Calamintba, Card. Benedicti, Stachados, Capillor: ♀. Eufrasia, Rad. Acori veri, cujus descriptionem habet Mercatus de recto præfidiorum usu, Fumaria, Sambuci, Genista, Tunicis.*

Condita: *Rad. Acori, Elenij, Eryngij, Pimpinella, Scorzonera: Cortic. Citri: Zingiber.*

Syrupi; ex herbis antea enumeratis parati, quibus addi possunt, *Byzantinus simpl. Capillor ♀ Oxymel simpl. & Composit, Oxymel scylliticum, Elleborat Gesneri, Melanthosatum Anacardinum.*

Confecta: *fœniculi, Carvi, Cubebæ, Anisi Cumini.*

Essentiæ & Extracta: *Rad. Elenij, Acori, Rorismarini, Lavendula, Castorei.*

Electuaria: *Theriaca, Mithridatium, Confect. anacardina, Aurea Alexandrina.*

Species & Pulveres: *Diamoschi dulcis, Diambra, diapliris, Confect: Anacardin:*

Ex quibus omnibus, additis tamen semper ijs, quæ cerebrum roborant, spiritus reficiunt, & â

Potiones.

proprietas adversus Apoplexiam, valent qualia paulo infra recensimus; *Potiones, Electuaria, Tabula, Pulveres, &c.* parari possunt.

℞. Syr. Card. Bened.
oxymel. scyllitic. an. ℥iiij.

M. Sign. *Caffe.*

De quo manè per aliquot dies duo vel tria cochlearia sumantur: non tantum in Apoplexia sed & in Epilepsiam mire confert.

℞. Syr. *Betonica.*
Hyssopi an. ℥j.
Oximel. scyllitic. ʒvj.
Aq. Rorisarin.
salvia an. ℥i℞.

M. F. *Potio.* Sign. *Franc.*

℞. *Essent: lavendul.* ʒi. vel ʒij.
Ext. castorei ʒ℞.
Elenij ʒi.
Oxymelit. scyllit ʒ℞.
Aq. Card. Bened. ʒi.
Melissa
salvia an. ℥i℞.

M. F. *Potio.*

Vel. ℞. *Rad. Ireos florentin.* ʒ℞.
Angelica ʒij.
Enulā ʒj.

Majorana

Thymi

*Thymi**Jva arthetica* an. MR.*Fl. Betonica**anthos,**Lavendula* an. Pj.*Centaurij minor.* Pij.*sem. nigella* ʒj.*Carvi**Aquilegia* an. ʒiʒ.*Coq. in Aq. s. in Colatur.* ʒix dissolve*Syr. Stachad. Arabica* ʒiij.*Oxymel. scyllit:* ʒj.

M. F. Potio, pro quatuor dosibus, vel addito saccharo Coq. ad syrupi consistentiam, de quo mane & vesperi duabus horis ante prandium & cœnam ʒij. vel ʒiij. sumantur.

Plura ejusmodi remedia, quæ etiam humores præparant, infra describentur.

Purgantia.

Purgantia.

Post præparationem humorum, purgantia exhibenda sunt. Conveniunt autem hic *Folia Senæ*, quæ à proprietate cerebrum & sensoria à vitiosis humoribus emundare creduntur: *Agaricus*, valdè etiam ad expurgandum caput utilis. *Turbith*, *Mechoacanna*, quæ tenuem pituitam, serososq; humores, qui plerumq; in hujusmodi cor-

poribus, læsa videlicet cerebri temperie, una cum crassis abundant, educunt, Et si Melancholia simul adsit, *Sem. Carthami, Polypodium, Elleborus niger* & alia similia addantur.

Therebinthina, quia cerebri aliosq; in ventriculo existentes humores noxios egregiè expurgat, hic quoq; commendatur, si nempè ejus drachmæ duæ vel tres, cum Speciebus hieræ, vel pulvere glyceryzæ mixtæ, assumantur: vel quod melius est, sola therebinthina in vitellis ovorum, addita aqua conveniente, dissolvatur, lacteusq; inde prodiens succus bibatur.

Lact therebinthinae.

Pilula.

Pilulæ, *Cochia, Aurea, Assaireth, Lucis, sine quibus, de Agarico, Chamapytbeos* seu de Iva, quæ præ cæteris laudantur, si ante somnum nocturnū forte rectius hora una vel altera ante cœnam quotidie, vel etiam bis in septimana ʒj. de ijs sumatur: ejus descriptionem paulo post jungam.

Electuaria.

Electuaria *Diaphœnicum, Indum, Benedicta Laxativ: Diacartham: Confect: Hamech, Diaturbith. Elefcobph. Hiera Picra f.*

Pulveres.

Pulveres, *Diacartham: Diaturb. c. Rbarb: Diasen: Cremor ♀*, quibus *Trochisci Albandal, Diagridium, Gummi Gotte*, & similia addi possunt.

Ex hisce Clysteres Potiones, Boli, Pilula, Sy-
rupi, Pulveres &c. componuntur.

Potio:

Imprimis autem hic conveniunt *Clysteres*,
qui non solum corpus à vitiosis humoribus pur-
gant, verum etiam materiam à capite avertunt. Et
parantur ex *Emollientibus*, quibus *Cephalica*, aliaq;
quæ humorem pituitosum & melancholicum
respiciunt, flatusq; discutiunt, addi possunt. A-
ctum de ijs fuit supra cap. 39. *Potiones* ita fieri
possunt.

Rx. *Cardui Bened.*

Hysopi

Origan. an. Mß.

Rad. Elenij

Caryoph.

Oxylapathi an. ʒj.

sem. fœniculi ʒij.

Fol. Sena. ʒß.

Coq. in. aq. f. in. colatur ʒiij. vel ʒiijß.
dissolve.

Manna. ʒß.

Oxymell. Elleborat. ʒiij. vel q. f.

Aq. Cinam. ʒß.

M. F. *Potio.*

- Sign. *Purgier Franck.*

Vel. Rx. *Rad. Polypod.* ʒiij.

Ellebor. nigri

Acori veri an. ʒj.

Salvia

Hyssopi an. Mʒ.

Fl. Betonica

Centaurij minoris an. Pj.

sem. Carthami contusi ʒj.

Aquilegia ʒiʒ.

Coq. in aq. f. in Colatur. q. f. infunde per noctem.

Fol. Senæ ʒiij.

Agarici ʒj.

Turbith. ʒij.

Cinamom.

Zingiber. an. ʒj.

Galanga ʒʒ.

Colatura ʒiijʒ adde

Manna ʒiij. *Colent: iterum.*

F. l. a. Potio.

Sign. Purgier Franck.

Syrupus.

Vel Paretur hic Syrupus.

R. Card. Bened. Mj.

Hyssopi

Origan. an. Mʒ. vel Mj.

Rad. Polypod. ʒʒ.

Elenij ʒij.

Flor. Centaur. minor.

salvia, Betonica an. Pij.

sem. Carthami ʒiʒ.

Aquilegia ʒj.

Coq. in Aq. f. in Colatur. q. f. in fund.

Fol. *Sena elect.* ℥i℞.

Agarici albi ℥℞.

Mecboacann: ℥ij.

Ellebor. nigri prepar: ℥j.

Zedoaria

Galanga an. ℥ij.

Zingiber ℥j.

Coq. iterum parum, *Colat.* ℥viiij. *adde*
sacchari ℥i℞.

F. l. a. Syrupus, de quo aliquot Cochlearia singulis, vel alternis diebus sumantur, dosis enim, pro ut operatur medicamentum, augeri minuique potest.

Sign. Purgier Safft.

Magis gratæ fiunt potiones, si *extracta* in Aquis destillatis dissolvantur, & cum Cinamomo aromatizentur.

Ut Extract. *Mecboacan.* ℥j.

Ellebori nigri gr. vj.

Cnicopharmac. ℥i vel alterius, q. s.

Aq. Card. Bened.

Melissæ an. q. s.

Cinamom. ℥j.

M. F. *Potio.*

Vel. R. *El. Diaphœnic.*

diacatbol. an. ℥iij.

*Pulv. Agarici trochisc. ℥j. vel. ʒʒ.
cum saccharo.*

F. Bolus.

Gratum est & valde utile hoc Claretum :

℞. *Melisse*
Rorismarin. an. Pij.
Rad. angelica ant Elenij
Galanga
Cinamomi
Cortic. Citri an. ℥j.
Fol. Sena elect: ʒiij. vel ʒʒ.
Agarici ʒʒ.
Turbitib. ℥ij. vel ejus loco
Mechoncann. ʒi. nam & hæc inspida.

Infundantur in Vini Rhenan. q. s. stent in loco tepido per horas 12. postea addito

Julep Rosac. vel sacchari ʒʒ.
Colentur & filtrentur
Colatura ʒiij. adde
ol. Cinamomi ʒiij.
vel Syrupi ejus ʒj.

M. F. Claretum.

Sign. Purgier Claret.

Vide plura Vina Purgantia & Clareta apud Langium l. 3. pag. 872. Quercet an. de dogmatic: medicam: legitim: præpar. pag. 21. & alios.

Nec insuave, sed palato gratissimum est *In-*
fusum Senæ D. Bursæri, quod ita paratur.

R. Fol. Senæ elect. & à stipitibus probè purgatorum,
q. libet v. g. ℥iiij.

Passular. minor. mundatarum & lotarum duplum,
seu ℥viiij.

Contundantur omnia in mortario lapideæ F. pasta
adde

Cinamomi crassiusculè contusi, ʒvj. vel ʒvjß.

Indantur omnia vasi fictili, affundantur A-
quæ ferventissimæ ℥v. (nam ad ʒj. folior. Se-
næ sumuntur passular. ʒij. Cinamom. ʒiiijß. vel
ʒv. Aquæ ʒx. quod notandum; si forte, cui in
minore dosi hoc infusum parare lubet,) misce-
antur; vasq; operculo idoneo citissimè occluda-
tur & linteis involutum, in locum calidum
reponatur, stet ita tectum horis quinque; aut
sex, non diutius, ne ingratum saporem con-
trahat, Liqueor sine expressione effundatur, fil-
tretur per chartam, aut coletur per linteum, Co-
latusq; quiescat per diem ut feces deponat,
quod limpidum est & purum effundatur & ad
usum fervetur. Dosis in *infantulis* ʒß *puer* : ʒj
adult. ʒiiij. iiij. vel v.

Aliqui loco aquæ ferventis Vinum forte su-
munt, idq; non tamen calefactū, postea affundunt

vasq; in locum tepidum reponunt, liquorem effusum filtrant vel colant, dictoq; modo exhibent.

Possunt & folijs Senæ alia purgantia, non nauseabunda, addi, similiq; ratione pro Medici intentione, morbiq; conditione gratissimæ potiones parari.

Efficacissimè Caput expurgant etiam *Pilula*, non quod vitiosos humores è reliquo corpore ad ventriculum trahant, sed quod propter formam solidiorem diutius in eo morentur, sicq; magis, quam alia liquidiora, quæ citius ab eodem expelluntur, cerebri humores afficiant, naturamq; diutissimè ad eos exturbandos sollicitent.

Fiunt autem hoc modo:

℞. M. Pilul. *Cochiar.*

Aurear.

Affaireth. an. ʒj.

Troch. Albandal. gr. iij. vel iiij.

Cum aq. Meliss. F. Pilula

Num. XXV.

Vel ℞. Pilul. *Cochiar.* ʒß.

de Agarico ʒß. vel ʒj.

Extr. Ellebor. nigri gr. vij

Mechoacann. gr. v. vel q. f.

Castorei gr. iiij.

Cum Oxymel. scyllitico F. *Pilula*, ante novilunium sumendæ.

Pilularum de Iva variæ descriptiones circumferuntur: nobis præ alijs hæc, à *Platero* correctæ, probatur.

Pilula Chamæpythæos.

- ℞. *Colocynth. prepar.* ʒß.
Scammon: prepar. ʒj. ejus loco etiam *Extract.*
 ʒi. vel ʒß. sumi potest.
Turbitib. ʒiß.
Agarici ʒij.
Rhabarbari ʒiß.
Pulv: hieræ simpl. ʒß.
Zingiber. ʒj.
Spica
Salis fossil. an. ʒß.
Fl. lavendul.
Stachad. Arabic. an. ʒj.
Opopanac. ʒß. aliqui hoc, quod cerebro noceat, omittendum censent.
Masticis ʒj.
Castorei ʒß.
Ol. destill. Majoran.
Rorismarin. an. g: v.
succi. Chamæpyth. rec: extr: q: s.
 F. *Massa* & inde *Pilula*
 Sign. *HauptPillen.*

*Pulverès ita fiunt :**Pulveres.*

Rx. *Spec. diaturb. c. Rhab.* ʒß.
diacartham. ʒj.
Troch. alband. gr. ij. vel iij.
 M. F. *Pulvis.*

Vel Rx. *Sena prepar.* ʒij.
Turbit. elect. ʒß.
Mechoacann. ʒiiij.
Cremor. ♀.
Zedoaria an. ʒß.
Troch. alband. gr. ij. vel iij.
 M. F. *Pulvis produabus Dofibus.*

*Sudorifera.**Sudorifera.*

Per sudores sæpè repetitos humorum quoq;
 vitiosorum copia sensim evacuatur, & qui in capi-
 te & cerebro etiam hærent, pituitosi & serosi succi
 paulatim absumentur : Quo sine corpore probè
 purgato, aliquando & *Sudorifera* hisce per in-
 tervalla porrigere utilissimum existit; vel quod
 commodissimū est, & ad Apoplexiam præcaven-
 dam ab omnibus commendari solet, ipsis *Radici-
 bus China, Sarsaparilla, Sassafras, Ligni Guajaci,* (qui-
 bus *Tabernamontanus part. I. fol. 365. & fol. 369.*

etiam

etiam *Radices pentaphylli & Tormentilla* annumerat, hasq; non solum *China* radici æquiparat, verum etiam præfert, ijsq; in humoribus catarrhosis, qui Apoplexiam, & serosis, qui *Podragam* & juncturarum dolores excitant, absumendis se multum sæpè effecisse refert,) decocta, quæ corpus calefaciunt & siccant, humoresq; crassos ac lentos incidunt, attenuant, & una cum serosis digerunt, eosq; promiscuè per habitum corporis & urinam validè expellunt, quotannis exhibere; Germani vocant *die Holstcur* / à *Ligno Guajaco* quod primum ex his cognitum fuit, reliqua enim post *Guajacum* demum innotuerunt.

*Vis. Decoct.
Guajaci &
alior.*

Quomodo autem hujusmodi decocta parari debeant, à Practicis passim docetur. Sumatur jam enumerata simplicia, vel singulorum unum, vel plura simul, (additis nonnunquam radicibus, seminibus, herbis & alijs convenientibus) infundantur in *Aqua simplici*, (aliqui & *destillatas* sumunt) per horas 24., postea coquantur ad medietatem. Decoctum colatum in vase vitreo benè clauso seruetur ad usum, deq; eo nonnihil calefacto, singulis diebus, semel æger manè in lecto recumbens, vel si robustior, morbusq; contumax fu-

*Ligni De-
coct. quomo-
do par-
andum.*

erit, bis etiã, utpote vesperi quoq; tribus horis ante cœnam, bibat Uncias sex velseptẽ, & in lecto hora una vel altera sudet, ac istiusmodi medicamenti genus aliquot septimanis, vel triginta, imò si necessitas postulet, etiam quadraginta diebus continuet: observetq; optimam victus rationem, magisq; asso, quam elixo cibo utatur: ab esu *fructuum & acetariorum*, & ut aliqui volunt, à *piscibus* etiam prorsus abstineat, nec se facile aëri exponat, nisi hic fortè ob anni tempus calidior fuerit. Decoctum dilutius, quod secundâ vice, ex nova aqua, fecibus relictis affusa, vel nonnunquam ex sola sarsaparilla, aut Radice Chinæ paratur, pro potu in mensa usurpet. Quanquam tam exactam vivendi rationem, qualis à nonnullis præscribitur, adeò strictè semper observare necesse non sit; sed potus loco etiam Cerevisia & Vinum citra noxam ægris concedi queat: Estq; satius patientes in potu quam cibo delinquere: imò si admodum sitiant, potus ipsis non adeò subtrahendus, quippe cum citra gravamen illos reficiat, & sudoribus vehiculum præbeat. Alvus suppressa solvatur tertio quoque die clystere emolliente, & sexto die, quo decoctum sudatorium omittatur, purgante specifico corpus evacuetur, humoresq; si opus

præparentur. Sed accedo ad præparationem ipsam.

℞. *Zarfe parilla* in taleolos incisa
ſæ ʒiij. Vel.

Ligni Sassafras cum cortice affulatum
confracti ʒij. Vel

Radice China, (quæ inſipida, ægrisq;
valde grata) *ponderoſa & integra,*
non levis aut cariola, minutim incifa
ʒij. vel ʒiſ. Vel

Radicum pentaphylli aut *Tormentilla*
incifa. ʒiij. Vel.

Ligni Guajaci in tenuem ſcobem
redacti, ℥j.

Adde ſingulorum uni, quod lubet, Radices
ſeu herbas convenientes (Quamquam hæ omitti
poſſint & sæpè ex ſolo Guajaco, vel alijs
ſeorſim ſudatoria ſimplicia dicta parentur.)

Rad. Elenij ʒiij.

glyceriza ʒſ.

ſem: ſœniculi

carvi an. ʒj.

Paſſul: ʒij.

Infundantur in Aq. fontan. puriſſimæ ℥xij. ſtent
in loco calido cooperta in vaſe teſtaceo incruſta-
to, aut vitreo per horas 24; Coquantur lento igne
ad medietatem vel tertias, ubi ſubſedit, & refrixit.
liquor, quod limpium eſt, ſenſim effundatur &

cole-

coletur, Colatura condiatur *Cinamomo*, *Saccharo*
vel *Specieb. diacynamom: diagalang. &c.* ʒj. vel
cuilibet dosi *Aqua Cinamomi* ʒj. vel ʒiʒ addatur,
bibatq; de ea, non nihil calefacta, æger singulis die-
bus manè, vel etiam vesperi tribus horis ante cœ-
nam ʒiiij. ʒv. vel vj. sudetq; in lecto horâ unâ vel al-
tera. Feces decocti relictae ad alium usum refer-
ventur, ut mox dicetur.

Decoctum
Sarsæ.

Vel. R̄. *Zarsæ parilla* in taleolos incisæ ʒiiij.

Rad: Iridis florent: ʒij.

Acori veri ʒij.

peonia

sem: carvi an. ʒj.

Infund. in Aq. pura ʒxij. stent in infusione
per 24. horas, Coq. sub finem coctionis adde

Fl: Salviæ Mʒ.

Melissa aut Betonica Mj.

Colent: Colatura condiatur, & seruetur ad
usum ut prior.

Guajaci
Ligni deco-
ctum,

Vel. R̄. *ligni Guajaci scobis* ʒj. *infundatur in Aq.*
pura ʒxij. stent in infusione per 24. horas,
Coquantur l. a. ut jam expositum fuit.

Efficacius Ligni Guajaci decoctum fieri cre-
ditur, si et cortex, qui una cum ligno ad nos affer-
tur, addatur; Verbigratia ʒj. ligni tres vel quatuor
Unciæ corticum adjiciantur.

Ut

Ut R̄. *Ligni Guajaci* ℥viii. vel ℥ij.
Cortic. ejusdem ℥ijβ. vel ℥ijj.
Infundantur in Aq. pura ℥ij; *stent per 24. ho-*
ras in Infusione, postea coquantur eodem mo-
do, Colatura servetur ad usum. Qui volet, si-
gno Radices, vel herbas convenientes, addat.

Priore decocto effuso, relictis fecibus iterum novæ aquæ ℥xij. vel ℥xviii. affundantur, mace-
 rentur & coquantur pro potu ordinario, qui, ut
 ægris magis gratus fiat, saccharo, aut passulis inco-
 ctis dulcis reddatur, aut quod melius est, Cinamo-
 mō leviter aromatizetur. Monetq; *Horatius Au-*
genius tom. 1. Epistolar. lib. 2. fol. 378. radicem
 Chinæ ter vel pluries etiam in umbra siccatam, &
 coctam, adhuc efficacem esse, nec suas vires adeo
 facile amittere.

Quercetanus & alij ex relicto magmate, Sal
 præparant, idq; decoctionibus sudoriferis addunt,
 eoq; ligni vires multum intendi credunt.

Nonnunquam prædictorum simplicium
 duo vel plura miscentur, & inde *decocta Sudatoria*
composita parantur.

Ut R̄. *Rasur. Guajaci* ℥β.
sarse parilla ℥ijβ. vel ℥ij.
infundantur & coq. ut dictum.

Vel. R̄ Guajaci ℥iij.

Rad. China ʒv. vel pentapbylli ʒj.

Zarſe parilla ʒj.

Infundantur & coquantur ſimiliter, quibus, ſi
lubet, priores herba & radices etiam addi poſ-
ſunt.

Aut R̄. Zarſe parilla ʒi℔.

Rad: China vel Saffaſtras (quod lignum,
cum grati odoris & ſaporis ſit, nec ven-
triculum turbet, aut flatus copioſos gi-
gnat, aliqui reliquis lubentiſſimè ad-
dunt) ʒj.

Liquirit: ʒ℔.

Elenij ʒij.

Sem: carvi

ſœnicul: an. ʒj℔.

Paſſular: ʒiij.

Infunde in Aq. pura ℔xij. vel ℔viiij. ſtent in in-
fuſione 24. horis.

Coq. lento igne, ut modò dictum fuſt.

De Radice China notandum, monetq; id e-
tiam *Horatius Augenius* loco antea allegato, *Pla-
terus part. 3. pag. 391.* & alij, quod adeò commodè
cum alijs miſceri, & coqui non poſſit, Cum ejus
decoctum ultra 24. horas non duret, ſed mox ace-
ſcat & putreſcat, ac proinde ſingulis diebus ferè no-
va ejus maceratio & coctio inſtitui, adeoq; tota
quan-

Decoctum
Radice
China diu
non durat.

quantitas & bibi, & eodem die rursus præpararidebeat: ligni autem vel aliorum decocta ad octo etiam dies citra corruptionem conservari possint. Quando itaq; reliquis admiscetur China, media saltem pars reliquorum coquenda, eaq; absumtâ mox altera præparanda.

Plura de hisce decoctis qui scire desiderat, consulat *Platerum*, *Horatium Augenum* locis jam allegatis *Quercetanium* in *Pharmacopœa* l. i. c. 8. p. 53. *Bertaldum* in *Collectaneis*, pag. 373. *VVeckerum*, in *Antidotar. Special* l. 2. c. 7. pag. 401.

Purgationibus universalibus hisce præmissis, si tota materia ex capite non tollatur, ad particulares ejus evacuationes deveniendum, dandaq; opera, ut quod de eareliquum est per nares, palatum, aut insensibiliter evacuari ac expurgari queat.

Per nares materiam evacuant *Errbina*, & *Ptarmica*; per fauces & palatum eam expurgant, *Apopblegmatismi*, ut *Masticatoria*, *Collutiones oris*, seu *Gargarismi*, *Palati inunctiones*. Insensibiliter eandem resolvunt & digerunt, *Embroscha* seu *Capitis Lotiones*, *Emplastra* & similia. Deposterioribus hisce, utpote capitis lotionibus, emplastris &c. cū cerebrum egregie etiam robovent,

paulo infrâ acturus sum : hic tantum ea, quæ caput per os naresq; expurgant, considerabo.

Errhina.

Errhina.

Et si *Errhina*, potissimum humores ex anteriore cerebri parte educant, tamen cum & illi cerebrum lædant, & Apoplexiæ, si fortè commoveantur & ad sinus propellantur, occasionem præbere possint, etiam eos expurgare utile erit.

*Materia
Errhin.*

Parantur autem *Errhina* ex *Majorana*, *Beta*, *Anagallide rubra*, *Pulegio*, *Nicotiana*, Rad: *Cyclaminis*, *Pyrethri*, semine *nigelle* &c. quorum Succus, decocta, vel Aquæ naribus attrahuntur, aut pulveres eorum melle, cera, mucilagibus, gummi aut therebinthina excepti, in linimenti aut formam Pyramidalem, quæ Nasalia in specie dici solent, rediguntur.

Fortius autem operantur *Errhina* si eis purgantia, ut *Folia Senæ*, *Agaricus*, *Scammoneû*, *Manna*, *Turbitib. Ellebor. albus*, *Sem. Cartbami* & similia admisceantur. v: g.

℞. succi *Majorana*

Beta

Anagallid. rubr. an. ʒj.

M. pro *Errbino simplici.*

Vel

Vel. R̄. *Succi Beta*

Mercurialis

Ruta an. ʒj.

Manna elect. ʒvj.

M. F. *Errhinum* quod ex vola manus
attrahatur, ore prius aquâ aut vino
impleto.

Vel. R̄. *Fol: pulegij*

majoran:

anagallid: rubr.

Beta an. Mʒ.

Sem: nigella ʒʒ.

Rad: pyrethri ʒjʒ.

Agarici trochis: ʒj. vel

Folior: fena ʒij. vel q. s. videtur.

Coq. in aq. s. In Colatur.

ʒiiijʒ. *dissolv.*

Mellis anacardin. ʒvj.

scyllitic. ʒij.

M. F. *Errhinum* quod naribus attra-
hatur, aut cum gossypio ipsis immittatur.

Ex iisdem, addito oleo conveniente, & linimen-
ta componuntur.

Ut. R̄. *sem: nigella* ʒij.

Rad: pyrethri ʒʒ.

Ellebori ʒʒ.

Nicotiana

Pulegij an. ℥ij.

Agaric. trochif: ʒʒ. vel ʒj.

M. F. *Pulvis.* & inde

Cum oleo irino q. s. *linimentum*, velexciantur species terebinthinâ, mucilage, gummi, oleo, cerâ &c. & formentur Nasalia formâ pyramidali, quæ naribus, filo alligata, indantur.

De succo Radicum Betæ monet *Hieronymus*.

Mercurialis de Compositione medicamentor. c. 14. pag. 190: ne, cum potentissimus sit, solus usurpetur; se enim expertum esse, hujusmodi succum dementare homines; imò observasse principem quendam ejus usu odoratum prorsus amisisse.

Ptarmica.

Potenter humores in cerebro etiam commovent *Sternutatoria*, quæ *Errbina acriora* sunt, & suâ acrimoniâ cerebrum ad expellendos humores noxios valde stimulant & irritant. Componuntur ex semine *Nigella*, *Sinapis*, *Staphidis agricæ*, *Radice Saponaria*, *Pyrethro*, *Pipere*, *Elleboro albo*, *Zingiber*, *Nicotiana* & similibus.

Ut

Ut R̄. Pulv. Pyrethri
 piper alb: an. ʒʒ.
 sem: nigella ʒʒ.
 sinapis ʒʒ.

M. F. Pulvis.

Nec improbo hic Pulverem *Tabaci*, quem *Schnuphtaback* vocant, ex folijs Nicotianæ, Majoranæ, Macere, Moscho, ambra, quibꝰ aliqui & olei Rorismarini, fœniculi, Majoranæ, &c. parum addunt, paratū, si per intervalla moderatè usurpetur.

Pulsis Tabaci.

Monendum tamen hic, in ijs qui cerebrum justo mollius & valdè humidum habent, ptarmicorum usum non ad eò tutum esse, nam ex nimia cerebri commotione aliquando vel nervus vel aliud quid in eo rumpi potest; Sic ex Sternutatorio, læsis nervis opticis, quendam visum amisisse *Gulhelm. Fabric. in observat. Chirurg: Cent. 1. observat. 24.* annotavit.

Inunctiones Palati, & Gargarismi.

Egregiè quoq; caput evacuant, idq; simul roborant, *Palati inunctiones & Gargarismi*, quæ ex antea enumeratis præparantibus componuntur. Inprimis autem hic convenit *confectio Anacardi-
na* in aq. conveniente aut oxymelite scyllitico dis-

soluta,

foluta, & in ore aliquandiu detenta, magnam enim vitiosorum humorum copiam e cerebro trahit, idq; simul roborat.

Vel parentur hi gargarismi.

Gargari-
smi.

R. Calamintb. aut hyssopi
Rosmarin. an. Mß.
Salvia
Majorana an. Mj.
Rad: pyreth: ʒj.
Cinamomi ʒj.
Zingiber. ʒij.
Fol. sene ʒiij. aut Agarici trochisc. ʒij. vel
q. s. videtur.

Nucis moschat ʒij.
Coq. in aq. s. ʒij. adde
oxymel. scyllitic.
Mellis anthosati an. ʒj.

M. F. oris collutio.

Efficax & hic Gargarismus Plateri est.

R. Rad: Angelic.
Pyrethri
Acori veri an. ʒiij.

Majoran.

Origan.

Hyssop.

Thymi.

Salvia an. Mß. vel Mj.

Sem. *sinapis* ʒij.

Staphidisagria

Piperis longi an. ʒj.

Nuc. moschat. ʒiʒ.

Coq. in aq. f. vel *hydromelite* in Colatura ʒʒ.

vel ʒx. dissolve.

Oxymel. scyllit.

Mellis arabosati an. ʒvj.

M. F. *Gargarismus*, seu oris Collutio.

Sign. *MundtWasser*.

Masticatoria.

Magni à plerisq; etiam *Masticatoria* fiunt, *Masticato-
ria.*
quippe cum pituitam è cerebro etiam proliciant,
eamq; incidant & attenuent.

Commendatur autem & singulare quasi A-
poplexiæ præservativum statuitur, *Radix Elenij*,
si sæpius masticeatur, oreq; contineatur.

Laudantur & plurimum *grana mastichis*, si *Pastilli
mastiches.*
vel sola, vel cum passulis bis in septimana ventricu-
lo vacuo masticeantur, dentibusq; conterantur.

Vel R. *Mastich.* ʒij.

Radic. Pyretabri

Elenij an. ʒij.

Cubebar.

Sem. sinapis an. ʒʒ.

Nucis moschat. ℞j.

Agaric. trachif. ʒʒ. vel ℞ij.

Cum melle & Cera

F. *pastilli* manfiles.

Confortan-
tia & Ap-
propriata.

*Confortantia Cerebrum & à Proprietate
ab Apoplexia Præservantia.*

Post horum usum cerebrum roborandum & confortandum, eaq; quæ à proprietate Apoplexiam præcavere & adversus eam valere creduntur, usurpanda sunt. Commendantur autem longoq; usu & experientiâ etiam probata sunt potissimum sequentia.

Herbæ:

Herbæ: *Salvia, Rosmarinus, Pulegium, chamæpithys, Majorana, Melissa*, per quam, quod semel monere sufficit, hic *Melissam* communem & *Melissophyllum vulgare seu Apiastrum* intelligo non *Melissam Turcicam*, quam alij perperam *Melissophyllo* substituunt; quorum, ut & plurimos alios circaplantas, aliaq; simplicia ab antecessoribus nostris commissos errores in *Taxa VVittebergenfi*, Anno 1625. excusa, (etsi meum nomen in ea omissum sit) correxi ut qui hanc editionem cum priori contulerit, facile animadvertet. *Spica Indica.*

Flores:

Flores: *Salviae, anthos, Lavendula, lilij con-*

vally,

vallij, *Primula veris*, *Stachad. Arabica*, *Tanaceti*,
cujus conserva à multis magnoperè laudatur.

Semina: *Erucæ*, *Paonia*, *Carvi*.

Radices: *Angelica*, *Helenij*, quæ valde hie-
utilis & sæpius probata, *Caryophyllata*, *Pentaphylli*.

Fructus: *Anacardia*, *Baccæ Juniperi*, *Lauri*.

Aromata: *Cubebæ*, *Cinamomum*, quod cor &
cerebrum mire reficit, ita ut inde proverbium na-
tū sit, Cur moritur homo, qui utitur Cinamomo?
Nux moschata, quæ omnibus, qui Apoplexiam
metuunt, aut catarrhosi sunt, familiarissima esse
debet, *Galanga*, *Cardamomum*.

Gummata: *Succinum*, quod maximæ eti-
am efficacix, *Thus*, *masticæ*: *Bdellium*, *Gummi*
Juniperi seu *Arabum Sandaracha*.

Ab animalibus desumta, marina & pretiosa
nonnulla: *Lapis carptionum semilunaris supra ocu-
los positus*, qui singulare ad Apoplexiam præcaven-
dam experimentum est, & à proprietate adversus
hunc morbum valet, *Noschus*, *Zibethum*, *Marga-
rita*, *Cranium humanum*, *Coyallia*, quibus etiã mul-
tum tribuitur: *Ambra*, qua nihil ad confortan-
dum & roborandum cerebrū, spiritusq; instauran-
dos efficacius ac præstantius dari potest. *Castore-
um*, aliquoties hactenus à nobis laudatum.

Semina.

Radices.

Fructus.

Gummata.

Marina &
alia.

Olea.

Olea: *succini*, quod egregium & Apoplexiæ præservativū, & spirituum instauroativū est, quidq; proximè in summa virium imbecillitate, hoc oleo præstitum fuerit, alio loco exponam: *Sabvia*, *Nucis moschata*, *Angelica*, *Cinamomi*, *Caryophyllorum*, *Cubeborum*, *Lavendula*, *Majorana*, *Rorismarini*, *Ruta*, & demum, quod Spiritibus & cerebro maximoperè gratum, ei; quasi animam afflat, *Melisse*.

Aq. & Spiritus.

Aq. & Spiritus: *Melisse*, cuius aquam, cum vino destillatam, sæpè magis probo quam spiritū: fermentatione enim & digestionem nimiam interdum hæ molliores & teneræ plantæ totæ quasi, maximè à pharmacopœis minus curiosis, destruuntur, ut planè in alienam naturam degenerent, spiritusque earum interdum nec odorem nec saporem plantæ amplius referant, & procul dubio nec eandem cum ea efficaciam semper obtineant. *Sabvia*, *Rorismarini*, *Cinamomi*, *Angelica*, *fl. Tilia*, *Cerasor. nigror.* *Juniperi*, *Lavendula*, *Rorismarini*.

Extracta.

Essentiæ & Extracta: *Helenij*, *Acori veri*, *Angelica*, *Sabvia*, *Lavendula*.

Magist.

Magisteria: *Corallorum*, *Margaritarum*, *Succini* &c.

Conserva.

Conservæ: *Elenij*, *Acori veri*, *lilior. consvall.*

Sal-

Salvia, anthos, lavendule, Tanaceti, tunicis.
 Syrupus *Melisse, Stœchados Arabica, Ci-*
namomi.

Syrup.

Species & Pulveres *diamoschidulcis, diambra,*
fœcul. Bryonie, Pœonie &c. Ex quibus omnibus
 varia Medicamenta, tam interna quam externa,
 utpote *Aq. Composita, Clareta, Pulveres, Rotule*
& Morsuli, Electuaria, Odoramenta, Embrocha seu
 lotiones capitis, *cucufa & sacculi, Unguenta, Em-*
plastrâ, & similia parari possunt.

Pulver.

Aq. Composita.

De aquis Apoplecticis compositis supra egi-
 mus, quæ enim in curatione conveniunt, etiam u-
 tiliter præservationis gratiâ assumi possunt. Unam
 vel alteram saltem adhuc adjungere libet.

Æ. Cerasor. nigror. (lunâ decrescente, ut aliqui vo-
lunt, collectorum) & cum nucleis con-
tusorum Cantbaros tres.

Flor. lavendule Mv.

Pulv. sem. Eruca ʒij.

Rasur. visci Quercini ʒiB.

Stent in infusione per dies aliquot, po-
 stea destillentur, fumantur de eâ mane & vespere
 cochlearia duo cum nucleis persicorum, Ad

Apoplexiam, Epilepsiam, & Vertiginem mirè laudatur.

*Aq. Car-
funculi.*

Multum & hic valet *Aqua carfunculi*, quam *Maximiliano Imperatori* loco secreti oblatam, & ab ejus destillatore *Rudolpho Principi Anhaltino* demum communicatam dicunt, atq; ad plurimos affectus, Apoplexiam nempè, Epilepsiam, Syncopen, Fœtus in utero confortationem, partum difficiliorem, terrorem, tam intra quam extra usurpatam, mirificè commendant.

Ejus descriptio ut in Germanico libro sub titulo *Auserlesene Kunststück vnd Arzney für alle Gebrechen des Leibes* / &c. Anno 1613. edito, pag. 30. extat, paucis mutatis talis est.

R. *Rosmarin.*

Flor: violar. purpurear.

lilior. convall:

Borragin. an. ʒvj.

Majoran.

Lavendule

Salvia

Card: Bened. autor perperam habet

Saw Distel / qua scrophularia est, & hic minimè conuenit: debuisset ab eo poni *gesegene Distel.*

Scabi-

Scabiosa an. ℥iij.
Mentha vera officin. ℥j.
Nucis moschat.
Macer.
Zingiber:
Caryophyll:
Cinamom:
Cardamom:
granor. paradyfi
Cubebat.
Galange
Baccar. Juniperi
Visci querni
Corylini
Granor. Pœonia excort:
Rasur. CC. an. ℥j.
osis de CC.
Ungul. alcis an. ʒß.

Priora incidantur posteriora contendantur
 & pulverisentur. Affunde vini Malvatici q. s. ut
 fiat instar pultis: alij sumunt ℥iij.

Aq. rosar.

fragor.

Spica vel lavendula an. ℥iij.

Stent in infusione per mensem in vitro, vel
 vase VValdenburgico optimè clauso, in cella vel
 alio loco frigido, destillentur, postea igne lentissi-
 mo in Balneo Mariæ, Cavendo sedulò ne fortè
 empyreuma contrahat. Liquori destillato adde

Moschi

Moschi ℞. ego ambram fumerem vel ad
minimum ejus ℞. simul admiscerem.
Margaritar. preparat. vel potius solutio-
nis earundem

Fol. auri, si quid inde utilitatis speran-
dum.

Pulver. vel etiam solutionis *lapid. percarum*,
an. ʒʒ.

Servetur ad Usū; deq; ea interdum unum
vel duo cochlearia sumantur.

Sign.

Sarsuncel Wasser.

Valdè quoq; ad Vertiginem & Apoplexiam
præcavendam utilis est hæc *Aqua infusionis La-
vendulae* D. Peuceri.

℞. *Fl. lavendul.* Miiʒ.
sem: Eruca
Rad. & sem: Pæonia
Macis
Cinamon.
Galanga
Caryophyllor.
Acori veri an. ʒj.
Nuc. moschat.
Cubeb.
Zingib. optim. an. ʒij.

Infund.

Infund. in Vini albi ℥iij. stent in infusione diebus 14. postea destillentur.

Sign.

Lavendel Wasser.

Commendatur & hæc *Aq. Vita Seileri*, quæ describitur in Epistolis à *Scholtzio* collectis fol. 6.

- ℞. *Vini Malvatici* ℥ij.
Herb. Meliss.
Fl. lilij convallij
antbos
Lavendule
Borraginis
Primul. veris an. Mj.
Granor: paradysi ℥iij.
Cubebæ.
Cinamomi
Nucis moschat. an. ℥ij.

Stent in infusione per mensem & postea destillentur.

Sign.

Schlag Aquavit.

Claretum.

Claret.

- ℞. *Nucis moschat.*
Maceris an. ℥j.
Cinamom: ℥i℥.

Cubebæ. ℥ij.

Granor. Paradysi ℥ij.

Caryophyllor. ℥j.

Flor. anthos.

melissa an. Pij.

Rad. angelica.

Helenij an. ℥j.

Crasso modo contusa, infunde in Spiritu Vini, (hujus enim narcoticam vim simplicia obtundunt,) ℥℥ss. stent in infusione per aliquot dies, colentur. Colatura servetur ad usum.

Si loco Spiritus, simplicis Vini q. s. sumatur, saccharumq; v. g. ad vini partes ij. iij. vel iiij. una sacchari addatur, posteaq; per manicam *Hippocratis* aliquoties colentur, Vinum *Hippocraticum* & *Claretum* fieri potest.

Vel. R. *Vini* ℥℥ss.

infusi prædict. ℥iij.

sacchari ℥iiij.

Colentur per manicam *Hippocratis*

F. l. a. *Claretum* cui ambrae ℥℥.

addi potest.

Sign. Claret wieder den Schlag.

Pulveres.

Ex antea enumeratis medicamentis, à proprietate adversus Apoplexiam valentibus, varij

quoq;

quoq; Pulveres componi possunt, - A Cratone,
Gabelchovero, VVittichio & alijs hic sæpius proba-
tus est.

R. Succini albi ʒj.
Spec: diarrho; abbat. ʒʒ.
Rad. pæonia ʒj.
M. F. Pulvis.

Pulvis pro-
batus.

- Sign.

Schlag Pulver.

Detur de eo ʒj. ante novilunium in aq. salvia,
rosmarini, flor. tilia, cerasorum, &c.

Nonnulli succini albi Unciam unam cum a-
quâ cerasorum nigrorum in lapide marmoreo pri-
us terunt, posteaq; specier. diarrho. Abbatis un-
ciam semis addunt, hocq; modo paratum pulve-
rem in pixide ligneo asservant, atq; instantibus
novilunijs & plenilunijs drachmam unam de eo
in aquâ cerasorum nigrorū exhibent, hominemq;
ejus usu per integrum mensem ab Apoplexiâ tu-
tum reddi perhibent.

Preparatio
Succini.

Neq; solum præservationis causa, verum
etiam in ipso paroxysmo Apoplectico hunc pul-
verem aliqui in aquis appropriatis ægris offe-
runt, seq; eo multos servasse pro certissimo affir-
mant

*Pulvis ad
Apopl. No-
ribergens:*

Non multum ab hoc pulvere differt *pulvis
ad Apoplexiam Noribergensium Medicorum*, qui
ita paratur.

Rx. Succini albi præpar.
Spec. diarrh. Abbat. an. ʒ8.
Corall. rubr. præparat.
albor. præparat.
Fragment. hyacinth.
granat.
Rabin. præparat. an. ʒj.

F. pulvis.

Sem. Erucæ.

Erucæ semen solum ad drachmam semis
Platerus exhibet, & valde commendat. Alij, cum
vehemens sit, ita prius præparant.

Rx. Sem. sinapis albi, q. v. infundatur in Spiritu
vini, stet in infusione horis 12. postea exciccetur, & iterum
in aq. Lavendule & vino malvatico per diem maceretur, ite-
rumq; exciccetur & seruetur ad usum. Sed tutò etiam non
præparato utimur. Vereor enim, ne Spiritus Vini opti-
mum quod est in eo extrahat.

Sem. Carvi.

Magnæ efficacix etiam semen *Carvi* est, si
interdum de eo ʒij. assumatur; mirè enim confor-
tat caput, humores fundit & liquat, vaporesq;
discutit.

*Nux Mos-
chata.*

Nux moschata sæpius comesta cerebro gra-

tissi-

tissima est: catarrhos enim non solum sistit, sed & in præservatione ab hoc malo verè nobile & excellens remedium existit.

Neq; hic omittendum *Castoreum*, quod caput optimè roborat, flatusq; in eo mirificè discutit.

Ego ex omnibus probatissimis simplicibus hunc pulverem ad *Apoplexiam* composui.

℞. *Spec: diarrhod: abba.* ʒj. vel ʒiiij.

diaplris ʒj.

Succini albi aq. Cerasor. prepar. ʒiʒ.

Nuc. mosch. ʒj.

Cinamom.

Cubebar. an. ʒʒ.

Lapid: carpiou: semilun: ʒiʒ.

Sem. eruce

nigella

carvi an. ʒij.

Magisterij corall. ʒʒ.

Ambra griese gr. vj. vij. & in ditioribus ʒʒ.

vel plus.

M. F. *pulvis* cui *ol: succini albi guttæ* aliquot inspergi possunt, *dosis* ʒij, vel ʒj.

Sign. *Pulver für den Schlag.*

Vel. ℞. *Spec: diamb.*

diamosch. dulc. an. ʒj.

Castoreum.

Pulvis Apoplecticus arist.

diaxyloaloes ꝥß.

Ol. destill: anisi

nuc. mosch. an. gutt. ij.

M. F. Pulvis pro dosi unā.

Laudatur & hæc Tragea D. Johannis
Pontani.

Tragea
Pontani.

R. Spec. diaphiris.

diarrhod. abbat.

diacinamom: an. ʒj.

Aromat: rosat.

diamosch. dulc.

Zingiber: albi.

Ligni aloës.

Coriand. prepar.

Rad: pæonia.

glycirr.

Nuc. mosch. an. ʒß.

Cubeb:

Corall: rubr. prepar: an. ʒj.

Sacchar: albiß, ʒj.

F. Tragea, de quâ singulis diebus ʒß. vel
ʒij. sumi possunt.

Sign.

Driseneth fürn Schlag.

Rotula & Morfuli.

Rotula.

Ex pulveribus possunt fieri Rotulæ vel mor-

fuli,

fili, si saccharo in aquâ conveniente dissoluto excipiantur, & inde tabulæ formentur. Ego, qui Apoplexiam, ob diuturnum capitis affectum ex malo hypochondriaco gravissimo contractum, valdè metuo, has mihi præservationis causâ tabulas præscripsi, easq; ad cor & cerebrum roborandum, Spiritusq; reficiendos & instaurandos, ut & vertiginem, efficacissimas deprehendi, si singulis diebus duæ vel tres de ijs fumantur.

Rx. Pulv. Succini albi Aq. Cerasor. prepar. ʒijʒ.
Lapid. Carphon. semilunar. ʒj. vel ʒiiij.
Nucis Moschat. ʒib.
Cubebæ. ʒiiij.
Rad. angelicæ
Doronici an. ʒb.
Sem. Aquilegiæ
Carvi
Eruca an. ʒj.
Nigella
Pastinac. Sylvest.
Granor. Mastich.
Tburis an. ʒij.
Baccar. Lauri ʒb.
C. Cervi sine ust. prepar. ʒb.
Ambra. q. lubet
Spec : Diamosch. dulc.
diaplyris an. ʒij.

*Tabul. Apo-
plectic. au-
toris.*

diarrhod Abbat. 3j.

Magister: Corallor. gr xvi.

Perlar. ʒß.

Sacchari albisimi dissoluti in *Aqua Cerasor. nigror: & flor. Tilia*, tantum, quantum ad Species excipiendas necessarium, nam majorem sacchari copiam in rotulis non probo. Ubi omnia fere refrixerint adde

Extract. scorzonera ʒj.

Helenij

Ol. destillat. succini albi an. ʒß.

Melissa g. vij.

Majorana

Salvia an. g. iiij.

Cinamom. g. vij.

Caryophyllor. g. iiij.

Confect. AlKermes. ʒij.

M. F. l. a. *Rotule seu Tabula.*

Sign.

Rüchlein wieder den Schlag.

Quod si cui compositio hæc justo major videatur, ejus partem tertiam vel quartam saltem præparet, varietq; pro sua intentione & scopo singulorum doses pro lubitu; ego enim omnia ad meam intentionem, nempe *Vertiginem, Apople-*

xiam, Spirituumq; etiam vitalium instaurationem,
direxi.

Platerus has laudat:

Tabul. Pla-
teri.

R. Nuc. moscb; n. iij.
Rad: pyretbr. ʒj.
Fol: salvia
Majorana
Fl: Lavendula
anthos an. ʒʒ.
Sem: nigella ʒj.
Cinamom: ʒiʒ.
Caryophyll:
Galange an. ʒʒ.
Cranij hominis prepar: ʒʒ.

Pulverisentur, & cum sacchari in aq. salviae
dissoluti ʒvj. F. *Tabula.*

Vel: R. Pulv: sem: eruc: sacchar:
coopert:
carvi
cinamom.
nucis moscb: an. ʒj.
Ol: succini albi ʒʒ.
Sacchari in aq. fl: tilia & majorana dissolu-
ti q. s.
F. *Rotula.*
Sign. *Rüchlein.*

Yy

Atq;

Medicamē.
varianda
sunt.

Atq; ne Natura uni medicamento affueſcat,
utile eſt ea interdum immutare, & nunc hoc nunc
alio uti; vel mutatis vicibus hoc die Tabulas, altero
Electuaria, poſtea Pilulas aut Pulveres uſurpare.

Electuaria.

Electuaria.

Ex *Electuariis* autem conveniunt hæc:

R. *Conſerv:* *lavendula*
meliffe
anthos
ſi. tilia an. ʒij.

Pulv. Nuc. moſcb. ʒiʒ.

Acori veri condit. ʒij.

Spec. diambra

diaploris

diamoſcb. dulc. an. ʒʒ.

Cum ſyr. ſtœchad: Arab. q. ʒ.

F. *Electuar:*

Vel. R. *Conſerv:* *Tanacetii*
anthos
meliffe
majorana an. ʒj.

Spec. diaploris ʒj.

Rad. ſcorzoner. condit. ʒʒ.

Rbob. bacc. Junip. ʒij.

Magiſterij corall. ʒʒ.

Cum

Cum syr. cerasor: nigr. q. s.

F. *Mixtura*.

Sequens *Electuarium Cerebrum & Spiritus animales corroborare, humores in capite exsiccare, eumq; qui ejus quotidie ad nucis avellanæ vel castanæ quantitatem assumerit, eo die tutum ab Apoplexia esse scribit Franciscus Ioel. lib. 1. prax. sect. 3. p. 94.*

Rx. *Conf. anthos* ʒj.

Betonica

Salvia an. ʒß.

Theriaca Andromach. ʒiij.

Confect. Anacardin. ʒij

Spec. diamoscb. dulc.

diambri an. ʒj.

Pul. Castorei

sem. Eruca an. ʒß.

Cum syr. stæchad. Arabic. vel *Betonicæ* q. s.

F. *Electuarium*.

Si ei aliquid ol. Cinamomi, succini, vel ejus pulverem aut alia addideris, efficacius reddes.

Auream Alexandrinam commendat *Nicolaus Myrepsus* fol. 353. & qui eâ sæpius utatur, ipsum non Apoplecticum fieri dicit.

Pilula.

Pilula.

Abraham Seiler, in Epistol. Scholtz ij fol. 10.
 se pro singulari experimento in arcenda Apople-
 xia hæc pilulas habere scribit, si de ijs ʒj. ad no-
 ctem novilunij & plenilunij, cœnâ frugaliore ante-
 gressâ, assumatur.

R. *Cubebæ.*
Calamenth:
Mastich:
Nucis moschat:
Caryophyllor. an. ʒj.
Ambre ʒʒ.
Moschi gr. vj.

Cum succo majoranæ formentur Pilulæ.

Odoramenta.

Tandem & ad topica seu externa medica-
 menta, cerebrum roborantia, devenire licet, inter
 quæ primò numeramus Odoramenta, quæ ex re-
 bus odoratis parata, spiritu & caput reficiunt: sunt
 que usitatissima *Balsama dicta*, ut: *Balsam. Rutæ,*
Majoranæ, Rosmarini, Cinamomi, Lavendulæ;
 Item: *Balsam. Apoplectic:* de quibus omnibus su-
 præ actum fuit.

Vittichius valde laudat, *Ambra* in oleo
 florum aurantiorum dissolutam, si eo nares inun-
 gantur,

Odoramenta.

Balsama.

gantur; idq; Viennæ à quodam Medico sibi secreto loco communicatum fuisse scribit.

Vel parentur pro naribus tales *Noduli*.

*Noduli seu
Sacculi.*

R. *Meliss.*
Majoran.
Rosmarin.
Pulegij an. Pij.
Fl: lavendul.
ros. rubr. an. Pj.
Rad: ireos
angelica an. ʒj.
Cinamomi
Nucis moschat. an. ʒij.
Caryophyll: ʒʒ.
Bdellij ʒj.
Styrac. calamit. ʒʒ.
Nigella ʒj.
Ambra gr. vj.
Mosch: gr. vij. vel ʒʒ.

Includantur syndone rubro.

F. *Noduli seu sacculi* ad odorandum.

Quibus *Castorei* odor non molestus est, ut non omnibus, nec mihi est, hi & de eo aliquid addere possunt: capiti enim egregie succurrit, cerebrum calefacit, flatusq; discutit.

Nec minorem in roborando cerebro vim & potentiam obtinent narium linimenta, quæ pa-

rantur ex oleis, modò enumeratis, utpote, *Succini*,
Majoranae, *Rutæ*, *Maceris*, *Nuc. Moschat.* *Cinamo-*
mi, *Lavendulæ*, additis oleo nucis moschatæ ex-
 presso, cerâ, & similibus.

Pomambri

Huc & pertinent *Poma odorata seu Pomam-*
bræ, quæ ex rebus odoratis, imprimis Cephalicis,
 pulverisatis, ladano, &c. mucilage gummi traga-
 canthæ, *Styrace liquido*, aut *terebinthina exceptis*
 componuntur.

Ut. R. *Styrac. calamitæ* ʒiſs.
Ladani ʒij.
Benzôis ʒj.
Nuc. moschat.
Maceris
Cinamomi
Caryophyllor.
Sem: nigellæ
Majorana an. ʒß. vel ʒij.
Moschi
Ambre an. gr. vj.
Zibetbi gr. iiij.
Ol: succini gr. vj.
Rorismarini gr. iiij.

Excipiantur cum mucilage gummi traga-
 canthæ, F. *Pomambreæ*; cui etiam Rad: *Ireps*,
Cyperii, *Angelicæ* & similia commodè admisceri
 possunt.

Embrocha, & capitis lotiones.

Convenit etiam interdum Aquis & Spiritibus Apoplecticis, verticem & tempora inungere; citò namq; penetrant, & non tantum crassos humores attenuant & resolvunt, verùm etiam cerebrum egregiè roborant.

Ego in eum usum, hanc Aquam, quam *Cephalicam Externam* nomino, præscripsi, fitq; ex sequentibus.

Aqua Cephalica Externa autor

R. Fol. Chamamel. Romani, primo vere antequam flores emittant, collect. & in umbra siccator. Miiij.

Pulegij cum florib. Mij.

Roris marini

Majorane an. Mj.

Calaminthe

Serpilli citrati

Verbena an. Mß.

Sum. Ruta cum floribus Mij.

anethi Mj.

Flor. Chamem. Roman. Mijß.

Communis

Melilot.

lavendula an. Mj.

sem. Cumini ʒj.

Carvi ʒvj.

anisi ʒß.

Baccar. Lauri ℥iſs.

Juniperi ℥iiij.

Caryophyll.

Cinamom.

Nuc. moschat. an. ℥j.

Cubebat. an. ℥iſs.

Rad. angelicæ ℥iiij.

Incisa vel contusa omnia in Vino generoso ejusq; Spiritu an. q. s. infundantur, stent diebus 14. postea destillentur in Bal. M. Liquori destil. add.

Ambra

Moschi q. l. vel aliquid Castorei, nam hic utilisimum.

Irroretur & perfundatur hac aquâ crebrò *vertex, temporaq; & nares* eâdem illinantur, flatus enim egregiè discutit, cerebrum roborat, & humores in eo absorbet: nihil quoq; nocet, si de hac ipsa aqua, necessitate postulante, aliquid per os assumatur.

Vellavetur bis aut ter in septimanâ ante prandium vel cœnam caput *lixivio*, cui plantæ nonnullæ cephalicæ incoctæ fuerunt; ut.

℞ *Chamam: Roman: Mj. vel Miſs,*
Communis.

Majorana

Rosmarin.

Lotionesca-
pitia.

Pulegij

*Pulegij**Fol: Lauri**Serpilli**Salvia an. Mß. vel Mj. aut q. l.**Verbenæ, quæ in melancholicis valde prodest, Mjß.**Rad. Ireos ðij.**cyperi ðß.**Asari ðvj.**Sem: anethi**Fl: meliloti**linaria lutea an. Mj.**rosar. Mß.*

Incid. crasso modo, inciud. sacco lineo, qui per noctem in lixivio maceretur, eoq; sæpius caput embrocetur & abluatur.

Alij hisce plantis fol. *sene* & *agaricum*, *Rad. Ellebori*, aliaq; purgantia addunt, quibus à vitiosis humoribus cerebrum simul repurgari dicunt.

Sapo odoratus, quo loco communis inter lavandum uti possumus.

*Sapo odoratus.**Rx. Sapon: Venet: ðijj. - vel q. f.**Puly. Rad: Ireos**ladani**Santal: citrin. ðij.**Caryophyllorum**Majoran:**Mentha an. ðij.*

Flo. charom: Roman: ʒj.

Ambra gr. iij.

Mofchi gr. iiii. vel q. libet.

Ol. meliffæ g. v.

Dissol: fapo in aq. ros.

Formentur orbiculi.

Sign.

Seiffen zum Kopff.

*Pulveres capiti inspergendi, Cucuphæ,
& Sacculi.*

Post lotionem capiti pulveres inspergi, vel cucuphæ aut Sacculi imponi possunt.

Pulveres parantur ex *Nuce moschata, Caryophyllis, cinamomo: Rad. Ireos, cyperi, Lavendulæ, anthos: sem. nigellæ; Pulv. baccarum Lauri, Juniperi: Gummi juniperi, Styrac. Calamit. Ladano: Majoranâ, Rosmarin. &c.*

De cucuphis & sacculis, suprâ in curatione Apoplexiæ actum fuit; Id saltem addo, utiliter prioribus speciebus pro cucuphis hic aliquid de *mastiche, Styrace, gummi Juniperi, tburæ*, imprimis autem *succino*, addi posse.

Vel. R. Pulv: Nucis mosch. ʒj.

Bacc. lauri ʒj.

Incor-

*Pulveres
Capiti in-
spergendi.*

*Cucuphæ &
sacculi.*

Incorporentur cum vino vel aq. apoplectica, aut infusionis lavendulæ, imponantur vertici, & anteriori capitis sedi, ubi sutura coronalis cum sagittali conjungitur.

Emplastra & Unguenta.

Matthæus Flaccus hoc emplastrum mirabile pro imminente Apoplexiâ esse dicit:

Emplastru.

℞. - *Myrrh: el:*
Syr: calam:
Bdellij
Benzoï
Ladani an. ʒß.
Sandaraca Arab.
Vernicis an. ʒij.
Ossis cranij humani combust. & pulve-
risati ʒiib.
Lap: Lazuli. ʒß.

Cum terebinthinâ F. *Massa*, de quâ portio inducatur panno serico, in formam talem, applicetur vertici rasô.

Plura emplastra, hic etiam convenientia, supra cap. 39. reperies.

Unguenta & Linimenta ex oleo *Iriño*, *Nardino*, *Rutaceo*, *Castorei*, *Nucis moschata* per expressionem. Item oleis destillatis, antea enumeratis

additis pulveribus nonnullis, & si opus, cerâ eti-
am, conficiuntur.

Ut. R. *Ol. nucis moschat. express. ʒj.*

Nardini ʒvj.

Castorei ʒij.

Pulv. Maceris

Caryophyllor. an. ʒj.

Ol. destillat. Rorismar.

Majoran.

succini. an. gutt. iiij.

M. F. additâ pauca Cerâ, *linimentum*
molle, quo Vertex & tempora inun-
gantur.

Lotiones Pedum.

Tandem caput quoq; roborant, & materi-
am ab eo revellunt *Lotiones pedum*, quæ fieri pos-
sunt ex *Salviâ, Majoranâ, Serpillo, Origano, Cha-*
mamello simplici & Romano, Pulegio, calaminthâ,
Roremarino, Betonica, Anetho, Melissâ &c. ut:

R. *Chamem. Rom. Mis. vel plus*

Rosmarin. MB.

Pulegij

Serpilli

Salvia.

*Lotiones pe-
dum.*

Majorana an. Mj. vel ij. aut iij.

Anethi MR. vel Mj.

Coq. in aq. simpl. pro lotionē pedum, quæ sæpius, cum capiti plurimum profint, institui debent.

CAPUT XLV.

De Defectu Loquelæ &

Vocis.

Non rarò post Apoplexiam ablatâ loquelâ, Aphoni fiunt ægri, & ob læsionem nervorum lingualium, vel penitus muti manent, vel cum difficultate loquuntur, ut non rarò vix intelligi queant: cujus symptomatis cum & Medicus rationem habere debeat, paucis, quomodo & isti succurrendum sit, hoc in loco annexere libet.

Non repetam autem ea, quæ suprâ de generalibus remedijs evacuatorijs & revulsorijs dicta fuere. Nam illa omnia generalia præsidia, quæ adversus Apoplexiam commendatur, in *â Quivâ* & vocis defectu à læsione nervorum orto, usurpari quoq; posse, extra controversiam est; Sed tantum particularia nonnulla remedia huic affectui appropriata, quibus, si universalia non juvant, uti possu-

mus huc adducam; hoc tamen prius monito, quòd, si corpus jam probè purgatum, sanguisq; ex vena brachij majore detractus fuerit, commodè & in hoc malo vena sub lingua incidi, vel cucurbitula sub mento revulsionis causâ applicari queant.

*Collutiones
oris.*

Post horum usum ad alia remedia deveniendum. Et imprimis magni fit, si in læsione vocis & loquelæ os sæpè aquâ *cerasorum nigrorum* colluatur; cui tamen & aliæ, utpote aq. *salviæ*, *cyani*, *pulegij*, *apoplectica* &c. convenientissimè adduntur.

Efficax est hic *Gargarismus*.

℞. *Spiritus ceras. nigr.* ℥ij.

Extract: salviæ

Elenij an. ʒj.

Aq. apoplect. ℥ij.

Pulegij

Cyani an. ℥ij℞.

Mell: anthosat. ℥i℞.

M. F. *Gargarisma*.

Vel. ℞. *sem: urtica*, quod valde commendatur ℥ij.

Pulegij

Salviæ

Majoranæ an. M℞.

El. lavendula. Pj.

Cyani Pij.

Nuc. mosch. ʒij.

Rad. Elenij ʒiʒ.

acori ʒʒ.

pyrethri ʒij.

Coq. in aq. & Vino an. q. f. Colat: ʒvij. adde

Mell: anacard: ʒj.

M. pro collutione oris.

Si mitbridatio, vel confectioe anacardinâ,
addito castorio, lingua perfricetur, præsentaneum
est remedium. Vide Forestum lib. 10. observat.
86. fol. 427.

In puellâ, quæ ex epilepsia muta evaserat, se- *Lin&um.*
quentem linctum efficacem deprehendi:

R. Pulv. sem. urtica ʒj.

nuc. mosch. ʒiʒ.

Tberiacæ

Mitbridat. an. ʒiʒ.

Confect: anacardin. ʒj.

Mell: anthosat: ʒj.

Syr. stæchad. Arab. q. f.

M. Sign. *Linctus*, quo sæpius lingua fri-
cetur, & postea sequente gargarismate abluatur.

R. Salvia

Rorismarini

Pulegij

Majorana: an. Mj.

Iva moschat. Mß.

Fl. cyani Pij.

Rad. pyretbri ʒiß.

Coq: in vino pro collutione oris.

Pro magno etiam secreto habetur in loquelæ defectu, si in *decocto pisorum*, vel, quod melius est, *cicerum* non salito, quatuor vel tres guttæ sanguinis ex aure asini molaris extractæ per aliquot dies vacuo stomacho assumantur.

Baccæ juniperi in spiritu cerasorum infusæ, additis *salvia*, *pulegio*, *fl. rosmarini*, alijsq; suprâ enumeratis, mirè quoq; in hoc affectu profunt.

Flores cyani sæpius masticati, vel sub linguâ detenti, in vocis defectu pro singulari experimento habentur, & revera etiam sunt.

Platerus hos *trochiscos*, si sub linguâ detineantur commendat:

*Trochisci
sub linguâ.*

℞. *Nuc. moschat.* ʒij.

Piperis longi

Cubearum

Galange

Sem. nasturtij

sinapis an. ʒj.

Salis

Gummi elenij an. ʒß.

- *Masti-*

Masticis ℥i℥.

Terebinthina, quam valde prodesse docent
& *Cera* q. s.

F. Formulæ. Si *Castorei* ℥℥. addas, erunt
efficacissimæ.

Est & utile post horum usum nucham & capitis sedem posteriorem vel oleis calidis, *Costino*, *Castorio*, *Salvia destillato* & c. inungere, vel sacculis fovere, aut lixivij, in quibus herbæ cephalicæ maduerint, occiput embrocare.

Inun-
ctio-
nes.

Ex oleis potissimum hoc convenit:

℞. ol: *rutac.*

vulpin. an. ℥j.

costini ℥iij.

destill. nuc. mosch: gr. vij.

Salvia ℥℥.

Succini gr. vj.

rutæ ℥℥.

M. Sign. Del.

De sacculis & lotionibus capitis cum supra, tum in curatione Apoplexiæ, tum in ejus præservatione, abunde actum fuerit, de ijs hoc in loco nil amplius addam; sed his omnibus hunc de Apoplexiâ tractatum concludam, Deum sedulo venerans, ut me, aliosq; omnes à tam gravi & horrendo affectu clementer defendat ac tueatur, mihiq; demum firmam & constantem sanitatem largiatur, ut & illis, quos jam sub manibus habeo, laboribus sufficere valeam.

F I N I S.

INDEX RERUM.

A.

Accidentia qualem habeant essentiam p. 28.

Accidentis definitio qualis, 8.

Aër qui eligend9 aut fugiend9, 304.

Actus primus & secundus quid, 31.

Actionum omnium causa efficiens anima p. 88.

Ad actiones s. n. obeundas plura requiruntur, quam ad earum lesionem p. 88.

Ambra cerebro gratissima, 255.

Amuleta, 271.

Animi affectus Apoplexiam pariunt, 156. 307.

Animal quam diu vivit tam diu animalis natura particeps est, 29.

Animales actiones in suspensis illis nervis manifesto tolluntur, 89.

Animalis spiritus, vide Spiritus.

Apoplexia unde dicatur, p. 2. morbus extreme per acutus, ibid: cur

Percussio dicatur, ibid: cur nominetur Lapsus, ibid: cur appellatur Dei manus, oder hand Got-

tes / p. 4. ejus nomen membris particularibus aliquando ab Hippocrate tribuitur, ibid: Eadem

à Quercio cur indigetetur, p. 5. an recte Gutta oder der Troppf à

Paracello dicatur p. 6. ut morbus & Symptoma considerari

potest, p. 7. quomodo definienda, p. 8. ejus subjectum. p. 8. 34.

36. Species seu differentie. p. 11. 169. Vera & Notitia quæ. p. 11. 132.

Mitis & Fortis quæ. p. 10. omnes cerebri actiones abolet. p. 30. interdum remittit. p. 10. 30. quomodo à variis morbis distinguenda. p. 15. an subito hominem corripit. p. 25. an in ea cerebri temperies magis quam conformatio

afficiatur. 40. est morbus organicus. p. 47. non recte per dissipationem spirituum curatur. p. 71. non fit ex obstructione nervorum. p. 60. seqq. vera ejus causa. p. 83. procatarctica. p. 155. quæ

vasa in ea obstruantur p. 103. an

subita

subita ejus generatio crassos humores excludat. p. 145. qui facile eâ afficiantur, p. 185. nocturna an peiores diurnis p. 187. omnes periculosa. p. 190. an post eam magis dextra quam sinistra pars paralytica fiat p. 196. ejus curatio à crassis humoribus p. 197. à sanguine. p. 272. qui maxime illi obnoxij. p. 298. preservatio ab ea. p. 298. an concoctio humorum in ea expectanda, p. 203. ejus remedia appropriata & specifica. p. 338.

Apoplectici quæ Symptomata habeant. p. 1. an verè attoniti. p. 3. quomodo à Paralyticis differant. p. 5. an omni sensu prorsus priventur. p. 29. cur aliquando ad se redeant. p. 30. an & quomodo in ijs respiratio maneat. p. 32. obstructa saltè spinali medulla ratiocinari possunt. 65. facies cur in ijs non adeo immutetur p. 100. 107. cur nonnulli liberig respirent. p. 172. an pulsus in ijs maneat. p. 173. an cito sepeliendi. p. 175. vidi elati. p. 181. sanati facile iterum eodem malo corripuntur. p. 191. an solis prognosticis relinquendi. p. 199.

quomodo in paroxysmo tractandi. p. 201. 202. 204. periculose decumbentes non nunquam restituti fuerunt. p. 198. non semper valide agitandi. p. 202. os eorum an semper cuneo aperiendum. p. 203. in ijs intestini recti extremitas aliquando biat. p. 203.

Aqua Apoplectica composita. p. 241. probata non temerè rejicienda. p. 242. Langij. p. 245. Autoris ex Gabelchoveri parata. p. 246. Vita Matthioli. p. 248. Andernaci. p. 250. alia, p. 341. Carfunculi. p. 342. Infusionis Lavendula. p. 344. Vita. p. 345. Cephalica externa autoris. p. 359. an in initio morbi exhibenda. p. 252.

Aqua destillata simplices Apoplectici utiles. p. 241. quæ in sensuum consternatione conveniant. p. 280.

Arterie jugulares in Apoplectici non obstruuntur p. 97. ijs ligatis animal non prorsus motum, & sensum amittit. p. 99. cur in Apoplectici. tumeant. p. 107. dicuntur Apoplectica. p. 97.

Arterie an secanda. p. 223. ubi, ibid:

Afellius novas Venas Mesaricas lacteas descripsit. in præfat.

Aurea Alexandrina. p. 355.

Aves cypria. p. 305.

Autor cur se defendat. p. 59. primus sectionem Varolianam Wittebergæ administravit. p. 61.

B.

Balsama. p. 256. 284. *Apoplecticum.* 256. *Crollij.* p. 257.

Beta succo non solus usurpandus. p. 334.

Bilis flava an *Apoplexiam* causet. p. 129.

C.

Calcis & *carbonum fumi* quomodo *Apoplexiam* pariant. p. 147. an in omnibus individuis id faciant. p. 151. quomodo ijs, qui ita affecti fuerint, succurrendum. p. 291. 292.

Candela profumo. p. 305.

Cantbarid: vis. p. 269.

Caput antres sanguinis gattas continet. p. 6.

Caput Pituitæ metropolis. p. 120.

Capitis inunctiones. p. 284. *lotiones.* p. 359. & 360.

Cari & *Apoplexia* differentia. p.

17. ex illo quomodo hæc generetur. p. 140.

Carbones. alij, alij. deteriores. p. 152.

Catalepsis & *Apoplexia* discrimen. p. 18.

Cataplasmata. p. 264. 274.

Catarrhi suffocativi & *Apoplexia* discrimen. p. 21.

Causa vera Apoplexia. p. 82. *Procatartica.* 154.

Cauteria duplicia. p. 270. an futura coronali adhibenda. p. 310.

Cerebri vocabulum quomodo hinc sumatur. p. 8.

Cerebrum in *Apoplexia* non temperiei ratione afficitur. p. 45. ejus ventriculi anteriores in *Apoplexia* non obstruuntur. p. 48. sunt amplissimi. 50.

Cerebrum influente spiritu pradiatum operari potest. 85.

Cerebrum spiritus vitales quomodo animales faciat. p. 95. utraq; ejus pars non post omnem *Apoplexiam* perfecte elevatur. p. 113.

Cerebrum nunquam fere vaporibus caret. p. 143.

Cerebrum etsi novos spiritus non generaret, sat tamen nobiles actiones exerceret. p. 77. eo loco ejus

- actiones etiam tolluntur.* p. 89.
- Cerebrum confertur cum Luna.* p. 95. *lasà caudà ipsius tota œconomia non turbatur.* p. 78.
- Cerebrum in Apoplexia nonnihil subsidet.* p. 96. 105. *ejus subsidetia ab omnimodo ejus collapsu distinguitur.* p. 96. 106. *collapsus quam Apoplexiam pariat.* p. 132. *inferiores ejus arteriœ quomodo in Apoplexia occludantur.* p. 104. *ejus actiones primò quam aliarum partium in Apoplexia leduntur.* p. 117. *vulnera an Apoplexiã faciant.* p. 138.
- Cerebellum potissimum motui inservit, & cerebrum sensui.* p. 110.
- China decoctum.* p. 327. *non diu durat,* p. 330. *an commodè China aliis decoctis addatur, ibid.*
- Christus cur Lazarum non nisi post triduum excitavit.* p. 183.
- Cibi qui noxij.* p. 300.
- Claretum purgans,* p. 320. *ad Apoplexiam.* p. 345.
- Clysteres an è capite revellant.* p. 205. *quando injiciendi.* p. 203. *an plures unicà die infundendi, ibid: an clysteres & venæsectio unico die adhiberi possint,* p. 204.
213. *an soli emollientes in Apoplexia conveniant.* p. 208. *materia eorum.* p. 208. 210. *flatus discutient.* p. 278. *formula mittiorum, ibid: fortiorum,* p. 212. *an ex vino forti parandi,* p. 211.
- Colocyntidis dosis nimia improbat.* p. 210.
- Columbarum caro an capiti nocet.* p. 300.
- Cor an in Apoplexia afficiatur.* p. 34. *quomodo suffocetur.* p. 69. *comparatur cum Sole.* p. 95. *non exurit in Apoplecticis.* p. 166. *in febre principaliter affigitur.* p. 195.
- Corporis artificiosa dissectio Paracelsistis Localis dicitur.* p. 36.
- Cranij depressio Apoplexiæ causa.* p. 138.
- Cruditatis quid.* p. 235.
- Cucupha* p. 264.
- Cucurbitula an in Apoplexia locum habeant.* p. 228. *ubi applicanda, ibid: vertici adhibita ut utilissima.* p. 229.
- Curatio Apoplexiæ secundum indicationes instituenda.* p. 199.

D.

Decoctum Guajaci, China, Sassa-

fras, Zarsaparilla, Pentaphyll.
Et c. quomodo parandum, p. 315.
Diatra Apoplecticorum, p. 271.
Dropax duplex, p. 268.

E.

Ebrietatis curatio Et ab ea praeser-
vatio, p. 296. 297.
Ecstasis quomodo ab Apoplexia dif-
fentiatur, p. 22. quod duplex, ibid.
Electuar. purgantia, p. 232. 316.
an in aquis dissolvenda, p. 234.
Electuaria alterantia Apoplecticis
utilia, p. 258. 289. praeservan-
tia, p. 354.
Embrocationes Apoplect. 263. pra-
servat. 359.
Emplastra in curatione conveni-
ent. p. 266.
Ens in potentia est non Ens, p. 27.
Epar an in Apoplexia afficiatur,
p. 35. ejus actio una vel altera
mesaraica obstructa non mox
tollitur, p. 72.
Epilepsia Et Apoplexia differentia,
p. 19.
Epilepsia unico die hominem plu-
ries infestat, p. 20. transit in
Raraphsin, ibid. cur. in ea acti-
ones animales immutentur, p.
79.

Epileptici in paroxysmo totum cor-
pus agitant, p. 20.
Epitherna cordiale, p. 290.
Errhina, p. 260. 332. Materia eo-
rum, p. 261. 332. formula, ibid.
Et 333.
Essentia actualis Et Existentia non
differunt vere, p. 27.
Existentia non est modus essentia,
p. 27.
Extracta purgantia, p. 231. alia
alterantia, p. 241.
Exhalationes e linteis humidis fu-
gienda, 303.

F.

Facultates animae non separantur
a partibus in Apoplexia, p. 163.
Febrem an Apoplexia supervenire
bonum sit, p. 195.
Flatus ubi generentur Et quomodo
discutiendi, p. 277. eorum re-
media, p. 280. seqq.
Fomenta, p. 262.
Fonticuli, p. 308. ubi applicandi
ibid. an nucha aut sutura coro-
nali recte adhibeantur, p. 309.
Friciones Palati in Apoplecticis,
p. 239.
Frigus noxiam, p. 271.
Fulmen Apoplexiam interdum,

excitat, p. 158. à fulmine conf-
 ſternati & leſi quomodo ab A-
 poplecticis diſcernendi. p. 24.
 ſpirant odorem ſulphureum. p.
 25. quomodo curandi. p. 287.
 Fumicalcis, carbonum, vide Calx.

G.

Gargarifm. p. 330. 344.
 Granatylliciquid. p. 238. differunt
 à planta Granadilla, in erratis.
 Guajaci decoctum quomodo pa-
 randum. p. 325. 329.

H.

HaupeUder quæ barbitonſoribus
 dicatur. p. 220.
 Hamorrhoidum in præcedenda A-
 poplexia viſ. p. 308. Externa cū
 internis junguntur in præfat.
 Helluones curfacile Apoplectici fi-
 ant, p. 299.
 Hirudines an in Apoplexia appli-
 cande. p. 228. quæ & quomodo
 præparanda. p. 230.
 Hiſtoria eorum, qui pro mortuis
 habiti revixerunt. p. 176.
 Humor in cerebri ventriculis nõ eſt
 cauſa mortis repentina. p. 53.
 Humores craſſi impervios nervos
 non ſubire poſſunt. p. 63. ex
 nervis Phlebotomiã non retra-
 huntur. p. 108.

Humores tenues cerebri ductus
 p. perfectè non obſtruunt. p. 144.
 Humores qui proprie crudi. p. 235.
 Hydrocephalici cur non ſiant Apo-
 plectici. p. 144.

I.

Indicationes curatoria petuntur
 à cauſa. p. 200.
 An plura indicantia, ut Sala vult,
 conſtituenda. p. 201.
 Indicationes præſervatorie quæ,
 p. 299.
 Inflammatoria cerebri diſpoſitio
 an Apoplexia cauſa ſit. p. 134.
 Inſuſa purgantia. p. 233. Senæ D.
 Burſeri. p. 321.
 Inſtrumentum à verà cauſa effi-
 ciente diſſert. p. 87.
 Intellectus intelligit, etſi externi
 ſenſus non ſint in actu ſecundo.
 p. 68.
 Intemperies ſimplex meatus non
 occludit. p. 46.
 Inunctiones. p. 265.
 Ira ſape Apoplexia occaſionem præ-
 bet. p. 156.
 Iugulares venæ in Apoplexia Spiri-
 tus ad cerebrum vehunt. p. 98.
 tument in Apoplecticis. p. 107.
 Juvenes Apoplectici an omnes mo-
 riantur. p. 187.

L.

- Lapidis carptionū semilunaris vis,*
p. 339.
Lazarus cur post triduum demum
resuscitatus. p. 183.
Lethargus quomodo ab Apoplexia
differat. p. 16.
Linimenta Apoplectica. p. 266.
Litterati cur maxime Apoplexia
obnoxij. p. 299.
Loquela non inflammatur. p. 167.
ejus defectus curatio. p. 365.
Luna sine sole non lucet. p. 97.
Lunares radij noxij. p. 155.
Lychni extincti exhalatio noxia.
p. 303.

M.

- Macula à fulmine inducta quo-*
modo curanda. p. 290.
Magisteria. p. 241. 337.
Malleus instrumentum poculi, non
verò causa efficiens. p. 87.
Maniaci siccam temperiem cerebri
habent. p. 149.
Materiales affectiones nonnullas
organa requirunt. p. 42.
Medico in curatione Apoplexia
quid faciendum. p. 199.
Medicamenta interdum immu-
tanda. p. 354.

- Melancholia an Apoplexiam pro-*
ducat. p. 121. *quanameam pro-*
ducat, 160. *signa.* p. 184.
Melancholici cur facile fiant Apo-
plectici. p. 188.
Melissa qualis hic intelligatur. p.
338.
Mercurij vapores Apoplexiam fa-
ciunt. p. 159. *ejus species à Sche-*
nemano propositæ. p. 164.
Modus perfectæ quid. p. 27.
Monstra aliquando in Medicina fi-
unt. p. 198.
Morbus inter Apoplexiam & Epi-
lepticam medius, Vide sensuum
consternatio.
Morbus multis modis magnus dici-
tur. p. 122. *morbus pro disposi-*
tione vera sumtus, utiles indi-
cationes non suppeditat. p. 200.
Pro mortuis habitū revixerunt. p.
177.
Motus respirationis qualis. p. 33.
Motus fit successivè. p. 45.
Morsuli. p. 350. *ad Apoplexiam*
authoris. p. 351.
Mulieres an ab Apoplexia immu-
nes sint. p. 186.
Mullei experimentum. p. 254.
Musti exhalationes qua ratione
homines interficiant. p. 152.

quomodo ab ijs affecti homines tractandi, p. 291.

N.

Narcotica an Apoplexiam excitent, p. 145. quae eorum vim obtundant, p. 280. 296.

Nasalia & Errhina.

Nervi non sunt manifestò cavi, p.

63. eorum principium non adeò angustum, p. 64. non aequali serie in capite ad organa sensuum feruntur, p. 64. uno obstructo non mox alter obstruitur. ibid: quomodo post Apoplexiam ledantur, p. 114. eorum principium à vasis non prorsus occludi potest, p. 136. ijs affectis sensus & motus in membris leduntur, p. 115.

Nervi optici unde oriuntur, p. 57. eos obstructà caudà medullæ obstrui necesse non est, p. 57. 61. prodeunt ab ipsis ventriculis inferius, p. 62.

Noduli odorati, p. 357.

Notia Apoplexia quae, p. 11. 132.

Numerus ad organicam partem simplicem non pertinet, p. 44.

Nucis moschatae usus, p. 339.

O.

Occlusio quid, p. 8.

Odoramenta in Apoplexia convenientia, p. 254. an in sanguinea Apoplexia convenientia, p. 273. in sensuum consternatione quae utilia, p. 284, 290. cerebrum confortantia, p. 356.

Odores qui fugiendi, p. 303.

Olea in Apoplexia convenientia, p. 240. 254. Nucis moschatae vis, ibid: non sola destillata usurpanda, ibid:

Olea per expressionem parata, p. 265. 284.

Opium in momento sensum & motum non tollit. p. 146.

Organica pars Medicis quae, p. 42.

P.

Palati inunctiones, p. 239. 335.

Paralysis quid, p. 3. quomodo ex Apoplexia fiat, p. 111. generatur particularis nervorum vitio, p. 113. ab Apoplexia differt, p. 115. sequitur non tantum Apoplexiam, sed & colicam & c. p. 119. cerebrum sæpe in ea salvum, p. 116.

Paralyticae partes vivunt.

Paracelsista quid de generatione Apoplexiae sentiant, p. 161.

Partes non omnes sentiunt, p. 37. optimè etiam constitutæ nec moventur, nec sentiunt, nisi Spiritus

- tus à cerebro influat, p. 39. similes non organicis opponuntur, p. 42. paralyticae adhuc vivunt, p. 82.*
- Pedibus calceatis dormire noxium, p. 307.*
- Pedum lotiones, p. 364.*
- Percussa quae propriè dicantur, p. 2. in Phreneticis cerebri aëtionones non abolentur, p. 135.*
- Pilos partes corporis demonstravit Autor alibi, p. 37.*
- Pilula, p. 231. 232. 316. 322. an caput magis quam alia purgent, ibid: de Iva descript: p. 323. preservantes, p. 356.*
- Pituita epidemica quae, p. 120. causae, p. 160. signa, p. 184. potissima Apoplexia caussa, p. 120.*
- Plantae nonnulla inter se antipathiam habent, p. 243.*
- Plantae Cephalicae, p. 262.*
- Potiones preparantes, p. 314.*
- Pomambra, p. 258.*
- Præfocata non semper sensibus privantur, p. 18. sæpè non manifestò respirant, p. 172.*
- Preparantia medicamenta, p. 311.*
- Preservatio ab Apoplexia, p. 298.*
- Ptarmica, p. 259. 334. quibus noceant, ibid:*
- Puerietiam Apoplexia tentantur, p. 123. cur non facile, p. 121.*
- Pulli columbini & gallinacci vis, p. 274.*
- Pulmo an in Apoplexia afficiatur, p. 35. officina sanguinis arteriosè ex mente Autoris, p. 36.*
- Pulsus an in Apoplecticis planè aboleatur, p. 173. aliquando obscurus, etiam in sanis nonnullis, p. 174.*
- Pulveres Peptici, p. 302. eorum materia, ibid:*
- Pulveres purgantes, p. 316. 324. ad Apoplexiam appropriati, p. 347. Noribergensium, p. 348. Apoplecticis Autoris, p. 349.*
- Purgantia an in Apoplexia exhibenda, p. 231. quomodo, ibid: quae hic utilia, ibid: & 315. 316. formulae, p. 232. 317. 318. seqq. an in ea humorum concoctio expectanda, p. 234. an unico die purgare & venam incidere liceat, p. 236.*

R.

- Rauchpulver fürn Schlag p. 307.*
- Remedia in acutis morbis publica ab omnibus Civitatis Medicis approbanda, p. 143.*
- Repellentia an conveniant, p. 274.*

Respiratio an in Apoplecticis maneat, p. 32. *qualis motus*, p. 33. *an vivente animali plane tolli possit*, *ibid*: *an ad sensum in Apoplecticis tollatur*, p. 168. 172. *duplex est*, p. 121.

Retis mirabilis obstructio sola an Apoplexiam faciat, p. 100. *est parvum in homine*, p. 101.

Rotula, p. 350. *ad Apoplexiam Autoris*, p. 351. *alia* 353.

S.

Sacculi capiti applicandi, p. 264. 284.

Sanguinis arteriosi officina pulmo, p. 36.

Sanguis an Apoplexiam excitet & quomodo, p. 125. *grumescit aliquando in corpore vivente*, p. 127. *copiosus copiam Spirituum arguit*, p. 137. *quantum ejus in Apoplexia detrahendum*, p. 227.

Sapheia insignis vena, p. 220.

Sapo odoratus, p. 361.

Sartago candens, p. 267.

Senes sexagenarij fiunt etiam Apoplectici, p. 124. *an evadant*, p. 186. *cur maximè Apoplexia obnoxij*, p. 299.

Sensuum consternatio à turbatione spirituum, p. 11. *quæ ejus sig-*

na, ibid: *ubi ejus caussa lateat*, p. 12. *an Aphonia Hippocratis* p. 16. *quæ partes in ea afficiantur*, p. 153. *Cura*, 276.

Sensus requisita quæ, p. 30. *quæ ad eum necessaria*, p. 38. *omnes in Apoplexia tolluntur*, p. 106.

Serosi humores an Apoplexiam pariunt, p. 129.

Signa vitæ ostendentia, p. 169. *bonum vel malum eventum significantia*, p. 189.

Signa Apoplecticorum diagnostica p. 14. *cur mox in initio Autor ea exponat, ibid*: *causarum*, p. 184. *Prognostica*, p. 185. *bona vel mala*, p. 189.

Similaris pars quanam, p. 42.

Simus cerebri quot, p. 101. *eorum congressus*, 103.

Sinapismus, p. 269.

Smaragdus Amuletum adversus Apoplexiam, p. 271.

Somnus meridianus noxius, p. 307.

Species nonnullæ in phantasia aservantur, p. 69.

Species aromaticæ: p. 287.

Spinalis medulla duplex, & utraq; ejus pars cavitatem habet, p. 112.

Spinalis medulla globosa an obstrui possit salvis anterioribus ven-

- triculo, p. 54. in ejus medio ventriculo hi excavati, ibid:
- an Spinalis medulla oblongata in Apoplexia obstruatur, p. 53. 55. hac obstructa non mox tota cerebri œconomia turbatur, p. 78.
- Spiritus animales in omni cerebri parte generantur, p. 56. ejus copia cerebri actiones non abolet, p. 69. an in quarto cerebri ventriculo generetur, p. 73. 77. non extra cerebrũ fiunt, p. 77. producuntur ex vitali, spiritu p. 93. sunt in perpetua generatione, 93. an eorum defectus aut conturbatio causa Apoplexia, p. 139. non nisi vitalibus deficientibus deficiunt, p. 140.
- Spiritus vitalis seu influens anima instrumentum utilissimum, p. 84. cur vitalis dicatur, ibid: comparatur cum sole, ibid: an ad sensum necessarius sit, p. 91. an differat ab animali, ibid: eju portio non in venis continetur, 98. ejus defectus in cerebro Apoplexia causa, p. 102. eju copia non impedit animalis preparationem 20. ipsius vehiculum sanguis, p. 138.
- Spiritus vitriolatus an Apoplexiam generet, p. 14.
- Spiritus cerebra appropriat. p. 280.
- Spuma an certum mortis indicium p. 191. à spumoso corpore differt, p. 192.
- Sternutatoria, p. 259. 335. eorum materia, ibid: quibus noceant, p. 335.
- Stertor an letalis, p. 194. indicat fortem Apoplexiam, ibid:
- Subjectum Apoplexia, 34. 36. 39. quod primum vel adæquatũ, p. 40.
- Subsistentia modus Existentia, p. 27.
- Succini olei vis, 340. succini præparatio, 347.
- Sudorifera, p. 324.
- Sudatoria ex lignis composita, p. 329.
- Suffumigia, p. 255.
- Suffocati in aqua ferè quæ ratione revocari possint, p. 292.
- Suppositoria an conueniant, p. 204. ex quibus parentur, p. 206. formula, ibid: duplicia, lenia & acria, 207. an eorum species cum melle coquenda, ibid: an ipsius adurentia addenda, ibid:

Suspensio cur mox motum amittant
p. 89. quomodo in vitam revo-
cari possint, & fuerint, p. 294.
Syncope quomodo ab Apoplexia
discrepet, p. 21. 86.
Synopsia quid, p. 162.
Syrupi alterantes & preparantes,
p. 314. 315. purgant, p. 319.

T.

Tabaci pulvis, p. 315. 335.
*Temperies latè & organica disposi-
tio dici potest*, p. 44.
*Terror aliquando Apoplexiam ex-
citat*, p. 157.
*Testes consensum habent cum cor-
de*, p. 292. fomenta eorum,
ibid:
Torcular quid, p. 103. circa id ut
plurimum, etiam in ijs, qui A-
poplexiâ non interierunt, cras-
sa materia reperitur, p. 103. 104.
Tragea ad Apoplexiam D. Pontani
p. 350.
Trepanatio, p. 226.
Trochisci pro fumo, p. 306. sublin-
guales, p. 368.
*Turbatio Spirituum veram Apo-
plexiam non facit nisi ex acci-
denti*, p. 141.

V.

Vaporaria, p. 255.

Vaporum metallicorum vim que
obtundant, p. 291. 292.

Varoliana sectio que, p. 181. ab Au-
tore primum Wittebergæ admi-
nistrata, ibid:

Vasa Mesaraica nova, Lactea dicta,
ab Asellio descripta; in præfat:
ad Lect:

Vena sectio humores ex nervis non
trahit, p. 108. quomodo in Apo-
plexia juvet, p. 109. quando, &
an eodem die cum purgatione
instituenda, p. 203. 236. an in
Apoplexialocum habeat, p. 214.
215. 218. an virium imbecillitas
eam impediât, p. 216. an corpo-
ris refrigeratio eam prohibeat,
p. 217.

que Venæ secande, an frontis, aut
narium, p. 219. *Saphena*, p. 220.
an Cephalica, ibid: quomodo,
secto ejus ramo ad Medianam
tendente, major à capite revul-
sio fieri possit, p. 221. in quo
brachio Cephalica incidenda, i-
bid: an jugulares secande, p.
222. quomodo occludi queant,
p. 222. qua ratione sectio earû
instituenda, ibid: quo tempo-
re venæ secande, p. 224. an
prius humorum fusio expectan-

- da*, p. 225. *an in principio Apoplexia tuto instituat*ur venasectio, p. 226. *an iteranda*, *ibid*: quantum sanguinis evacuandum, p. 227. *an locum habeat in sensuum consternatione*, p. 286. *improbatur in fulmine lesis*, p. 287.
- Vena reptitie*, p. 101.
- Venti qui fugiendi*, p. 304.
- Ventriculi cerebri anteriores*, in Apoplexia non obstruuntur, p. 48. *sunt amplissimi*, p. 50. *non in ijs Spiritus animalis producit*ur, p. 52. *in ijs in omnibus cadaveribus humores conspiciuntur*, p. 52. 80. *ijs nihil patientibus tota medulla obstrui nequit*, p. 54.
- Ventriculus cerebri quartus Spiritus anim*: non producit, p. 73. *nō in cerebri medulla exsculpt*o, *ibid*: eo obstructo cerebrum non mox graviter afficitur, p. 78.
- Venus noxia*, p. 158. 307.
- Ver quomodo Apoplexia causa fiat* p. 155.
- Visicatoria*, p. 269. *ubi in Paroxysmo applicanda*, p. 270. *ubi preservationis gratia adhibenda*, p. 311.
- Victime quae olim proprie Percussa dicebantur*. p. 2.
- Vina medicata*, p. 301.
- Vires duplici modo dici possunt debiles*, p. 216.
- Vitriolatus Spiritus in cerebro non generatur*, 143.
- Vnguenta*, p. 364.
- Vomitoria*, p. 285.
- Vomitus an Apoplecticis noceat*, p. 237.
- Vteri suffocatio quomodo ab Apoplexia differat*, p. 18.
- Vulnera cerebri non facillè Apoplexiam efficere possunt*, p. 138.

Errata æquus Lector ita corrigit:

pag. 9. lin. 17. post *occlusionem* adde *inæq;* cerebri dependente *subfidentia*,
 pag. 15. *linea ultima dele Ecstatis*,
 pag. 18. lin. 4. pro *Spirum lege Spirituum*,
 pag. 33. lin. 6. pro *exanimantur lege exanimantur*,
 pag. 25. l. 8. pro *earum lege eorum*,
 pag. 41. lin. 3. pro *origin lege origine*,
 Et *ibid*, lin. penult. *dele &c.*
 pag. 42. lin. 16. ante *nam fiat signum* (
 pag. 45. lin. 22. *dele &c.*
 pag. 60. lin. 21. pro 25. lege 26.
 pag. 63. lin. 4. pro *fluentem lege fluentem*,
 pag. 65. lin. 5. pro *mesaraica lege mesaraica*,
 pag. 71. lin. 15. pro *nervorum lege nervorum*,
 pag. 78. lin. 9. pro *genetari lege generari*,
 Et l. 21. pro *operationem l. operationem*,
 pag. 82. lin. 6. pro *destructo lege destructo*,
 Et lin. 12. pro *aliquot lege aliquod*,
 pag. 89. lin. 15. pro *affinguntur l. affiguntur*,
 pag. 92. in *marginem* pro *veluti lege rituali*,
 pag. 93. *linea ultima pro manifestatio a lege manifestiora*,
 Et in *marginem* pro *similitudinũ lege similitudine*,
 pag. 96. lin. penult. pro *nota lege notha*,
 pag. 100. lin. 11. pro *inferiobus l. inferioribus*,
 pag. 106. lin. 4. post *videmus* adde *non nihil quasi*, (licet *nondum ita*, ut in *notha Apoplexia fit*)
 pag. 120. lin. 10. pro *quæcunq;* l. *quocunq;*,
 pag. 126. lin. 12. pro *eranei lege cranij*,
 Et *linea penult. dele ibi*,
 pag. 151. lin. 5. pro *fufores fabres lege fufores fabros*,
 pag. 159. lin. 23. pro *pacedente lege præcedente*,
 pag. 176. lin. 17. pro *lipothymia lege lipothymia*.

pag. 181. lin. 8. pro *locutum lege locutam*,
 pag. 185. lin. 16. pro *Apoplectici lege Apoplecticos*,
 pag. 203. lin. 3. pro *sunt lege sint*,
 Et lin. 4. pro *convelluntur lege convellantur*,
 Et lin. 7. pro *agrotantes lege ægrotantis*,
 pag. 213. lin. 15. pro 3j. lege 3iij.
 pag. 226. lin. 13. *dele sæpe*,
 Et lin. 18. post *odorifera* adde *naribus adhibere*,
 pag. 228. lin. 13. *dele ibi*,
 pag. 233. lin. 3. pro gr. ij. lege iij. vel q. l.
 pag. 238. *linea 1. post intelligit fiat signum* -
 Et *linea 2. nonnulla in schedula notata ommissa quare post granatylli adde sequentia*:
 Ita enim a nonnullis vocantur & præscribuntur, quod addo, ne quis me hic *Granadillam Monardi*, quam *Bauhinus*, *Clematidem trifoliam flore roseo clavato*, & alij. *Florem Passionalem*, quod in ejus flore veluti aliqua *passionis CHRISTI figuræ delineatæ* conspiciantur, nominant, intelligere, aut cum prædictis *granis Tylli confunderet*, existimet,
 Et seq. lin. 4. pro *imperatoribus lege imperitoribus*,
 pag. 240. lin. 13. *dele naribusq;*,
 pag. 246. post *peccant ob spacij defectum omis- sa hæc*. Unde aquæ sæpe minus validæ sunt, quas tamen maximè si *curationis gratia adhibeantur*, potentissimas esse oportet.
 pag. 247. lin. 8. post *aq;* adde *vel ut fortior fiat etiam Spiritus*:
 Et lin. 11. post *pulegium* adde *Majoranæ Mentha an. Miiß.* vel plus,

lin. 12. pro *vel* *ſiij.* lege *ſiij.*
 linea penult. ob ſpaciꝝ defectum poſitum
 deſtillatur bis: intellige liquorem ſemel de-
 ſtillatum de novo materia affundendum
 & iterum deſtillandum eſſe.
 pag. 248. lin. 3. poſt *inſtaurant* adde, quivo-
 let, in altera deſtillatione etiam ſpecier,
 diamoſchi, diapliris &c. drachmas ali-
 quot adiciat.
 lin. 9. *ibid:* pro *Elixix* lege *Elixir.*
 pag. 250. lin. 1. dele valde.
 pag. 257. lin. 11. pro *exprefſe* lege *exprefſi.*
 & *ibid:* lin. 13. poſt *ambram nigram*, adde
 Moſchi. *Ḑv.*
 pag. 258. lin. 15. pro *Caſtorei* lege *Extract.*
 Caſtorei.
 pag. 163. lin. 21. pro *g. ḡ.* lege *q. v.*
 pag. 269. lin. 11. pro *convenient.* lege *con-*
veniente.
 in ſequentibus fallacia compoſitionis & di-
 viſionis commiſſa, & conjungenda diſjun-
 cta, diſjungenda vero conjuncta fuerunt:
 Errorẽ bone Lector, ipſe facilẽ anim-
 advertes, Ut, auſem ſenſus minus obſcurus

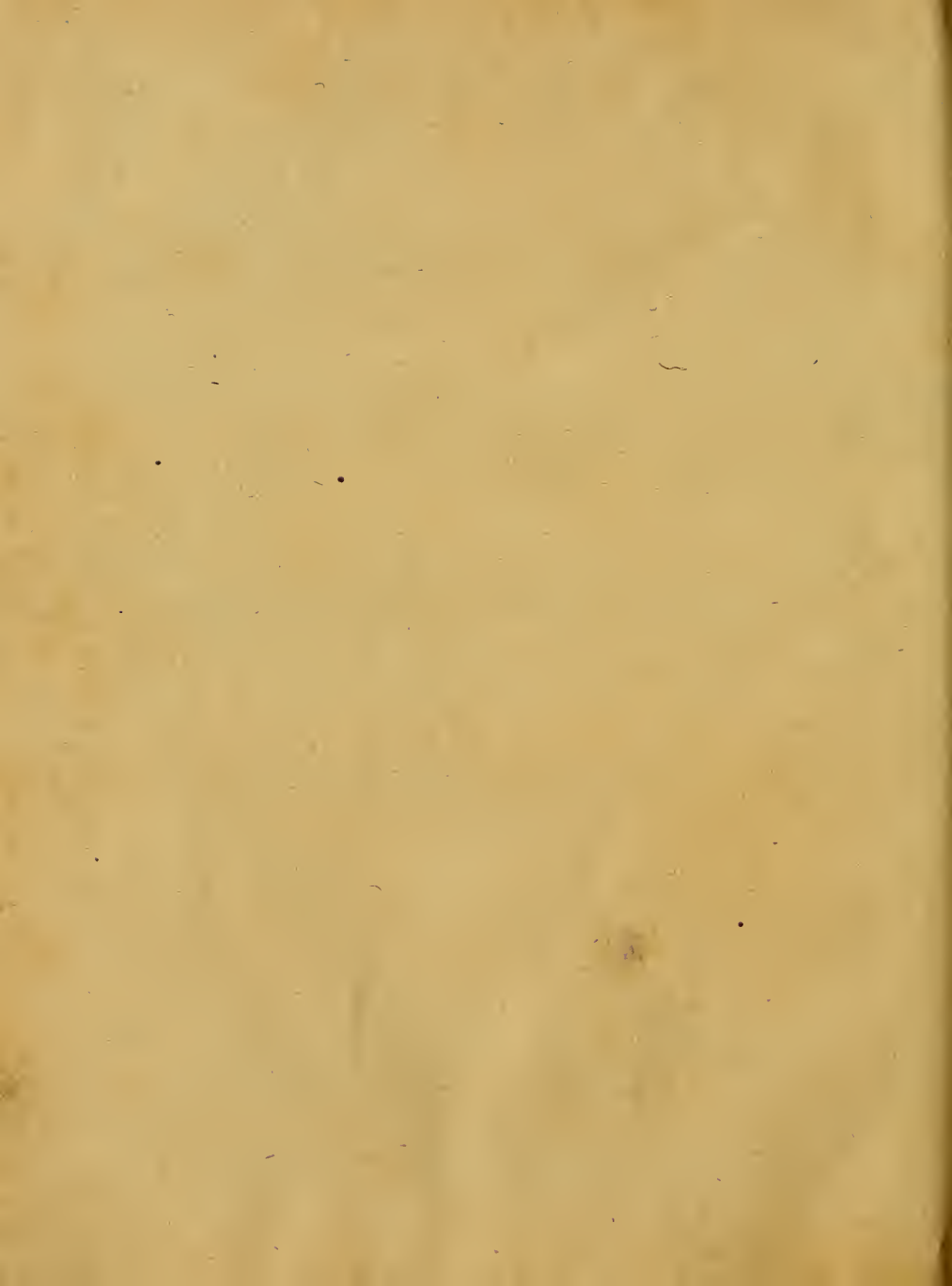
ſit lin. 18. poſt *parenth.* adde aliisq; poſtea
 enumerandis.
 pag. 270. lin. 7. dele *nuchæ* ſeu *brachiis*
 adhibitis.
 & lin. 14. poſt *capiti* adde *vel nuchæ.*
 pag. 272. lin. 19. ante *Apoplexia* pone *De.*
 pag. 274. lin. 2. dele *ſit.*
 pag. 276. lin. 9. pro *cerebello* lege *trepano.*
 pag. 280. lin. 9. dele *ſi.* *Tiliæ.*
 pag. 283. lin. 7. poſt *tria* adde, Si ſuccorum
 aciditas potiones minus gratas efficiat,
 in minore doſi addantur, aut eorum lo-
 co ſyrupi ſumantur, vel etiam ſoli ſucci
 ſaccharo, parum dulcorati exhibeantur.
 pag. 287. lin. 9. pro *motuis* lege *mortuis.*
 pag. 289. l. 13. poſt *potione* dele *hac*, & lege *a-*
liqua, vel *Aqua* conveniente.
 pag. 293. lin. 8. pro *deprehenderi* lege *depre-*
hendi.
 pag. 297. lin. 15. pro *ebrientur* lege *inebri-*
entur.
 pag. 303. lin. 7. poſt *Pulvis* adde *vel.*
 pag. 317. lin. penult. pro *ſiij.* lege *ſiij.*
 pag. 349. lin. 11. pro *ſib.* lege *ſiij.*
 pag. 359. lin. 10. dele *primo.*

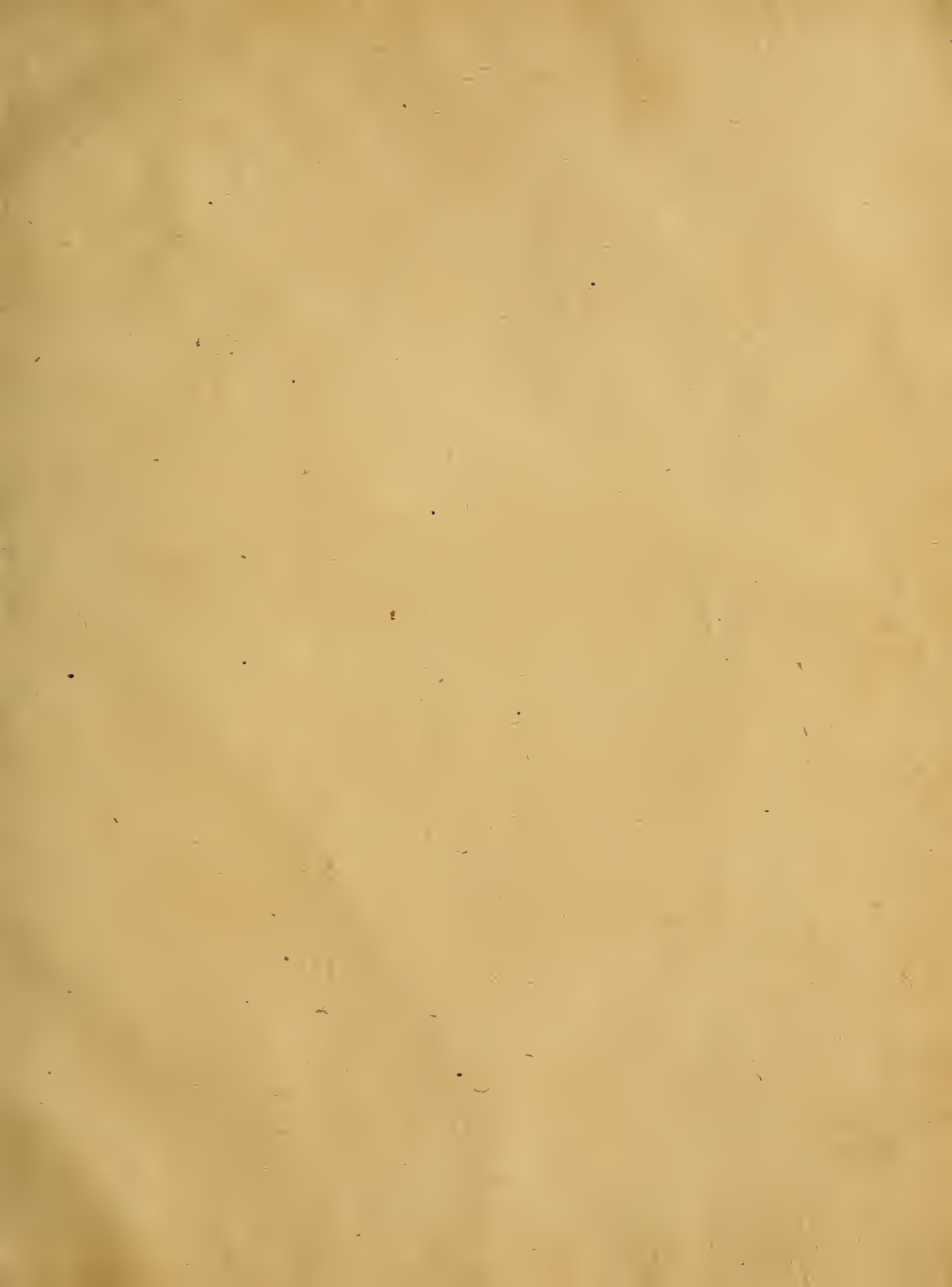
Hæc ſunt ſphalmata, quæ in Cursoria lectione obiter
 quaſi notavi, ſi plura adſint à me nondum obſervata,
 quaſo benevolus Lector ea, una cum punctis,
 colis, aut commatis tranſpoſitis, con-
 ſuſis, vel omiſſis pro ſuo Cando-
 re corrigat atq; emendet.

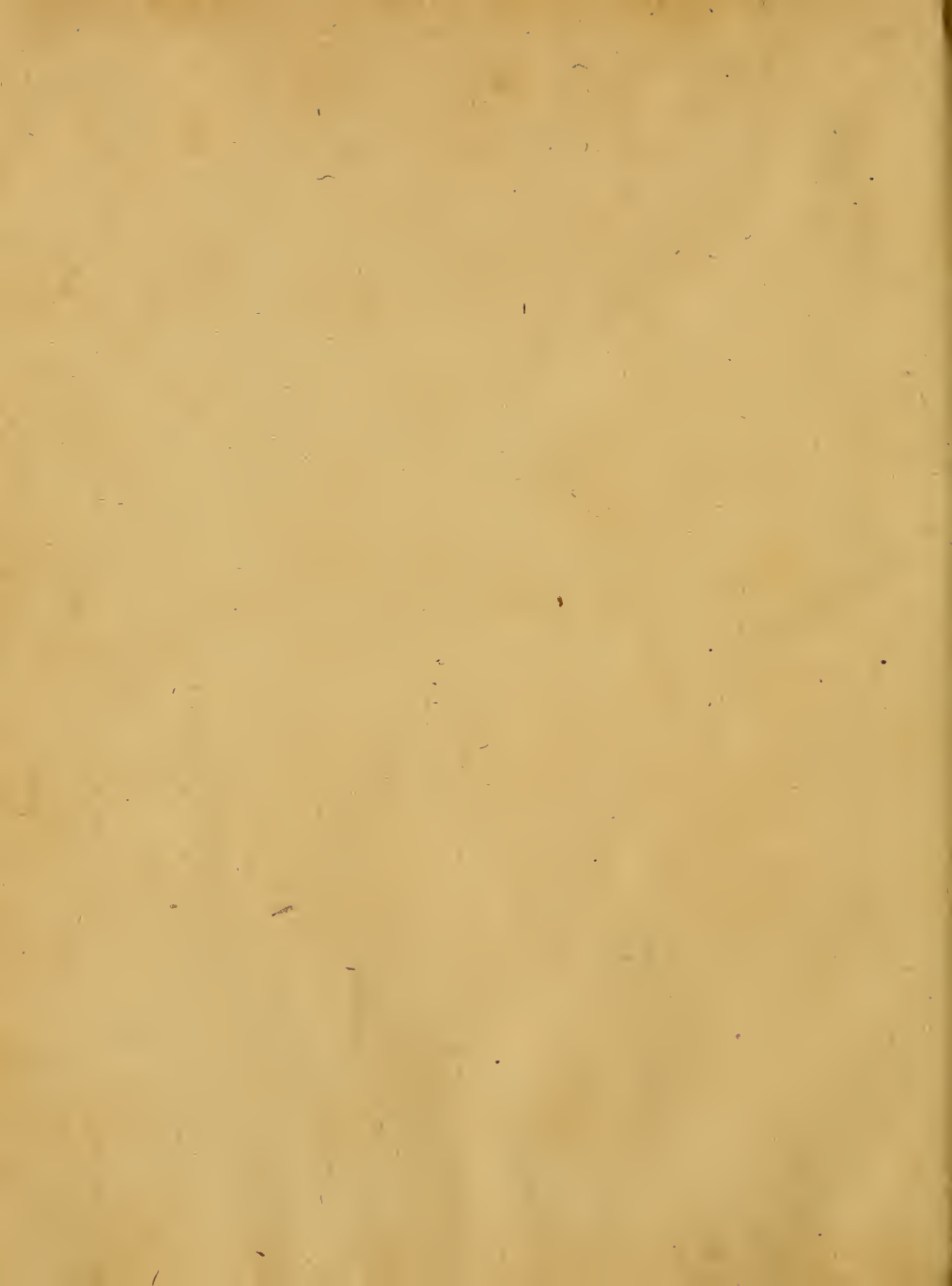
VVITTEBERGÆ
 Typis JOBI VVILHELMI Fincelij.
 ANNO 1629.

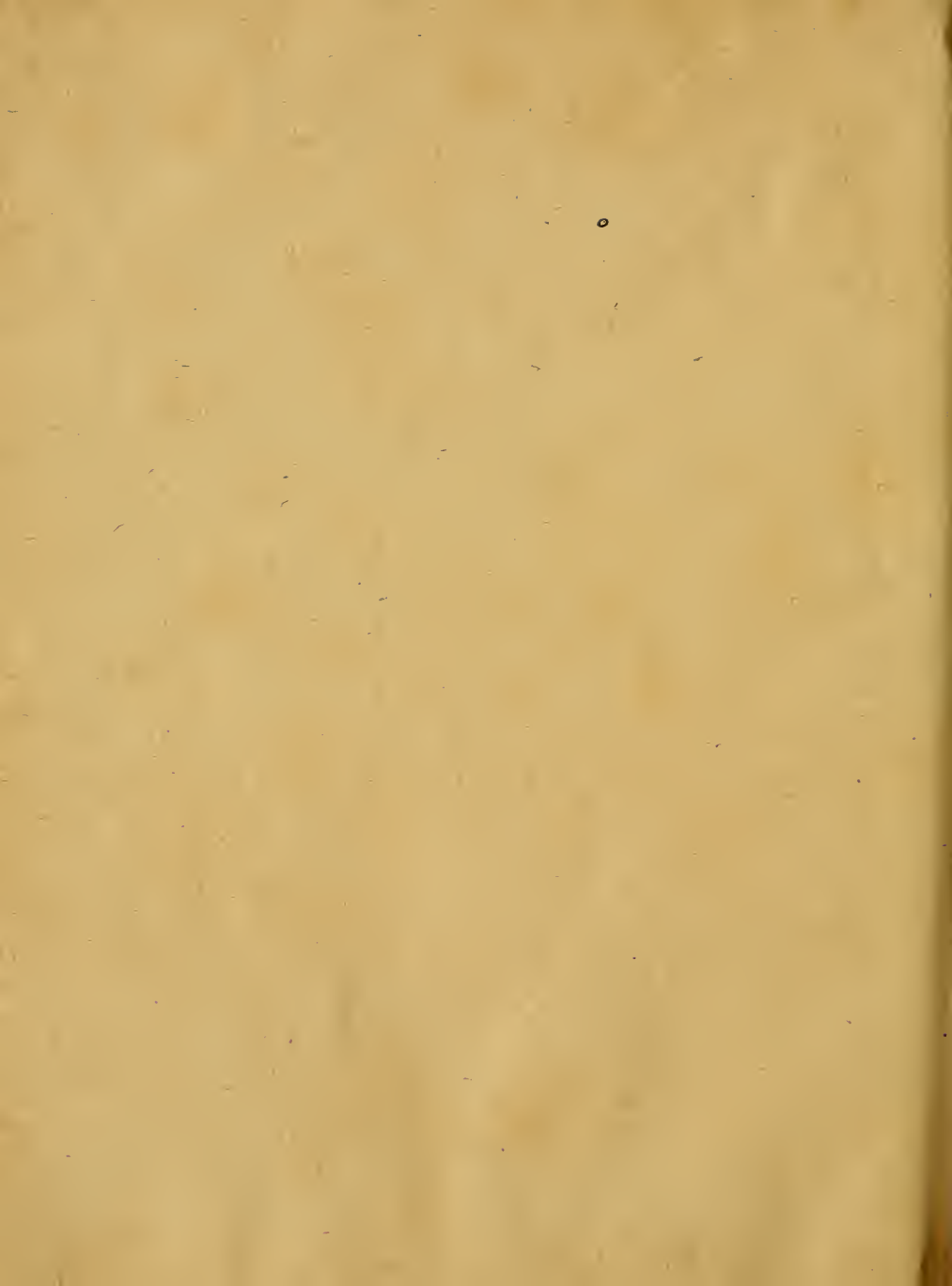

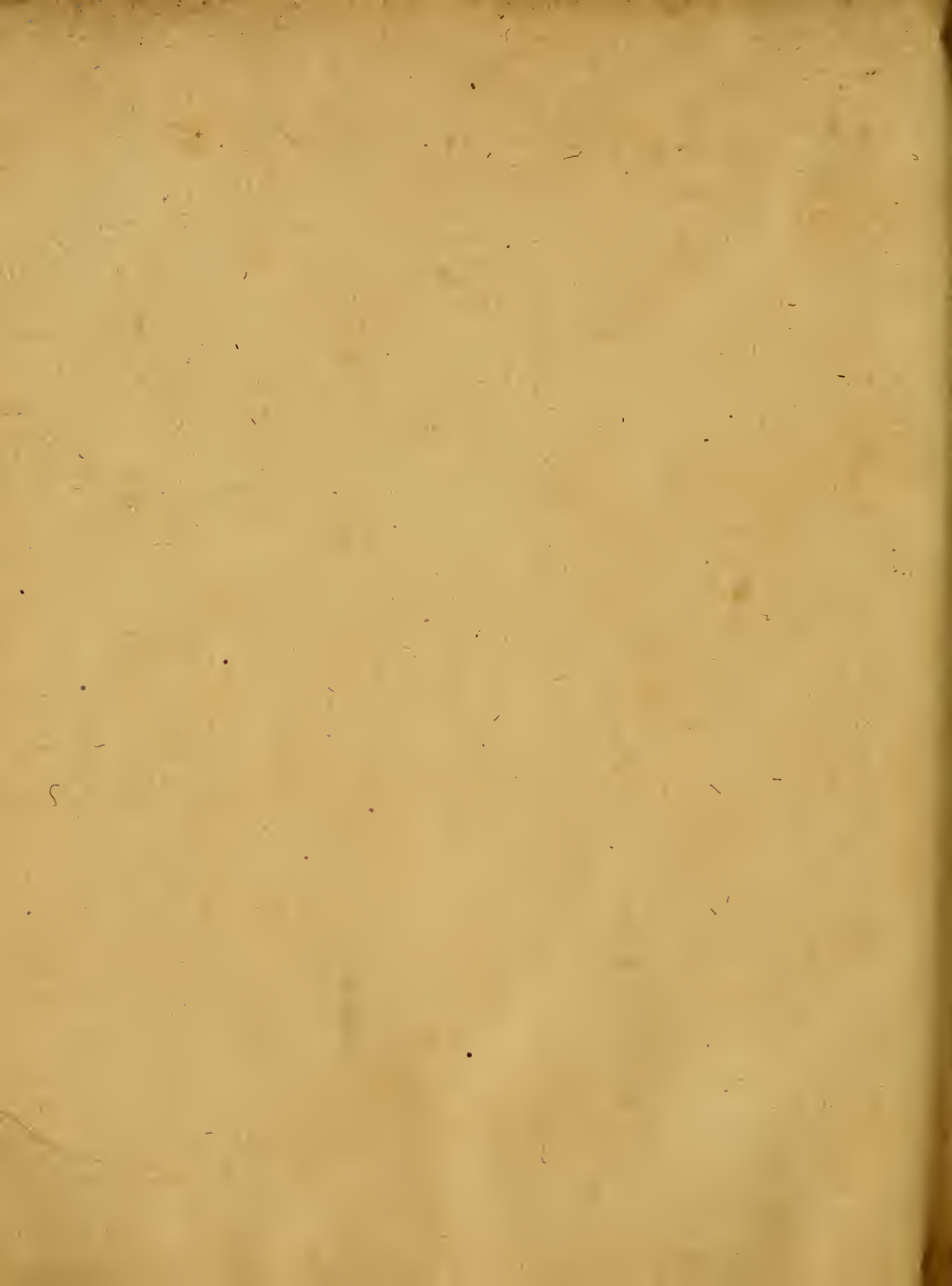

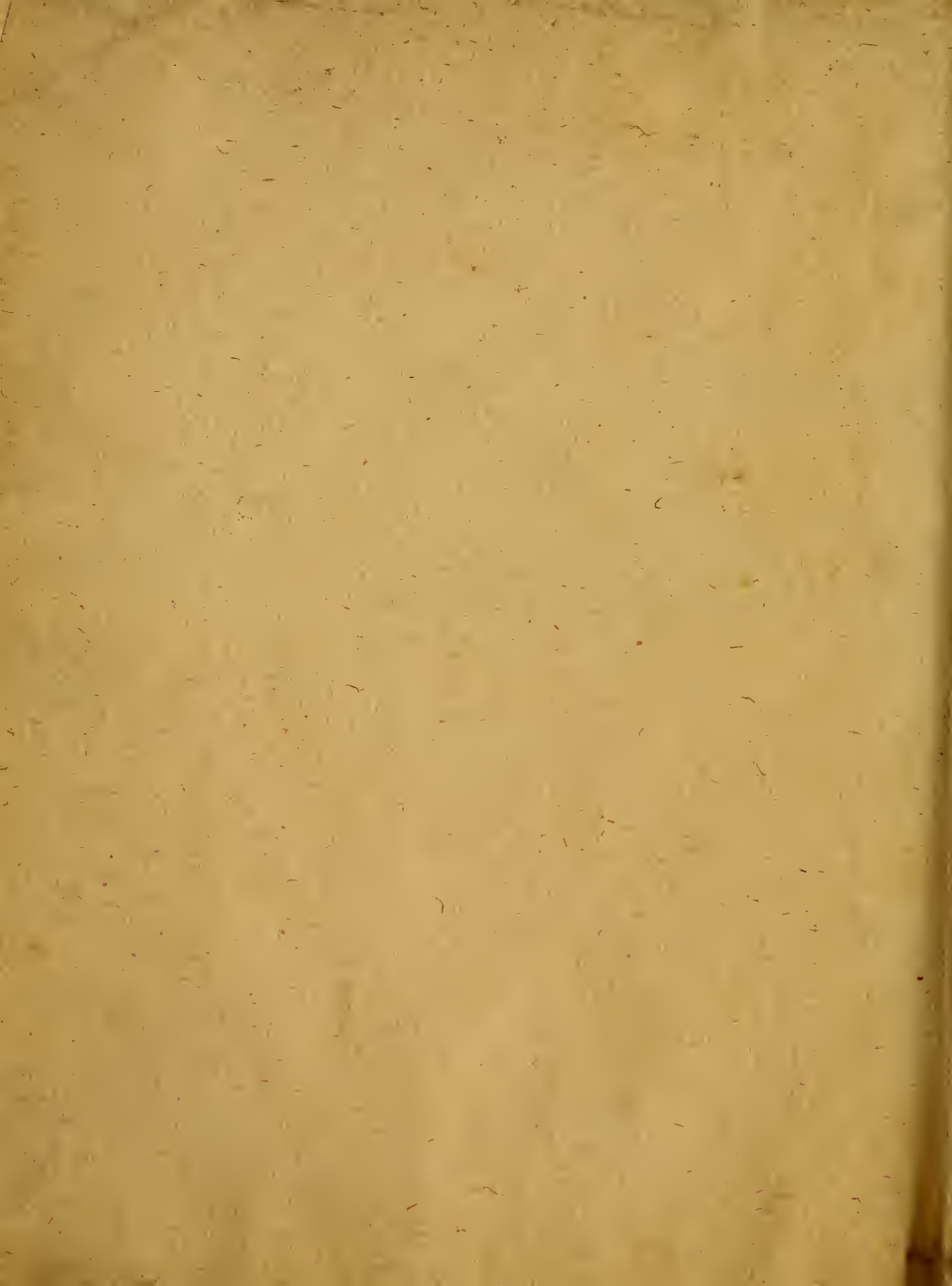

No 1

